Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

LUMEA CEA MARE ŞI LUMEA CEA MICI.
ÎNTREBIRI REFERITOARE LA SUFLET, VIAŢI ŞI SPIRIT

GA 119

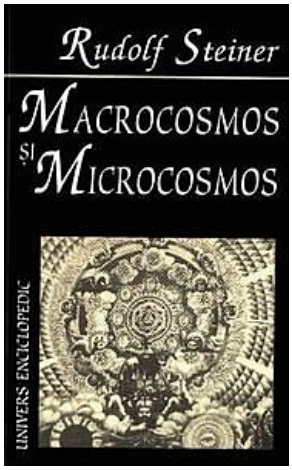

Unsprezece conferinţe ţinute de dr. Rudolf Steiner [Notă]
la Viena în perioada 21–31 martie 1910,
dupa un manuscris al autorului, nerevăzut de
acesta, şi cu un cuvânt înainte de
Marie Steiner

Traducere: Aurelia Mihalache

Titlul original : *Makrokosmos und Mikrokosmos*
Die große und die kleine Welt
Seelenfragen, Lebensfragen, Geistesfragen

Traducerea s-a făcut după textul german, ediţia 1984, Rudolf Steiner
Verlag, Dornach/Schweiz
şi apare sub îngrijirea Societăţii Antroposofice

©1996 Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

Notă: Față de volumul apărut la Editura Univers Enciclopedic, aici am adăugat conferința publică din 9 martie 1910, conform ediției din 1988 a volumului în limba germană, astfel încât GA 119 să fie complet. (Traducător: Delia Popescu)

CUPRINS

Cuvânt înainte de Marie Steiner

Conferință publică — *Viena, 9 martie 1910* — **Circuitul omului prin lumea simțurilor, lumea sufletelor și lumea spiritelor**

MACROCOSMOS ȘI MICROCOSMOS
Lumea cea mare și lumea cea mică.
Întrebări referitoare la suflet, viață și spirit

Conferinţa I — *Viena, 21 martie 1910* — **Interacţiunile vieţii omului cu microcosmosul şi macrocosmosul**.
Lumea exactictă şi cufundarea mistică. Starea de veghe şi starea de somn. Curentul uitării. Viaţa alternativă a omului între macrocosmos şi microcosmos. Trăirea sentimentelor lăuntrice de către mistic

Conferinţa a II-a — *Viena, 22 martie 1910* — **Sistemul planetar un ceasornic universal.**
Forţele lui Marte, Jupiter, Saturn, care acţionează în timpul somnului, şi ale lui Venus şi ale Lunii, care acţionează în timpul stării de veghe. Sistemul planetar ca ceasornic universal

Conferinţa a III-a — *Viena, 23 martie 1910* — **Trăirile lăuntrice ale misticului cufundat în lumea sa interioară. Trăirea ciclică a întregii naturi în cadrul misteriilor nordice.**
Corpul fizic şi cel eteric examinate din interior. Corpul senzaţiei ca limită între trăirea interioară şi cea exterioară. El ascunde conştienţei normale ceea ce altminteri ar acţiona ca un incendiu mistuitor datorat sentimentului ruşinii. „Micul păzitor al pragului". Trăirea ciclului marii naturi şi educarea sentimentelor în cadrul misteriilor nordice. Soarele la miezul nopţii: vederea prin materie. Încremenirea de teamă la limita vălului lumii sensibilului. „Marele păzitor al pragului"

Conferinţa a IV-a — *Viena, 24 martie 1910* — **Trăirile omului în momentul trecerii conştiente pe lângă „Micul păzitor al pragului".**
Trecerea prin cele două porţi şi tărâmurile de dincolo de cele două limite. Trăirea celor trei forţe principale ale sufletului ca pe o revărsare din macrocosmos. Sentimentul recunoştinţei şi al datoriei faţă de sufletul universal. Jurământul mistic. Imaginile reflectate ale păcatelor noastre prin omisiune

Conferinţa a V-a — *Viena, 25 martie 1910* — **Lăcaşurile misteriilor egiptene ale lui Osiris şi Isis.**
Circutul Superiorului şi Inferiorului. Reîntoarcerea în corpul eteric până la limita regnului mineral. Coborârea în corpul fizic. Pericolele drumului mistic. Preoţii lui Hermes ca *guru*. „Desdevenirea" misticilor sensibili din Evul Mediu

Conferinţa a VI-a — *Viena, 26 martie 1910* — **Ascensiunea conştientă în macrocosmos. Traseul parcurs prin lumile superioare.**
Stăvilirea Eului în cazul iniţierii mistice vechi era o necesitate datorită accentuării sentimentului Eului prin cufundarea în lumea launtrică proprie. Pericolul pierderii Eului în timpul trăirior extatice. Metodele de accentuare a Eului în cazul iniţierii în misteriile nordice. Pregătirea prin înfrânare şi prin capacitatea de a discerne. Ridicarea conştientă în macrocosmos. Drumul prin lumile superioare: lumea elementală,

„spirituală" (cu Zodiacul ca frontieră), lumea raţională, lumea arhetipurilor

Conferinţa a VII-a — *Viena, 28 martie 1910* — **Contopirea cu lumea elementală. Trecerea pe lângă „Marele păzitor al pragului".**
Legătura strânsă cu lumea elementală de care depind temperamentele. Adaptarea în „lumea spirituală" după echilibrarea temperamentelor. Perceperea obiectiva, în pragul lumii spirituale, a propriei entităţi imperfecte, ca pe o replică alcătuită din toate elementele, după dobândirea capacităţii de a depăşi dificultăţile. Trecerea pe lângă „Marele păzitor al pragului" şi jurământul sfânt pentru autocunoaştere şi autodepăşire. Contactul cu entităţi spirituate în lumea raţională. Forţele necesare pentru dobândirea unei conştienţe clarvăzătoare în regiunea arhetipurilor

Conferinţa a VIII-a — *Viena, 28 martie 1910* — **Formarea impresiilor senzoriale. Sistemul nervos ca sistem solar interior.**
Aura Eului omului. Eul omului revărsat în sfera cosmică în timpul somnului. Realizarea senzaţiilor în momentul strecurării Eului în corp prin reţinerea unei părţi a lumii elementale, care nu formează organele noastre, ci formează conştienţa prin reflectare. Sistemul nervos ca sistem solar interior. Reflectarea forţelor formative ale celor trei lumi superioare în sistemui senzorial, cerebral şi al nervilor spinali. Pentru lumea arhetipurilor percepţia imaginativă creează în organele de percepţie spirituală aparatul de reflectare. Modelul sângelui purificat reprezintă depăsirea naturii inferioare în cununa rosicruciană. Cuvinte simbolice, activitatea simbolică creatoare. Întruparea activităţii sufleteşti. Drumul rosacrucii în lumea spirituală, ca cel mai adecvat drum pentru evoluţia actuală a omului

Conferinţa a IX-a — *Viena, 29 martie 1910* — **Organele cunoaşterii spirituale. Contemplarea Eului din douăsprezece puncte de vedere.**
Organele cunoaşterii spirituale şi forţele tonifiante ale somnului. Formule şi simboluri. Gândirea inimii. Analizarea Eului din douăsprezece puncte diferite de vedere. Sacrificarea propriei personalitaţi şi intrarea într-o altă entitate cu care se cuplează

Conferinţa a X-a — *Viena, 30 martie 1910* — **Transformarea organelor. Cititul în Cronica Akasha.**
Logica inimii în contrast cu logica capului. Trecerea gândirii raţionale la gândirea inimii. Cele trei etape ale evoluţiei omenirii. Transformarea memoriei într-o altă formă a activităţii sufletului, nu una temporală, ci una spaţială. Descifrarea evenimentelor păstrate este citirea Cronicii Akasha: lumea Akashei este lumea în care timpui a devenit apaţiu. Capacitatea de gândire a inimii: un circuit continuu al timpului transformat în spaţiu. Sângele care curge: o imagine a mobilităţii conştienţei cercetătorului spiritual. Liniile spaţio-temporale de timp; cea de a patra dimensiune. Cele trei stări ale memoriei. Schimbările organului inimii ca imagine pentru cele trei stări succesive ale umanităţii şi Universului

Conferinţa a XI-a — *Viena, 31 martie 1910* — **Adaptarea omului la diferitele stadii ale planetei noastre. Formarea corporalului din cele spirituale.**
Drumul raţional spre cunoaşterea spirituală şi forţele latente din inimă pentru cunoaşterea adevărului. Adaptarea omului la diferilele stadii ale planetei noastre. Apariţia celor fizice din cele spirituale. Pătrunderea Eului în viitoarele încarnări. Transformarea vechilor organe în organe cu conformaţii noi: de exemplu, a inimii pământene ca rod al inimii lunare. Formarea unui organ ca organ embrionar pentru viitor: de exemplu: laringele, datorită căruia suntem inseraţi într-o evoluţie spirituală în care va trebui să ne integrăm mai întâi cu individualitatea noastră. Prin laringe macrocosmosul ne transformă în oameni: duhul ne-a fost insuflat prin laringe. Pentru desăvârşirea omului spiritual (*Atma*) va trebui perfecţionată respiraţia, care se manifestă în cânt şi vorbire. Influenţa directă asupra graiului are loc numai atunci când cunoaşterea devine rugă.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CUVÂNT ÎNAINTE

Există adevăruri care trebuie să fie rostite înainte ca ele să poată fi pe deplin înţelese de toată lumea, pentru ca forţa lor intrinsecă să creeze mai întâi terenul spiritual propice în care aceste adevăruri să poată răsări cândva. Ele se fixează mai întâi în suflet ca nişte germeni, dezvoltându-se în subconştient precum un organism viu, pentru ca apoi, la momentul oportun, să pătrundă în viaţă ca o ccapacitate sufletească trează. Marile adevăruri trebuie să fie gândite mai întâi. prelucrate şi verificate de către marile spitite alese, înainte ca ele aă pătrundă în marea masă. Abia apoi, la vremea potrivită, când vechile adevăruri şi tipare devin desuete şi depăşite, vine şi momentul ca ele să fie aduse la cunoştinţă celor mulţi. Acest drum al evoluţiei stă la baza apariţiei oricărei forme noi a concepţiilor despre lume. Tot ceea ce a adus cultura cu ea până la acel moment s-a epuizat. Un neam obosit apune. Dar undeva, într-un ungher, există impulsuri noi, care aduc o adiere intelectuală mai însufleţită; de această adiere sunt cuprinse la început cercuri mai restrânse, care treptat încep să crească simţitor, încât foarte curând glasul celor care solicită explicaţii ale unor probleme spirituale nu mai poate fi acoperit. Starea de spirit pustiitoare a îndoielilor agnostice cedează. Treptat locul stării de pasivitate interioară este preluat de convingere, de încredere. Vechile dogme ale credinţei şi ştiinţei sunt privite acum într-o altă lumină, nucleul lor fiinţial licăreşte din deşertăciunea definiţiilor aride. Noile cunoştinţe acumulate se desprind din lupta cu formulele anchilozate devenite neviabile. În acest chip are loc depăşirea stării de stagnare, sufletul se află din nou ancorat în starea sa originară, iar conţinuturile veşnic adevărate ale religiilor, împreună cu geneza miturilor şi simbolurilor care stau la baza lor sunt salvate pentru umanitate. Această transsubstanţiere de la moarte la viaţă reprezintă una dintre cele mai binecuvântate cuceriri ale existenţei umane. Ea se datorează influenţei acelor vestitori de adevăruri care au renunţat la propria existenţă, pusă în slujba umanităţii, devenind sprijinul ei de nădejde, atunci când totul pare să se năruie.

Această aducere la suprafaţă a adevărurilor ascunse în izvoarele veşnice ale existenţei – şi vestirea lor – devine o necesitate istorică, la cumpăna marilor perioade istorice, când marile culturi dispar şi izbucneşte în mod haotic şi impetuos din străfundul sufletelor cu împetuozitate un nou impuls dornic să cucerească noi aptitudini pentru umanitate. Şi acum ne aflăm într-un asemenea moment de cotitură istorică. Poate mai mult ca oricând, tot mai multe din vechile valori s-au prăbuşit. Dar ele pot reînvia într-o formă nouă, precum pasărea Phoenix din propria-i cenuşă, dacă experimentul unei asemenea prăbuşiri spirituale şi materiale, de genul celei trăite de umanitate în primele decenii ale acestui secol, va deveni din temelie o forţă transformatoare; pentru a apela la un vechi simbol spunem: cenuşa distruge şi, în procesul arderii, noile cunoştinţe se prefac într-un act devoinţă. Doar astfel poate să se ivească noua făclie din tenebrete Universului.

Contra afirmării noilor mari adevăruri se ridică nu numai oameni ale căror sfere de interese sunt periclitate, dar se opun şi forţele şi puterile universale retrograde de orice fel ar fi ele. Tocmai prin faptul că ele determină apariţia urii şi respingerea lor sunt constructive şi viabile; uneori chiar şi cei care sunt însetaţi de cunoaştere trec la început indiferenţi pe lângă ele, tocmai pentru că nu sunt deocamdată în stare să pătrundă în profunzimea lor. Dar adevărul aşteaptă parcă să-i acordăm atenţia necesară, face în aşa fel ca puterea sa curativă şi ordonatoare să acţioneze în linişte asupra stării noastre spirituale latente, semiconştiente, pricinuind posibile frământări şi dureri, asemenea acţiunii razelor solare care pătrund în organul vederii. Într-un chip asemănător dobândim şi organele vederii spirituale, care ne fac capabili să suportăm puterea strălucitoare a înrâuririlor spirituale. Ca şi orbiţi ne retragem mai întâi, până când învingem teama, pentru ca apoi să ne simţim ca nişte nou-născuţi. În aceste momente, cu smerenie şi prin autocunoaştere, învăţăm să respectăm căile înţelepte ale Providenţei şi să admitem cu recunoştinţă că la momentul oportun ne-a trimis acele călăuze, acei mesageri care clădesc noul din vechi, dispuse să coboare în sufletul nostru spre a ne oferi darul lor. Abia acum vom înţelege de ce aceste spirite alese, în ciuda zeflemelei şi a dispreţului la care au fost supuse, şi-au asumat de bunăvoie o asemenea grea povară. Dragostra faţă de oameni şi acea voinţă contopită cu voia Domnului le-au transformat spiritul de sacrificiu într-o îndatorire a iubirii înţeleasă de la sine. Făuritorul viitorului trebuie oricând să fie dispus să se jertfească pe sine cu bucurie, căci numai propriul act de voinţă îl face capabil să suporte cu resemnare forţele demonice care se ivesc la tot pasul, pe neaşteptate, stând la pândă să-i distrugă opera. El este, de fapt, un neînţeles, deoarece, faţă de ceilalţi, trăieşte în avans o treaptă viitoare a omenirii. El trebuie să rămână un însingurat, cu toată stima care i se acordă. Marile adevăruri pe care le are de transmis vor trebui prezentate mai întâi ca atare, pentru ca treptat judecata sufletească şi puterea de gândire să se poată apoi dezvolta spre a le prelua. Paralel cu drumul de calvar al învăţătorului merge şi drumul încercărilor omenirii, chemate spre un nou progres spiritual, care nu poate fi cucerit decât prin forţa purificatoare a suferinţei, realizând pătrunderea în sfere superioare ale cunoaşterii.

În pragul marilor prefaceri la care asistăm, Rudolf Steiner a rostit acele mari adevăruri ale vieţii spirituale pentru care mai întâi a fost ignorat, apoi calomniat şi persiflat. Dar el a suportat toate acestea cu stoicism, chiar cu o anumită înţelegere, demnă de toată admiraţia, dar şi cu o bucurie, din toată inima, petru tot ceea ce survenea cu un minimum de pozitivitate, în sensul unei acţionări pentru bine şi în mod creator pentru introducerea progresului în viaţa activă. Războiul mondial a zădărnicit speranţa că omenirea ar putea fi salvată de la un experiment fatal, iar consecinţele devastatoare ale acestuia s-au aşternut ca umbre grele pe elanul său creator. Cu toate acestea Rudolf Steiner nu şi-a găsit nicicând odihna, imboldul inimii sale era acela de a se şti de folos în orice împrejurare, acolo unde sfatul şi prezenţa sa erau solicitate, chiar dacă trebuia să accepte că forţele umane nu erau pe măsura marilor exigenţe ale timpului.

Soarte Europei era pecetluită şi efectele urmau să se arate din plin. Dar cercetătorul spiritual ia în calcul viitorul, cerinţele destinului, suferinţele multor popoare. El ţine seama de vieţile pământene care se reîntorc ciclic.

În toate acestea se află chezăşia pentru tot ce a fost sădit în suflete ca un germene care va răsări totuşi, cândva, trăindu-şi reînvierea. Suferinţa nesfârşită, răsturnările dureroase aduse de războiul mondial şi urmările sale devastatoare asupra omenirii vor face să renască o forţă în suflete, un fel de predispoziţie de a birui, de a raţiona cutezător.

„Din curajul luptătorilor,
Din sângele vărsat în bătălii,

Din durerea celor părăsiţi,
Din faptele de jertfă ale poporului
Va creşte fructul spiritului,
Călăuzind conştient sufletele
Spre împărăţia spiritelor."

Astfel sunau cuvintele cu care Rudolf Steiner îşi începea sau îşi încheia de fiecare dată prelegerile sale din timpul războiului mondial.

În conferinţele cuprinse în acest volum, care au fost ţinute la Viena cu câţiva ani înainte de primul război mondial, Rudolf Steiner îşi fixase drept scop să clarifice dintr-un alt unghi acele cunoştinţe ale căror descrieri le găsim în cărţile sale. De această dată a dorit să aleagă drumul trăirilor nemijlocite, să apeleze la gândirea inimii, care nu trebuie nicidecum să lipsească din baza gândirii raţionale, de care ar trebui să fie ea însăşi pătrunsă, dar care trebuie să fie considerată totuşi ca o etapă superioară a viitorului, gândirea noastră de acum fiind doar o treaptă preliminară. Sesizarea nemijlocită a adevărului va înlocui la un moment dat ceea ce apare astăzi deja la mulţi oameni ca un sentiment sigur al adevărului.

Fiecare mistică are la baza sa impresii primite din lumea spirituală, dobândite prin trăiri nemijlocite şi care sunt receptate de gândirea inimii sub forma unor imagini sau idei. Pentru redarea unor asemenea trăiri s-a folosit mai de mult un limbaj metaforic, a cărui nuanţă acţiona puternic asupra sentimentului. În vremurile noastre trebuie adoptată cale explicaţiilor logice, pentru ca rezultatele astfel obţinute să poată fi transmise mai departe oamenilor într-un chip inteligibil. Imperativul ca acestea să găsească astăzi drumul spre sufletele gânditoare constituie o necesitate, întrucât şi forţele cosmice se epuizează şi trebuie să fie înlocuite cu altele noi. Aşa cum odinioară în adâncul omului s-a trezit vocea conştiinţei, care anterior nu-i era cunoscută în această formă, tot astfel vor ieşi la iveală şi alte aptitudini, alte facultăţi încă nebănuite. Lumina din inima omului va trebui să se reverse spre lumina cosmică pentru ca sursa să nu se epuizeze.

Ca scop imediat al ştiinţei spirituale întemeiate de el, Rudolf Steiner şi-a propus să răspândească cunoştinţele în rândul oamenilor, considerând că obigaţia generaţiei sale este aceea de a colabora la devenirea lumii, căci în caz contrar ar însemna să aibă loc o pustiire a vieţii.

O dată cu asumarea conştientă a propriei evoluţii, omul continuă acea activitate pe care până atunci au desfăşurat-o, în propria sa fiinţă, forţele spirituale. În timpurile străvechi, oameni izolaţi îndeplineau această misiune în cadrul lăcaşului de cult, ca pe o anticipare, şi prin aceasta ca pe o înlesnire viitoare a ceea ce va deveni cândva condiţia umană în general. Prin reguli rigide, supunere coercitivă şi suprimarea propriei voinţe s-a împlinit ceea ce în cadrul esotericii creştine s-a transformat mai degrabă într-o trăire interioară a sentimentelor, decât într-o moştenire a lui Christos, dar care acum trebuie să cuprindă din ce în ce mai mult sfera autonomă a voinţei omului care are nevoie de îndrumarea mentorului, dar care în îndrumător nu mai are decât un prieten care îl sfătuieşte. Aceasta este metoda şcolii rosicruciene, care este corespunzătoare timpurilor moderne şi care ia în considerare facultăţile intelectuale şi nevoia de libertate a individului. Ea trebuie să vegheze ca elevul să lucreze în primul rând la desăvârşirea lui morală; ea vede în autocunoaştere o chemare la autoperfecţionare.

Esoterismul creştin reprezintă reunirea a ceea ce în vechile misterii păgâne se poate separa în calea cufundării în sine şi aceea a înălţării extatice în Univers. În timp ce la misticii sentimentului din Evul Mediu şi timpurilor moderne care se anunţau întâlnim un fel de continuare a drumului parcurs de vechiul aspirant la iniţiere egiptean şi de cel palestinian, la metoda rosicruciană se mai pot găsi, într-un mod deosebit de pregnant, punctele de convergenţă cu vechile misterii nordice, care îşi orientau discipolii spre vieţuirea macrocosmosului şi a ciclului anual, cu diferenţierile atât de accentuate care caracterizează cele patru anotimpuri. În aforismele ***Calendarului sufletesc*** de Rudolf Steiner întâlnim participarea la trăirea acestui ciclu al întregii naturi adus într-un chip minunat la forţele de cunoaştere ale sufletului modern. Purtat de gânduri limpezi cum este cristalul, Eul, care datorită intensităţii manifestărilor cosmice era aproape anihilat şi avea nevoie de o fortificare din partea altor Euri, poate printr-o vieţuire plină de simţire să se perceapă în sine şi în Cosmos. Aici ne este dată o coborâre a trăirii macrocosmice, o pătrundere a naturii preschimbată într-o activitate a sufletului, carc ne conduce spre o devenire conştientă aprofundată şi spre o menţinere a Eului. Este exact ceea ce şi-a propus Rudolf Steiner drept sarcină prin ciclul de conferinţe ţinute la Viena şi cuprins în această carte ca indirect, prin lumea ideilor, să stârnească sentimente şi dispoziţii; aceasta s-a petrecut în forma cea mai autentică în aforismele din ***Calendarul sufletesc***. Cu adevărat ele ne unesc cu universul spiritual.

Descrierii acestor două căi de iniţiere, a celei orientale şi a celei nordice, şi implicării tuturor cuceririIor obţinute de gândirea raţională greacă a timpurilor mai recente, care au contribuit la ascuţirea stării de conştienţă, le datorăm imaginea grandioasă a Cosmosului, ale cărui frutmuseţe şi consistenţă îmbogăţesc în acelaşi timp mintea şi inima, aducându-le într-o stare de rezonanţă. Se putea cumva ca tabloul minunat al Soarelui, ca inimă a sistemului lumii noastre şi ca punct central al revărsărilor forţelor spirituale planetare, a căror reprezentare microcosmică este dată de circulaţia sanguină, să nu ne încălzească şi nici să nu ne entuziasmeze? Această lucrare abundă în imagini care răspandesc viaţă.

Descriindu-ne căile esoterismului occidental şi arătându-ne ce trebuia acesta să devină pentru timpurile prezente în procesul său transformator, s-a recurs la o terminologie specifică, care diferă întru câtva de cea folosită în alte locuri. Rudolf Steiner a dorit mereu să contribuie la mobilitatea noţiunilor: nu trebuie să se introducă un cuvânt acolo unde lipsesc concepte. Dacă la început, pentru a înlesni auditorilur săi să-l urmărească şi să-l înţeleagă, a păstrat expresiile împrumutate din filosofia indiană, care le erau mai familiare, cu timpul a trecut la alte forme şi denumiri ale lucrurilor şi fenomenelor din lumea spirituală, definindu-le potrivit necesităţii de a caracteriza lucrurile mai mult din interior şi de a le adapta manierei moderne de formare a noţiunilor. El stabilea denumirile în funcţie de punctele de vedere din care rezultaseră descrierile sale, punându-le în evidenţă în cele mai diferite moduri. Pentru orientarea cititorului, prezentăm aici o succintă sinteză a diferitelor denumiri echivalente pentru domenii cosmice sau pentru stările de conştienţă.

În teosofia orientală:

plan fizic
plan astral
Rupa-Devachan sau planul mental inferior
Arupa-Devachan sau planul mental superior
planul *Buddhi*
planul *Nirvana*.

În teosofia rosicrucienilor:

lumea fizică
lumea imaginativă
lumea inspiratoare sau lumea armoniilor sferelor
lumea intuiţiei autentice.

În mişcarea care s-a alăturat celei rosacruciene:

lumea mică sau lumea raţiunii
lumea elementară
lumea cerească sau lumea spirituală
lumea raţională
lumea arhetipurilor sau lumea previziunilor.

Lumea astrală ar mai putea fi denumită şi lumea sufletelor, iar cea devakhanică şi lume a spiritului. Pentru planul *Nirvana*, limbile europene nu pot încă avea o denumire corespunzătoare, dacă vor să fie sincere.

Preluăm din lucrarea ***Cursul vieţii mele*** de Rudolf Steiner următorul pasaj, care poate sluji drept călăuză pentru editarea acelor prelegeri care au apărut – la solicitarea expresă a membrilor Societăţii Antroposofice – mai întâi ca ediţii destinate unui cerc restrâns, date apoi publicităţii şi devenind accesibile sub forma acestei cărţi:

„Cine vrea să-mi urmărească frământările lăuntrice şi eforturile depuse în vederea aducerii antroposofiei în conştienţa zilelor noastre trebuie să o facă în baza lucrărilor generale publicate. Acolo am discutat tot ceea ce constituia strădania epocii spre cunoaştere. Acolo am consemnat ceea ce prindea din ce în ce mai mult contur în «vederea spirituală» şi care a devenit edificiul antroposofiei, deşi în multe privinţe într-o formă imperfectă.

Pe lângă obligaţia pe care o aveam, de a construi «antroposofia» şi de a sluji ceea ce rezultă atunci câmd trebuie să faci comunicări din lumea spirituală lumii intelectuale actuale, apărea şi aceea de a veni în întâmpinarea a ceea ce s-a manifestat ca necesitate sufletească, ca dor spiritual din partea membrilor Societăţii, în calitatea lor de membri dornici de cunoaşterea spirituală.

A existat înainte de toate cerinţa imperioasă de a prezenta Evangheliile şi conţinutul Bibliei în lumina învăţăturilor şi a ceea ce se dovedise a fi antroposofia. Se cerea audierea unor cursuri despre aceste revelaţii date omenirii.

În timp ce se ţineau aceste prelegeri în cadrul Societăţii Antroposofice, a mai survenit ceva. La aceste conferinţe participau doar membrii Societăţii. Ei erau deja familiarizaţi cu noţiunile elementare antroposofice şi se putea vorbi cu ei ca şi cu cei avansaţi în materie. Acest fapt mi-a oferit posibilitatea dezvăluirii unor aspecte imposibil de a fi abordate într-o lucrare destinată publicului larg.

În aceste cercuri restrânse puteam vorbi despre anumite lucruri într-un mod pe care, dacă s-ar fi pus problema publicării lor, cu siguranţă că ar fi trebuit să le concep diferit.

În privinţa sursei de inspiraţie, există realmente un dualism între scrierile destinate marelui public şi cele cu caracter particular, în sensul că nu au aceeaşi provenienţă. Totalitatea cărţilor publicate este rezultatul propriitor mele frământări şi căutări; la volumele care cuprind conferinţele mele a colaborat indirect Societatea. Eu sunt atent la vibraţiile vieţii psihice a întregii Societăţi, ascult ceea ce se petrece în viaţa mea lăuntrică şi dintr-o vie comunicare cu ea rezultă tonul şi ţinuta conferinţelor mele."

MARIE STEINER

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢĂ PUBLICĂ

CIRCUITUL OMULUI PRIN LUMEA SIMŢURILOR, LUMEA SUFLETELOR ŞI LUMEA SPIRITELOR

Viena, 19 martie 1910

Conferinţa din joia trecută [Nota 1] a fost hărăzită să caracterizeze căile prin care poate ajunge omul în lumile spirituale, şi am încercat să arăt cum până şi observarea obişnuită a fenomenelor succesive ale vieţii noastre dintre naştere şi moarte ne arată legi, legi grandioase, ce indică o lume spirituală aflată dincolo de lumea fizică, şi am caracterizat în linii mari cum poate ajunge omul însuşi în această lume spirituală.

Astăzi urmează să fie descris în linii mari un capitol din acele cunoştinţe pe care le poate dobândi cercetătorul spiritual pe calea caracterizată alaltăieri. Desigur că cele ce vor fi spuse astăzi ar putea fi considerate într-o măsură şi mai înaltă decât cele din conferinţa de alaltăieri, un fel de fantasmagorie. Dar după expunerile de alaltăieri putem presupune că cele pe care am să vi le prezint astăzi sub forma unei simple istorisiri pot fi privite ca o sumă de rezultate ale cercetării, ce rezultă prin contemplarea lumilor superioare. Aşadar astăzi vă voi relata ce trăiri are omul atunci când, după moarte, păşeşte prin diferitele lumi prin care este destinat să treacă.

Începutul urmează să fie făcut în acel punct al dezvoltării vieţii omeneşti în care se află omul atunci când păşeşte prin poarta morţii, aşadar atunci când îşi depune trupul fizic în modul pe care l-am caracterizat ieri şi urcă într-o altă existenţă, în cea spirituală. Ceea ce trăieşte omul nemijlocit la trecerea prin poarta morţii, după depunerea corpului fizic, urmează să fie cuprins în primul rând cu privirea.

Prima impresie pe care o au trupul nostru astral şi Eul nostru după ce a intervenit moartea omului este aceea că omul poate privi înapoi la viaţa sa tocmai scursă, cea care s-a desfăşurat între naştere şi moarte, într-un tablou cuprinzător de amintire. Fiecare eveniment ale ultimei vieţi, evenimente care sunt de mult dispărute pentru privirea spirituală, păşesc, ca să spunem aşa, cu toate amănuntele în acest punct de răscruce important al vieţii în faţa sufletului. Şi dacă ne întrebăm: Cum este posibil aşa ceva? –, atunci ne putem face de înțeles ceea ce se oferă privirii clarvăzătoare, cel puţin prin indicarea acelor momente din viaţă cunoscute tuturor, despre care povestesc aceia care au fost cândva în pericol de moarte, ca de exemplu dacă erau să cadă în prăpastie în munţi sau au fost aproape de înec. Ei povestesc că în asemenea momente întreaga viaţă scursă le-a stat dinaintea ochilor ca într-un mare tablou. Ceea ce se povesteşte în felul acesta poate fi întru totul confirmat de ştiinţa spirituală.

De unde vine faptul că într-o asemenea clipă, în faţa ochilor omului stă întreaga viaţă scursă, ca într-un mare tablou? Aceasta vine de acolo că ceea ce vedem din om cu ochii fizici, ceea ce putem apuca cu mâinile fizice, aşadar ceea ce este numit trupul fizic al omului, este străbătut şi îmbibat de trupul eteric sau al vieţii. Este cel de-al doilea – şi anume deja invizibil – element component al entităţii omeneşti care împiedică trupul fizic în timpul dintre naştere şi moarte să urmeze forţele şi legile fizice şi chimice implantate lui. Ca să spunem aşa, luptătorul nostru fidel împotriva descompunerii corpului fizic este acest trup eteric sau trup al vieţii, acest al doilea trup al omului.

Acum poate fi de înţeles faptul că pentru privirea fizică, pentru ştiinţa fizică, o dată cu intervenţia morţii pare să cadă pradă acestei morţi întreaga entitate a omului; căci ceea ce trece prin poarta morţii, care apoi are acele impresii ce tocmai urmează să fie descrise, există numai pentru o cunoaştere spirituală, numai pentru o privire clarvăzătoare. Dar tot ceea ce există doar pentru cunoaşterea spirituală, trebuie cu necesitate să apară privirii fizice drept nimic.

> Nu vei vedea nimic în depărtarea veşnic goală,
> Nu vei auzi pasul pe care îl faci,
> Nu vei găsi nimic solid unde te odihneşti! [Nota 2]

Aşa spune Mefistofel în «Faust»-ul lui Goethe. Şi veşnic va fi aşa. Această caracteristică îl arată pe Mefistofel ca reprezentant al unei concepţii despre lume care abordează doar existenţa exterioară, fizică, şi socoteşte drept un Nimic tot ceea ce poate fi atins prin cunoaştere spirituală, dincolo de această existenţă fizică. Dar tot veşnic, şi cel care are o presimţire şi o cunoaştere a faptului că în fiinţa omenească dormitează forţe ce pot fi dezvoltate în aşa fel încât lumi spirituale să pătrundă în acest suflet omenesc, aşa cum pătrund lumina şi culoarea în ochiul operat al celui născut orb, veşnic acest suflet omenesc ce presimte ceva dintr-o asemenea cunoaştere superioară, va replica materialismului cu cuvintele cu care i-a replicat Faust lui Mefistofel:

> În Nimicul tău sper eu să găsesc Totul.

Aşa cum speră Faust să găsească Totul în Nimic, trebuie să ne îndreptăm şi noi spre Nimicul convingerii şi concepţiei materialiste, dacă vrem să înţelegem ceea ce trece prin poarta morţii şi îşi are apoi impresiile sale, atunci când nu mai există nici un instrument fizic, nici un organ fizic, prin care să poată fi intermediată o lume exterioară. Acest Nimic al materialiştilor, această esenţă de bază a naturii omeneşti pentru privirea spirituală, are în faţa sa acel împunător tablou al amintirilor, în care sunt incluse toate trăirile particulare ale ultimei existenţe, tot aşa, sau chiar incluse într-un sens mai înalt decât după acel şoc pe care îl trăieşte un om atunci când se află în pericol de moarte, de exemplu atunci când este aproape de a se îneca. Căci ce se întâmplă, de fapt, cu un om care se află în pericol de moarte? Prin şocul pe care l-a suferit, trupul său eteric sau al vieţii a fost slăbit pentru un scurt timp din trupul său fizic. Numai că acest trup eteric al omului – accentuez: al omului – este purtător şi al amintirii, al memoriei, şi în viaţa obişnuită, atunci când acest trup eteric sau al vieţii este angrenat în trupul fizic, trupul fizic este ca un fel de piedică, un fel de obstacol în calea înălţării tuturor amintirilor, tuturor reprezentărilor de memorie. Dar atunci când trupul eteric, printr-un asemenea şoc, este ridicat pentru un scurt timp din trupul fizic, atunci întreaga viaţă apare în faţa sufletului într-un tablou al amintirilor, şi avem atunci în întregime la un astfel de om, în momentul înecării, un fel de analogie cu ceea ce se petrece nemijlocit după moarte, când trupul eteric sau al vieţii a devenit liber cu toate forţele sale, deoarece la moarte trupul fizic a fost lepădat.

Aceasta este una din trăiri, după ce omul a păşit prin poarta morţii. Dar trebuie să o caracterizăm mai amănunţit. Această trăire este întru totul aparte. Anume, această amintire nu este astfel încât să retrăim evenimentele vieţii tocmai scurse în exact acelaşi mod în care am trecut prin ele în viaţă. În viaţă, evenimentele zilei ne fac impresia de plăcere, impresia de bucurie, impresia durerii, impresia suferinţei. Ele ni se înfăţişează într-un asemenea mod că avem faţă de ele simpatie şi antipatie. Pe scurt, aceste evenimente stârnesc viaţa noastră de simţire, stimulează voinţa noastră, pofta noastră, într-un mod sau altul. Tot ceea ce este plăcere şi suferinţă, bucurie şi durere, simpatie şi antipatie, interes faţă de fenomenele exterioare ale existenţei, toate acestea sunt pentru răstimpul pe care tocmai l-am discutat, ca şters din sufletul omenesc, şi tabloul amintirilor stă în faţă cu adevărat ca un tablou. Atunci când avem un tablou în faţa noastră, ne reprezentăm o scenă în care am suferi cumplit – o suportăm obiectiv, neutru, atunci când ne este expusă în tablou. Tot aşa ne apare însă şi tabloul amintirii întregii vieţi în faţa sufletului: Îl trăim fără participarea pe care am avut-o odinioară în viaţă.

Acesta este un aspect. Celălalt aspect este că de acum înainte, după trecerea prin poarta morţii, omul trăieşte ceva nemijlocit, cu care a făcut cunoştinţă doar în foarte mică măsură între naştere şi moarte, dacă nu a devenit el însuşi cercetător spiritual. În viaţă suntem mereu în afara lucrurilor, în afara entităţilor care se află în jurul nostru. Mesele, scaunele, sunt în afara noastră; flora răspândită peste câmp este în afara noastră. Impresia imediat după moarte este aceea ca şi cum fiinţa noastră s-ar vărsa peste tot ceea ce se află în afara noastră. Ne cufundăm oarecum în lucruri, ne simţim una cu ele. Apare sentimentul extinderii, dilatării, al lărgirii sufletului, al unei contopiri cu lucrurile ce se află în mediul exterior înconjurător ca imagini. Această trăire – aşa ne arată cercetarea spirituală făcută cu acele metode despre care am vorbit – are diferite durate; totuşi, în general, este o trăire scurtă de după moarte. În ziua de azi putem chiar vorbi, de vreme ce există cercetări clarvăzătoare exacte în această privinţă, cât este durata pentru fiecare om, în funcţie de individualitatea sa. Ştiţi că în stările normale de viaţă, oamenii se pot menţine treji timpi diferiţi, dacă este nevoie, fără să fie copleşiţi de somn. Un om poate veghea trei, patru, cinci zile, un altul doar treizeci şi şase de ore, ş.a.m.d. În general, atâta timp cât se poate menţine omul treaz în stare normală de viaţă, fără să fie biruit de somn, aproximativ tot atât timp durează şi acest tablou al amintirilor. Aşadar el se poate măsura în zile şi diferă în funcţie de om.

Apoi, după ce s-a încheiat acest tablou al amintirilor, după ce el treptat a pălit, apare o întunecare puţin câte puţin, şi atunci omul simte aşa ceva ca şi cum în el s-ar retrage anumite forţe, şi ceva care până atunci a fost în natura sa, ar fi împins în afară. Ceea ce este împins în afară este acum un al doilea cadavru al omului, un cadavru invizibil; este ceea ce omul nu poate lua cu sine din trupul său eteric sau al vieţii prin următoarele trăiri din lumea sufletească. Şi în timp ce mai înainte a fost deja împins afară cadavrul fizic, întorcându-se la substanţele şi forţele sale fizice, acum este stors trupul eteric sau al vieţii, care se împrăştie în acea lume pe care o numim lume eterică, şi care este la rândul său un Nimic pentru cel care poate vedea şi gândi doar materialist, dar care întreţese şi participă în tot pentru acela ai cărui ochi spirituali sunt deschişi. Acum însă, din acest trup eteric sau al vieţii care a fost stors afară, mai rămâne ceva, care poate fi desemnat drept o esenţă, drept un extract a tot ceea ce a fost trăit. Ca şi cum ar fi înghesuite într-un germen, aşa rămân unite trăirile ultimei existenţe dintre naştere şi moarte cu ceea ce este omul. Aşadar fructul ultimei vieţi, comprimat, se menţine.

Ce are acum omul în sine pe parcursul următor al vieţii sale de după moarte? Omul păstrează ceea ce noi numim purtătorul Eului său, ceea ce numim în general Eul său; dar acest Eu este învăluit mai întâi de ceea ce noi am caracterizat drept cel de-al treilea element component al existenţei omeneşti, după trupul fizic şi cel eteric sau al vieţii; acest Eu este învăluit de trupul astral. Am putea spune că trupul astral al omului este purtător al plăcerii şi suferinţei, al bucuriei şi al durerii, al impulsurilor, poftelor şi pasiunilor. Aşadar trupul astral este purtătorul a tot ceea ce palpită de-a lungul zilei ca plăcere şi suferinţă, impulsuri, pofte şi pasiuni prin sufletul nostru, şi în fiecare noapte Eul şi trupul astral părăsesc trupul fizic şi trupul vieţii sau eteric al omului, care rămân în pat în timpul somnului. Acum avem după moarte Eul şi trupul astral unite cu acea esenţă de viaţă, despre care am putut spune că a fost extrasă ca fruct sau germen din trupul eteric sau al vieţii. Cu aceste mădulare ale fiinţei sale păşeşte acum omul mai departe în călătoria prin aşa-numita lume sufletească.

Dacă vrem să înţelegem ceea ce ne poate dezvălui privirea spirituală a omului despre această lume, atunci trebuie în primul rând să ne lămurim că acest trup astral este purtătorul a tot ceea ce este desfătare, plăcere, interes faţă de lucrurile din jurul nostru. Da, trupul astral este purtătorul tuturor plăcerilor, poftelor, tuturor durerilor şi suferinţelor, chiar şi al poftelor inferioare, al poftelor care, de exemplu, sunt legate de hrana noastră. Trupul fizic este o structură de forţe şi legi fizice şi chimice. Nu trupul fizic este cel care simte desfătare şi plăcere faţă de alimente şi delicatese, ci trupul astral al omului. Trupul fizic oferă doar instrumentele pentru ca noi să ne putem crea asemenea plăceri care se desfăşoară în trupul astral.

Acum, cel care şi-a format o idee despre faptul că acest trup astral al omului este ceva real, ceva adevărat şi nu doar o funcţie, o consecinţă a interacţiunii proceselor fizice şi chimice, acela nu se va mira dacă spunem că în clipa morţii, când trupul fizic este lepădat, trupul astral nu pierde imediat dorul după plăceri. În realitate, el nu îl pierde. Să luăm un caz grosier, să spunem cazul unui om care în viaţă a fost un gurmand, căruia i-au plăcut mâncărurile bune. Ce survine o dată cu moartea, pentru el? El a pierdut posibilitatea – deoarece a lepădat instrumentele fizice – de a-şi procura plăcerile în trupul său astral. Dar poftele după aceste plăceri au rămas în trupul său astral. Consecinţa este că de acum înainte, în privinţa acestor plăceri, omul este în aceeaşi situaţie – chiar dacă din alte motive – în care ar fi atunci când în viaţa fizică s-ar afla într-o regiune unde suferă de o sete arzătoare, iar în lung şi în lat nu este nimic care să poată stinge această sete. După moarte, trupul astral suferă de o sete arzătoare, deoarece nu mai există organele fizice prin care poate fi potolită această sete. Instrumentele au fost lepădate, dar pofta după această plăcere a rămas în trupul astral. Consecinţa acestui fapt este că acum în privinţa acestor plăceri omul se află în aceeaşi situaţie, trupul astral suferă de o sete arzătoare. În trupul astral mai sunt încă toate acele impulsuri, pofte şi pasiuni care nu pot fi satisfăcute decât prin instrumentele fizice. De aceea este de înţeles, pur şi simplu din această considerație logică, ceea ce trebuie să spună cercetătorul spiritual în acest domeniu: Omul parcurge, după ce şi-a lepădat trupul eteric sau al vieţii, un răstimp în care trebuie să se dezobişnuiască în privinţa fiinţei sale celei mai lăuntrice, de toate dorurile, de toate dorinţele care pot fi satisfăcute numai prin instrumentele fizice ale trupului fizic. – Acesta este timpul purificării, curățării, în care trebuie smulse din trupul astral toate dorurile după ceva pe care omul şi-l poate procura numai punându-și în funcțiune instrumentele fizice.

Vom găsi de înţeles faptul că, din nou, în funcţie de individualitatea omului, va fi diferită perioada de timp prin care trebuie să treacă în vederea acestei purificări, în vederea smulgerii dorinţelor care merg numai spre lumea fizică. Omul parcurge însă şi acest răstimp astfel încât el nu este ceva de oridinul zilelor, ci, conform cu cercetările ştiinţei spirituale, ia aproximativ o treime din viaţa din lumea fizică, ce s-a desfăşurat între naştere şi moarte. Este de înţeles, pentru oricine este capabil să privească mai adânc, faptul că timpul de purificare solicită aproximativ o treime din timpul de viaţă. Dacă cuprindem cu privirea viaţa omenească, găsim că această viaţă omenească între naştere şi moarte se împarte limpede în trei treimi. Prima treime a vieţii există pentru ca predispoziţiile şi capacităţile omului, aduse în existenţă prin naştere, să răzbată lucrând prin obstacolele lumii fizice. În prima treime există un fel de viaţă ascendentă. Omul ca fiinţă spirituală îşi ia treptat în stăpânire organele fizice. Apoi vine următoarea treime de viaţă, care durează în medie aproximativ de la 21 până la 42 de ani. Cea dintâi durează până la 21 de ani. Această a doua treime a vieţii solicită dezvoltarea tuturor acelor forţe pe care le poate perfecționa omul prin aceea că intră cu interiorul său, cu sufletescul său în interacţiune cu lumea exterioară. Acum, el deja şi-a modelat plastic organele trupului său eteric sau al vieţii, acum nu are o piedică în ele. A ajuns adult. Sufletescul său intră în relaţie nemijlocită cu lumea exterioară. Aceasta durează până când omul trebuie să înceapă să consume din trupul eteric sau al vieţii, şi aceasta se petrece apoi pentru restul

timpului vieţii sale. Acum omul absoarbe în schimb, treptat, ceea ce el a modelat plastic în tinereţea sa. Am putut atrage atenţia ce corelație minunată există între tinereţe şi bătrâneţe. Dacă în acel timp în care fiinţa omenească interioară modelează plastic la organele omului, omul asimilează anumite însuşiri, dacă el în acest răstimp a învins în suflet unele impulsuri de mânie, dacă el a trecut prin experiența a ceea ce noi numim sentimentul evlaviei, atunci aceasta se exprimă în efectul său tocmai în ultima treime a vieţii. În treimea mediană aceasta merge ca într-un curent ascuns. Iar ceea ce noi numim mânie depăşită, iese la iveală la bătrâneţe ca blândeţe justificată, astfel încât în mânia depăşită se află cauza blândeţii. Iar din dispoziţia de evlavie, pe care o nutrim în anii copilăriri, vine la sfârşitul vieţii acea însuşire pe care o vedem la acei oameni care pot merge într-o comunitate, şi fără să spună multe, acționează ca și binecuvântător.

În mod limpede viaţa omului este împărţită în trei. În prima treime, omul se muncește în vederea trupului fizic, în ultima treime de viaţă el consumă în schimb din trupul fizic; în treimea mediană de viaţă, ca să spunem aşa, sufletescul este lăsat sieşi. Acest răstimp median trebuie deasemenea, aşa cum poate apărea de înţeles, să corespundă timpului de purificare de după moarte. Atunci sufletul este liber de trupul fizic și trupul vieții sau eteric, și se află într-o relație similară cu mediul spiritual din jurul său precum în a doua treime a vieții.

Ceea ce cercetătorul spiritual poate vedea, noi ne putem explica logic dacă aruncăm o privire asupra vieţii obişnuite. Putem înţelege că timpul indicat este o valoare medie, că la un om timpul de purificare va dura mai mult, la altul mai puţin. Va dura mai mult la acela care s-a dăruit cu toate pasiunile sale existenţei pur senzoriale, care abia cunoaşte altceva decât satisfacția dată de acele plăceri care sunt legate de organele fizice ale trupului. Dar cel care în viaţa obişnuită, prin pătrunderea în artă, prin cunoaştere poate vedea deja ceea ce pătrunde prin vălul lumii fizice ca taine spirituale ale existenţei, dacă el cuprinde chiar şi numai presimţind revelaţiile spiritului prin vălul fizicului, pentru acela timpul de purificare va dura mai puţin, căci el va trece pregătit prin poarta morţii, pregătit pentru tot ceea ce poate veni ca satisfacție doar din lumea spirituală.

Avem aici aşadar un timp pe care omul îl trăieşte între moarte şi o nouă naştere, care se deosebeşte esențial de timpul măsurabil în zile de imediat după moarte. În timp ce în acest răstimp, numărabil în zile, avem un tablou de amintiri neutru, în faţa căruia amuţesc orice interes şi orice participare a noastră, în răstimpul de purificare avem în sufletul nostru tocmai ceea ce ne-a atras prin dorul după plăcere, dorul de pofte, spre trăirile noastre. Tocmai viaţa de simţire, viaţa de sentiment este ceea ce se desfăşoară în suflet în răstimpul de purificare.

Acum, cercetarea spirituală ne arată o particularitate remarcabilă a acestui timp de purificare. Oricât de ciudat ar suna, este totuşi adevărat: Acest timp de purificare se desfăşoară de la sfârşit spre început, astfel încât avem impresia că mai întâi ne parcurgem ultimul an al vieţii, apoi penultimul, apoi antepenultimul. Şi ne trăim astfel, purificându-ne, viaţa noastră, ca într-o imagine în oglindă, o parcurgem în aşa fel încât ne apare ca şi cum am merge de la moarte până la naştere, iar la sfârşitul perioadei de purificare ne aflăm în momentul naşterii. Mai întâi bătrâneţea, apoi maturitatea, până înapoi, în timpul copilăriei; aşa ne reparcurgem viaţa.

Acum, nu trebuie nimeni să se gândească cum că acesta ar fi un timp exclusiv înspăimântător, doar un timp în care trăim o sete arzătoare şi suferim dorurile. Toate acestea sunt, desigur, prezente, dar ele nu sunt singurele. Parcurgem şi tot ceea ce am trăit deja ca spiritualitate între naştere şi moarte, trecem şi prin evenimente bune ale vieţii, astfel încât le avem din nou, oarecum în imagini în oglindă, dinaintea noastră. Cum este aceasta, ne va apărea imediat în faţa sufletului dacă vom considera acest timp mai amănunţit. Să presupunem că un om a murit la vârsta de 60 de ani. Atunci el trăieşte pentru început anul 59 al său de viaţă, apoi pe cel de-al 58-lea, apoi al 57-lea, ş.a.m.d.; el trăieşte totul retrospectiv, într-un fel de imagine în oglindă. Şi anume, asta rămâne, că ne simţim ca revărsaţi peste lucrurile şi entităţile lumii, ca şi cum ar fi interiorul tuturor entităţilor şi lucrurilor. Să presupunem faptul că noi într-o viaţă, care a durat aşadar până la 60 de ani, am ofensat pe cineva la vârsta de 40 de ani. Atunci retrăim deci 20 de ani cu o viteză de trei ori mai mare. Când ajungem la vârsta de 40 de ani, suferim acea durere pe care i-am produs-o celuilalt, dar nu trăim ceea ce am simţit noi atunci, ci ceea ce a suferit celălalt. Dacă, dintr-un sentiment de răzbunare sau dintr-un acces de mânie am produs durere cuiva şi ajungem, privind retrospectiv după moarte, la acel moment, atunci nu simţim satisfacţia pe care am avut-o noi, ci ceea ce a trăit celălalt. Suntem transpuşi în spirit, în el. Şi aşa este cu tot ceea ce trăim în călătoria înapoi. Trăim tot ceea ce am împrăştiat ca fapte bune în viaţă, în efectele binefăcătoare pe care le-am cauzat în mediul nostru înconjurător.

Trăim aceasta cu acel suflet care se simte oarecum revărsat în întreaga lume înconjurătoare. Aceasta nu este fără efect, ci omul, trăind toate acestea, ia din toate aceste situaţii prin care trece anumite mărci, anumite impresii. Putem caracteriza aceasta oarecum după cum urmează. Dar ţin să semnalez în mod expres că aceste lucruri pot fi caracterizate doar comparativ prin cuvinte, căci dumneavoastră puteţi înţelege că aceste cuvinte ale noastre sunt ștanțate pentru lumea fizică, şi că de fapt ele sunt aplicabile în sens corect numai acestei lumi fizice. Dacă folosim, totuşi, aceste cuvinte – căci nu am putea altfel ajunge la o înțelegere asupra tuturor acelor lumi tainice care se deschid privirii spirituale –, atunci trebuie să fim conştienţi că aceste cuvinte au numai un sens aproximativ. Ceea ce este de trăit aşadar acum, poate fi caracterizat doar aşa: Atunci când omul percepe durerea pe care a produs-o el altcuiva, atunci când trăieşte după moarte această durere, el o simte ca pe un obstacol în evoluţie. El îşi spune, simţind în sufletul său, oarecum următoarele: Ce aş fi devenit eu, dacă nu i-aş fi produs celuilalt această durere? Această durere este ceva ce reţine întreaga mea fiinţă de la un grad de perfecţiune pe care l-ar fi putut atinge altfel. – Şi aşa îşi spune omul la tot ce a răspândit el în mediul său înconjurător ca eroare şi minciună, ca urât şi reprobabil: Acestea sunt obstacole în evoluţie, ceva pe care mi le-am așezat eu însumi în calea desăvârşirii mele. Şi din aceasta se formează o putere în sufletul omenesc, ce merge în sensul că omul în acea stare în care trăieşte acum între moarte şi o nouă naştere, ia în sine dorul, ia impulsurile de voinţă să îndepărteze aceste obstacole din cale. Aceasta înseamnă că bucată cu bucată, în călătoria înapoi, noi luăm în noi impulsurile să dregem la loc, să compensăm în viaţa viitoare ceea ce ne-am așternut noi înşine ca obstacole în cale.

De aceea nu trebuie însă să ne dedăm credinţei că ceea ce parcurgem noi acolo ar fi pur şi simplu suferinţă. Suferinţă şi lipsă sunt precis, şi este dureros când ne vedem propriul suflet încărcat cu ceea ce am cauzat noi înşine; dar totuşi noi trăim acestea în aşa fel încât suntem bucuroşi că ni se îngăduie să le trăim, pentru că numai în felul acesta putem prelua acea forță care ne face capabili să ne îndepărtăm acele obstacole din drum. Şi aşa se adună la un loc toate aceste impulsuri pe care ni le însușim în răstimpul de purificare, şi când ne-am întors până la începutul ultimei noastre vieţi, acolo este o sumă enormă de trăiri, care trăieşte în noi ca un imbold imens ca într-o nouă viaţă, pe următoarele trepte de existenţă, să compensăm tot ceea ce este de compensat în sensul caracterizat. Aşadar cu forţa de a ne dezvolta voința noastră pe viitor în aşa fel încât să creăm compensarea pentru tot ce am făcut noi nedrept, urât, rău, cu această forţă suntem înzestrați la sfârşitul timpului de purificare. Este o putere despre care omul își poate face întru câtva o idee atunci când, printr-o amplă cunoaştere de sine, face cunoştinţă cu mustrările de conştiinţă pricinuite în el atunci când privește înapoi la ceea ce a făcut el unuia sau altuia. Dar toate acestea rămân în viaţă simplu gând. În timpul de purificare dintre moarte şi o nouă naştere, ele devin un puternic imbold de a lucra creativ. Şi, dotat cu acest imbold creativ, omul pătrunde apoi într-o nouă viaţă: în viaţa spirituală propriu-zisă.

Dacă vrem să înţelegem această viaţă spirituală, în care păşeşte omul după răstimpul de purificare, o putem face în modul următor. Este greu să prinzi în cuvintele limbajului nostru trăirile de un cu totul alt gen, pe care le are cercetătorul spiritual atunci când cercetează viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, aceste impresii având cu totul altă esenţă, care nu se pot compara cu nimic din cele pe care le poate vedea ochiul în lumea sensibilă şi pe care le poate gândi raţiunea legată de creier; dar ne putem crea întru câtva în modul următor o reprezentare despre ceea ce se poate deschide, ca lume nouă, cercetătorului spiritual, prin privirea în lumea spirituală. Atunci când vă uitați

în jurul dumneavoastră şi vreţi să înţelegeţi lumea, când vreţi să înţelegeţi ceea ce este în jurul dumneavoastră, atunci o faceţi prin aceea că gândiţi, că vă formaţi reprezentări despre lucrurile care sunt în jurul dumneavoastră. Ar fi o reprezentare logic absurdă, dacă cineva ar gândi că poate lua apă dintr-un pahar în care nu se află apă. Exact la fel ar fi dacă v-aţi reprezenta că aţi putea extrage, scoate gânduri şi legi dintr-o lume în care nu se află nici un gând şi nicio lege. Orice cunoaşterea omenească ar fi doar visătorie, nu ar fi altceva decât fantasmagorie, dacă gândurile pe care ni le formăm în cele din urmă în spiritul nostru nu ar sta deja ca gânduri la baza lucrurilor, dacă aşadar lucrurile nu ar fi izvorâte din gânduri. Toţi cei care cred că gândurile sunt numai ceva pe care îl plăsmuieşte spiritul omenesc, ceva care nu stă la baza lucrurilor ca forţe propriu-zis creatoare şi de producere a lucrurilor, ar trebui să renunţe imediat la gândire; căci gândurile care ar fi formate fără să corespundă unei lumi de gânduri exterioare ar fi năluciri pure. Gândeşte real numai acela care ştie că gândirea sa corespunde lumii de gânduri exterioare şi ca într-o oglindă în interiorul nostru, lumea de gânduri exterioare reînvie din nou; el ştie că iniţial toate lucrurile au izvorât din această lume de gânduri.

Aşadar, pentru noi oamenii gândul este, ce-i drept, ultimul pe care îl cuprindem din lucruri, însă lucrurilor el le este cel dintâi care le stă la bază. Gândul creator stă la baza lucrurilor, dar gândurile omului, prin care omul cunoaşte în cele din urmă, se deosebesc totuşi, într-o anumită privinţă, foarte semnificativă, de gândurile creatoare de afară. Dacă încercaţi să priviţi în sufletul omenesc, vă veţi spune: Oricât ar cutreiera această gândire omenească la orizontul gândurilor şi reprezentărilor, atâta timp cât omul gândeşte, atâta timp cât el încearcă să scruteze prin gândurile sale tainele lucrurilor, atâta timp ele arată ca ceva căruia îi este departe orice aspect creator. – Acesta este specificul gândurilor omeneşti, anume că ele au pierdut elementul productiv, creator care este conţinut în gândurile care urzesc şi trăiesc afară în lume. Acele gânduri care îmbibă lumea de afară sunt străbătute de elementul care în interiorul omenesc doar răsare ca un fundal tainic al existenţei noastre. Dumneavoastră ştiţi că pentru ca reprezentările dumneavoastră să fie deşertate în voinţă, ele trebuie să se cufunde în străfundurile fiinţei omeneşti, căci gândul însuşi nu este străbătut de voinţă. Dar gândul care acţionează afară, în lume, este străbătut de şi întreţesut cu voinţă. Şi tocmai acesta este specificul spiritului care acţionează afară, obiectiv, în lucruri, anume faptul că el este creator. Prin aceasta el este, însă, nu numai gând, prin aceasta el este spirit. Gândul naturii omeneşti s-a înfăptuit prin aceea că voinţa a fost presată să iasă afară din spirit şi că aceasta apare doar ca un reflex pornind din om în afară. Pentru privirea spirituală ea nu se arată nicăieri acolo afară separată de elementul creator.

În acest spirit care conţine în sine voinţa şi gândurile împreunate, păşeşte omul ca într-o lume nouă atunci când, după moarte, şi-a parcurs răstimpul de purificare. Şi aşa cum aici, în această lume pe care o parcurgem între naştere şi moarte, trăim înconjuraţi de impresiile simţurilor noastre, înconjuraţi de tot ceea ce poate gândi raţiunea noastră, aşadar aşa cum aici suntem înconjuraţi şi împresuraţi de lumea fizică, tot aşa este omul după răstimpul de purificare înconjurat peste tot de lumea spirituală, creatoare. Şi el este în interiorul acestei lumi spirituale, creatoare, el se află înlăuntrul ei şi face parte din ea. Este şi ceea ce apare ca o primă trăire după scurgerea răstimpului de purificare: Omul nu se simte deloc într-o lume care îl împresoară cu un orizont de lucruri, pe care el le poate percepe, ci el se simte în interiorul unei lumi în care el este cu desăvârşire creativ. – Acum, tot ceea ce a asimilat omul în ultima viaţă şi chiar şi în vieţile anterioare, în măsura în care nu a fost încă prelucrat, care se află în special în extractul descris al trupului său eteric sau al vieţii, care a rămas în urmă în trupul său astral drept acel impuls puternic, ce vrea să compenseze obstacolele care au fost constatate, tot ceea ce este în om în felul acesta, este simţit acum productiv în om, este simţit acum creativ de către om.

Acum, viaţa în cadrul productivităţii este ceva care este cel mai bine desemnat prin expresia beatitudine sau fericire. Puteţi observa comparativ chiar în viaţa obişnuită sentimentul de fericire pe o treaptă inferioară, atunci când vedeţi găina stând pe ou şi clocindu-l. Fericirea încălzitoare constă în însăşi actul producerii. Într-un sens mai înalt, putem percepe această fericire a producerii atunci când artistul poate transpune în lumea materială exterioară ceea ce s-a maturizat în sufletul său, atunci când el poate produce. De acest sentiment al fericirii despre care ne putem forma cu aproximaţie o idee pe această cale, este pătrunsă acum întreaga fiinţă omenească la trecerea prin lumea spirituală.

Ce lucrează omul acolo în lumea spirituală? El înglobează în lumea spirituală tot ceea ce a dobândit el ca roade, ca extract din ultima viaţă şi din celelalte vieţi anterioare, despre care noi am putut spune alaltăieri că deşi s-a apropiat de sufletul nostru ca experienţă, în viaţa dintre naştere şi moarte deoarece omul are o graniţă constituită din trupul fizic şi cel eteric sau al vieţii, el trebuie mai întâi să o păstreze în sine şi nu o poate prelua în entitatea sa globală. Acum, trupul fizic şi cel eteric sau al vieţii nu mai sunt aici, acum omul lucrează în substanţialitate pur spirituală, acum el imprimă în ea tot ceea ce a trăit el în ultima viaţă, dar din cauza limitării trupului său fizic şi a celui eteric sau al vieţii nu a putut prelucra în sine însuşi.

Dacă ne preocupă acum din nou durata timpului în care omul înglobează aşadar în mod productiv în spiritual ceea ce a dobândit în ultima viaţă, atunci trebuie să ne întrebăm înainte de toate: Oare are această lege a vieţilor pământeşti repetate, pe care am indicat-o, un anumit sens? – Da, are un sens, şi acesta se arată prin faptul că omul, atunci când a parcurs o încorporare, apare într-o nouă viaţă nu atunci când poate trece din nou prin aceleaşi experienţe, ci el apare din nou abia atunci când lumea exterioară pământească s-a modificat între timp într-atât încât el să poată trece prin experienţe cu totul noi. Cel care reflectează acum puţin asupra evoluţiei va găsi că deja în privinţa fizicului, fizionomia Pământului se modifică considerabil de la un mileniu la altul. Gândiţi-vă numai cum va fi arătat locul de aici, unde acum se află acest oraş, pe vremea lui Christos, cum a fost el cu totul altfel atunci, şi cum s-a modificat acest petic de Pământ de atunci până acum; şi gândiţi-vă cum se modifică în primul rând ceea ce noi numim dezvoltare morală, intelectuală şi restul dezvoltării spirituale a evoluţiei omenirii în decursul câtorva secole. Să ne gândim la ceea ce și-au însușit copiii în primii ani de viaţă cu doar câteva secole în urmă şi să ne gândim la ceea ce asimilează ei în ziua de azi în primii ani de viaţă. Pământul îşi schimbă fizionomia, şi după un anumit timp omul poate călca din nou pe Pământ şi acolo totul este atât de schimbat, încât el poate trăi Noul. Abia atunci când omul poate avea experienţa Noului, abia atunci calcă el din nou în această lume.

Timpul dintre moarte şi o nouă naştere este determinat prin aceea că omul atunci când s-a întrupat într-un anumit secol, el s-a integrat prin naştere într-un context ereditar complet specific. Noi ştim că nu ne este îngăduit să ne reprezentăm miezul fiinţei omeneşti, spiritual-sufletescul omului ca şi cum el ar fi adunat din ceea ce sunt însuşirile părinţilor, bunicilor, străbunicilor, ş.a.m.d. Am accentuat că la fel de puţin pe cât creşte râma din mâl, tot aşa sufletul omenesc nu se naşte din fizic. Sufletescul se naşte din sufletesc, ca viu din viu. Noi am accentuat că acest suflet omenesc face trimitere înapoi spre o viaţă anterioară şi că el intră prin naştere în existenţă în aşa fel încât el atrage laolaltă însuşirile ereditare. Dar aducând aceasta înaintea sufletului trebuie să ne fie clar şi faptul că atunci când privim retrospectiv la o viaţă anterioară, din această viaţă anterioară noi aducem în noua viaţă, prin naştere, acele însuşiri care se dezvoltă treptat în decursul dintre moarte şi o nouă naştere. Luăm apoi prin poarta morţii ceea ce am dobândit nou între naştere şi moarte, ceea ce nu am mai putea căpăta dintr-o viaţă anterioară. Astfel încât – ceea ce a fost deja evidențiat – noi purtăm prin poarta morţii de acum înainte tot ceea ce a fost dobândit bucăţică cu bucăţică în ultima viaţă. Putem dezvolta aceasta acum, când parcurgem viaţa în spirit dintre moarte şi o nouă naştere, într-un nou raport numai prin aceea că nu ne bazăm în această nouă existenţă pe a regăsi condițiile moștenite, pe care le-am avut în existenţa anterioară. În existenţa anterioară am tras în sufletul nostru anumite însuşiri ale strămoşilor. Nu am întâlni nimic nou într-o nouă existenţă, dacă am găsi prezente însuşirile strămoşilor în acelaşi mod. Dacă ne-am întrupat, aşadar, într-un anumit secol, atunci, pentru ca să ne putem dezvolta şi în această direcţie într-o nouă existenţă, trebuie să mergem prin lumea spirituală atâta timp până când vom fi pierdut toate acele însușiri moștenite, înspre care ne-a simțit atrași anterior, și înspre care ne vom simți atrași atâta timp cât ele

vom fi pierdut toate acele însușiri neștiute, despre care nu avem dată, anterior, și despre care nu vom avea dată atâta timp cât ele există. Reîntruparea noastră depinde de faptul ca acele însuşiri care s-au transmis prin neam să fi dispărut. Dacă privim, aşadar, în sus, la strămoşii noştri, atunci găsim la părinţii, bunicii, străbunicii noştri ş.a.m.d. anumite însuşiri, care au fost aduse pe Pământ prin ereditate până în existenţa noastră actuală. Intrăm apoi, după moarte, în lumea spirituală. Rămânem acolo până când au dispărut din linia ereditară toate acele însuşiri înspre care ne-am simţit atraşi în această întrupare. Însă asta durează multe secole şi anume cercetarea spirituală arată că durează atâtea secole cât putem spune că se transmit ereditar anumite însuşiri care trec de la o generaţie la alta. Durează aproximativ şapte sute de ani până când însuşirile care se moştenesc de la o generaţie la alta au dispărut într-atât de mult încât să putem spune: Ceea ce am găsit atunci la strămoşi, s-a volatilizat. – Dar acum trebuie să se pregătească însuşiri până acolo încât ele să străbată din nou şapte secole. Şi ajungem să putem indica cifra de două ori şapte sute de ani – desigur că ea este doar o cifră medie, dar ea se arată cercetării spirituale ca fiind acel timp ce se scurge între moarte şi o nouă naştere –, până când sufletul păşeşte din nou în existenţă printr-o nouă naştere.

Acum trebuie în primul rând să învăţăm că se înalță până sus în această lume spirituală tot ceea ce aici pe Pământ este deja spiritual. Noi tocmai am accentuat că ceea ce noi luăm înăuntrul spiritului nostru este creator afară, în lumea spirituală. Am văzut că noi înşine suntem într-un anumit fel înăuntru, în această lume creatoare, cu creativul nostru. Această lume spirituală, care este creatoare afară, se reflectă într-un anumit fel în propriul nostru suflet. În măsura în care propriul nostru suflet trăiește spiritualul, parcurge o viaţă spirituală, şi experiențele spiritual-sufleteşti ale interiorului nostru sunt cetăţene ale lumii spirituale. Aşa cum lumea spirituală iese în afară, în jos în cea fizică, tot aşa spiritualul nostru iese în afară în sus, în lumea spirituală generală. Prin acesta însă este explicabil pentru noi ceea ce afirmă ştiinţa spirituală: Cum este la om în privinţa diverselor sale mădulare constitutive, că el leapădă învelişurile exterioare, şi rămâne spiritualul şi creşte în sus, în lumea spirituală productivă; devine explicabil pentru noi că şi relaţiile spirituale, tot sufletescul care se desfăşoară aici în lumea fizică, leapădă învelişurile exterioară şi trăiește în lumea spirituală. Să luăm iubirea pe care o are mama pentru copilul ei. Aceasta creşte din lumea fizică. Ea are mai întâi un caracter animalic. Sunt simpatii care unesc mama cu copilul, care constituie un fel de efect de forţă fizică. Apoi însă, ceea ce creşte din lumea fizică se purifică, iubirea celor două entităţi se înnobilează; această iubire devine tot mai sufletească-spirituală. Tot ceea ce provine din lumea fizică este lepădat prin moarte la fel ca învelişurile exterioare. În schimb, continuă să existe tot ceea ce a fost clădit în acel înveliş fizic-omenesc ca sufletesc, ca spiritual în această iubire, la fel cum se trăiește însuşi interiorul omenesc în lumea spirituală, astfel încât iubirea dintre mamă şi copil trăiește mai departe în lumea spirituală. Ei se regăsesc acolo, de data aceasta ne mai fiind limitaţi de barierele lumii fizice, ci în acel mediu înconjurător spiritual, în care nu mai avem lucrurile în afara noastră, ci unde trăim, urzim şi suntem în lucruri. De aceea, ceea ce domneşte acolo în lumea spirituală, trebuie să ni-l reprezentăm ca fiind rezultatul iubirii şi relaţiilor de prietenie întemeiate în lumea fizică; trebuie să ni-l reprezentăm în sensul că aceia care s-au legat în lumea spirituală sunt cu mult mai strâns legaţi decât legăturile de iubire, de prietenie, care sunt înnodate în lumea fizică. Şi este lipsit de sens să întrebăm dacă îi revedem după moarte pe aceia cu care trăim în iubire şi prietenie în lumea fizică. Nu numai că îi vedem, dar şi trăim în ei; suntem, ca să spunem aşa, revărsaţi în ei. Şi toate cele ce sunt urzite în cadrul lumii sensibile capătă sensul lor corect, adevărata lor însemnătate, abia atunci când creştem în lumea spirituală împreună cu partea lor spirituală.

Vedem astfel spiritualizarea nu numai omului, ci şi a omenirii în relaţiile ei cele mai nobile în ţinutul spiritual, pe care o trăiește omul între moarte şi o nouă naştere. Dar acolo sunt și transformate în arhetipuri vii toate impulsurile pe care le-a adus omul în lumea spirituală. Am văzut că omul a intrat în lumea spirituală cu o esenţă a trupului eteric sau al vieţii, ceea ce înseamnă cu o esenţă a tuturor experiențelor pe care le-a avut între naştere şi moarte. Îl vedem pe om intrând în lumea spirituală cu acel impuls puternic care-i permite să compenseze ceea ce a făcut el nedrept. Pe acestea le țese omul laolaltă într-un arhetip spiritual. Iar timpul pe care îl petrece el în lumea spirituală, se desfăşoară aşa că acest arhetip este mereu mai mult și mai mult țesut, astfel încât să conţină întreţesute în el mereu mai mult și mai mult roadele din viaţa precedentă şi imboldul, voinţa pentru compensarea nedreptății, răului, pe care el l-a făcut. Şi astfel este omul capabil în acest răstimp ca, pe de o parte, tot ceea ce şi-a dobândit ca aptitudini în viețile precedente, acum să modeleze plastic în trupul care îi este pus la dispoziţie la reîntrupare, și pe de altă parte, datorită faptului că şi-a întreţesut în arhetipul său imboldul, impulsul de a compensa ceea ce a săvârşit el nedrept, rău, omul este atras de relaţiile care îi permit să compenseze acest nedrept, acest rău pe care l-a făcut el. Păşim prin naştere în existenţă cu voinţa de a intra în astfel de relaţii care ne permit să compensăm nedesăvârşirile vieţilor noastre anterioare. Așa căutăm noi printr-o voinţă tainică în cazurile corespunzătoare durerea, atunci când din imboldul nostru prenatal avem cunoaşterea inconştientă că numai înfrângerea acestei dureri ne poate da la o parte din drum anumite obstacole pe care noi ni le-am pus mai înainte în cale.

Vedem astfel cum păşeşte omul prin lumea spirituală, în care el își poate modelat plastic trupul fizic înainte de naştere. Şi acum vedem, de asemenea, cum ceea ce noi am întreţesut în arhetipul nostru, doar încetul încetul se uneşte cu viaţa noastră de după naştere. Căci nu cunoaşte viaţa cel ce crede că în copil se află deja în interior tot ceea ce se dezvoltă ca aptitudini şi capacităţi sufleteşti în viaţă. Cine poate examina corect viaţa, îl vede pe om intrând prin naştere în existenţă şi vede cum omul se găseşte pe sine însuşi în viaţă doar încetul încetul, cum în primii ani de viaţă omul nicidecum nu are deja în interiorul său tot ceea ce poate el să devină. Putem înţelege viaţa cu mult mai bine, dacă spunem: omul se uneşte abia treptat cu ceea ce a urzit el ca arhetip spiritual în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, treptat creşte împreună cu acesta, până când ajunge la interacţiunea liberă cu lumea exterioară. – Cine contemplă fără prejudecăţi viaţa, poate vedea cum omul, pe când este copil, încă este înconjurat de atmosfera spirituală pe care şi-a urzit-o între moarte şi o nouă naştere, şi cum el se ajustează treptat după propriul său arhetip, că încă nu este întreţesut cu corporalitatea sa, pe care o aduce cu sine la naştere. În timp ce animalul este întreţesut cu arhetipul său deja dinainte de naştere, vedem omul mai întâi crescând individual şi definit în arhetipul pe care şi l-a urzit el însuşi prin vieţile pământeşti repetate până la aceasta din urmă. Şi înţelegem cel mai bine fizic-sensibilul vieţii omeneşti, dacă îl interpretăm în aşa fel încât să spunem: el este pentru noi cu adevărat precum cochilia unui animal, a unei stridii, pe care o găsim în drum. Atâta timp cât vrem să o înţelegem drept ceva pur şi simplu construită, să zicem din mâl, atâta timp cochilia nu ne va putea deveni inteligibilă. Dar dacă presupunem că ceea ce se arată ca fiind depus pe cochilie strat după strat, este eliminat din interiorul unui animal, care a părăsit această cochilie, atunci înţelegem această construcție.

Viaţa omului dintre naştere şi moarte nu o înţelegem dacă vrem să o înţelegem doar din ea însăşi, dacă vrem să o înţelegem aşa doar comprimând laolaltă ceea ce este în mediul direct înconjurător. Căci atunci putem spune vreme îndelungată că omul se ajustează după mediul său înconjurător, popor, familie. Dar pe cât de puţin ne este inteligibilă cochilia de stridie fără stridie, tot atât de puţin inteligibilă ne este viaţa omenească dacă o considerăm ca fiind constituită numai din mediul său înconjurător nemijlocit. Dar ea devine clară şi limpede dacă putem presupune că omul vine dintr-o lume spirituală şi sufletească şi că el în această lume spirituală şi sufletească şi-a prelucrat realizările, extractul, roadele vieţilor anterioare, şi că el îşi modelează din nou noua sa existenţă cu ajutorul acestei prelucrări. Astfel, viaţa însăși ne este inteligibilă numai prin ceea ce se află dincolo de viaţă, astfel, lumea fizică ne este inteligibilă numai prin lumea spirituală şi cea sufletească.

Acesta este circuitul omului prin lumea simţurilor, lumea sufletească şi lumea spirituală. Dacă privim omul în felul acesta, atunci în viaţa lui fizic-senzorială avem oarecum numai o parte din circuitul complet al vieţii sale. Şi cunoaşterea noastră, atunci când studiem aşa, în sens corect, nu este doar o cunoaştere teoretică, ce ne spune una sau alta ca ştiinţa exterioară, ci este o cunoaştere care în acelaşi timp ne arată în mod obiectiv cum primește viaţa dintre moarte şi o nouă naştere sens şi însemnătate, prin faptul că cele pe care le adunăm aici îşi

găsesc prelucrarea într-o lume superioară. Dintr-o astfel de cunoaştere ne izvorăsc ştiinţa şi puterea voinţei pentru viaţă, ne izvorăsc sens şi însemnătate, încredere şi speranţa în viaţă. Nu ne este de folos cumva să imputăm unei asemenea cunoaşteri faptul că am privi neconsolaţi la vieţile trecute, despre care am spune: Păi, aici se afirmă că noi ne-am pregătit singuri durerea. La durere se mai adaugă şi această dezolare! – Nu, noi ne putem spune: Această lege nu este doar o lege care indică spre trecut, ci și una care indică spre viitor, care ne arată că durerea învinsă, este creştere de putere, pe care o valorificăm în noua viaţă, şi cu cât lucrăm mai mult, cu cât am înfrânt mai multă durere, cu atât mai mare va fi puterea noastră. – În fericire, într-un sens mai înalt putem doar suferi; ea este o împlinire din vieţile anterioare. În durere ne putem dezvolta forțe, iar forțele dezvoltate prin învingerea durerii înseamnă o creștere pentru viaţa viitoare. Şi noi păşim consolaţi prin poarta morţii dacă ştim că moartea trebuie să fie introdusă în viaţă, pentru ca această viaţă să se poată înălța din treaptă în treaptă. De aceea, apare ca fiind complet justificat când se spune: Ştiinţa spirituală în acest sens, nu este doar o teorie, ea este sevă şi forță pentru viaţă, prin faptul că ceea ce curge nemijlocit în întreaga noastră existenţă sufletească o face sănătoasă şi puternică. – Ştiinţa spirituală este cea care adevereşte cuvintele care ar trebui să trăiască în sufletul oricărui cercetător spiritual şi chiar al oricărui om care presimte ceva despre lumea spirituală, să trăiască ca fiind cuvinte adevărate, călăuzitoare pentru propria viaţă care urcă, sănătoasă și plină de putere, care în însăși învingerea durerii văd o intensificare a puterii:

O enigmă se alătură alteia în spaţiu,
O enigmă urmează alteia în timp;
Soluţia lor o aduce doar spiritul
Care se înţelege pe sine dincolo de graniţele spaţiului
Și dincolo de curgerea timpului.

NOTE

1. Este vorba de conferința publică din 17 martie 1910, de la care nu există notițe, *Das Wesen des Todes und das Rätsel des menschlichen Schicksals* (*Esența morții și enigma destinului uman*).

2. «Faust» Partea a II-a, Actul 1

   „Nichts wirst du sehn in ewig leerer Ferne,
   Den Schritt nicht hören, den du tust,
   Nichts Festes finden, wo du ruhst!”

   „Im Nichts hoff ich das All zu finden”

   „Nimic însă nu vezi în golul gol de totdeauna,
   N-ai auzi nici pasul, unde-alergi,
   Şi n-ai găsi nici un temei, să stai, să mergi.”

   „În Golul tău sper să descopăr Universul.” (traducere de Lucian Blaga)

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA I

INTERACŢIUNILE VIEŢII OMULUI CU MACROCOSMOSUL ŞI MICROCOSMOSUL

Viena, 21 martie 1910

Încadrul acestui ciclu de conferinţe urmează să dăm o vedere de ansamblu asupra cercetărilor Ştiinţei spirituale, astfel încât să putem întrevedea cele mai importante enigme ale vieţii omeneşti, în măsura în care acest lucru este posibil, având în vedere condiţiile specifice privind înţelegerea lumilor superioare impuse de perioada pe care o parcurgem. Şi anume, de această dată, privirea de ansamblu a cercetărilor de ştiinţă spirituală va fi dată astfel încât să se pornească de la cele evidente, încercând să urcăm de la evidenţă în sfere din ce în ce mai înalte ale existenţei şi spre mistere din ce în ce mai tainice ale vieţii omeneşti. De această dată nu vom porni prezentând noţiuni şi idei fixe asemănătoare unor dogme, ci într-un chip cât se poate de simplu ne vom referi mai întâi la ceea ce trebuie să simtă orice om ca fiind evident şi în viaţa obişnuită.

Cercetarea spirituală, ştiinţa spirituală se bazează în general pe premiza că lumea în care trăim, pe care o cunoaştem, are la bază o altă lume, cea spirituală, şi în această lume spirituală care stă la baza vieţii noastre senzoriale şi până într-un anumit grad şi a celei sufleteşti, trebuie să căutăm cauzele intrinseci pentru tot ceea ce se întâmplă, de fapt, în lumea senzorială şi cea sufletească.

Desigur este cunoscut tuturor celor prezenţi, lucru menţionat şi în prelegerile introductive* date publicităţii, faptul că există metode pe care omul le poate aplica în viaţa sa sufletească, cu ajutorul cărora să-şi trezească anumite aptitudini ale vieţii sale sufleteşti, care în viaţa obişnuită, normală, există în stare latentă, în aşa fel încât să poată trăi clipa iniţierii, prin care ajunge să aibă în jurul său o nouă lume, o lume a cauzelor, a condiţiilor spirituale, aşa cum cel care a fost orb are în jurul său, după o operaţie chirurgicală, lumea culorilor şi a luminii. De această lume pe care dorim să o cercetăm tot mai mult de fiecare dată, oră de oră în cadrul acestor conferinţe, de această lume a faptelor şi entităţilor spirituale omul este despărţit în viaţa sa normală actuală; şi anume omul este despărţit de această lume spirituală în două direcţii, spre ceea ce am putea numi partea exterioară şi spre ceea ce am putea numi partea interioară. Dacă omul îşi îndreaptă privirea înspre lumea exterioară, el vede înăuntrul acesteia tot ceea ce se oferă în primul rând simţurilor sale. El vede culori, lumină, aude sunete, percepe căldura, frigul, mirosurile, gusturile ş.a.m.d. Aceasta este acea lume care înconjoară omul în primul rând. Să ne imaginăm această lume înconjurătoare aşa cum se întinde ea în jurul nostru în faţa simţurilor noastre; atunci putem spune: în ea avem totuşi un fel de graniţă, căci prin percepţia nemijlocită, prin trăirile sale nemijlocite omul nu poate privi dincolo de această graniţă care este dată prin lumea culorilor, a luminii, a sunetelor, mirosurilor etc. El nu poate percepe dincolo de această graniţă. Ne-am putea forma o imagine grosieră despre cum avem, spre exterior, o graniţă. Să ne imaginăm că privim, de exemplu, o suprafaţă de culoare albastră. În condiţii obişnuite omul nu vede ce se află în spatele ei. Dar un gânditor obişnuit ar putea obiecta: nu este nevoie decât să te uiţi pe cealaltă parte pentru a vedea ce se află în spatele acestei suprafeţe. Dar lucrurile nu stau aşa în privinţa lumii care se desfăşoară în jurul nostru. Tocmai prin ceea percepem noi ni se acoperă o lume spirituală exterioară, şi noi putem cel mult simţi că în culoare şi lumină, în sunete, căldură şi frig, etc avem revelarea exterioară a unei lumi care se află înapoia lor. Dar noi nu putem să percepem prin culori, lumini şi sunete dincolo de ele, nu putem să trecem prin ele, dincolo de ele și să avem experiența a ceea ce este înapoia lor. Noi trebuie să percepem întreaga lume spirituală exterioară exact prin intermediul acestei revelații a ei. Căci este suficient să reflectaţi puţin şi veţi putea să vă spuneţi chiar şi prin cea mai simplă logică: Chiar dacă, de exemplu, fizica actuală sau oricare altă abordare ştiinţifică vede în spatele culorilor materia eterică în mişcare, atunci, nu este decât încă un mic efort de gândire, pentru a-și spune că ceea ce se presupune că există în spatele culorilor, este numai ceva adăugat de gândire, dedus prin gândire. Nimeni nu poate percepe direct ceea ce, de exemplu, fizica explică drept vibrații, drept mişcări oscilatorii, din care culoarea este doar un efect. În primul rând nimeni nu poate spune dacă ceea ce ar trebui să fie în spatele impresiilor senzoriale coerspunde vreunei realități. În primul rând este doar ceva gândit. Această lume sensibilă exterioară se întinde ca un covor şi avem sentimentul că în spatele acestui covor al lumii simțurilor exterioare este ceva în care nu putem pătrunde prin percepţie.

* Viena, 17 martie 1910: „Esenţa morţii şi enigma omului"; Viena, 19 martie 1910; „Circulaţia omului prin lumea senzaţiilor, lumea sufletească şi lumea spirituală". (Nota editorului elveţian.)

Aici este una din graniţe. Cea de-a doua graniţă o găsim atunci când privim în noi înşine. În noi înşine găsim o lume a bucuriei şi tristeţii, a plăcerii şi durerii, a pasiunilor, impulsurilor, poftelor ş.a.m.d., într-un cuvânt, ceea ce numim viaţa noastră sufletească. De obicei, referindu-ne la ea spunem: Eu simt această bucurie, această durere; am o pasiune, o înclinaţie. Dar mai avem şi sentimentul că în spatele acestei vieţi sufleteşti se ascunde altceva, că dedesubt se află ceva care este acoperit de trăirile noastre sufleteşti la fel cum ceva exterior este acoperit de percepţiile senzoriale. Căci cine se mai îndoieşte de faptul că bucuria, tristeţea, plăcerea şi durerea, şi toate celelalte trăiri sufleteşti răsar ca dintr-o mare necunoscută dimineaţa, la trezire, şi că omul într-un fel se lasă în voia lor. Şi cine ar putea să tăgăduiască faptul că atunci când îşi analizează viaţa sa sufletească într-o anumită introspecţie află în adâncul său ceva tainic, ceva care pentru început trebuie să îi rămână ascuns şi care revarsă din sine plăcerea şi suferinţa noastră, bucuria şi durerea şi toate trăirile noastre sufleteşti şi că acestea trebuie să fie pentru început manifestările unei lumi necunoscute, la fel cum percepţiile exterioare sunt manifestări a ceva necunoscut.

Acum să ne întrebăm: Dacă acolo sunt aceste două graniţe – cel puţin, după toate probabilităţile, ar putea fi –, nu avem totuşi noi, ca oameni, anumite posibilităţi pentru a străpunge în vreun fel aceste granițe? Există oare ceva în trăirea omului prin care el să pătrundă, ca să spunem aşa, prin covorul exterior al percepţiei, ca şi când ar străbate printr-o membrană care îi ascunde ceva, şi există ceva care duce mai adânc în natura umană interioară umană, în dosul durerilor, bucuriilor şi pasiunilor noastre? Putem face, oarecum, un pas mai departe în lumea exterioară şi un pas mai departe în cea interioară?

Există două experiențe prin care realmente se produce așa ceva încât omul poate, cum s-ar spune, să învingă într-un anume fel pielea spre exterior și rezistența spre interior. Prin ce ni se poate arăta că acel ceva de genul unei membrane exterioare, al unui covor al simțurilor ni se rupe într-un fel, și noi pătrundem într-o lume, care este acoperită de acest văl al covorului senzorial exterior? Cum ni se poate arăta aceasta? Aceasta ni se poate arăta atunci când, în anumite împrejurări ale vieții ni se întâmplă ceva pe care trebuie să-l numim o trăire inedită, în raport cu trăirile obișnuite ale zilei. Când există așa ceva, cum sunt trăiri cu totul noi, pe care omul, în mod obișnuit nu le poate percepe și când în timpul acestor trăiri poate avea și sentimentul că percepţiile exterioare, care ne vin prin simțuri dispar, că așadar covorul lumii exterioare s-ar rupe oarecum, atunci putem spune că pătrundem un pic în această lume aflată în dosul percepţiilor noastre senzoriale.

Există înainte de toate o astfel de experiență. Numai că această trăire are un dezavantaj considerabil pentru viaţa globală a individului. Această experiență este ceea ce se numește de obicei – considerând acum în sensul propriu-zis al cuvântului – extaz, în care pentru o clipă omul uită de tot ceea ce îl înconjoară ca impresii ale lumii senzoriale, așa încât pentru câteva momente nu vede şi nu aude în jurul său nimic din ceea ce în înconjoară ca lumină, culoare, sunet, mirosuri ș.a.m.d., devenind insensibil faţă de toate impresiile senzoriale obișnuite. Această trăire a extazului îl poate duce pe om, în anumite situaţii, până acolo încât să aibă experienţe noi, experienţe care nu survin în trăirile cotidiene obișnuite. Vă rog să luați notă că în niciun caz extazul nu este considerat aici ca ceva de dorit, ci el este descris numai ca ceva care este posibil. Şi, de asemenea, nu orice ieșire-din-sine obișnuită trebuie categorisită ca fiind un extaz. Două lucruri sunt posibile. Există o ieșire din sine când omul își pierde subit, pentru scurtă durată, receptivitatea faţă de impresiile simţurilor, atunci când pur şi simplu el este într-o stare de leșin, când în jurul său, în locul senzaţiilor se așterne întunericul. Pentru omul normal aceasta este, în fond, situaţia cea mai bună. Există însă şi o trăire extatică – şi noi vom auzi în decursul conferinţelor ce însemnătate are un asemenea extaz – când nu numai că în jurul omului se așterne bezna deasă, dar acest câmp întunecat se populează de o lume pe care el mai înainte nu a cunoscut-o absolut de loc. Să nu spuneţi că poate este o lume a iluziei, a amăgirii... Ei bine, poate *să fie* pentru început o lume a iluziei, o lume amăgitoare. Numiţi-o de exemplu sumă de imagini ceţoase, sau cum vreţi; nu despre asta este vorba, ci este vorba că ceea ce vede omul înaintea sa – fie că sunt iluzii, imagini sau ce or fi – poate fi în realitate o lume pe care omul nu a cunoscut-o până atunci. Omul trebuie să se întrebe atunci: Sunt eu oare în stare cu toate capacităţile pe care mi le-am însuşit până acum să-mi clădesc din conștiența mea obișnuită o astfel de lume? – Dacă imaginile sunt cele văzute de om acolo, dacă această lume a imaginilor arată astfel încât el să-şi poată spune: Sunt incapabil ca pe baza capacităţilor mele proprii să-mi clădesc o astfel de lume – atunci lui îi este limpede că această lume trebuie să-i fie dată de undeva. Dacă este vorba de o fantasmă sau de realitate, acest lucru nu îl decidem acum, îl vom decide mai târziu. Acum contează faptul că există asemenea stări în timpul cărora omul vede lumi care îi erau necunoscute până în acel moment.

Această stare extatică este însă legată de pagubă cu totul ieșită din comun pentru omul normal. De fapt, omul normal nu poate ajunge la această stare extatică decât doar datorită faptului că ceea ce el numește Eul său, sinea sa interioară puternică, prin care el își menţine laolaltă toate trăirile sale, este ca stins. Omul care este în extaz, este într-adevăr în afara sa; Eul său este ca suprimat. În această lume nouă, care îl împresoară cu bezna sa neagră omul este ca ieșit din sine, ca revărsat, curgând în noua lume care îi populează întunericul. A trebuit, așadar, să descriem mai întâi această trăire; nenumăraţi oameni au avut astfel de trăiri sau le pot avea; vom mai vorbi despre aceasta în decursul conferinţelor. În această trăire avem două aspecte: unul este acela că dispar impresiile simţurilor, când tot ce îi era obișnuit omul să perceapă prin simţuri se șterge, șterse sunt şi trăirile pe care le are omul în raport cu lumea simţurilor, în care el simte: *Eu* aud sunete, eu văd culori. – Este șters şi Eul. În starea de extaz omul nu își trăiește niciodată Eul: în starea de extaz, omul nu se deosebește de restul obiectelor. De aceea în starea de extaz nu se poate distinge dacă este vorba de o iluzie sau de o realitate exterioară; căci, în fond, asupra acestei situaţii poate decide doar Eul.

În timpul extazului se desfășoară așadar în paralel aceste două trăiri: pe de o parte pierderea sau cel puţin reducerea sentimentului de Eu, pe de altă parte are loc o pierdere a percepţiei senzoriale exterioare. Extazul ne arată așadar, într-adevăr, cum covorul lumii sensibile s-ar dizolva în sine, s-ar fărâmiţa, iar Eul nostru, pe care în rest îl simţim ca şi cum s-ar izbi de piele şi de covorul lumii sensibile, acum s-ar scurge prin percepţiile senzoriale şi trăiește într-o lume de imagini, cu totul nouă pentru el. Căci acesta este lucrul caracteristic, că în extaz, omul face cunoştinţă cu entităţi şi întâmplări necunoscute până atunci, pe care nu le găsește nicăieri în lumea sensibilă, oricât de departe ar merge cu contemplarea senzorială şi cu combinarea faptelor senzoriale. Așadar, esenţialul este că omul cunoaşte lucruri noi. În ce relaţie se află acestea cu realitatea, vom afla în decursul conferinţelor următoare.

Așadar, în extaz vedem ca un fel de străpungere a graniţelor exterioare care îi sunt date omului. Dacă în extaz ajunge într-olume reală, dacă această lume este cea despre care presupunem că stă la baza celei perceptibile, se va arăta mai târziu.

Să ne întrebăm acum dacă putem pătrunde şi în spatele lumii noastre interioare, în spatele lumii plăcerilor şi bucuriilor noastre, a durerii şi suferinţei noastre, a pasiunilor noastre ș.a.m.d. Şi aici există o cale. Există la rândul lor trăiri care duc în afara ariei vieţii sufleteşti, dacă adâncim tot mai mult viaţa sufletească în ea însăşi. Drumul care duce într-acolo este cel pe care îl cunoaşteţi şi dumneavoastră, este cel parcurs de așa-numiţii mistici, este calea multor mistici. Adâncirea mistică constă în faptul că omul mai întâi își abate atenţia de la impresiile exterioare, că se dăruiește propriilor sale trăiri sufleteşti interioare încercând în special să observe ceea ce se trăiește în sine însuși. Asemenea mistici, care au puterea să nu se sinchisească de ceea ce incită din exterior interesul lor, simpatia şi antipatia lor, să nu se sinchisească de cauzele exterioare ale durerii şi plăcerii lor, ci privesc exclusiv numai la ceea ce creşte şi descreşte ca trăiri în sufletul lor, asemenea mistici pătrundă realmente și mai adânc în viaţa sufletească. Ei au atunci experiențe cu totul aparte, care se deosebesc de trăirile sufleteşti obișnuite.

Vă descriu acum o experiență prin care au trecut numeroși oameni și mai pot trece din nou. Descriu mai întâi experiența pe care o poate face omul atunci când pășește numai puțin deasupra trăirii normale. Astfel de experienţe constau, de exemplu, în faptul că misticul, care se cufundă în sine, transformă în el însuși sentimente şi senzaţii, le face să fie cu totul altceva. Dacă, de exemplu, un om normal, obișnuit, străin în viaţă de orice fel de experiență mistică, primește din partea altui om o lovitură care îl doare, atunci, de obicei, sentimentul său se îndreaptă de obicei împotriva celuilalt om. Aceasta este lucrul firesc în viaţa curentă. Dar acela care se cufundă mistic în sine însuși, capătă un cu totul alt sentiment la o astfel de lovitură. Așadar vă rog să remarcaţi: eu descriu o experienţă; nu spun că așa trebuie să fie; eu descriu ceea ce trăiesc anumiţi oameni, şi există mulţi astfel de oameni. El capătă sentimentul: Nu ai fi primit niciodată acea lovitură dacă nu i-ai fi greșit tu însuți respectivului printr-o faptă, cândva în viaţa ta. Pur și simplu acel individ nu ţi-ar fi fost adus în cale, dacă tu nu ai fi făcut acel ceva care este cauza acestei lovituri. Prin urmare, nu poți avea în mod justificat un sentiment împotriva acestui om, care de fapt numai prin evenimentul cosmic ti-a fost adus în cale, pentru ca tu să poți primi lovitura pe care o meritai. Aceşti oameni ajung apoi, când își adâncesc în mod cu totul deosebit toate trăirile lor sufleteşti, să capete și un anume sentiment de ansamblu asupra întregii lor vieţi sufleteşti, şi acest sentiment poate fi caracterizat cam așa. Ei își spun: Am în mine multă suferinţă, multă durere, dar eu însumi le-am cauzat cândva. Trebuie că am făcut unele lucruri, trebuie că m-am comportat cumva; dacă nu-mi mai amintesc să le fi făcut în această viaţă, atunci este foarte clar că trebuie să fi fost o altă viaţă, în care am făcut lucrurile pe care le compensez acum prin suferinţa mea, prin durerile mele.

Prin această cufundare în sine, sufletul își modifică natura simţămintelor de până atunci, căutând să descarce asupra sa, să caute în sine ceea ce căutase mai înainte în lume. Căci omul caută mai mult în sine, atunci când spune: Omul care mi-a dat lovitura, mi-a fost adus în cale deoarece eu însumi am oferit cauza pentru aceasta – decât atunci când își îndreaptă simțirea în afară. Așa se face că aceşti oameni

descarcă tot mai mult în sinea lor, ca și cum și-ar condensa tot mai mult propria viaţă sufletească interioară. Aşa cum extaticul străpunge covorul exterior al percepţiilor senzoriale şi priveşte într-o lume de entităţi şi fapte care i-au fost necunoscute până atunci, tot astfel pătrunde şi misticul în jos, sub Eul său obişnuit. Căci acest Eu obişnuit se îndreaptă împotriva loviturii care vine din afară, dar misticul pătrunde la ceea ce se află la baza acestei lovituri, la ceea ce a determinat propriu-zis lovitura. Prin aceasta misticul ajunge până acolo încât treptat el pierde complet din vedere lumea înconjurătoare. El pierde treptat chiar și noţiunea acestei lumi exterioare, și își lărgeşte propriul său Eu, ceea ce se află în interiorul său, până ajunge o lume întreagă. Dar pe cât de puţin ne-am propus astăzi să stabilim dacă lumea extaticului este o realitate sau o himeră, tot atât de puţin vrem să decidem dacă ceea ce găseşte misticul în sufletul său sub trăirile sufleteşti obişnuite, este o realitate sau nu, şi dacă el însuşi este acela care și-a cauzat durerea şi suferinţa. Poate că şi acest lucru este doar o reverie a omului, totuşi este o trăire pe care omul o poate avea realmente. Despre asta este vorba. În oricare caz, omul pătrunde în partea cealaltă, într-o lume necunoscută lui până atunci. Acesta este esenţialul. Astfel, omul pătrunde, de o parte şi de cealaltă, spre exterior şi spre interior, într-o lume până atunci necunoscută lui.

Dacă reflectăm acum asupra faptului că s-a spus că omul îşi pierde Eul atunci când devine extatic, atunci trebuie să ne spunem: Această stare extatică nu este ceva foarte bun pentru omul obişnuit, întrucât orice orientare în lume, toate posibilităţile noastre de a ne îndeplini misiunea pe lume se bazează tocmai pe faptul că avem, în Eul nostru, un punct fix central, stabil al fiinţei noastre. Dacă extazul ne ia această posibilitate de orientare, această posibilitate de a ne simţi Eul, atunci ne-am pierdut în primul rând pe noi înşine. Dar atunci când, pe de altă parte, misticul împinge totul în Eu, făcând Eul vinovat pentru tot ceea ce simţim, aceasta are un alt dezavantaj. Are dezavantajul că în cele din urmă am ajunge să căutăm în noi înşine cauza a tot ceea ce se întâmplă pe lume, iar prin aceasta ne pierdem total capacitatea de orientare sănătoasă în lume. Căci dacă am transpune asta în fapte, nu am face niciodată altceva decât să ne încărcăm pe noi înşine cu vinovăţie şi nu ne-am putea pune în relaţia corectă cu lumea exterioară.

Prin urmare, în ambele direcţii, a extazului obişnuit şi a misticii obişnuite, ne pierdem capacitatea de orientare în lume. De aceea ne este îngăduit să spunem, este bine că în ambele direcţii omul se loveşte permanent de ceva. Când Eul evoluează spre exterior se loveşte de percepţiile senzoriale, care nu-i permit să treacă mai departe la ceea ce se află dincolo de vălul covorului senzorial, şi asta este bine pentru început pentru om, căci în felul acesta el îşi poate menţine Eul în comportament normal. În cealaltă direcţie, prin trăirile sufleteşti care duc spre orientare nu i se permite să coboare sub Eu, sub acele sentimente ale Eului care conduc la orientarea normală. Omul este închis astfel între două frontiere. El merge o vreme afară, în lume, şi acolo este limitat, merge înăuntru în viaţa sufletească şi află ceea ce noi numim plăcere şi suferinţă, bucurie şi durere, ş.a.m.d., dar în viaţa normală el nu poate pătrunde mai departe de ceea ce îi face posibilă orientarea în viaţă.

Ceea ce am prezentat până acum este, cum s-ar spune, comparaţia între starea de existenţă normală şi stările anormale de extaz şi de contemplare mistică. Extazul şi trăirea mistică sunt stări anormale. Dar în starea absolut obişnuită a vieţii omului există ceva în care putem observa cu mult mai clar aceste stări, şi acest ceva este anume în alternanța obişnuită a stărilor, prin care trecem în douăzeci și patru de ore, alternanța stărilor între veghe şi somn.

Ce facem noi, de fapt, în timpul somnului? În somn se petrece, de fapt, într-o anumită privinţă, exact acelaşi lucru pe care abia l-am descris ca pe o stare anormală din timpul extazului: păşim cu omul nostru interior spre exterior; răspândim omul interior în lumea exterioară. Aceasta este, de fapt, situaţia. Aşa cum ne vărsăm oarecum Eul în afară în timpul extazului, cum ne pierdem Eul în extaz, tot astfel, în timpul somnului ne pierdem conştienţa de Eu. Dar în timpul somnului pierdem ceva mai mult, şi este bine că se întâmplă aşa. În extaz ne pierdem numai Eul, dar păstrăm o lume în jurul nostru, o lume pe care, desigur, n-am cunoscut-o înainte, o lume de imagini, entităţi şi fapte spirituale, necunoscută anterior. În somn ne lipseşte şi această lume, în somn nu există nici această lume. Ca atare somnul se deosebeşte de extaz prin faptul că omul, pe lângă propriul Eu îşi mai pierde şi capacitatea de percepţie. Indiferent dacă este vorba de fizic sau de spiritual, în somn omul îşi stinge, în general, capacitatea de a percepe ceva. În timp ce în starea de extaz îşi stinge doar Eul, în somn el mai stinge capacitatea de percepţie, sau, aşa cum spunem pe bună dreptate, îşi stinge conştienţa. Conştienţa a ieşit din trăirile sale omeneşti. Omul nu şi-a revărsat în această lume numai Eul, ci el a predat acestei lumi şi conştienţa sa.

Aşadar, ceea ce rămâne în om în timpul somnului este ceva din care au ieşit conştienţa şi Eul. Cu aceasta, în omul care doarme, pe care îl avem în fața noastră în viaţa obişnuită, avem ceva care s-a debarasat de conştienţa şi de Eul său. Şi unde s-au dus conştienţa şi Eul? Putem răspunde chiar şi la această întrebare după descrierea extazului. Dacă intervine starea de extaz şi nu somnul, atunci în jurul nostru este o lume de entităţi şi fapte. Să presupunem acum că ne cojim şi conştienţa noastră cu eul, renunțăm şi la conştienţa noastră; în aceeaşi clipă apare un întuneric negru în jurul nostru – dormim. Astfel, în somn ne-a părăsit Eul, ca în extaz, dar – şi aceasta caracterizează somnul – şi conştienţa noastră. De aceea putem spune: Somnul omului este un fel de extaz, în care omul nu este numai cu Eul său în afara trupului său, ci în care el este şi cu conştienţa sa în afara trupului său. În timpul extazului am predat ceea ce numim noi Eu. Acesta este un mădular al entităţii omeneşti. În somn iese afară încă unul, purtătorul fenomenelor noastre de conştienţă, care este trupul astral. Aveţi astfel o noţiune obținută întru totul din viaţa obişnuită a ceea ce se numeşte în ştiinţa spirituală trup astral. Eul este cel ce iese în acest extaz din trupul fizic; dacă în somn iese şi ceea ce noi numim trup astral, atunci prin aceasta se stinge posibilitatea de a avea o conştienţă. Astfel, trebuie să-l prezentăm inițial pe omul care doarme ca o conexiune la ceea ce rămâne în pat și pe care nu o cercetăm acum mai departe. În pat rămâne ceva care este perceput exterior. Dar ceva este în afara acestui om care doarme; ceva este dăruit unei lumi, care inițial este o lume a Necunoscutului. Acesteia îi este dăruit un element component a entităţii omeneşti, care îi este dăruit şi în extaz: Eul. Acesteia îi este dăruit şi un al doilea element component al entităţii omeneşti, care nu se dăruieşte în extaz, şi acesta este trupul astral al omului.

Aşadar somnul ne arată un fel de scindare a fiinţei omeneşti. Omul lăuntric propriu-zis, conştienţa omenească şi Eul omenesc se separă de omul exterior, şi ceea ce intervine în somn este faptul că omul ajunge într-o stare în care nu mai ştie nimic despre toate trăirile cotidiene, în care el nu mai are în conştienţa sa nimic din ceea ce intră în această conştienţă prin impresiile exterioare. În somn, omul este dăruit ca om interior unei lumi despre care el nu are nicio conştienţă; el este revărsat într-o lume despre care nu ştie nimic. Acum, dintr-un anumit motiv, pe care vom ajunge sa-l cunoaștem suficient de mult, acea lume în care se află omul interior, aşadar acea lume care a preluat Eul său şi trupul său astral, în care este omul în aşa fel încât a uitat toate impresiile zilei, este desemnată drept Macrocosmos, lumea cea mare. Astfel că noi spunem, şi aceasta este pentru început o indicaţie, şi vom cunoaşte justeţea acestei expresii: În timp ce doarme, omul este dăruit Macrocosmosului, vărsat în Macrocosmos, numai că nu ştie nimic despre asta.

În acest Macrocosmos este revărsat omul şi în timpul extazului, numai că el ştie ceva despre această stare. Acesta este specificul extazului, că omul trăieşte ceva, fie că sunt imagini, fie că sunt realităţi, ceva care se extinde în jurul său, ceva care ocupă, ca să spunem aşa, un spaţiu imens şi în care el se crede ca pierdut. Aceasta trăieşte el în extaz. El trăieşte cu Eul său ceva ca o pierdere a acestui Eu, dar în schimb se simte ca revărsat într-o Împărăţie, pe care nu a cunoscut-o până atunci. Această revărsare într-o lume, care se deosebeşte de lumea noastră cotidiană obişnuită în care ne simţim dăruiți numai corpului nostru, această dăruire faţă de o asemenea lume ne îndreptăţeşte să vorbim din capul locului de o lume mare, de un macrocosmos, în contrast cu lumea cea mică, în care trăim cu trăirile noastre cotidiene obişnuite. Aici ne simţim închişi în pielea noastră. Aceasta este în primul rând caracteristica cea mai de suprafaţă a acestei lumi

corporale. Apoi, când suntem în extaz, este ca şi cum am creşte în lumea cea mare, în macrocosmos, unde apar la fiecare pas în faţa noastră chipuri fantastice, fantastice pentru că nu sunt asemănătoare cu lucrurile din lumea fizică. Noi nu ne putem deosebi de ele, nu ştim dacă nu suntem chiar noi înşine ceea ce trăieşte în aceste figuri; ne simţim dilataţi într-o mare lume, în macrocosm. Şi dacă înţelegem extazul în acest fel, atunci putem să ne facem – cel puţin într-un chip comparativ – şi o idee asupra cauzei care face să ne pierdem Eul în timpul extazului.

Să ne imaginăm acest Eu uman ca pe un strop al unui lichid colorat oarecare. Să presupunem că am avea un recipient cât se poate de mic care să poată prelua acest strop; atunci am vedea în acel recipient stropul datorită culorii sale. Dar dacă picurăm stropul respectiv într-un vas mare, într-un bazin cu apă, acelaşi strop va fi prezent acolo în apă, dar noi nu vom mai percepe nimic din el. Extinzând această comparaţie şi aplicând-o Eului care se extinde în macrocosmos, vă puteţi face o imagine: că pe măsură ce se măreşte, Eul se simte din ce în ce mai slab. Când Eul se revarsă în macrocosmos el îşi pierde capacitatea de a se percepe pe sine, la fel cum se pierde picătura în bazinul cel mare. Înţelegem acum de ce prin trecerea omului într-o lume mare – în macrocosmos – se pierde Eul. El este acolo, dar sub forma unui strop turnat într-o mare lume şi de aceea nu ştie nimic despre sine.

Dar în timpul somnului mai survine ceva important pentru om. Atâta vreme cât omul are conştienţă, el acţionează. În timpul extazului el are conştienţă, în schimb nu are Eul care se orientează. El acţionează, aşadar fără Eul său. El nu-şi mai controlează acţiunile, el este ca dedat impresiilor conştienţei sale. Acesta este lucrul cel mai important care se petrece în timpul extazului: că omul ajunge la o acţiune, şi, controlându-l din afară, vom găsi că el este ca şi substituit. Găsim că el nu este, de fapt, el; acţioneze ca doar sub impulsul altor impresii, şi deoarece ceea ce vede el acolo este, de regulă, o multitudine – căci în extaz apar multe evenimente – el este dăruit când unei entităţi, când alteia, şi face impresia unei entităţi sfâşiate. Aceasta este caractreristica extaticului; acesta este pericolul stării extatice. În extaz, omul este dăruit unei lumi spirituale, dar unei lumi spirituale a pluralităţii, care îi sfâşie entitatea interioară.

Dacă acum vom analiza starea de somn, trebuie să admitem – nu vom expune toate motivele pe care le putem expune – că această stare, că această lume în care pătrunde are totuşi o anume realitate. O lume poate fi negată atâta timp cât nu se resimte nici un efect al ei. Când afirmăm că cineva se află dincolo de zid, putem tăgădui această afirmaţie atâta timp cât persoana nu se aude bătând de acolo; dar atunci când auzim bătăi nu interveniţi cu raţiunea sănătoasă să contestaţi acea afirmaţie. Când se percep efectele unei lumi, încetează posibilitatea de a considera această lume ca simplă fantezie. Există oare efecte provenite din lumea pe care o vedem în stare de extaz, dar care în somn sunt ca şterse pentru omul obişnuit? De efectele lumii în care ne aflăm în starea de somn se poate convinge oricine când se trezeşte dimineaţa. Seara, când mergem la culcare, suntem obosiţi, am consumat, ca să zicem aşa, forţele. Acestea trebuie înlocuite. Dimineaţa ne trezim cu forţe cu care nu adormim seara. Aşadar în ce răstimp ni le-am însuşit? Păi, ni le-am însuşit în acel timp care s-a scurs de la adormire până la trezire. Aşadar în timp ce suntem dăruiţi în somn cu trupul astral şi Eul acelei lumi pe care în extaz o mai vedem, dar în somn este stinsă pentru omul obişnuit, normal, absorbim din această lume însăşi acele forţe de care avem nevoie pentru viaţa cotidiană. Din această lume provin ele. Noi avem nevoie de somn pentru că din aceeaşi lume pe care o vede omul în extaz, dar în somn nu o mai vede, trebuie să absorbim acele forţe de care avem nevoie pentru viaţa de zi cu zi. Care sunt reprezentările mai exacte pe care vi le faceţi dumneavoastră în această privinţă nu contează pentru început pentru ţelul pe care îl urmărim; dar important este că această lume pe care o vedem în extaz, dar care pentru conştienţa obişnuită este stinsă în somn, apare ca fiind acea lume din care iradiază forţele cu care ne îndepărtăm oboseala pe care o avem seara. Este aşadar exact ca în cazul omului care bate de dincolo de perete din exemplul nostru, ale cărui efecte le percepem, deşi nu îl vedem. Percepem în fiecare dimineaţă efectele acelei lumi pe care o vedem în extaz şi în somn nu o vedem. Dar acolo unde există o lume care prezintă efecte nu mai putem vorbi despre irealitatea ei. Lumea pe care o vedem în extaz dar care este stinsă în somn pentru conştienţa obişnuită ne arată efectele ei în viaţa cotidiană obişnuită. Aşadar noi nu vom mai putea vorbi despre irealitatea ei.

Aşadar noi vorbim de faptul că din aceeaşi lume în care privim în stare de extaz şi care este stinsă pentru conştienţa obişnuită în somn, noi absorbim forţe întăritoare pentru viaţa cotidiană. Însă asta o facem în circumstanţe absolut deosebite. O facem în circumstanţa că noi înşine, dacă ne este îngăduit să ne exprimăm aşa, nu asistăm la această absorbţie de forţe, la această revărsare de forţe dintr-o lume spirituală. Acesta este esenţialul somnului, că noi înfăptuim ceva în somn şi că nu asistăm la această activitate. Dacă am asista la această activitate, ne-am convinge că am face-o cu mult mai rău decât o facem atunci când nu suntem prezenţi cu conştienţa noastră în acel proces. Există deja în viaţa cotidiană obişnuită lucruri despre care trebuie spus: Ia mâna de acolo! – pentru că unii oameni fac lucrurile mai prost dacă le ating. În aceeaşi situaţie este omul atunci când trebuie înlocuite prin somnul nocturn forţele care au fost consumate în ziua precedentă. Dacă omul ar fi prezent, dacă ar putea asista la acea operaţie dificilă care se înfăptuieşte acolo, atunci când trebuie înlocuite forţele consumate, şi ar putea participa el însuşi, atunci ar rezulta ceva drăguţ; atunci el ar strica întreaga procedură, pentru că în ziua de azi încă nu este capabil în acest sens. Astfel, intervine realmente aspectul binefăcător că în clipa în care el ar strica ceva la evoluţia sa în continuare dacă ar fi prezent, i se ia conştienţa, îşi uită propria existenţă.

Aşadar prin adormire noi păşim prin uitarea propriei noastre existenţe în această mare lume, în macrocosmos. În fiecare seară, la adormire, omul păşeşte din mica sa lume, din microcosmosul său, afară, în lumea cea mare, în macrocosmos, şi se uneşte cu acest macrocosmos, cu lumea cea mare, revărsându-şi trupul astral şi Eul în macrocosmos. Dar deoarece pe parcursul actual al vieţii sale conştienţa este capabilă să acţioneze doar în lumea vieţii diurne, ea încetează în momentul în care el păşeşte în macrocosmos. Acest lucru a fost exprimat întotdeauna de ştiinţa ocultă prin aceea că ea a spus: Între viaţa din microcosmos şi viaţa în macrocosmos se află fluviul uitării. Omul pătrunde prin fluviul uitării în macrocosmos, în lumea cea mare, prin aceea că îşi transferă la adormire viaţa din microcosmos în macrocosmos. Putem spune aşadar că atunci când adoarme seara omul păşeşte într-o altă lume, în macrocosmos, în lumea cea mare, şi că această păşire se caracterizează prin aceea că omul predă în fiecare noapte acestei mari lumi, macrocosmosului, două elemente componente ale entităţii sale, trupul astral şi Eul.

Acum să considerăm, comparativ, momentul trezirii. Acest moment al trezirii constă în aceea că omul începe din nou să-şi trăiască plăcerea, suferinţa, bucuria, durerea, tot ceea ce a trăit ca impulsuri şi pofte ş.a.m.d. în ziua trecută. Pe acestea le retrăieşte el treptat din nou; asta se întâmplă în primul rând. În al doilea rând, ceea ce se iveşte din nou pentru el la trezire este conştienţa sa de Eu. Din întunericul imprecis al trăirilor omeneşti din timpul somnului apar o dată cu trezirea trăirile sufleteşti şi Eul. Acum, când omul se trezeşte, trebuie să ne spunem: Dacă omul ar avea numai ceea ce a rămas în pat în timpul nopţii, în timpul cât doarme, atunci omul nu ar suferi nicio durere, nu ar putea trăi nici bucuria nici plăcerea şi nimic din ceea ce sunt trăirile sale sufleteşti. Pe acestea nu le-ar putea trăi în acest caz omul. Căci ceea ce stă întins în pat este în adevăratul sens al cuvântului ca o plantă: trăieşte ca o plantă, nu vieţuieşte asemenea trăiri ca bucuria, durerea ş.a.m.d. Dar ceea ce constituie omul interior nu are în timpul nopţii asemenea trăiri, şi cu toate acestea acest om interior este purtătorul trăirilor sufleteşti. Nu ceea ce stă întins în pat are suferinţă şi durere, plăcere şi bucurie, ci ceea ce a ieşit la adormire şi a pătruns în lumea cea mare, în macrocosmos. De aici putem vedea că pentru trăirea plăcerii şi a suferinţei, a bucuriei şi a durerii, a impulsurilor, poftelor, pasiunilor, a simpatiei şi antipatiei, mai este necesar şi altceva pe lângă trupul astral, anume faptul că acesta trebuie să se cufunde în ceea ce constituie omul exterior, cel care a rămas întins în pat. Dacă omul nu se cufundă în ceea ce a rămas întins în pat, el nu îşi simte trăirile sufleteşti interioare. Putem spune aşadar: ceea ce am revărsat noi în timpul nopţii în macrocosmos, în lumea cea mare, ne devine perceptibil în viaţa omenească normală numai prin aceea că dimineaţa ne cufundăm în ceea ce a rămas întins în pat.

în viaţa omenească normală numai prin aceea că dimineaţa ne trezim din ceea ce a rămas înăuntru în pat.

Acum, cele în care ne cufundăm constituie tot o dualitate. Unul dintre elementele în care ne cufundăm atunci când ne trezim dimineaţa este ceea ce trăim noi, ca să spunem aşa, ca viaţă interioară. De-a lungul zilei noi trăim senzaţiile care cresc şi se reduc ca intensitate, sentimentele, interesele, simpatiile şi antipatiile, trăirile sufleteşti. Noi nu le putem trăi în timpul nopţii, ci le putem trăi numai atunci când ne izbim oarecum, când ne cufundăm în ceea ce rămâne întins în pat în timpul somnului.

Dar atunci când ne cufundăm acolo noi nu trăim numai propriile noastre trăiri sufleteşti, ci trăim şi lumea exterioară a impresiilor senzoriale. De exemplu, nu trăim numai bucuria de a vedea trandafirul, ci trăim şi roşul trandafirului. Bucuria faţă de trandafir este o trăire interioară; culoarea trandafirului este ceva care este afară. Şi aşa este cu toate cele pe care le trăim în răstimpul veghii diurne obişnuite. Trăim mereu un aspect dublu: ne cufundăm în corporalitatea noastră, şi pe măsură ce ne cufundăm vin în întâmpinarea noastră, ca şi cum s-ar reflecta, ca un ecou, trăirile noastre sufleteşti interioare; dar apare şi o lume exterioară atunci când, la trezire, noi ne cufundăm în ceea ce a rămas în pat în timpul somnului. De aceea, ceea ce rămâne în pat în timpul somnului trebuie să constea din două elemente componente: unul dintre elementele componente trebuie să reflecte oarecum ceea ce trăim noi lăuntric, iar celălalt element component trebuie să ne facă posibil să ne pătrundem oarecum pe noi înşine şi să vedem în lumea din afară o lume reală. Aşadar ceea ce a rămas în pat în timpul somnului nu poate fi o unitate; trebuie să fie o dualitate. Dacă ar fi o unitate, atunci când ne-am strecura în ea la trezire ar trebui să trăim fie numai o lume interioară, fie numai o lume exterioară. Fie în faţa noastră ar fi extinsă o panoramă, fie am avea doar lăuntric valuri ascendente şi descendente de plăcere şi suferinţă, bucurie şi durere ş.a.m.d. Dar noi le avem pe amândouă, şi nu numai una sau alta. Noi ne cufundăm în omul exterior care a rămas în pat în timpul somnului, şi anume ne cufundăm în aşa fel încât găsim ca prin farmec o lume interioară dinaintea noastră şi o lume exterioară. Aşadar noi nu ne cufundăm într-o unitate, ci într-o dualitate. Aşa cum ceea ce am revărsat la adormire în macrocosmos a fost o dualitate, tot aşa pătrundem la trezire în microcosmos, şi acesta este tot o dualitate. Noi numim ceea ce ne face capabil să ne trăim viaţa sufletească interioară trup eteric sau al vieţii, iar cel care ne face capabili să avem un tablou exterior al lumii sensibile este trupul fizic. Astfel, ceea ce rămâne în pat în timpul somnului este format din două elemente componente, din trupul fizic şi din trupul eteric sau al vieţii. Dacă am pătrunde numai în trupul fizic atunci când ne trezim dimineaţa, ne-am afla în faţa unui tablou exterior, dar lăuntric am fi goi şi pustii, nu am avea nicio plăcere, nicio durere, nici un interes faţă de toate cele care sunt şi se desfăşoară în jurul nostru şi am sta reci şi fără suflet în faţa tabloului lumii sensibile. Aşa ar fi dacă am intra numai în trupul nostru fizic. Dacă am pătrunde doar în trupul nostru eteric sau al vieţii, atunci nu am avea dinaintea noastră nicio lume exterioară, ci am avea doar o lume de plăcere şi suferinţă, de bucurie şi durere ş.a.m.d., care ar creşte şi ar descreşte; dar noi nu le-am putea atribui nici unei lumi exterioare, noi am avea pur şi simplu o lume de sentimente care ar clocoti intensificându-se şi diminuându-se.

De aici vedem că atunci când ne cufundăm dimineaţa la trezire în omul nostru exterior, ne cufundăm într-o dualitate, ne cufundăm în ceva pe care îl desemnăm ca reflector/oglindind lumea noastră interioară, trupul eteric sau al vieţii, şi ne cufundăm în ceea ce desemnăm drept cauzatorul covorului senzorial exterior, al tabloului exterior, şi acesta este trupul fizic.

Cu aceasta am arătat, din trăiri care există realmente, că avem un anumit drept să vorbim despre om ca despre o entitate cvadripartită, despre patru elemente componente ale entităţii omeneşti, dintre care două elemente componente aparţin în timpul somnului macrocosmosului, lumii celei mari; Eul şi trupul astral. În stare de veghe, aceste două elemente componente, Eul şi trupul astral, aparţin entităţii omeneşti, microcosmosului, lumii celei mici, care este închisă în pielea omenească. Astfel, viaţa omenească se desfăşoară în aşa fel încât omul trăieşte alternativ în microcosmos şi în macrocosmos. În fiecare dimineaţă el păşeşte în microcosmos. Această mică lume, microcosmosul, este cauza trăirilor noastre zilnice de dimineaţă, de când ne trezim, până seara, când adormim. Iar faptul că în timpul somnului suntem revărsaţi cu trupul nostru astral şi Eul în lumea cea mare, în macrocosmos, aşa cum este vărsată o picătură în conţinutul unui mare bazin, este cauza că în momentul în care ieşim din microcosmos, din lumea cea mică, trebuie să trecem prin fluviul uitării.

Acum, putem să ne mai punem întrebarea: prin ce poate produce omul, atunci când se adânceşte mistic în sine, într-un anumit mod, acea stare pe care am caracterizat-o la începutul conferinţei noastre? – Noi am înţeles extazul prin aceea că Eul este revărsat în macrocosmos iar trupul astral a rămas în microcosmos, în interiorul trupului fizic. Dacă vom cuprinde astfel lucrurile, înţelegem extazul. Extazul este pur şi simplu starea de revărsare a Eului în macrocosmos, în timp ce trupul astral a rămas în interiorul microcosmosului. În ce constă atunci ceea ce am descris noi la începutul consideraţiilor de astăzi drept o stare mistică? Această stare mistică constă în următoarele: viaţa noastră în trupul fizic şi în trupul eteric sau al vieţii, în microcosmos, în lumea cea mică, de dimineaţa de la trezire până seara la adormire, este ceva deosebit de ciudat. Noi nu ne cufundăm în trupul nostru eteric sau al vieţii şi în trupul nostru fizic dimineaţa la trezire în aşa fel încât să percepem trupul eteric şi trupul fizic; noi nu percepem interiorul trupurilor noastre fizic şi eteric, în ciuda faptului că noi coborâm în ele. Trupul nostru fizic şi trupul nostru eteric ne fac posibile viaţa noastră sufletească şi percepţia noastră exterioară; pe acestea ni le fac posibile aceste două elemente componente ale entităţii omeneşti. Dar atunci de ce ne percepem viaţa sufletească atunci când ne trezim dimineaţa? Noi ne percepem viaţa noastră sufletească tocmai din motivul că trupul eteric sau al vieţii nu ne permite să-i percepem cu adevărat interiorul. Pe cât de puţin ne permite oglinda să vedem ceea ce se află în spatele ei, şi tocmai prin aceasta ne face posibil să ne vedem pe noi înşine în ea, tot aşa este cu trupul nostru eteric sau al vieţii. Trupul nostru eteric ne oglindeşte viaţa noastră sufletească. El nu ne lasă să percepem ceea ce se află în interiorul lui, ci el ne oglindeşte viaţa noastră sufletească. Şi pentru că ne-o reflectă, el ne apare nouă drept cauzatorul propriu-zis al vieţii noastre sufleteşti. Nouă, el ne apare ca fiind impenetrabil, noi nu îi vedem interiorul. Tocmai acesta este specificul trupului eteric sau al vieţii omenesc, anume că noi nu pătrundem în el, ci că el ne reflectă propria noastră viaţă sufletească. Însă acesta este cazul misticului, prin acea configurare intensă a vieţii sufleteşti. Prin ceea ce trăieşte el drept cufundare lăuntrică, lui îi reuşeşte într-o anumită măsură să pătrundă în acest trup eteric sau al vieţii, să nu vadă numai imaginea în oglindă, ci să străpungă, să pătrundă realmente în microcosmos. Prin aceea că el pătrunde în această mică lume, în acest microcosmos, el trăieşte în sine însuşi ceea ce trăieşte în rest omul în stare normală în exterior, ceea ce de obicei este revărsat asupra lumii exterioare. În timp ce de obicei omul se apără, de exemplu, de o lovitură, el trăieşte oarecum faptul că străpunge şi pătrunde în sine, şi caută în sine însuşi cauza loviturii. Aşadar misticul penetrează într-o anumită măsură, în trupul său eteric, el pătrunde dincolo de acel prag prin care, de obicei, este oglindită viaţa sufletească, şi pătrunde în interiorul trupului său eteric sau al vieţii. Şi ceea ce trăieşte misticul atunci când depăşeşte acest prag prin care de obicei este oglindită viaţa sufletească, sunt procese din propriul său trup eteric. Însă atunci când păşeşte peste acest prag, misticul trăieşte într-adevăr ceva care este asemănător, într-un anumit sens, cu pierderea Eului prin extaz. Eul s-a diluat oarecum prin faptul că omul l-a revărsat în timpul extazului afară, în macrocosmos, în lumea cea mare. Aici, la cufundarea mistică, omul penetrează propriul său interior, în trupul eteric. Datorită acestui fapt, acum Eul se densifică. Şi omul trăieşte realmente această densificare a Eului său prin aceea că încetează ceea ce este predominant la Eul obişnuit, anume capacitatea de orientare prin raţiunea legată de creier şi de simţuri şi faptul că el dobândeşte prin anumite sentimente interioare impulsurile pentru acţiunea sa. La mistic, tot ceea ce urcă din interiorul său este trăire interioară cea mai profundă, deoarece lucrurile vin în afară direct din trupul său eteric sau al vieţii, în timp ce alţi oameni primesc aceste trăiri dar oglindite de trupul eteric. Acestea sunt motivele pentru care misticul are nişte trăiri interioare atât de puternice, anume pentru că el penetrează în interiorul trupului său eteric sau al vieţii.

Aşadar în timp ce omul aflat în extaz se răspândeşte în macrocosmos, misticul se restrânge cu entitatea sa interioară, înăuntru, în microcosmos. Şi acum se arată ceva extrem de remarcabil. Ambele trăiri, cea a omului aflat în extaz, atunci când vede anumite evenimente

şi entităţi afară, şi cea a misticului, atunci când trăieşte lăuntric anumite sentimente, pe care de obicei nu le poate trăi, se află într-o anumită relaţie ce poate fi caracterizată în felul următor: Lumea noastră, pe care o vedem cu ochii noştri şi o auzim cu urechile noastre, stârneşte în noi anumite sentimente, de plăcere şi durere ş.a.m.d. –, asta simţim, că toate acestea fac parte din viaţa normală. Un om se poate bucura mai mult de lucrurile şi evenimentele din lumea exterioară, un altul mai puţin; dar acestea sunt numai diferenţe de intensitate, nu sunt diferenţe ca acelea dintre durerea cumplită, vehementă, sau extazul misticului şi trăirile obişnuite. Aici există desigur diferenţe covârşitoare între ceea ce poate trăi omul obişnuit şi ceea ce trăieşte misticul ca fericire interioară, ca extaz interior şi chinuri. Aici este o diferenţă covârşitoare în privinţa calităţii. Tot aşa, există o diferenţă covârşitoare între ceea ce poate omul obişnuit să vadă cu ochii săi şi să audă cu urechile sale, şi ceea ce percepe omul aflat în extaz atunci când este dăruit unei lumi care nu este asemănătoare cu lumea simţurilor. Dar dacă l-am pune pe omul care a avut parte de extaz să-şi descrie lumea sa şi apoi l-am asculta pe mistic şi i-am cere să descrie fericirea şi extazul şi chinurile sale, atunci am putea spune: Da, prin asemenea entităţi şi fapte cum sunt cele pe care le vede omul aflat în extaz, poate fi produs ceea ce trăieşte misticul. Dacă, pe de altă parte, l-am asculta pe mistic, atunci am putea spune: Aşa ceva ar fi posibil şi dacă avem trăirile omului aflat în extaz; am putea crede că cel care s-a aflat în extaz descrie această lume.

Aşa cum lumea misticului este reală, subiectiv reală, adică în aşa fel încât el o vede într-adevăr, tot aşa sunt şi entităţile omului aflat în extaz. Dacă ele sunt sau nu şi obiectiv reale, nu vrem să discutăm astăzi. Însă un lucru putem spune astăzi: indiferent că sunt iluzie sau realitate, cel aflat în extaz vede o lume, o lume care este altfel decât cea ce poate fi percepută în lumea sensibilă, şi misticul trăieşte sentimente fericire, beatitudine şi chinuri, care nu se pot compara cu nimic din ceea ce trăieşte omul obişnuit. Ambele lumi există pentru anumiţi oameni. Numai că misticul nu vede lumea celui aflat în extaz, iar cel aflat în extaz nu trăieşte lumea misticului. Cele două lumi sunt independente una de alta. Însă un al treilea poate înţelege una dintre cele două lumi prin cealaltă. Aceasta este o relaţie extrem de ciudată, faptul că una dintre lumi se explică prin cealaltă, şi că cele două lumi concordă.

Cu aceasta am indicat o anumită conexiune între lumea misticului şi cea extaticului şi am arătat că omul se izbeşte, ca să spunem aşa, de lumea spiritului în afară şi de lumea spiritului spre interior.

Ceea ce am descris noi astăzi va rămâne pentru dumneavoastră încă în suspensie. Acum va fi sarcina noastră să răspundem la întrebările: În ce măsură putem ajunge realmente într-o lume reală dacă străbatem covorul lumii sensibile exterioare? În ce măsură este posibil să trecem dincolo de lumea extaticului pentru a pătrunde în afară, într-o lume cu adevărat spirituală? Şi în ce măsură este posibil să pătrunde dedesubtul lumii interioare a misticului şi să găsim acolo o adevărat lume spirituală? – Va trebui să descriem tot mai amănunţit în zilele următoare căile care conduc în lumea spirituală prin macrocosmos şi microcosmos.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a II-a

SISTEMUL PLANETAR UN CEASORNIC UNIVERSAL

Viena, 22 martie 1910

Am schiţat în linii generale raportui existent între starea de veghe şi starea de somn, precizând că din starea de somn omul îşi extrage forţele de care are nevoie în starea de veghe pentru a-şi clădi viaţa sufletească. În realitate, lucrurile acestea se prezintă mult mai complicat decât suntem tentaţi să credem. Astăzi vom zăbovi ceva mai mult asupra deosebirii care exista între starea de veghe şi starea de somn a omului, din punctul de vedere al cercetării spirituale. Colateral se impune observaţia că putem face abstracţie de toate ipotezele, mai mult sau mai puţin interesante, pe care le-a enunţat psihologia contemporană privind starea de veghe şi de somn pentru a explica deosebirile dintre ele. Ar fi un lucru simplu de a le menţiona, care ne-ar abate însă de la contemplarea noastră ştiinţifico-spirituală propriu-zisă. Ar trebui cel mult să precizăm că ştiinţa curentă actuală ia în considerare numai ceea ce rămâne, ca să spunem aşa, în lumea fizică, ceea ce ieri am desemnat prin corp fizic şi corp eteric. Acestei ştiinţe fizice îi este cu desăvârşire străin domeniul de investigare al Ştiinţei spirituale. Din propriul său punct de vedere are întru câtva dreptate să fie unilaterală. Pentru cercetătorul spiritual acel Eu şi corpul astral, care în somn abandonează corpul fizic şi pe cel eteric, ridicându-se în lumea spirituală, reprezintă o realitate de necontestat; şi care apoi, când omul se trezeşte, sunt din nou în lumea fizică, ca afundate în corpul fizic şi cel eteric.

Să-l analizăm acum pe omul care doarme. Este ceva cu totul obişnuit faptul că pentru o conştienţă normală omul reprezintă în starea de somn o entitate unitară; în viaţa curentă oamenii nu se întreabă dacă noaptea asupra omului care se află într-o lume spintuală, asupra sufletului său eliberat de trup acţionează mai multe forţe sau doar una singură, unitară, care impregnează lumea spirituală, îşi revendică influenţa. Putem noi oare distinge mai multe forţe cărora le suntem subordonaţi în timpul somnului? Da, putem deosebi cu exactitate influenţe total diferite cărora le este expus omul în timpul somnului şi care se exercită în primul rând nu asupra a ceea ce se află lungit în pat, ci asupra a ceea ce este unitar sufletesc, corpul astral şi Eul. Prin experimente accesibile şi prin dovezi concludente vom ajunge la aceste influenţe care au o înrâurire mare asupra omului care doarme.

Dacă omul analizează ceva mai atent ceea ce i se întâmplă în momentul când aţipeşte, va constata cum începe să slăbească treptat acea activitate exterioară care îi pune în mişcare membrele în timpul stării de veghe, într-un cuvât ceea ce pune trupul nostru în mişcare cu ajutorul sufletului. Cine lasă să-i zăbovească puţin atenţia în momentul aţipirii simte cum Eul nu-şi mai poate exercita stăpânirea sa asupra propriilor picioare. Se va simţi mai întâi incapabil de a-şi mişca membrele. Apoi îşi pierde controlul asupra a ceea ce numim vorbire. Apoi omul simte cum din ce în ce mai mult pierde posibititatea de a stabili orice legătură cu lumea înconjurătoare. Toate impresiile din timpul zilei încep să dispară treptat. Mai întâi dispare capacitatea de a pune în mişcare membrele şi aparatul vorbirii, apoi dispare capacitatea simţului pentru gust şi miros şi în cele din urmă dispare auzul. În această stare de sincopă treptată a activităţii sufleteşti interioare, omul simte că iese din învelişul său trupesc. Cu aceasta, de fapt, am şi caracterizat prima influenţă care acţionează asupra omului în stare de somn, influenţă care îl scoate pe om din trupul său. Cel ce se autosupraveghează va simţi ceva de genul unei puteri care coboară asupra sa. Se face simţit ceva dintr-o altă lume, care se impune şi îl scoate din trupul său fizic. Să nu ne închipuim că ne auto-comandăm: Încetează acum să mai miroşi, să mai auzi etc. Dimpotrivă, este o forţă care acţionează în om. Este prima dintre influenţele din acea lume în care omul se cufundă în fiecare seară. Dacă aceasta ar fi singura influenţă care se exercită, atunci ea ar fi cauza generatoare a ceea ce înţelegem prin somnul absolut liniştit, nederanjat de nimic. Noi cunoaştem acest fel de somn, dar mai ştim că în viaţa noastră normală nu aveam parte nicidecum numai de acest gen de somn lin, netulburat de nimic, ci mai există şi două posibilităţi ca somnul nostru să ia şi o altă formă. Există în primul rând o stare de somn în timpul căreia pătrund imagini mai mult sau mai puţin haotice. Dacă s-ar impune doar această unică influenţă, atunci ar exista somnul absolut liniştit, dar mai există şi o altă forţă care îşi exercită influenţa, forţă care face ca somnul nastru să fie întrerupt de o stare de vis. Deci imediat următoarea influenţă este aceea care ne leagănă sufletul în lumea viselor, care aduce în viaţa noastră nocturnă lumea viselor.

Dar acesta nu este singurul mod prin care somnul normal poate lua un alt aspect. Există oameni al căror somn se prezintă într-un al treilea mod, deşi, este adevărat, acest tip de somn survine la un număr foarte limitat de persoane; este vorba de acele situaţii când omul începe în timpul somnului să vorbească sau să execute diferite acţiuni fără a fi conştient de aceasta. În mod obişnuit, a doua zi el nu-şi mai aminteşte de impulsurile care l-au determinat să execute aceste acţiuni; acestea ajung până acolo încât îl aduc pe om în situaţia de a se ridica din pat, stare care se numeşte somnambulism; somnambulul acţionează ca un automat, perioadă în care acesta poate avea chiar şi vise; în marea majoritate a cazurilor el acţionează ca un automat, sub imperiul unor impulsuri obscure, de cele mai multe ori fără să-şi dea seama. Sub imperiul celei de a treia influenţe, somnambulul ia legătura inconştient cu lumea înconjurătoare la fel ca şi în timpul zilei. El nu trebuie să aibă nici măcar starea de conştienţă de vis. Aceste acţiuni din timpul somnului sunt subordonate unei a treia influenţe.

Rezultă, aşadar, că este vorba de trei influenţe. Aceste trei influenţe cărora le este subordonat omul există permanent în timpul somnului şi cercetarea spirituală poate fără tăgadă confirma acest lucru, cu precizarea că la marea majoritate a oamenilor predomină prima influenţă. Cea de-a doua, starea de visare, este mai puţin prezentă, dar şi ea se face simţită când şi când. Aceste doua stări acţionează la majoritatea oamenilor destul de puternic, în vreme ce a treia, aceea a acţionării în somn, este o raritate, dar şi ea există latent la fiecare individ. La somnambuli, dimpotrivă, această a treia influenţă este atât de puternică, iar primele două atât de slabe, încât această ultimă influenţă preia supremaţia.

În Ştiinţa spirituală aceste trei influenţe au fost permanent diferenţiate şi în cadrul vieţii sufleteşti a omului trebuie să admitem existenţa a trei domenii astfel structurate încât primul este mai mult subordonat primei influenţe, al doilea domeniu mai mult celei de-a doua, iar al treilea domeniu este subordonat mai mult celei de a treia influenţe. Aşadar, sufletul omului este o entitate tripartită, întrucât el este

subordonat la trei influenţe. Acea parte a sufletului care este subordonată primei influenţe, aceea care scoate afară sufletul din corpul fizic şi eteric, este denumită sufletul senzaţiei, partea din suflet asupra careia se impune cea de a doua influenţă este denumită sufletul înţelegerii sau sufletul afectivităţii, sau al raţiunii; a treia parte, care în general, datorită naturii sale particulare, nu se manifestă, se numeşte suflet al conştienţei. Trebuie să distingem, aşadar, în perioada de somn a omului trei influenţe; iar cele trei părţi ale vieţii sufleteşti subordonate celor trei influenţe le evidenţiem ca fiind sufletul senzaţiei, sufletul înţelegerii sau al raţiunii şi sufletul conştienţei. Dacă omul este transpus, datorită primei forţe, într-un somn fără vise, atunci se exercită influenţă asupra sufletului senzaţiei sale; când somnul este întrepătruns cu imaginile de vis se exercită influenţă asupra sufletului înţelegerii; când omul începe să vorbească sau să acţioneze în somn, se exercită influenţă asupra sufletului conştienţei sale. Cu aceasta am înfăţişat doar o parte a vieţii sufleteşti umane în timpul somnului; am descris, ca atare, omul care doarme. Urmează acum să facem o descriere a celeilalte părţi a vieţii sufleteşti, care este contrară în raport cu starea de somn. Să observăm acum omul care se trezeşie şi care se reîntoarce în lumea fizică. Ce se întâmplă cu omul care se trezeste?

Seara, o anumită forţă l-a scos pe om din trupul său. Omul este subordonat acestei forţe capabile să-l scoată seara din trupul său pentru că ea este prima care acţionează asupra lui. În stadiile ulterioare ale somnului el se află în subordinea celorlalte influenţe. Când se fac simţite aceste două influenţe, omul devine însă altceva decât era mai înainte; el se schimbă în timpul somnului. Schimbarea se observă prin faptul că seara, la culcare, omul era obosit, iar dimineaţa are capacitatea să se renîntoarcă la viaţa sa trupească şi doar ceea ce se întâmplă cu el în timpul somnului îi dă capacitatea de a se reîntoarce. Acea influenţă care se impune în lumea viselor noastre este aceeaşi care se impune şi asupra sufletului înţelegerii şi afectivităţii atunci când lipsesc visele, deci în starea de veghe. Ceade a treia influenţă, care survine în cazul unui somnambul, este acea care pune stăpânire pe sufletul conştienţei. Când predomină ultimele două influenţe omul se trezeşte fortificat, refăcut. El a extras din lumea spirituală acele forţe de care are nevoie în viaţa cotidiană. În special influenţa asupra sufletului înţelegerii şi cel al conştienţei îl refac pe om. Dar aceeaşi forţă care l-a refăcut este şi forţa care îl scoate şi îl readuce pe om în trupul său, dar o face în sens invers. Aceeaşi forţă care seara l-a scos pe om din trupul său îl readuce dimineaţa înapoi şi este forţa care are influenţă asupra sufletului senzaţiei. Tot ceea ce avea legătură cu sufletul senzaţiei, seara era istovit, epuizat. Dimineaţa, când suntem din nou vioi, revigoraţi, ne interesează din nou impulsurile din lumea înconjurătoare – culorile, lumina, obiectele –, astfel încât ne produc din nou bucurie şi durere, ne umplu de simpatie etc. Ne lăsăm din nou în voia bucuriei, durerii şi a lumii fizice înconjurătoare. Ce se aprinde în noi şi ne face să ne lăsăm din nou în voia lumii exterioare? Cine percepe bucuria şidurerea? Cine resimte interes? Este sufletul senzaţiei. Vioiciunea noastră de peste zi, starea însufleţită este seara ca şi paralizată, consumată, pe câtă vreme dimineaţa este reîmprospătată. Dimineaţa simţim că aceleaşi fenomene ale sufletului senzaţiei, ale vieţii sensibile, care seara erau ca şi paralizate, sunt reînvigorate şi îşi fac din nou simţită prezenţa. Ne dăm seama că este vorba de aceeaşi forţă care ne-a condus în afară şi ne readuce înapoi. Sufletul care se trezeste ne readuce la viaţă. Ceea ce seara era ca amorţit, fără vlagă, este din nou plin de viaţă dimineaţa. Doar că acum omul se mişcă într-o direcţie opusă. În timpul nopţii omul este într-un fel de circuit. Când doarme el se mişcă în direcţia punctului unde există influenţa cea mai puternică asupra sufletului conştienţei sale. După adormire şi înainte de trezire mai puternic este ceea ce acţionează asupra sufletului raţiunii sale; la adormire şi la trezire, ceea ce acţionează asupra sufletului senzaţiei.

Dacă vrem să ne reprezentăm toate acestea sub forma unui desen, o putem face doar într-o formă schematică.

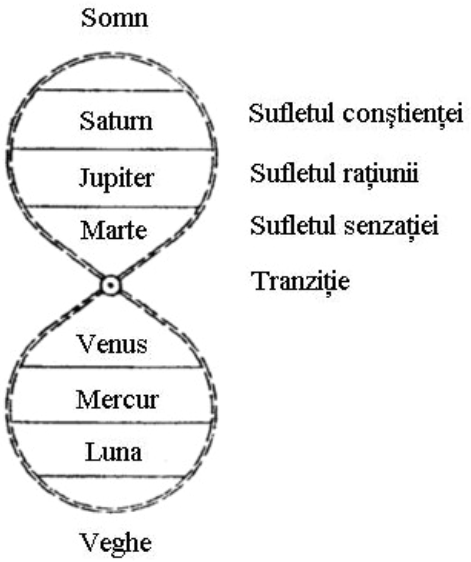

Însemn printr-un punct momentul adormirii, când omul este scos din corpul său fizic şi intră în inconştienţă. Trecerea în stare de somn şi trezirea, ca o revenire din starea de somn, le-am marcat printr-o linie. Derularea vieţii în timpul zilei am evidenţiat-o prin linia de la bază şi reintrarea în stare de somn cu aceeaşi linie, în aşa fel încât prin liniile buclate să redau starea de veghe şi cea de somn; partea superioară marchează deci starea de somn şi cea inferioară starea de veghe.

Am văzut că în timpul somnului asupra omului acţionează trei forţe. Din cele mai vechi timpuri aceste trei forţe poartă în Ştiinţa spirituală denumiri precise. În legătură cu denumirile lor nu trebuie să ne gândim mai întâi decât la faptul că ele aparţin acestor trei forţe. Căci în realitate lucrurile se prezintă astfel: Dacă ne-am întoarce în timpurile străvechi, descoperim că denumirile au fost date iniţial acestor trei forţe şi dacă le folosim acum pentru alte lucruri atunci li se înstrăinează sensul. Acea forţă care acţionează asupra sufletului senzaţiei în momentul adormirii şi trezirii corespundea în limba veche numelui „Marte". Acea forţă care acţionează asupra sufletului raţiunii sau afectivităţii după adormire şi înainte de trezire, deci în părţi distincte, purta numele „Jupiter". Ea este acea forţă care aduce lumea viselor în sufletul raţiunii. Forţa care în condiţii speciale îl transformă pe om în somnambul şi care acţionează asupra sufletului conştienţei poartă numele „Saturn". În accepţiunea vechii Ştiinţe spirituale, s-ar putea astfel spune că Marte îl adoarme pe om, Jupiter îi trimite în somn visele şi, în sfârşit, că întunecatul Saturn este cauza care face ca omul să nu se poată împotrivi influenţei sale şi care în timpul somnului îl zdruncină şi îl îndeamnă la acţiuni inconştiente, necontrolate.

Deocamdată să folosim sensul iniţial al acestor denumiri, care desemnează *forţe* care acţionează asupra sufletului uman în timpul somnului şi să nu ne gândim la semnificaţia lor din astronomie. Ce se întâmplă când omul se trezeşte dimineaţa? El este adus într-o lume pe care omul actual o consideră ca fiind singura căreia îi aparţine. Ea acţionează asupra simţurilor, provocând impresii. Impresiile acţionează în aşa fel încât omul nu poate să privească dincolo de ele. Dimineaţa, când omul se trezeşte, impresiile senzoriale se aşează înaintea simţurilor sale. Întregul covor al lumii senzaţiilor se aşterne în faţa sa. Dar mai există încă ceva, şi anume faptul că în timp ce percepe ceva exterior concomitent el şi resimte ceva. Oricât de mică este senzaţia de plăcere în momentul percepţiei unei culori oarecare, întotdeauna este prezent un anume fenomen interior. Toate percepţiile exterioare acţionează astfel, încât stârnesc impresii interioare. De pildă, violetul acţionează altfel decât roşul. Senzaţia produsă aparţine corpului senzaţiei. Ceea ce ne încântă sufletul din afară este cauzat de corpul senzaţiei. El determină omul să vadă culoarea galbenă sau roşie. Dar sufletul senzaţiei hotărăşte ca noi, acolo, în interior, să simţim şi să trăim impresia pe care ne-o dă culoarea roşie sau galbenă. Dimineaţa sufletul senzaţiei este pus la dispoziţia impresiilor lumii exterioare, care îl preia prin forţele corpului senzaţiei. Ceea ce noaptea, în timpul somnului, se afla sub influenţa lui Marte este predat dimineaţa, la trezire, noianului de senzaţii exterioare.

Să exprimăm acum întreaga lume exterioară senzorială, în măsura în care aceasta trezeşte anumite senzaţii în sufletul nostru, cu un nume special, acela de „Venus"; în acest caz trebuie însă să ne gândim la ceea ce, din covorul de senzaţii exterioare, exercită influenţă asupra sufletului nostru, deci ceea ce nu ne lasă reci, ci ne umple de simţire. Această influenţă care se exercită începând de dimineaţă poartă denumirea de forţă a lui Venus. Din lumea fizică se exercită şi o influenţă asupra sufletului înţelegerii sau afectivităţii. Aceasta este influenţa prin intermediul căreia ne ferim de impulsurile exterioare, putându-le prelucra. Există o deosebire între trăirile sufletului senzatiei si ale

prin intermediul cărora ne formăm de impresiile exterioare, putându-le prelucra. Există o deosebire între trăirile conştiinţei senzaţiei şi cele ale sufletului înţelegerii. Sufletul senzaţiei trăieşte ceva atâta timp cât este dăruit lumii exterioare. Dar dacă pentru un răstimp oarecare ne sustragem atenţia de la lumea înconjurătoare şi lăsăm să acţioneze ecoul impresiilor exterioare, când, de exemplu, cădem pe gânduri şi medităm la ceva, atunci ne dăruim sufletului înţelegerii. Aceata este ceva mai autonom decât sufletul senzaţiei. Capacitatea cu ajutorul căreia omul combină impresiile exterioare o denumim forţă a lui Mercur. În timpul zilei, aşadar, acţionează influenţele lui Mercur. Există astfel o anumită corespondenţă între influenţele lui Mercur şi cele ale lui Jupiter. Influenţa-Jupiter acţionează astăzi în omul normal, prin imagini de vis, în sufletul afectivităţii sau al înţelegerii. Influenţa-Mercur provoarcă in sutlet trăiri-gânduri interioare. Noaptea, în somn, omul nu ştie însă de unde vin stările pe care le trăieşte sufletul său. În schimb ziua ştie de unde vine tot ceea ce el meditează, gândeşte. Dar şi în timpul zilei există influenţe care acţionează asupra sufletului conştienţei. În ce constă deosebirea? Sufletul senzaţiei acţionează numai atunci când zăbovim insistent cu privirea la lumea înconjurătoare. Dacă ne desprindem de sub influenţa lumii exterioare şi prelucrăm impresiile primite de la aceasta, atunci ne dăruim sufletului înţelegerii. Dacă ne întoarcem în lumea înconjurătoare împreună cu aceste impresii prelucrate, stabilind din nou un contact cu ea, trecând la fapte, atunci ne dăruim predaţi acestei lumi prin intermediul sufletului conştienţei. De exemplu: 1. Văd o floare. 2. Mă gândesc la ea. 3. Vreau să fac cuiva o bucurie.

Există o corespondenţă între acţiunea sufletului conştienţei din starea de veghe şi cea din starea de somnambulism. Doar în starea de veghe este vizibil faptul că omul acţionează concomitent cu Eul său: în timpul nopţii omul este sub imperiul forţei obscure a lui Saturn, care îl împinge de la spate. Dar ceea ce acţionează asupra sufletului conştienţei umane în starea de veghe, făcându-l să poată ieşi din starea normală în starea de independenţă, a fost denumită forţa „Lunii". – Am urmărit astfel viaţa sufletului uman şi am stabilit că sufletul omului este structurat din trei mădulare diferite. În timpul nopţii el este în subordinea a trei influenţe diferite: influenţa lui Marte, a lui Jupiter şi a lui Saturn. În timpul zilei, când omul îşi derulează viaţa sa sufletească, acesta se află sub influenţa forţelor lui Venus, ale lui Marte şi ale Lunii. Am marcat astfel traseul zilnic străbatut de om în decursul celor douăzeci şi patru de ore. Pentru moment, vom pune alături, fără alte gânduri, o serie de fenomene care în mod curent nu sunt interpretate în maniera în care o vom face astăzi. Este şi momentul să precizez că ciclul nostru de conferinţe trebuie să fie evaluat în ansamblul său, ca un tot unitar, în sensul că ceea ce se afirmă în introducere ca enunţ îşi găseşte în final o clarificare corespunzătoare.

Să urmărim acum cu aproximaţie traseul parcurs de Pământ în jurul Soarelui. Dacă facem acest lucru aşa cum procedează ştiinţa exterioară, atunci aceasta reprezintă pentru Ştiinţa spirituală doar începutul începutului. Ceea ce se petrece în lumea fizică, exterioară, estc un simbol, o imagine exterioară a fenomenelor spirituale interioare. Ceea ce ne învaţă astronomia despre lumea stelelor se poate compara cu ceea ce se află la baza explicaţiilor date unui copil care învaţă să cunoască ceasul. Acestuia i se explică ce semnifică cifra 12 şi ce importanţă prezintă rotirea acelor ceasornicului. Aşa învaţă un copil să cunoască ceasul. Dar acest lucru nu este chiar atât de important. El mai trebuie să învete să pună în mişcare acele ceasornicului şi să le coreleze cu ceea ce se petrece în lume. Când una dintre limbi, cea mică, se află la 6 iar cea mare la 12, el trebuie să ştie ce anume perioadă din zi semnifică această poziţie a lor şi să mai ştie că Soarele răsare la această oră într-o perioadă bine determinată a anului. De asemenea, trebuie să i se explice relaţiile care stau la baza Universului şi să interpreteze ceasul ca pe un simbol care exprimă relaţiile din lumea noastră.

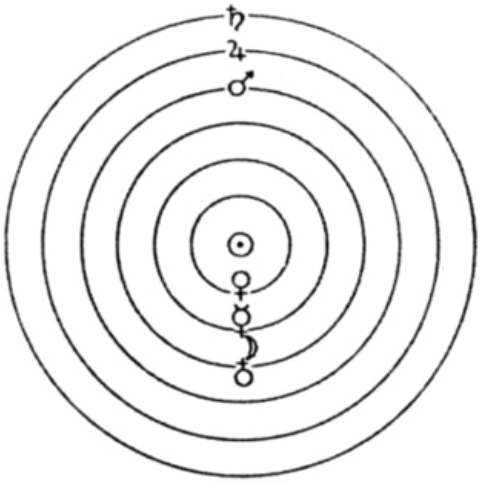

Astronomnia ne învată că Soarele se află în centrul sistemului nostru solar şi că în jurul lui se rotesc planetele; tol ea ne învaţă unde se află Saturn sau Jupiter. Dacă cunoaştem poziţia reciprocă în care se află planetele unele faţă de altele, atunci cunoaştem exact cât a învăţat un copil despre ora exactă când spune: Este ora nouă şi jumătate. Abia apoi se poate învăţa în ce raporturi cu viaţa se află toate aceste lucruri. Abia atunci se poate înţelege cum forţele universale acţionează, din puterile macrocosmosului, ca ceva invizibil, ca un enorm ceasornic universal. De la ceasornicul sistemului nostru planetar se poate trece mai departe la marile conexiuni planetare. În acest caz putem afirma: Exista deci motive care fac ca la un moment dat Venus să se afle într-un anumit raport cu Jupiter şi altă dată într-un raport diferit. Există motive pentru care ceasornicul universal este astfel construit şi nu altfel. Atunci gândul despre mişcarea planetelor din sistemul nostru solar se extinde şi ia forma unui gând mult mai profund. Sistemul planetar reprezintă pentru noi un fel de ceasornic universal. Căci altminteri, făcând o comparaţie, ar fi ca şi când ceasul ar fi fost executat doar aşa în şagă, pentru plăcerea noastră, fără nici un scop.

Am putea, prin urmare, spune că sistemul planetar reprezinlă un fel de ceas universal, un mijloc de exprimare pentru ceea ce se află cu adevărat dincolo de corpurile celeste din sistemul solar. Să analizăm mai întâi acest ceasornic univeral în sine, aşa cum ne-am obişnuit să o facem în ştiinţă, pentru a nu fi învinuiţi de aceasta că procedăm neştiinţific. Concepţia ştiinţei exterioare potrivit căreia acest sistem planetar s-ar fi format singur este lesne de combătut. Potrivit ştiinţei, nebuloasele au intrat într-o mişcare de rotaţie în urma căreia s-au desprins planetele. Profesorii demonstrează acest fenomen printr-un experiment cu un strop de ulei pe care încep să-l agite. Un elev ştrengar ar putea spune că teoria Kant-Laplace atfel exemplificată în scoală păcătuieşte prin aceea că profesorul s-a exclus pe sine din acest experiment, întrucât el este acela care a făcut ca stropul de ulei să se rotească. Dar experimentul stropului de ulei dovedeşte faptul că în spatele a ceea ce se roteste mai există ceva: forţele care provoacă mişcarea. Aşadar, forţele şi puterile stau la baza formării lumii. În jurul Soarelui se roteşte Pământul, planetele. Să admitem următoarea poziţie a Pământului faţă de Soare: Pământ, Venus, Mercur, Soare. Când Pământul ajunge să se afle de cealaltă parte a Soarelui atunci ordinea planetelor va fi: Luna, Mercur şi Venus. Ceea ce în timpurilr îndepărtate se numea „Mercur" acum se numeşte Venus; mai aproape de Soare va fi Venus şi mai îndepărtat Mercur. Deci, vom avea mai întâi Luna, apoi Mercur, Venus şi de partea cealaltă a Soarelui pe Marte, Jupiter şi Saturn. Dacă unim aceste corpuri diferite obţinem o lemniscată*. Soarele fiind punctul central. Există în sistemul solar o poziţie posibilă, dacă este omis Pământul, în care diferitele planete ocupă în spaţiu aceeaşi ordine pe care o are traseul parcurs de om în stare de somn şi de veghe.

* Curbă plană, pentru care produsul distanţelor de la un punct al său la două puncte fixe (numire focare) este constant. (Nota trad.)

Rezultă o ordonare în spaţiu care corespunde întru totul schemei privind traseul parcurs de om ziua şi noaptea, dacă se consideră momentul adormirii ca punct central. Şi pentru sistemul planetar se obţine aceeaşi schiţă.

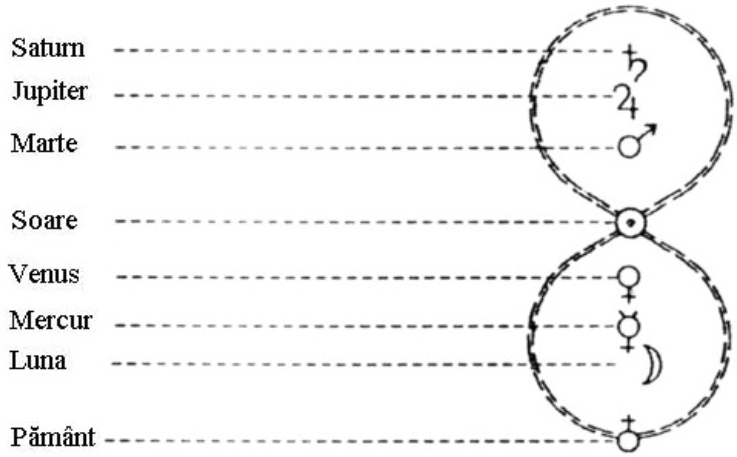

Ajungem astfel la concluzia că la baza orânduielii sistemului nostru planetar se află forţe mari, care reglează atât marele ceasornic universal cât şi viaţa noastră în decurs de douăzeci şi patru de ore. Mai rezultă şi ideea, deloc absurdă, că în macrocosmos acţionează forţe deosebit de mari, analoage celor care ne călăuzesc pe noi în timpul zilei şi al nopţii. Din asemenea idei au luat naştere aceleaşi denumiri pentru forţele sistemului solar cât şi pentru cele care acţionează în noi. Forţa care îl determină pe Marte să se rotească în jurul Soarelui este identică cu aceea care ne face să adormim. Forţa care îl roteşte pe Jupiter este analoagă celei care trimite visele în sufletul raţiunii. Aceeaşi forţă care o pune în mişcare pe Venus este înrudită cu forţa care în timpul zilei reglează sufletul senzaţiei. Îndepărtatul Saturn, cu puterea sa diminuată, se dovedeşte a fi la baza acelor forţe slabe care acţionează cu totul sporadic asupra sufletului conştienţei celor care sunt somnambuli. Luna se roteşte datorită unei forţe analoage celei care reglează viaţa noastră cotidiană, cu senzaţiile sale. Depărtările spaţiale exercită influenţe care se reflectă în viaţa temporală cu o înrâurire mai puternică sau mai slabă. Colateral, dacă se are în vedere faptul că Saturn este planeta cea mai îndepărtată, care are şi influenţa cea mai mică asupra sistemului nostru solar, se poate aprecia cat de mică este şi acţiunea forţelor sale sumbre exercitată asupra noastră. Şi tot astfel se poate compara forţa care îl pune în mişcare pe Jupiter cu lumea viselor care intervin uneori în trăirile noastre nocturne. Exista deci o corespondenţă ciudată între viaţa omului şi ceea ce acţionează ca forţă asupra marelui ceasornic unversal: corespondenţa dintre macrocosmos şi microcosmos. Dar în realitale Universul este mult mai complicat decât suntem tentaţi să credem. Putem înţelege calitatea noastră de oameni doar atunci când luăm în considerare ceea ce este înrudit din noi cu marele Univers şi îl comparăm cu sistemul planetar. De aceea cercetătorii spirituali, marii corifei, au ales, în mod corespunzător, aceleaşi denumiri atât pentru marele Univers cât şi pentru ceea ce noi considerăm aparent ca fiind lumea cea mică, acea lume sechestrată în piele, în învelişul corporalităţii noastre.

Astări am încercat să prezentăm în linii generale corespondenţa existentă între microcosmos şi macrocosmos. Am încercat de asemenea să ilustrez o astfel de corespondenţă. Mai departe am arătat că există entităţi care prin forţele lor proprii reglează mişcările sistemului nostru cosmic ca un ceasornic, aşa cum se reglează şi funcţionarea unui ceas obişnuit. Am aruncat apoi o privire până la limita domeniului de unde putem spera că toate lumile spirituale ni se dezvăluie. Să identificăm planetele din arătatorul marelui ceasornic universal şi entităţile care pun în mişcare planetele în jurul Soarelui ca fiind ceva ce se dovedeşte a fi înrudit cu ceea ce preexistă în om. Atunci vom înţelege că omul a apărut ca un microcosmos în lumea cea mare a macrocosmosului.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a III-a

TRĂIRILE LĂUNTRICE ALE MISTICULUI CUFUNDAT ÎN LUMEA SA INTERIOARĂ. TRĂIREA CICLICĂ A ÎNTREGII NATURI ÎN CADRUL MISTERIILOR NORDICE

Viena, 23 martie 1910

Pentru a nu da naştere unor confuzii aş dori să fac unele precizări în legătură cu conferinţa de ieri. Ea nu a vrut să demonstreze ceva anume dintr-o anumită direcţie şi în final am arătat că din cele mai îndepărtate timpuri cercetătorii spirituali s-au văzut nevoiţi să folosească aceleaşi denumiri atât pentru fenomene şi lucruri ale spaţiului ceresc cât şi pentru alte fenomene şi lucruri ale trăirilor noastre diurne şi nocturne. Prelegerea a fost concepută mai ales, ca să spun aşa, pentru a procura noţiuni pe care să le utilizăm în expunerile noastre viitoare. În general, prelegerile care se vor ţine în cadrul acestui ciclu trebuie considerate ca un tot unitar, iar cele introductive, datorită conţinutului lor, sunt alcătuite în aşa fel încât să transmită idei şi concepte necesare cunoaşterii lumii spirituale, scop pe care îl vom urmări de altfel şi în conferinţele următoare. Chiar şi astăzi, într-un anumit context, ne vom referi la unele dintre cele mai apropiate, pentru ca treptat să pătrundem în zone spirituale din ce în ce mai îndepărtate. Am văzut că omul, în privinţa entităţii sale interioare, sau ceea ce am desluşit ca fiind corpul astral şi Eul propriu-zis, trăieşte în starea de somn în lumea spirituală, pentru ca apoi, trezindu-se, să se reîntoarcă în ceea ce se află lungit în pat, în corpul său fizic şi eteric, deci în această lume fizică a noastră. Oricine observă cu atenţie viaţa se poate curând convinge singur că prin trecerea de la starea de somn la cea de veghe are loc de fapt o modificare completă a trăirii. Ceea ce trăim în stare de veghe nu este deloc o viziune sau o cunoaştere pe care o căpătăm despre cele două componente ale naturii umam în care reintrăm la trezire. Pătrundem în corpul eteric şi în corpul fizic, ceea ce nu înseamnă că le percepem întrucât le privim din interior. Ce ştie omul în viaţa sa obişnuită despre cum arată corpul său fizic şi cel eteric privte din interior? Esenţial pentru trăirea stării de veghe este faptul că ne privim trupul propriu din exterior şi nu din interior. Niciodată nu ne observăm propria fiinţă din interior, ci întotdeauna o facem din exterior. Ca oameni, învăţăm să ne cunoaştem pe noi înşine prin contemplare ca entităţi ale lumii sensibile. Cum ar fi dacă, printr-o cufundare în sine, ne-am observa într-adevăr din interior?

Ar trebui să vedem cu totul diferit decât o facem în realitate. Acestea sunt de fapt trăirile lăuntrice pe care le caută misticul. El încearcă să-si abată atenţia de la lumea exterioară, să anihileze ceea ce vede ochiul şi aude urechea, încercând cu adevărat să pătrundă în fiinţa sa lăuntrică. Făcând abstracţie de aceste trăiri, am putea spune: În viaţa noastră cotidiană suntem protejaţi de a privi în sinea noastră, prin faptul că în momentul trezirii privirea ne este captată de lumea înconjurătoare, de covorul senzaţiilor. În starea de veghe suntem lipsiţi de posibilitatea de a ne observa din interior. Este, ca să spunem aşa, ca şi când, fără ştirea noastră, am fi purtaţi de un curent. Când dormim suntem dincoace de curent, iar când ne trezim de cealaltă parte a acestuia. Dacă am putea percepe ceva din partea de „dincoace" am percepe Eul şi corpul nostru astral; dar în timpul somnului suntem protejaţi de perceperea a ceea ce este în sinea noastră, întrucât în momentul adormirii dispare posibilitatea de percepere. A fost astfel trasată o limită riguroasă între lumea interioară şi cea exterioară, pe care o putem trece numai în momentul când adormim şi când ne trezim. Dar nu putem trece de nici una dintre aceste frontiere fără să nu ne fie sustras ceva. Când trecem frontiera în momentul trezirii nu mai putem percepe cele spirituale; în momentul adormirii este anihilată conştienţa şi ca atare nu ne mai putem percepe sinea noastră. În momentul trezirii suntem dirijaţi spre exterior, aşa incât nu ne mai percepem interiorul. Ce este acel ceva peste care trecem şi care, ca să spunem aşa, ne întunecă spiritul în momentul când ne trezim? Este ceva care se strecoară între sufletul senzaţiei şi corpul nostru eteric şi fizic. Este corpul senzaţiei, care la trezire ne ascunde acste ultime două componente. În momentul trezirii corpul senzaţiei este acaparat pe deplin de covorul senzaţiilor exterioare. El se prezintă ca o limită strict trasată între trăirile noastre interioare şi cele exterioare.

Vom vedea că pentru om este un lucru cât se poate de benefic ca pe parcursul vieţii sale normale să nu aibă posibilitatea de a trece conştient prin acest curent, întrucât o asemenea eventualitate ar fi de nesuportat. Pentru un asemenea experiment îi trebuie o pregătire prealabilă. Evoluţia mistică nu constă în pătrunderea cu forţa în viaţa interioară a corpului nostru fizic şi eteric, ea constă într-o perioadă de maturizare care să-i permită individului să pătrundă conştient prin acest curent. Ce s-ar întâmpla cu omul dacă ar coborî nepregătit în sinea proprie şi care, deci, în momentul trezirii nu ar mai vedea lumea înconjurătoare,ci ar pătrunde în lumea sa lăuntrică, în acea lume care stă la baza corpului său fizic şi a celui eteric? Ar trăi în sufletul său un sentiment de o extremă intensitate, pe care în viaţa obişnuită îl percepe într-o formă estompată, foarte atenuată: în momentul în care, la trezire, ar reuşi să pătrundă în sinea sa proprie, acel sentiment pur şi simplu l-ar copleşi. Printr-o comparaţie vă veţi putea forma o idee mai clară asupra acestui sentiment. Omul este înzestrat cu ceea ce se numeste simţ al ruşinii. Acest sentiment constă în aceea că fiecare individ în adâncul sufletului său doreşte să abată atenţia celorlalţi de la lucrurile şi trăsăturile de care se ruşinează. Acest simţ specific al ruşinii pentru ceea ce există intim în om şi pe care el nu vrea să şi-l dezvăluie reprezintă doar o analogie pentru acel sentiment copleşitor de intens pe care l-ar avea în cazul în care ar reuşi să pătrundă şi să vadă în sinea sa proprie. Acest sentiment ar putea pune stăpânire pe sufletul omului într-o asemema măsură, încât acesta s-ar năpusti asupra a tot ceea ce i-ar ieşi în cale în lumea exterioară; ar trăi o experienţă care s-ar putea compara cu propria sa mistuire în foc. Acel simţ al ruşinii ar avea asupra lui efectul unei arsuri.

De ce acţionează astfel asupra sa? Pentru că în acel moment omul simte că, de fapt, corpul său fizic şi cel eteric sunt desăvârşite în comparatie cu ceea ce este el ca entitate sufletească. Printr-un raţionament simplu ne putem face o idee asupra acestui fenomen. Cel care prin intermediul ştiinţei fizice pătrunde strict din exterior în structura miraculoasă a inimii umane sau în creier, cu toate complicaţiile sale, sau în sistemul osos, vede cât de înţelept şi desăvârşit a fost alcătuit trupul fizic al omlui. Dacă luăm ca exemplu un singur os, să spunem femurul, care cu minime elemente se dovedeşte a fi capabil să suporte o mare putere de tracţiune, sau dacă analizăm construcţia miraculoasă a inimii, atunci ne putem lesne face o părere despre acea trăire care se petrece în situaţia în care pătrundem cu privirea şi vedem din câtă înţelepciune a luat naştere acest edificiu uman. Comparaţi aceste lucruri cu ceea ce este omul ca entitate sufletească din punct de vedere al pasiunilor si dorintelor sale. Prin faptul că el cedează unor ispite pe parcursul întregii sale vieti nu face altceva decât să

punct de vedere al psihismului şi domeniului său. Prin faptul că îl cuceresc unele lipite pe parcursul întregii sale vieţi, nu face altceva decât să distrugă această construcţie miraculoasă a trupului omenesc. Ceea ce poate fi observat în viaţa cotidiană este o acţiune de distrugere a edificiului miraculos al trupului uman. Toate aceste aspecte ar urma să fie permanent vii şi oamenii ar trebui să ţină seama de ele, iar comparaţia dintre imperfecţiunea sufletului şi construcţia miraculoasă a trupului ar avea un efect nimicitor, căruia nu i-ar putea face faţă dacă ar reuşi să vadă ce este în sufletul lor şi cum a făcut Creatorul Suprem corpul fizic şi pe cel eteric în care se cufundă în fiecare dimineaţă. De aceea omul este ferit, spre a nu pătrunde conştient cu privirea în sinea sa proprie, fiindu-i abătută atenţia prin ceea ce se aşterne în faţa sa ca un covor al senzaţiilor. Comparaţia dintre sufletul omului şi ceea ce se află spiritual la baza corpului fizic şi al celui eteric provoacă simţul ruşinii, sentiment premergător acelor trăiri sufletesti prin care trece misticul înainte de a deveni demn să coboare în sinea sa. A percepe trăirile sufletului ca pe ceva imperfect, a fi conştient că sufletul are înaintea sa un drum încă foarte lung de străbătut sunt lucruri care trebuie să trezească sentimentul smereniei, al dorinţei de perfecţionare, pregătindu-l pe om să suporte comparaţia de care am vorbit; în caz contrar, ar trebui să fie mistuit de ruşine ca de un foc.

Misticul se maturizează şi devine apt să suporte acestă comparaţie prin următoarele gânduri: Dacă privesc ceea ce sunt şi compar cu ceea ce a făcut din mine Creatorul Suprem, trebuie să recunosc sincer cât sunt de mic, de rău şi de josnic; iar roşeaţa din obraz, ce apare datorită acestui sentiment copleşitor, creşte atât de mult încât ar putea deveni cu adevărat un foc pârjolitor dacă nu ar avea puterea să-şi spună: Da, acum mă simt neînsemnat în comparaţie cu ceea ce pot deveni şi ca atare vreau să încerc să dezvolt acele forţe care să-mi permită să înţeleg orânduiala Universului de care să mă fac demn. Misticul care vrea să coboare în sinea sa trebuie să fie îndrumat de către un iniţiat, de maestrul său spiritual, care îi va trezi prin antrenament mental un sentiment nelimitat al smereniei*. Lucrurile i se prezintă aproximativ în felul următor: Priveşte chiar şi această plantă: ea îşi are rădăcinile în pământ. I se oferă ca posibilitate de a exista acest regn, care îi este inferior. Planta ar trebui să se încline cu supuşenie în faţa acestui regn mineral şi să spună: Datorez existenţa mea acestui regn inferior. Lui îi datorez faptul că exist. Animalul datorează existenţa sa regnului vegetal, faţă de care ar trebui să se încline cu smerenie. Omul ar trebui să se uite în jurul său şi să-şi spună: Nu aş fi putut de fapt să ajung pe această treaptă de dezvoltare dacă tot ceea ce mă înconjoară şi se află sub mine nu s-ar fi dezvoltat într-un mod corespunzător. Dacă omul îşi cultivă asemnea stări se creează atmosfera mentală propice nu numai ca el să-şi ridece privirea în sus, dar să şi-o şi coboare cu recunoştinţă faţă de tot ceea ce îi este inferior. Abia atunci sufletul este inundat de sentimentul smereniei, dar care mai are de parcurs încă un drum extraordinar de lung pentru a deveni desăvârşit. În acest fel se educă smerenia. La toate cele ce s-au spus nu este suficientă numai împărtăşirea unor noţiuni şi idei pentru a urma calea misticului. Toate aceastea trebuie să fie profund trăite. Numai cel care le trăieşte iar şi iar, de fiecare dată, face ca sufletul său să fie învăluit de o stare favorabilă, de care are nevoie misticul. În al doilea rând, pentru a fi apt să coboare în sinea sa, el trebuie să-şi dezvolte acel sentiment care să-l facă să suporte ceea ce îi va apărea în cale, atunci când merge mai departe pe drumul desăvârşirii sale. Este vora de educarea sentimentului de resemnare faţă de tot ceea ce urmează să îndure. Numai prin înfrângerea durerilor şi suferinţelor timp îndelungat se pot dezvolta forţele necesare acestui scop. Apoi asupra sufletului trebuie lăsat să acţioneze acel sentiment care să-l aducă pe om în situaţia de a-şi spune: Oricât de multe dureri şi suferinţe m-ar lovi, nu vreau să şovăi; căci dacă vreau să trăiesc numai stările care aduc bucurie nu voi deveni nicicând puternic. Forţele sufleteşti se dezvoltă numai prin rezistenţă, prin acumulare, prin înfrângerea dificultăţilor. Ele se dezvoltă doar atunci când omul este pregătit să suporte cu resemnare suferinţele şi durerile. De aceea el are nevoie de o pregătire prealabilă pentru a şi le dezvolta, după care poate să coboare în sinea sa interioară fără a fi ars de sentimentul ruşinii.

> * Smerenia este un cuvânt slav cu sens ascuns. Nu există o explicaţie convenabilă pentru acest cuvânt: el trimite la o experientă, nu la o noţiune. Unii cred că smerenia este o virtute şi o plasează în morală. Dar smerenia este o stare. În greceste se spune *Phosyne*, un derival de la *phren* (minte, spirit). Putem spune că smerenie este un eveniment al minţii purificate. Este începutul şi sfârşitul căutării. (Nota trad.)

Nimeni nu trebuie să creadă că pretenţia de a experimenta aşa ceva se ridică faţă de un om obişnuit. Numai cine îşi asumă în mod voluntar aceste rigori poate face ca şi sufletul său să aspire la trăirile misticului. Pe parcursul vieţii normale, între trăirile pe care le încearcă misticul şi cele pe care ni le oferă viaţa înconjurătoare se interpune corpul senzaţiei, care îl fereste pe om să nu coboare în sinea proprie, pentru ca, să spunem aşa, să nu fie ars de simţul ruşinii. În decursul vieţii sale omul nu poate afla cu ce este învăluit corpul senzaţiei, căci altfel ar însemna că trece peste frontiera vieţii spirituale. Această limită poate fi trecută de cercetătorul spiritual care vrea să studieze sinea omenească; conştienţa obişnuită a omului normal este protejată pentru a nu pătrunde nepregătită, într-un stadiu imatur, într-o altă lume. Forţa care în fiecare dimineaţă, în momentul trezirii, îl fereşte pe om, nu poate fi văzută. Este prima entitate spirituală pe care o întâlneşte cercetătorul spiritual autentic pe drumul care duce spre sinea sa. El trebuie să treacă pe lângă această entitate care fereşte conştienţa normală de a arde în focul simţului ruşinii şi care îi deviază introspecţia către lumea înconjurătoare. Conştienţa normală simte acţiunea acestei entităţi, pe care omul nu o poate însă vedea. Această entitate spirituală care în fiecare dimineaţă se postează în faţa omului şi îl fereşte să-şi privească propria sine pentru a nu se mistui de ruşine este „Micul păzitor al Pragului". Drumul spre lumea spiritului trece pe lângă el.

În acest mod ne-am condus conştienţa spre „Micul păzitor al pragului". Acest lucru vrea să marcheze faptul că noi nu ne vedem entitatea noastră adevărată în conştienţa zilnică. Şi dacă numim propria entitate microcosmos, atunci trebuie să ne spunem că noi nu vedem niciodată această entitate în forma sa spirituală adevărată, ci vedem doar ceea ce ni se prezintă din ea în stare normală, adică doar exteriorul. Aşa cum atunci când privim în oglindă vedem imaginea noastră şi nu pe noi înşine, tot astfel în conştienţa zilnică nu vdem chiar microcosmosul, ci doar imaginea sa oglindită. Putem vedea oare macrocosmosul cu adevărat? Ce vieţuieşte omul în lumea senzorială? Şi acolo, ca şi în microcosmos, el vieţuieşte alternanţa dintre zi şi noapte, doar că această alternanţă i se opune în lumea înconjurătoare. El percepe felul cum soarele răsare şi apune, cum este reflectată lumina soarelui în lumea fizică, a percepţiilor, luminând toate obiectele din jur. Ce vede omul de dimineaţă până seara? De fapt, nu vede obiectele, ci lumina soarelui, pe care ele ne-o reflectă. Când este întuneric nu vedem deloc obiectele din jurul nostru: un obiect neluminat nu este perceput de om. Acelaşi lucru îl putem spune şi despr celelalte simţuri. Dacă privim in soare, orbim; din această cauza el nu poate fi perceput cu adevărat. Omul percepe razele solare pe care i le reflectă lumea înconjurătoare, fenomen care se petrece de dimineaţă până seara. Dar omul vede într-un mod cu totul imperfect, lucru ce constituie şi cauza că el vede totuşi ceva. Faptul că vedem totuşi ceva îl datorăm celui care ne orbeşte, noi nu ne putem ridica până la nivelul la care lucrurile vor să ni se destăinuie. La fel cum stau lucrurile în timpul zilei cu soarele care ne încălzeşte, tot astfel se întâmplă şi cu sinea noastră când ne trezim. Forţele din sinea noastră ne dau posibilitatea să trăim, dar ele ne şi împiedică să ne autopercepem, precum soarele, care ne orbeşte atunci când vrem să-l privim. Ziua nu putem percepe tot ceea ce are o oarecare legătură cu soarele. Vedem ceea ce ne arată pământul în lumina reflectată a soarelui.

Din sistemul nostru solar nu face parte numai Soarele, ci şi planetele pe care nu avem posibilitatea să le privim în timpul zilei. Soarele nu ne vorbeşte numai în ceea ce îl priveşte, ci şi în privinţa observării planetelor, imposibil de cercetat în timpul zilei. Aşa cum în timpul zilei ne scapă sinea proprie iar noaptea ne este subtilizată lumea spirituală, tot astfel în timpul zilei ne scapă cauza percepţiilor noastre senzoriale. Ceea ce se află la baza Soarelui şi care îl leagă de celelalte corpuri ale sistemului solar, Mercur, Venus ş.a.m.d., reprezentând interacţiunea vie dintre el şi celelalte corpuri, ne este sustras în timpul zilei. Percepem doar efectul luminii solare. Dacă comparăm această stare cu starea în care se află lumea percepţiilor din timpul nopţii, putem, într-o oarecare măsură, să percepem ceea ce aparţine de sistemul nostru solar. Putem ridica ochii spre cerul înstelat, unde stelele se oferă privirii noastre: dar privindu-le pe timp de noapte o facem în absenţa Soarelui.

Aşa încât trebuie să spunem: Ceea ce în timpul zilei ne face vizibilă lumea percepţiilor noastre, ne ia pe timpul nopţii posibilitatea de a observa. În timpul nopţii lumea percepţiilor noastre este învăluită în imperceplibilitate şi de aceea vedem numai lumea planetară. Există oare pe timpul noptii, ca să spunem aşa, o posibilitate de a construi o stare asemănatoare celei interioare a misticului? Lumea contemporană nu prea este conştientă de existenţa acestei stări, care totuşi există. Ea constă în faptul că omul, precum misticul, şi-a dobândit anumite facutăţi, însuşiri ca smerenia şi resemnarea, pe care şi le cultivă, dar şi alte trăsături pe care şi le poate conştientiza, începând cu cele mai simple. În viaţa normală, omul deţine şi asemenea trăsături, dar cu intensitate scăzută, precum este şi simţul ruşinii. Dacă îşi intensifică tot mai mult aceste trăsături va deveni apt ca în timpul nopţii să trăiască cu totul alte stări decât în cazul în care conştienţa sa rămâne la un stadiu normal.

Cu toţii ştim că primavara resimţim bucuriile cu totul altfel decât toamna. Când natura reînvie şi florile încep să îmbobocească, un suflet sănătos percepe acestă stare ca pe o promisiune, o anticipare făcută frumuseţii şi măreţiei verii: sufletul nostru se umple de o speranţă renăscută. Primăvara ne face sa trăim speranţa redeşteptării. Este un sentiment puţin dezvoltat, dar la naturile sănătoase, sensibile, această trăire există într-un fel anume. La venirea toamnei acest sentiment se transformă într-unul de profundă melancolie: o dată cu desfrunzirea copacilor şi a tufelor, care devin golaşe, sufletul este cuprins de o tristeţe profundă. În decursul anului, însoţind fenomenele care au loc în jurul nostru, parcurgem un ciclu al vieţii, chiar dacă este de o intensitate redusă. Omul percepe slab trecerea de la speranţă la tristeţe. Deoarece acest sentiment al primăverii şi toamnei este atât de puţin dezvoltat, omul percepe cu o intensitate redusă trecerea treptată spre toamnă, şi tot astfel când toamna intră în iarnă. În spiritul acestor simţăminte au fost educaţi învaţăceii de odinioară, care urmau să meargă pe o cale opusă celei pe care păşea misticul; ei au fost orientaţi în afară, în circuitul marii naturi, pentru a dereni martorii ei oculari, trăind aceste fenomene împreună cu ea. Discipolul era învăţat să simtă trezirea naturii primăvara, atunci când el se putea uita pe sine însuşi. Acest sentiment al speranţei redeşteptate primăvara se transforma vara într-un chiot de bucurie. Şi apoi, când omul ajunge atât de departe încât în uitarea de sine învaţă să perceapă tristeţea toamnei, poate deveni apt să înainteze până la un sentiment de simpatie şi faţă de iarnă: sentimentul morţii întregii naturi. Acestea erau trăirile discipolilor cărora li se predau ore de sensibilitate în cadrul vechilor misterii nordice, care nu mai sunt cunoscute decât în mod exterior. Ei erau astfel educaţi, încât prin metode speciale să resimtă mersul naturii, al anotimpului în sufletul propriu. Focul din noaptea de Sânziene şi ceea ce trăia discipolul cu acea ocazie reprezenta un fel de preludiu în vederea intensificării speranţei, culminând cu un chiot de bucurie în concordanţă cu natura însăşi atunci când ajungea la unison cu suflarea vieţii la nivelul Cosmosului. Iar la solistiţiul de iarnă resimţea în adâncul sufletului un sentiment sfâşietor de pieire a naturii, culminând cu perceperea spectrului morţii.

Acestea erau senzaţii, trăiri senzoriale în vechile misterii nordice, care, ca intensitate, abia mai pot fi resimţite de omul contemporan. Datorită progresului înregistrat în cultură, omul contemporan este incapabil să atingă acele cote pe care sufletul popoarelor primitive din regiunile centrale şi nord-europene le atingeau odinioară. Atunci însă când se realiza aşa ceva, la oamenii care îşi intensificaseră trăirile sufleteşti la cote superioare se constata manifestarea unei aptitudini care, oricât de ciudat ar părea, consta în capacitatea de a pătrunde materia aşa cum misticul reuşea să pătrundă în sinea proprie: adică reuşeau să vadă nu doar ceea ce se percepe la suprafaţă, ci, în tot răstimpul, de la apusul soarelui şi până la răsăritul său, deci în puterea nopţii, puteau privi soarele strălucitor prin Pământul devenit transparent; firește acest tablou, în întreaga sa măreţie, era posibil numai în perioada Soarelui de iarnă, când întregul covor exterior al lumii percepţiilor era amorţit. Atunci se dobândea capacitatea de a privi Soarele nu ca pe o entitate strălucitoare, orbitoare, aşa cum este el ziua, ci atenuând tot ceea ce este orbitor. Asadar, nu era văzut ca o entitate fizică, ci ca una spirituală. Se percepe spiritul soarelui. Acel efect fizic care acţionează ca o orbire era atenuat prin materialitatea Pământului, care devenea transparent, lăsând să treacă prin el doar spiritul soarelui. Cu perceperea Soarelui în acest fe1, mai era legat încă ceva mult mai demn de remarcat. Se adeverea, de fapt, ceea ce ieri am menţionat tangenţial, şi anume că există o interacţiune vie între ceea ce aparţine Soarelui ca planetă şi soarele ca atare, în sensul că de la el pornesc continuu curenţi către fiecare planetă şi invers. Din punct de vedere spiritual există ceva comparabil în viaţa noastră cu circulaţia sângelui în corpul omenesc. Aşa cum sângele circulă spre inimă, ca punet central, tot astfel şi Soarele se dovedeste a fi un punct central al curenţilor însufleţiţi. Sistemul solar se dovedeşte a fi un sistem spiritual însufleţit, al cărui exterior este cu adevărat doar un simbol.

Cele spirituale, aparţinând spaţiului cosmic, pe care omul învaţă să le trăiască în acest chip, intensificându-şi posibilităţile sale senzitive, se ascund unei priviri obişnuite. Ele se camuflează, spre a nu fi percepute nici în timpul nopţii. Din cele descrise până acum, în timpul nopţii omul nu vede decât partea exterioară, ca şi în cazul interiorului său. Ceea ce vedem noi ca fiind cerul plin de stele reprezintă un corp având la bază ceva spiritual. Când privim noaptea cerul înstelat vedem de fapt un edificiu minunat; dar el nu constituie altceva decât corpul fizie al spiritului cosmic, care se manifestă prin efectele sale. Şi de această dată se întâmplă că pentru conştienţa umană obişnuită se trage un văl peste tot ceea ce s-ar putea vedea, dacă am pătrunde spiritual în spaţiu. Aşa cum în viaţa obişnuită suntem protejaţi pentru a nu ne privi sinea proprie, tot astfel suntem apăraţi de a nu privi spiritul care stă la baza lumii exterioare: deasupra se aşterne ceea ce numim vălul lumii percepţiilor. De ce se întâmplă toate acestea?

Dacă omul ar vedea imediat cele spirituale, fără o pregătire şi maturizare prealabile, dobândite prin trăirea fenomenelor aferente naturii şi alături de aceasta, el ar fi cuprins de un sentiment înfiorător de derută, întrucât fenomenele sunt atât de extraordinare, de grandioase, încât noţiunile însuşite de om în viaţa sa obişnuită nu ar fi suficiente pentru a-l face să suporte acest spectacol derutant. Dacă ar fi să vadă toate acestea fară o pregătire prealabila, omul ar fi cuprins de un sentiment de spaimă tot mai puternic, încât practic ar încremeni de frică, simţindu-se purtat ca într-un labirint. Dar dacă sufletul său a fost pregătit dinainte prin acele noţiuni şi reprezentări care conduc în afara trăirilor obişnuite, e1 poate să cuteze a privi dincolo de lumea percepţiilor. Prin natura vieţii sale intelectuale de azi, nu mai este posibil ca omul să realizeze acele trăiri pe care le experimenta odinioară în misteriile nordice. Activitatea sa intelectuală nu-i mai permite să ajungă la acele intensificări ale sentimentului primăverii, al verii, toamnei şi iernii. Astăzi oamenii gândesc cu totul altfel decât odinioară. Pe atunci gândirea nu era atât de dotata, de educată, de sofisticată ca acum; o dată cu dezvoltarea intelectului său, omul şi-a pierdut capacitatea de a mai realiza asemenea trăiri. Dar există totuşi posibilitatea ca omul să treacă indirect prin aceste stări, ca şi când ar privi într-o oglindă. Ca atare, nu el direct va fi acela care trăieşte aceste senzaţii ale fenomenelor naturii înconjurătoare, ci le va vieţui prin descierile şi vizualizările făcute despre lumea spirituală.

De aceea în zilele noastre a fost posibil să fie aduse la cunoştinţa oamenilor asemenea descrieri, ca de exemplu cele cuprinse în lucrarea ***Ştiinţa ocultă***. Acolo sunt prezentate bazele spirituale ale Universului, pe care şi le poate imagina doar cel care s-a pregătit în acest scop. O astfel de carte nu trebuie citită ca oricare alta, ci doar simţind în adâncul sufletului ceea ce stă scris acolo: atunci trăirile vor fi asemănătoare celor pe care le aveau vechii mistici nordici. Există acolo o desciere a uneia dintre cele mai vechi întruchipări a Pământului precum şi o deosebire de stil privind descrierea lui Saturn, a Soarelui, a Lunii. Dacă se lasă să acţioneze asupra sa ceea ce se spune despre Saturn, se obţine ceva asemănător sentimentului de trăire a stării din anotimpul primăverii, iar în cazul descrierii Soarelui se ajunge la ceva corespunzător simţământului de euforie de care erau cuprişi discipolii care chiuiau în noaptea de Sânziene. Descrierea Lunii corespunde atmosferei de toamnă, iar din descrierea făcută Pământului ne cuprinde o dispoziţie care corespunde perioadei Soarelui hibernal: ea trezeşte tristeţe, mâhnire profundă, depăşite de atmosfera din preajma Crăciunului. Sarcina perioadei în care trăim este de a trezi simţăminte pe calea gândurilor şi pe care le şi regăsim şi în cărţile ştiinţifice spirituale. Astăzi acest lucru este posibil întrucât omul a evoluat de la o viaţă dominată de simţire la una intelectuală. Şi fiindcă s-a ridicat la cote înalte ale gândirii, urmează ca, prin oglinda gândirii,

semimentele sale să fie din nou trezite, sentimente care odinioară se aprindeau chiar de la natură. Descrieri de genul celor conţinute în ***Ştiinţa ocultă*** trebuie puse în legătură cu atmosfera specifică fiecărui anotimp şi cu mersul Universului.

Ce stă la baza lucrărilor Ştiinţei spirituale? Deosebirea dintre cărţile Ştiinţei spirituale şi celelalte cărţi ale stiinţelor concrete nu constă atât în faptul ca ne sunt prezentate cu totul alte lucruri, ci deosebirea rezidă cu precădere în modul *cum* sunt prezentate acele lucruri. Cărţile trebuie să se refere la sarcina pe care o are contemporaneitatea, ca prin intermediul ideilor să trezească indirect aceste sentimente. Astăzi există posibilitatea de a ieşi din deruta în care ne aflăm.

La popoarele nordice primitive ale Europei a dăinuit multă vreme capacitatea de a simţi fenomenele naturii, în vreme ce grecii au ales o altă cale, aceea a dezvoltării intelectului. În mod profetic, poporul grec a arătat cum poate omul să iasă din labirintul fenomenelor cosmice. Grecii au netezit calea pentru ceea ce noi astăzi reuşim într-o mare măsură prin educaţie. Deşi nu ne-a rămas de la ei vreo carte de ştiinţă spirituală care să trateze modul cum pot fi trezite în noi asemenea sentimente, ei ne-au oferit, prin cultura lor, posibilitatea de a prinde capătul unui fir care să facă să dispară orice derută sufletească. Lucrul acesta ni a-a transmis sub forma unei legende. Firu1 Ariadnei reprezintă cunoştinţele care o dată dobândite ne ajută să intrăm şi să ieşim în siguranţă în şi din lumea spirituală. Pentru lumea contemporană imaginea firului Ariadnei nu reprezintă altceva decât însăşi cunoaşterea spirituală dată de ştiinţa spirituală şi care se adresează raţiunii noastre; cunoaştere pe care trebuie să ne-o însuşim pentru a putea pătrunde în siguranţă în acest labirint. Vedem astfel că, de fapt, atunci când omul vrea să găsească spiritul în viaţa obişnuită, în lumea înconjurătoare, intră în contact cu un domeniu specific, propriu cerectătorului spiritual; dar în viaţa normală el pătrunde inconştient în acest domeniu, pe câtă vreme cercetătorul spiritual o face conştient. Omul pătrunde conştient numai dacă lasă să acţioneze asupra sa sentimentele provocate de însăşi natura, prin acea stare sufletească de trăire a atmosferei de primăvară, vară, toamnă şi iarnă, sau dacă face să acţioneze asupra sa reprezentări de genul celor pe care tocmai le-am descris. În acest chip, îşi va dezvolta treptat capacitatea de a se apropia fără teamă de acea forţă spirituală care altminteri ar trebui să-l umple de groază, şi care este „Marele păzitor al pragului", postat în faţa marii lumi spirituale şi perceput doar de acei care se pregătesc într-un mod adecvat. Astfel pregătiţi, păşind în macrocosmos, vom trece netemători pe lângă „Marele păzitor al pragului", lucru care ne arată totodată cât de neînsemnaţi suntem şi câte alte disponibilităţi şi însuşiri avem, pe care trebuie să le fructificăm în viitor.

Am arătat, aşadar, că omul cu o conştienţă normală se află flancat de două frontiere, de două porţi. La una veghează „Micul păzitor ai pragului", iar la cealaltă „Marele păzitor al pragului". Una din porţi duce spre interiorul omului, în spiritul microcosmosului, cealaltă poartă duce către spiritul macrocosmosului. Să fim mai expliciţi: din acelaşi macrocosmos vin şi puterile spirituale care ne clădese pe noi înşine. Dar de unde provine materialui pentru corpul nostru fizic şi cel eteric? Toate forţele care converg într-acolo, şi pe care le-am putea defini ca fiind pline de întelepciune, ne înfruntă, fiind împrăştiate în întregul Univers, atunci când vrem să trecem pe lângă „Marele păzitor al pragului". Atunci ne lovim, ne confruntăm nu numai cu lipsa cunoştinţelor. Deşi cunoştinţele necesare pot fi dobândite, cu toate acestea nu putem spune că avem liber acces spre calea reatităţilor spirituale. Trupul nu este compus din cunoştinţe, ci este clădit din forţe. Trecând pe lângă „Marele păzitor al pragului", ajungem într-o lume a acţiunilor şi forţelor necunoscute. Omul nu cunoaşte nimic despre acestea, întrucât asupra lor se aşterne vălul lumii senzoriale. Dar aceste forţe se află în noi: corpul nostru fizic şi cel eteric sunt alcătuite din aceste forţe. Aceste interacţiuni, întregul joc de ansamblu dintre ceea ce există în interiorul şi exteriorul nostru, între macrocosmos şi microcosmos se află şi în acel labirint derutant. Dar va trebui să descriem viaţa însufleţită, cea autentică.

Mâine vom incerca să ne formăm o primă imagine asupra a ceea ce nu poate omul să perceapă, dar i se prezintă ca un efect, dacă reuşeşte să pătrundă prin cele două porţi, atunci când trece pe lângă Micul şi Marele păzitor al pragului.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a IV-a

TRIIRILE OMULUI ÎN MOMENTUL TRECERII CONŞTIENTE PE LÂNGĂ „MICUL PĂZITOR AL PRAGULUI"

Viena, 24 martie 1910

Ieri ne-am referit la cele două hotare în limitele cărora se află flancat omul şi conştienţa sa normală, iar azi vom încerca să interpretăm într-un fel anume domeniile aflate dincolo de aceste hotare între care se află omul şi pe care va reuşi să le depăşească în situaţia în care, urmând explicaţiile date şi pe care le vom mai da în continuare, îşi va desăvârşi evoluţia sufletului său trecând prin una sau prin cealaltă poartă pe lângă cei pe care i-am numit Micu1 şi Marele păzitor al pragului.

Astazi ne propunem în primul rând să încercăm a înţelege care sunt trăirile omului când, trecând de „Micul păzitor al pragului", coboară conştient în sinea proprie, omenească. Ştim că această coborâre se repetă zilnic în viaţa noastră pământeană, de fiecare dată când ne trezim. Am subliniat deja faptul că în momentul trezirii nu există posibilitatea de a arunca o privire şi de a sonda cum se trăieşte în sinea proprie. Dacă se doreşte aşa ceva este necesar să ne postăm în faţa sufletului propriu, lucru pe care l-am explicat succint în prelegerile publice anterioare*, dar de această dată dorim să discutăm mai exact despre ce anume ne va lipsi, dacă nu vom reuşi să ne postăm măcar o dată în faţa sufletului. Totul depinde de viitoarea evoluţie umană. Ştim că în decursul vieţii sale omul evoluează treaptă cu treaptă. Pe parcursul întregii sale vieţi, care se desfăşoară între naştere şi moarte, omul înregistrează o evoluţie carc îl conduce de la stadiul incipient, cu forţe slabe, spre o dezvoltare continuă a capacităţilor, talentelor şi forţelor sale. Cum se petrece această dezvoltare în viaţa obişnuită? În acest proces somnul şi trezirea joacă un rol esenţial. Dacă vom analiza trăirile omului în tinereţea sa şi dorinţa de a-şi însuşi cunoştinţe noi, învăţând zi de zi, cunoştinţe care se transformă în însuşiri, în aptitudini, atunci trebuie să ne îndreptăm privirea spre starea de somn, care numai ea face posibil ca aceste trăiri să se transforme în capacităţi, în forţe noi. În fiecare seară, la culcare, luăm ceva în sufletul nostru din viaţa cotidiană, şi ceea ce luăm cu noi devine apoi un rod al trăirilor noastre, pe care îl remodelăm, îl transformăm în timpul somnului, consolidându-ne aptitudinile şi forţele. Să luăm un exemplu ilustrativ: ce efort deosebit depunem în copilăria noastră, zi de zi, pentru a învăţa să scriem! Toate acele eforturi trecute nu le mai conştientizăm acum, când punem mâna pe creion. Ele s-au transformat într-o deprindere, în capacitatea noastră de a scrie. Toate acele eforturi zilnice, transformate în deprinderea de a scrie, se găsesc, în principiu, în sufletul nostru, dar pot acţiona chiar şi în absenţa noastră, ca să spunem aşa.

> * Vezi „Esenţa morţii şi enigma soartei omului (cu dezbaterea unor probleme deosebite de viaţă)", Viena, 17 martie 1910; „Circuitul omului în lumea percepţiilor, în lumea sufletească şi în lumea spiritului", 19 martie. (Nota editorului elveţian.)

Putem, aşadar, trage concluzia că în sufletul nostru există ceva care este mai presus de conştienţa noastră şi pe care dacă am putea să-l schimbăm prin propriile noastre forţe ar fi foarte frumos. În timpul somnului intră în acţiune nişte forţe superioare, maturizând sufletul. În noi lucrează o entitate mult mai profundă, care contribuie la continua noastră evoluţie; la culcare ea recepţionează trăirile din timpul zilei, le prelucrează, punându-ni-le ulterior la dispoziţie sub forma de aptitudini. Dar din somn aducem cu mult mai mult decât am dus prin trăirile noastre conştiente, care se transformă în somn. Prin participarea noastră la evenimentele care se desfăşoară în jurul nostru in timpul zilei consumăm energie. Seara simţim că aceste forţe sunt ca şi consumate, dar le refacem dormind; o întreagă sumă de alte forţe se revarsă asupra noastră în timpul nopţii, lucru pe care îl observăm abia dimineaţa. În timpul somnului primim cu totul alte forţe decât cele pe care le câştigăm în timpul zilei. În acest mod evoluăm treaptă cu treaptă. Ştim, pe de altă parte, de asemenea, că această evoluţie are o anumită limită. La fiecare trezire, dimineaţa, întâlnim acelaşi corp fizic şi eteric şi mai ştim că, în principiu nu prea suntem în stare să transformăm prin forţe proprii aceste două corpuri şi să le dăm o configuraţie mai bună. Cine cunoaşte viaţa ştie că există posibilitatea de a se acţiona până la nivelul corpului fizic, transformându-l, într-o oarecare măsură. Dacă observăm un om care timp de zece ani s-a consacrat cunoaşterii aprofundate şi nu a rămas doar la stadiul teoretic, ci a pătruns în viaţa sufletească, ne putem face, după această perioadă de zece ani, o impresie asupra prefacerilor sale interioare comparînd înfăţişarea sa prezentă cu un portret anterior şi vom vedea cum au lucrat cunoştinţele dobândite asupra trăsăturilor chipului său; ceea ce s-a dezvoltat în suflet se reflectă în mod plastie şi asupra aspectului exterior. Dar această evoluţie exterioară este implicită numai în limite restrânse, deoarcce în fiecare dimineaţă ne reîntâlnim, în fond, cu acelaşi corp fizic şi eteric, cu acceaşi construcţie trupească pe care am căpătat-o prin naştere. Dacă în privinţa sufletului nostru, a forţei sale intelectuale, spirituale şi volitive putem evolua relativ mult, reuşim foarte puţin să facem pentru a ne schimba, pentru a ne remodela corpul nostru fizic şi pe cel eteric. Pe parcursul întregii noastre vieţi, între naştere şi moarte, există forţe intrioare care trebuie permanent stimulate, pentru a face ca viaţa să-şi urmeze cursul său. În clipa morţii vedem ce se alege de corpul fizic când asupra sa încetează să mai lucreze corpul eteric. Forţele propriu-zise ale corpului fizic se impun din momentul morţii, acţionând distructiv, descompunându-l. Că acest lucru nu se petrece în timpul vieţii o datorăm corpului eteric, care este un luptător credincios şi se opune degradării corpului fizic, furnizându-i continuu forţe noi. Corpul eteric sau trupul vieţii primeşte tot ceea ce are nevoie de la nişte forţe interioare, mult mai profunde, din corpul astral, purtătorul plăcerii şi al neplăcerii, al bucuriei şi durerii, al dorinţei şi aversiunii; aşa încât el lucrează continuu asupra trupului exterior, clădind corespunzător corpul interior. Ceea ce este vizibil în exterior se menţine permanent prin intermediul forţelor interioare. Aşa cum asupra corpului eteric lucrează corpul astral, tot astfel asupra celui fizic lucrează corpul eteric, lucru pe care ar urma să-l vadă omul, dacă ar reuşi să coboare conştient, în momentul trezirii, în corpul său fizic şi în cel eteric, de la care este însă deviat datorită impresiilor lumii exterioare.

Dar fiindcă omul poate să-şi educe în aşa fel sufletul încât în momentul trezirii să fie capabil să perceapă conştient coborârea în corpul său eteric şi în cel fizic, va afla cu această ocazie ce acţionează în timpul somnului asupra sinei sale. Mecanismele de comandă ale naturii umane le conştientizăm atunci când suntem capabili să ne cufundă mistic în sinea noastră. Ce trebuie să facem când vrem să coborâm conştient în sinea noastră proprie? Trebuic să ne pregătim în aşa fel încât în momentul trezirii să nu ne conturbe impresiile exterioare, respectiv să

evităm perceperea imediată a senzaţiilor exterioare. Trebuie să ne oferim posibilitatea unei alte stări de conştienţă, de genul celei date de somn, şi să ne deprindem cu existenţa Universului, anihilând, contracarând toate impresiile exterioare. Dacă reuşim acest lucru, atunci ajungem în apropierea „Micului păzitor al pragului". Despre felul în care acesta se prezintă, vom vorbi imediat.

Ce percepem atunci când pătrundem pe una din porţile care duce spre sinea noastră? Întâlnim ceva de care nu am avut nici un fel de idee mai înainte. Descrierea exterioară făcută de marea majoritate a compendiilor de teosofie corpului astral, celui fizic şi celui eteric, când sunt privite din interior, nu diferă de alte descrieri care fac referire la acest subiect; dar o cunoaştere adevărată este posibilă numai dacă timp îndelungat te apropii cu răbdare, din cele mai diferite unghiuri, de adevărurile existenţei. Vom încerca astăzi să pătrundem în aceste secrete dintr-un anumit unghi.

Omul nu are nevoie să vadă ceea ce acţionează din afară asupra sa, dar condus de intuiţie învaţă că ceea ce este denumit suflet, în mod obişnuit,este cu totul altceva, care nu corespunde reprezentării obişnuite făcute despre acesta. Omul mai învaţă să înţeleagă că de fapt sufletul său este mic în comparaţie cu ceva mai mare şi că toate atributele pe care le poate avea sufletul său sunt neînsemnate în comparaţie cu cele proprii sufletului mare cu care se simte asemănător. Şi iată ce mai învaţă omul atunci când coboară în corpul său fizic şi în cel eteric; că la trezire iese dintr-o realitate, dintr-o altă lume, dintr-o lume în care există ceva esenţial, asemănător sufletului nostru, dar cu mult mai măreţ, mai impunător decât acesta. La trezire, atunci când trece de „Micu1 păzitor al pragului", sufletul omenese se simte atât de mic, încât poate să-şi spună: Da, într-adevăr, sunt foarte mic şi dacă nu aş avea în mine decât ceea ce eu însumi mi-am dat nu m-aş fi strecurat în lumea spirituală şi dacă entităţile acestei lumi nu şi-ar fi exercitat forţele asupra mea, aş fi rămas perplex, complet deruat. Sufletul realizează acum că are nevoie de tot ceea ce se pompează asupra sa întreaga noapte; şi mai observă că ceea ce îl inundă este asemănător celor trei forţe fundamentale ale sale. Ele sunt: 1. *Voinţa*, care cumulează tot ceea ce este voliţional şi constituie una din forţele de bază ale sufletului, forţa care ne îndeamnă să vrem un lucru sau altul. 2. *Simţirea*, care este forţa care face ca sufletul nostru să fie atras de ceva şi să respingă altceva. 3. *Gândirea*, care constituie capacitatea de a ne forma reprezentări asupra lucrurilor.

Aceste trei forţe fundamentale ale sufletului reprezintă, de fapt, lucrul cel mai valoros pe care îl putem educa pe parcursul vieţii noastre, între naştere şi moarte. Când ne educăm voinţa pentru a deveni tot mai puternică, devenim oameni în stare să abordăm viaţa cu cutezanţă. Dacă ne vom educa permanent sentimentele, vom deosebi cu mai mult discernământ ceea ce este just de ce este injust şi vom percepe nedreptatea cu durere. Dacă ne educăm gândirea, dobândim o înţelegere plină de înţelepciune a fenomenelor lumii în general.

Întreaga noastră viaţă trebuie să muncim pentru cizelarea acestor trei forţe fundamentale ale sufletului. Dar când ne trezim dimineaţa din acea stare pe care tocmai am descris-o, ne dăm seama că ceea ce noi putem dezvolta în viaţa noastră ca voinţă, simţire şi gândire reprezintă o bagatelă faţă de forţele gândirii, ale simţirii şi voinţei, care se propagă la nivelul lumii spirituale. Şi ne mai dăm seama că avem nevoie de ceea ce am absorbit în timpul nopţii în sufletul nostru, căci altfel nu ajungem prea departe numai cu ceea ce am asimilat conştient în timpul zilei pentru a ne dezvolta în continuare. Precum un dar venit din partea forţelor superioare universale ale voinţei, simţirii şi gândirii curge în şuvoi toată noaptea, ceea ce coboară cu noi în sinea noastră. Dacă acum suntem conştienţi că am absorbit din voinţa universală, din simţirea şi gândirea universală, ne dăm seama apoi că de fapt nu ne-am însuşit singuri în viaţă aceste trei forţe fundamentale, că ele sunt ceva care ne inundă fără concursul nostru şi că aceste forţe fundamentale se transformă în sufletul nostru, căpătând o altă înfăţişare. Ca atare, vom realiza că ceea ce identificăm ca fiind o reprezentare palidă voinţei din sufletul nostru, pe care o luăm într-o măsură înfinit de mare din voinţa universală, se transformă năvalnic în ceea ce ne dă posibilitatea să fim fiinţe care se deplasează şi au un aparat locomotor. În noi se revarsă această capacitate pe care ne-o putem exterioriza, şi care iese în evidenţa atunci când urmărim un om care prestează o activitate fizică. Ceea ce luăm din voinţa universală se concretizează în mişcarea completă a picioarelor noastre. Pe scurt, rezultă că în noi există o forţă interioară care ne încarcă, pe care o simţim revărsându-se în noi. Acum devine pentru noi o realitate faptul ca voinţa inundă Universul, pătrunzând şi în noi, şi că datorită ei suntem fiinţe mobile, cu independenţă de a ne deplasa, şi aceasta datorită faptului că dimineaţa se revarsă asupra noastă voinţa universală, pe care o consumăm în timpul zilei. În viaţa noastră obişnuită nu simţim această revărsare: dar o dată ajunşi la Păzitorul pragului simţim efectul voinţei macrocosmosului asupra noastră, ne simţim ca şi când am fuziona cu voinţa universală, ne simţim uniţi cu ea, contopiţi, integraţi în voinţa generală a Universului.

Ceea ce cunoaştem în viaţa noastră sufletească obişnuită ca fiind forţa simţirii am extras-o dintr-un rezervor nesecat de sentimente universale; ea ne învăluie din interior şi se transformă astfel, încât pentru cel ce a evoluat suficient de mult devine vizibilă în interior, ca şi când acest simţământ universai l-ar străbate, putând fi comparat cu lumea luminilor. În interior suntem transformaţi; ceea ce ne inundă ca o înrâurire a simţirii universale este lumina interioară; ea nu este vizibilă din afară. Omul îşi dă seama în schimb că această lumină, de care are el nevoie pentru viaţa sa interioară, nu este nimic altceva decât a rezultantă a simţirii universale. Acum realizăm şi faptul că atunci când omul se consacră vieţii sale interioare trăieşte o cu totul altă experienţă în ceea ce priveşte sufletul propriu. El află ce devine sinea sa prin ceea ce îi vine din macrocosmos şi ce devine ea în urma acestui proces. Ce este corpul astral se poate cu adevărat afla doar când se percepe revărsarea în sine a forţelor simţirii.

Înţelegem ce sunt forţele gandirii prin faptul ca ele acţionează în noi ca un regulator pentru ceea ce ni se revarsă ca forţă a mişcării şi ca lumină interioară. Se stabileste un fel de echilibru care trebuie să existe între lumina interioară şi voinţă. Dacă nu s-ar crea un raport corect între nevoia de activitate şi lumina interioară, fiinţa fizică a omului nu ar fi alimentată într-un mod corespunzător; atunci omul ar fi pe cale să se prăpădească. Numai datorită acestui echilibru stabilit corect omul poate să-şi dezvolte forţele, încât acestea, bine dozate, să-l slujească cum trebuie. Aceste trei forţe lucrează în somn asupra omului, influenţându-l, stimulându-l pentru a duce la bun sfârşit ceea ce are de îndeplinit. Dacă avem în vedere acest lucru putem spune: În realitate, sufletul nostru este cât se poate de mic în comparaţie cu ceea ce există acolo, în marele Univers, în care ne-am aflat în timpul somnului, dar cu toate acestea este asemănător acestuia. În marele Univers se revarsă voinţa universală, simţirea universală şi gândirea universală, aşa cum în sufletul nostru se dezvoltă gândirea, simţirea şi voinţa. Apoi se mai trăieşte încă o experienţă, care rezultă nemijlocit. Într-adevăr, dacă astăzi acest suflet al nostru este atât de mic în comparaţie cu sufletul mare al Universului, el poate ajunge ca acesta. Capacitatea sa este încă limitată, dar cândva sufletul nostru poate deveni mare şi puternic precum sufletul universal.

Aceasta este, pe de o parte, una dintre concluzii; de cealaltă parte se ştie cu precizie că ceea ce ne apare ca fiind macrocosmosul cel puternic a fost odinioară ca sufletul nostru; el s-a dezvoltat continuu, de la primele începuturi, până a ajuns la o asemenea mărime impresionantă, devenind sufletul puternic al Universului. Din cele două sentimente conţinute în el s-a pogorât asupra sufletului misticului ceva de genul unui fruct, încât ajunge să se întrebe: Ce s-ar fi întâmplat dacă acele entităţi care au creat toate cele câte se află în lume nu ar fi făcut nimic spre a evolua? Şi ele erau odinioară la fel de slabe ca sufletul nostru, iar astăzi au ajuns atât de puternice încât nu au nevoie să primească nimic, ci dimpotrivă sunt în stare numai să dea. Ce s-ar fi întâmplat cu noi, dacă ele nu s-ar fi dezvoltat? Nu am fi ajuns nimic. Fără ele nu am fi putut exista nici noi. Un sentiment de infinită recunoştinţă ne cuprinde sufletul faţă de aceste entităţi uriaşe. Aceasta reprezintă realitatea pentru un mistic autentic. Acest comportament care îl face fericit pe mistic, înflăcărându-l, nu suferă comparaţie cu ceea ce înţelegem noi prin recunoştinţă în viaţa noastră obişnuită. Ceea ce înţelege lumea exterioară prin misticism este pură frazeologie, lăsând impresia că nu ştie absolut nimic despre acest sentiment măreţ al recunoştinţei. Doar misticul autentic cunoaşte acest sentiment al recunoştinţei atunci când singur îşi spune: Unde ai fi fost, dacă aceste esenţe nu ar fi existat acolo? Şi dacă nu ar fi făcut în aşa

fel ca şi tu să urci spre înălţimi şi ca peste noapte să se reverse asupra ta aceste forţe de care are nevoie fiinţa ta?

Cine nu este pătruns în adâncul inimii sale de acest simţământ de mulţumire faţă de macrocosmos nu ests un mistic autentic. Dar acestui sentiment i se mai alătură altul: Dacă astazi ne aflăm abia la începutul începutului, asa cum odinioară se găseau şi aceste entităţi, nu trebuie oare ca şi noi să lucrăm asupra noastră făcand absolut tot ceea ce ne stă în putere pentru a ne atinge scopul şi a ne depăşi gândirea îngustă, simţirea şi voinţa, în aşa fel încât să nu fie nevoie numai să luăm, ci să şi putem da? Pentru ca şi noi, la fel ca ele, să putem revărsa din preaplinul nostru, aşa cum ele se revarsă asupra noastră, atunci când plonjăm în macrocosmos. Acest sentiment constă într-o anumită obligaţie, o obligaţie enormă pentru automodelarea noastră, pentru evoluţia sufletului nostru. Concluzia este următoarea: Sfidăm această datorie, nefăcând totul pentru a ne dezvolta puterea propriului suflet până la acea înălţime care ni se manifestă ca arhetip, atunci când privim în mod conştient în macrocosmos. Dacă nu evoluăm şi ne împotrivim, contribuim, prin rezistenţa opusă, la stagnarea procesului de dezvoltare în continuare a acestor entităţi, participând nu la progresul lumii, ci la pieirea ei.

Vom vedea că trăirile din suflet transformă într-un chip ciudat totalitatea dorinţelor, înclinaţiilor şi pasiunilor, în aşa fel încât ceea ce cunoaştem ca fiind sentimentul recunoştinţei devine acum un sentiment al recunoştinţei neţărmurite faţă de macrocosmos şi ceea ce se percepea ca fiind datorie devine un sentiment incomensurabil al obligaţiei. Aceste două sentimente de care suntem animaţi atunci când trecem de Păzitorul pragului ne ajută să putem cunoaşte corpul astral al omului cu adevărat, în autenticitatea sa. Dacă aceste sentimente există ca atare în individul care îşi manifestă pregnant sentimentul recunoştinţei şi al obligaţiei faţă de devenirea Universului, fiind pătruns de ele, atunci i se deschide un ochi profetic, o facultate interioară de percepţie a unor zone la care în mod obişnuit nu are acces. Atunci în faţa sa va apărea înfăţişarea adevărată a propriului corp astral, pe care nu l-a putut percepe până atunci, acel corp astral născut din macrocosmos. Dacă vrem să vedem şi să percepem cu o intensitate suficient de puternică faptul că spiritul se află la baza lumii sensibile, trebuie să trecem pe lângă Păzitorul pragului. Trebuie totodată să luăm în considerare şi reversul părţii pe care am descris-o ca fiind partea luminii.

Am văzut că voinţa universală ne stăbate ca o activitate, ca o acţiune de mişcare, simţirea universală ca o lumină, iar gândirea universală ca o forţă ordonatoare. Fără ele nu am putea exista ca oameni.

Să comparăm acum ceea ce lucrează asupra noastră cu ceea ce reprezintă bunul nostru personal. Abia acum ne apare clar ce a dobândit în plus sufletul nostru, până în acel moment, în privinţa forţelor gândirii, ale simţirii şi ale voinţei, anume, ne apare clar cât de puţin am făcut pentru a ne spori intensitatea forţei gândirii şi profunzimea sentimentelor. Rezultă că tot ceea ce am făcut, spre a asimila şi a ne dezvolta intelectul, se rezumă doar la ceea ce provine din simţirea universală, care ne străbate ca o lumină, şi că ceea ce nu am făcut pentru instruirea noastră intelectuală se prezintă ca un sabot de frână. Cu cât neglijăm să contribuim la evoluţia propriilor noastre forţe ale gândirii, cu atât mai puţin se revarsă asupra noastră din simţirea universală. Dacă vrem să evoluăm, trebuie să ţinem seama de faptul că gândirea noastră trebuie să se afle într-un raport corespunzător cu ceea ce absorbim din simţirea universală. Cine doreşte să facă speculaţii pe această temă este uşor tentat să creadă că ceea ce acumulează inteligenţa umană s-ar rezuma doar la ceea ce se revarsă din gândirea universală. Aşa ar vorbi un simplu teoretician; ceea ce nu corespunde realităţii. În realitate, inteligenţa umană se acumulează din voinţa universală şi din simţirea universală, aşa cum le dobândim din somn. Cu cât inteligenţa este mai remarcabilă, cu atât mai mult iluminează ceea ce ne-a dat simţirea universală. În această lumină a simţirii universale vedem năpustindu-se şi întunericul, tenebrele care opun rezistenţă atunci când neglijăm să facem ceva pentru evoluţia inteligenţei noastre. Când, din comoditate, nu reflectăm asupra acestor lucruri şi neglijăm să ne educăm inteligenţa, situaţia se repercutează asupra luminii interioare, care are de suferit şi în care va năvăli obscuritatea. Atunci când din comoditate omul neglijează să-şi educe propria inteligenţă, ajunge în situaţia de a consuma din lumina sa interioară, lăsând-o în cele din urmă să cadă pradă întunericului.

Vedem spiritul la lucru, ţesând parcă lumea noastră interioară. Cineva ar putea spune: Pentru mine este cât se poate de neplăcut faptul că există această ciudată revărsare spirituală şi că se încearcă să i se atragă omului atenţia asupra ei. Nu a trăit omul destul de fericit între cele două limite ale Universului – între Micul şi Marele păzitor al pragului – fără să ştie nimic din toate acestea? Şi forţele spirituale şi-au văzut de treaba lor şi au vegheat asupra tuturor; ar fi mai bine să lăsăm lucrurile aşa cum au fost. Dacă am privi în interiorul nostru, am vedea cum se amestecă lumina cu întunericul. Până acum grija aceasta au avut-o forţele spirituale: dacă începem să facem noi operaţiunea aceasta, am putea strica ceva, aşa că mai bine să lăsăm lucrurile cum au fost. Mulţi oameni împărtăşesc această părere, spunând: Să lăsăm în seama zeilor ceea ce se întâmplă deasupra noastră. În principiu, aceasta nu constituie o observaţie deplasată, în sensul ca lucrurile să rămână aşa cum au fost. De fapt, şi până acum lucrurile se derulau astfel încât omul absorbea din marele Univers suficiente forţe, din care se alimentau şi esenţele superioare. Dar în această privinţă nu trebuie să rămânem la faza de abstractizare, ci să ne orientăm după realităţi. Aceste realităţi demonstrează că şi condiţiile spirituale fundamentale ale vieţii noastre cunosc schimbări de la o perioadă la alta. Acele forţe universale în voia cărora ne lăsăm în fiecare noapte au contat de la început pe fiinţa umană, au contat pe faptul că şi oamenii vor trimite spre înălţimi din lumina proprie. Aceste forţe nu reprezintă un rezervor nesecat de lumina, ci unul din care se revarsă din ce în ce tot mai puţine forţe, dacă din însăşi viaţa omenească nu ar începe să emane forţe noi, lumină nouă, spre simţirea şi lumina universale. Această perioadă, în care este necesar ca oamenii să devină cu adevărat conştienţi că nu trebuie să se lase numai în seama acelor forţe universale care revarsă energiile asupra lor, ci că şi ei, la rândul lor, trebuie să colaboreze la devenirea lumii, este tocmai perioada pe care o traversăm noi acum. Este un ideal într-adevăr neobişnuit pe care şi-l propun acum cercetătorii spirituali. Acest ideal diferă fundamental de idealul pe care şi l-au propus celelalte curente spirituale, care pur şi simplu se entuziasmează faţă de un ideal. Cei care vestesc Ştiinţa spirituală ca pe o misiune autentică nu sunt animaţi de un asemenea impuls, ci ei se bazează pe recunoaşterea faptului că anumite forţe care se găsesc în macrocosmos încep să se epuizeze, şi că noi mergem în întâmpinarea unui viitor în care aceste forţe ar lăsa să se scurgă prea puţin spre noi, dacă nu vom înţelege să colaborăm cu ele. Aceasta este perioada în care ne aflăm. De aceea cercetătorul spiritual trebuie să intervină în existenţă, spre a-i determina pe oameni ca, la rândul lor, să întregească ceea ce se consumă din aceste forţe care se revarsă spre noi. Ştiinţa spirituală nu şi-ar justifica existenţa dacă, cunoscând aceste realităţi, ar lăsa evoluţia umană la voia întâmplarii. Dar ea vede totul în perspectivă şi dacă nu ar exista un număr suficient de mare de oameni care depun eforturi în acest sens, rezultatul ar fi o secătuire drastică a acestor forţe spirituale, cu repercursiuni grave asupra oamenilor. Oamenii ar deveni neputincioşi. S-ar produce o pustiire a vieţii umane, o uscare, ca în cazul unui copac, care se lignifică, nemaifiind alimentat, şi în care nu mai circulă seva. Până acum speţa umană a primit acest ajutor din partea forţelor exterioare. Cei care trăiesc lipsiţi de aceste griji şi nu cunosc decât lumea senzaţiilor nu ştiu nimic despre prefacerile care au loc şi care se precipită; dintre acestea face parte şi epuizarea forţelor superioare, dar şi necesitatea imperioasă ca oamenii înşişi să producă asemenea forţe. Dacă evoluţia în continuare a omenirii ar fi lăsată pe seama oamenilor superficiali, atunci ar surveni pieirea umanităţii. Aici se atinge punctul culminant al evoluţiei şi de aceea Ştiinţa spirituală trebuie răspândită şi adusă la cunoştinţa tuturor, pentru ca oamenii să ia hotărârea decisivă, dacă vor sau nu să colaboreze la o astfel de lucrare.

Să ne îndreptăm acum privirea spirituală asupra a tot ceea ce există în sufletul nostru ca păcat prin omisiune, a tot ceea ce se dovedeşte a fi opoziţie faţă de acele forţe care de sus se revarsă asupra noastră. Toate păcatele prin omisiune ale gândirii se infiltrează în lumină ca nişte tenebre. Păcatele prin omisiune care afectează simţirea fac să slăbească capacitatea noastră de mişcare. Aceste păcate, acţionând asupra voinţei, înfrânează activitatea ordonatoare a gândirii universale. Ceea ce face să se dezvolte forţe din voinţa universală, ceea ce dezvoltă lumină din simţirea universală şi ordine din gândirea universală va fi perturbat de păcatul prin omisiune al simţirii, gândirii şi voinţei.

Rezultă cât se poate de clar ce forţe lucrează în noi, ce forţă rezultă din voinţa universală, ce lumină rezultă din simţirea universală şi ce ordine şi armonie rezultă din gândirea universală: toate la un loc arată ceea ce suntem noi, de fapt, prin neputinţa noastră, şi anume suntem exact ceea ce am reuşit să facem din noi înşine. Aşa ajungem la autocunoaştere, la imaginea corectă asupra propriei persoane: ne aflăm ca în faţa unui tablou luminat, în care o pată întunecoasă reprezintă ceea ce am ajuns datorită păcatelor noastre prin omisiune, ceea ce avem de îndreptat, de echilibrat. Ceea ce nu am ajuns se prezintă clar sufletului nostru în trei direcţii. Mai întâi se arată piedicile pe care le punem devenirii universale prin ceea ce am omis în legătură cu voinţa noastră, apoi în legătură cu gândirea noastră şi în cele din urmă în raport cu simţirea noastră. În aceste trei direcţii iradiază imperfecţiunea fiinţei noastre. Fiecare în parte ne spune ceva precis. Mai întâi faptul că blocându-se voinţa proprie facem ca acest lucru să se repercuteze asupra a ceea ce ne vine de la forţele universale; blocajul acţionează şi asupra a ceea ce am neglijat prin voinţa proprie. Ar trebui să ne spunem: Prin tot ceea ce am omis, ne-am legat de forţele distrugătoare ale Pământului, de tot ceea ce împinge Pământul pe calea pieirii sale. În privinţa păcatelor prin omisiune ale gândirii trebuie să ne spunem: Datorită acestor păcate nu vom avea posibilitatea de a stabili armonia dintre voinţa şi simţirea noastră. Iar în ceea ce priveşte păcatul prin omisiune al simţirii să ne spunem: Devenirea lumii va trece peste noi, ca şi când noi nu am fi de faţă. Nu am făcut nimic şi de aceea ni se va lua înapoi şi ceea ce ne-a dat devenirea lumii.

Ne vom vedea astfel deposedaţi de toate forţele care ne leagă de acest Pământ şi vom vedea cum devenirea lumii va avea loc fără noi, întrucât nu am contribuit cu nimic la acest proces. Vom simţi forţele care ne leagă de Pământ trecând peste noi şi distrugând fiinţa noastră reală, deoarece am păstrat în sufletul nostru doar forţe distrugătoare. În aceste momente teribile vom percepe păcatele prin omisiune ca pe un element distrugător al propriei noastre deveniri sufleteşti.

Numai un singur lucru poate să contribuie la contracararea acestei distrugeri, numai un singur lucru poate să ne aducă în starea ca în aceste momente teribile să biruim, şi anume să facem prin jurământ promisiunea de a nu mai neglija nimic în viitor. Am atins, astfel câteva puncte de susţinere care sunt suficient de clare. În momentul trecerii pe lângă „Micul păzitor al pragului" ele ne spun: Aceste forţe te trag în jos, deci trebuie să lucrezi asupra voinţei tale. Ele vor sa treacă peste tine, deci trebuie să acţionezi asupra gândirii şi simţirii tale. Putem fi recunoscători acestei imagini îngrozitoare, întrucât ea ne-a trezit la realitate şi a făcut posibilă prestarea acestui legământ, acestei promisiuni.

Dacă apreciem „sentimentul recunoştinţei" şi „sentimentul obligaţiei" ca fiind necesare, atunci trebuie să mai amintim şi de „făgăduiala mistică". Fiecare îşi ia un angajament în faţa propriilor sale slăbiciuni, minusuri, de a lucra pe viitor cât mai mult posibil asupra propriului suflet, pentru a-l face mai bun, tocmai fiindcă a fost neglijat ceva. Prin acest angajament viaţa capătă un nou conţinut, care corespunde în primul rând adevăratei autocunoaşteri, unei autocunoaşteri active, aşa încât omul să nu mai mocnească în sine, ci să lucreze asupra sinelui său. Această trăire se poate prezenta în două feluri. Atâta timp cât o bănuim că există doar ne gândim la ea, înseamnă că ceva ne lipseşte, că ceva încă ne încorsetează şi avem motive să credem că devenirea lumii va trece peste noi. În acest caz s-a vieţuit numai în corpul astral. Dar când trăim permanent cu sentimentul recunoştinţei şi al obligaţiei, atunci această trăire se transformă în final într-o viziune cu totul precisă, devenind o trăire interioară, o adevărată forţă. Ea apare datorită faptului că trăirea astrală se oglindeşte în corpul eteric, iar aceasta ne-o reflectă. Acum vom avea de fapt în faţa noastră propria noastră copie, care apare ca într-un fundal. În fundal ni se arată ce lucrează aceste forţe ale luminii şi acţiunii sub învelişul nostru trupesc. Din fundal iese în evidenţă ceea ce am reuşit să facem din noi înşine, ceea ce am realizat. Aşa cum în realitatea înconjurătoare suntem confruntaţi cu animalele, plantele, mineralele, tot astfel ne confruntăm şi cu sinea proprie într-un mod real. Înainte, privirea noastră era abătută spre lumea înconjurătoare înainte de a ne afunda în noi înşine. Senzaţiile din lumea înconjurătoare se revarsă în noi fiindcă nu aveam voie să vedem, ceea ce trebuie să vedem acum, când ne-am hotărât să contribuim la progresul omenirii.

Interiorul nostru se prezinta ca şi cum ar fi zugrăvit pe acest fundal. Ni se prezintă cu precizie un tablou în care ni se arată tot ce ne leagă de Pământ, tot ceea ce ne leagă de trecut, sub forma unui taur sluţit, care ne trage în jos. Tot ceea ce are legătură cu păcatul prin omisiune al simţirii se prezintă distorsionat şi are imaginea unui leu schimonosit. Tot ceea ce ne este imputabil datorită păcatului prin omisiune al gândirii ni se înfăţişează sub forma unui vultur deformat. Aceste trei imagini se amestecă cu propria noastră imagine deformată, pentru a vedea ceea ce mai avem de îndreptat pentru a ajunge la devenirea noastră corespunzătoare. Trei caricaturi şi propria noastră caricatură. Raportul în care se află cele trei imagini una faţă de cealaltă constituie dimensiunea a ceea ce mai avem încă de lucrat asupra noastră. Aşadar, atunci când trecem pe lângă „Micu1 păzitor al praguiui" avem reprezentarea adevărată a propriei persoane, căci avem în faţa noastra ceea ce am devenit; este vorba de o autoobservare, dimensiune stimulatoare pentru întreaga noastră viaţă. Dar de această trezire te poţi îngrozi, crezând că ceea ce vezi nu există. Există oameni care închid ochii atunci când cade o cărămidă, în loc să se ferească. Aceşti oameni nu vor să vadă; dar faptul că omul refuză imaginea nu schimbă cu nimic situaţia. Singurul sprijin în aceasta privinţă îl constituie acceptarea propriei persoane, în caz contrar păzitorul pragului îl va distruge pe individ: îi va distruge sufletul. Până acum puterile universale şi forţele lor au fost suficiente spre a împiedica schimonosirea, deformarea forţelor sufletului, dar în viitor ele nu vor mai fi suficiente pentru a face faţă. Noi înşine vom deveni Păzitorii pragului, noi înşine vom fi aceia care ne vom împiedica să pătrundem în sinea proprie. Va trebui să lucrăm asupra noastră spre beneficiul propriu. Doar această cunoaştere face posibil ca în viitor umanitatea să nu fie distrusă, să nu îi secătuiască puterile, să nu devina din ce în ce mai neputincioasă, ci să-şi îndeplinească misiunea.

Am ajuns astfel în regiunea pe care am putea-o numi regiunea în care se desfăşoară viaţa propriilor noastre senzaţii, cu care ne acomodăm în momentul trezirii. În viaţa obişnuită nu suntem conştienţi de ea, întrucât ne aflăm continuu sub influenţa copleşitoare a impresiilor lumii înconjurătoare. Dacă în momentul trezirii nu lăsăm să ne inunde impresiile exterioare, atunci obţinem, percepem acest fenomen. Am caracterizat astfel o parte a fiinţei noastre, şi anume corpul senzaţiei. Am ajuns la limita în care corpul senzaţiei se loveşte de corpul eteric. Imaginea oferită ne arată exact aşa cum suntem. Înfăţişarea deformată pe care o vedem este doar o imagine şi orice discuţie privind irealitatea imaginii din oglindă nu are nici un rost. Dacă omul vrea să ştie cum arată, a discuţie pe această temă nu are rost. Desigur, este vorba doar de o reproducere, o imagine în oglindă în corpul eteric, dar care ne ajută să ne autocunoaştem şi tocmai în aceasta constă valoarca sa. Eroarea ar începe abia în momentul în care clarvăzătorul ar crede cumva că aceasta este o altă fiinţă, o realitate, dacă nu ar şti că ea îl reprezintă, că este o *imagine* care îi prezintă sinea proprie. Dacă clarvăzătorul crede cumva că spre el vine un taur adevărat, o fiinţă cu patru capete, ar fi şi el asemeni acelui individ căruia nu-i place propriul său nas şi când şi-l vede în oglindă se repede şi sare la bătaie. Lucruriie nu trebuie privite decât aşa cum sunt ele cu adevărat. Sincer vorbind, acela care nu înţelege corect imaginea din oglindă este un om căzut pradă halucinaţiilor. Îndată ce imaginea din oglindă este privită ca fiind ceva în spaţiu şi nu ca ceea ce este ea de fapt, se cade în mrejele halucinaţiei. În aceasta rezidă importanţa faptului de a ajunge până la momentul când începem să vedem că există posibilitatea logică de a înţelege lucrurile la justa lor valoare. Nu trebuie să încercăm a privi în această lume înainte de a ne pregăti. Nu trebuie să ajungă clarvăzător cel care ar putea confunda imaginiile reflectate ale sufletului cu entităţi spirituale. Se pune, de asemenea, un mare accent pe faptul ca nimeni să nu pătrundă în această lume, dacă nu are în primul rând o gândire sănătoasă şi rezonabilă, aşa încât să poată evalua tot ceea e vede într-un mod corespunzător. Nu este vorba numai de a vedea, ci mai cu seamă de a evalua ceea ce vede. Vom ajunge să vorbim şi despre entităţi care se află într-adevăr în afara noastră, dar lucrurile abordate astăzi sunt doar imagini reflectate ale sinei noastre. Lumea noastră lăuntrică ne apare ca a lume exterioară. Estr concluzia rezultată din atutocunoaşterea propriei persoane. Îndată ce omul coboară în propria sa lume interioară va trăi imaginile din ea. Ar constitui o halucinaţie dacă ceea ce ne oglindeşte lumea interioară ar

fi privit ca fiind o realitate.

Astăzi am ajuns până la dimensionarea curentului care se postează în simţurile noastre în momentul trezirii. Tot astăzi am evocat şi trăirile misticului în acest moment, arătând că ei îşi abate atenţia de la impresia lumii exterioare şi coboară în sinea proprie.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a V-a

LĂCAŞURILE MISTERIILOR EGIPTENE ALE LUI OSIRIS ŞI ISIS

Viena, 25 martie 1910

Astăzi ne aflăm în faţa unei sarcini grele. Stimata asistenţă este rugată să accepte exigenţele mari pe care ni le propunem, dacă voi afirma că în următoarele zile vom câştiga teren, în sensul că vom simţi pământ sigur sub picioarele noastre. Şi fiindcă în Ştiinţa spirituală nu se doreşte să se rămână doar în sfera abstracţiunilor, trebuie uneori să fie acceptate şi comunicări care aparţin regiunilor superioare ale cunoaşterii spirituale. În privinţa expunerii de azi am mai putea adăuga că nu este nicidecum vorba despre cine ştie ce deducţii sau concluzii teoretice, ci despre lucruri de care am fost mereu conştienţi. Va fi vorba, aşadar, despre transmiterea de cunoştinţe unor anumiţi oameni.

În prelegerea de ieri am văzut că omul se poate orienta în ceea ce numim interiorul corpului său astral, dacă la trezire reuşeşte să coboare conştient în acesta, şi ne-am format totodată şi o idee despre ceea ce înseamnă să treci pe lângă „Micul păzitor al pragului". Ceea ce am relatat ieri este o situaţie ipotetică, întrucât în viaţa normală acest moment nu survine, de fapt, niciodată, nu se ajunge ca omul să poată pătrunde conştient în sinea sa în momentul trezirii sale. Printr-o adâncire mistică el poate cel mult să se pregătească pentru a pătrunde conştient în învelişul corpului său exterior. Pentru o conştienţă normală, momentele în care omul, prin conexiunile existente în întrupările sale anterioare, ajunge să aibă o trezire conştientă sunt cu totul sporadice. Ele pot însă surveni şi au loc câteodată. Aceşti oameni se trezesc cu un anume sentiment de deprimare, cu o apăsare sufletească. Această stare de deprimare se datorează faptului că omul interior, care s-a simţit liber, răspândit în întregul macrocosmos, trebuie să se reîntoarcă în celula în care este sechestrat trupul său. Dar mai poate apărea şi un alt sentiment. În momentul trezirii sale, când intervin astfel de stări neobişnuite, omul se simte mult mai bine decât în timpul zilei. El simte că există în el ceva, pe care l-ar putea numi omul său mai bun. Acest lucru se datorează faptului că în momentul trezirii rămâne cu un simţământ că dormind el a primit ceva din lumile care sunt mai presus decât lumea senzaţiilor. Sunt stări care pot surveni şi care reprezintă în viaţa normală o confirmare a celor spuse. În totalitatea lor, stările relatate sunt trăite doar de misticii autentici.

Se pune problema dacă se poate merge şi mai daparte. Căci trăirile de genul celor ilustrate reprezintă partea interioară a corpului astral, a părţii spirituale a omului. Se poate coborî oare şi mai adânc în zonele mai puţin spirituale ale naturii umane, care în viaţa obişnuită par a fi de esenţă mai puţin spirituală? Substratul lor este totuşi spiritual, întrucât el se află la baza lumii materiale. Întrebarea care se pune este aceea dacă se poate coborî până în corpul fizic. Dacă între aceste două corpuri mai există şi altceva. Între ele se află corpul eteric, aşa încât dacă am pătrunde până acolo am întâlni corpul nostru eteric şi poate câteva urme ale corpului noastru fizic, pe care de altfel nu îl vedem decât din exterior şi pe care, printr-o asemenea pătrundere conştientă, l-am putea identifica cu acesta. În general nu se recomandă să se facă un pas mai departe în ceea ce priveşte cufundarea mistică, existând reale pericole, aşa cum am precizat şi în conferinţa de ieri. Oamenii pot face acest experiment numai cu foarte multe precauţii şi abia după ce şi-au însuşit cunoştinţele conţinute în lucrările ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** şi ***Ştiinţa ocultă***, în măsura în care se pot ajuta şi singuri. Dar a păşi mai departe pe această cale spre sinea umană este o întreprindere nu lipsită de riscuri şi disponibilitatea cu care omul contemporan îşi dobândeşte cunoştinţele sale spirituale face acest lucru aproape imposibil. De aceea astăzi se alege o altă cale a cunoaşterii. Drumul pe care se merge pentru a pătrunde mai adânc în sinea proprie fără teama existenţei unor pericole nu mai este unul pe care să se meargă în mod normal. Viaţa noastră spirituală de astăzi este astfel proiectată încât omul este subordonat numai într-o mică măsură altor factori, el păşind nestingherit, într-o libertate deplină, pe drumul cunoaşterii. Vom vedea vă există un asemenea drum către lumile spirituale care ţine seama de această posibilitate. Este *drumul cunoaşterii rosicruciene*. Acesta este un drum de dată recentă. El nu există în misteriile Evului Mediu, când omul era iniţiat în secretele cele mai tainice. Pe atunci existau unele misterii care îl conduceau pe om în sinea sa, până la „Micul păzitor al pragului", şi altele, prin extaz, îl conduceau afară în macrocosmos. Acestea erau drumurile alese cu predilecţie în timpurile străvechi. Drumul prin care se realiza pătrunderea în propria sine era cel mai practicat în lăcaşurile iniţiatice, care purtau numele de *lăcaşurile misteriilor egiptene ale lui Osiris şi Isis*. Pentru a ilustra trăirile omului prin pătrunderea în propria viaţă interioară, ne vom servi azi de experienţele discipolilor lui Osiris şi Isis.

Astăzi vom urmări acelaşi scop, mergând pe o altă cale. Ceea ce în Egipt era o necesitate, astăzi nu mai este posibil de realizat. Acolo era necesat ca din momentul în care omul coboară în sinea proprie, sau chiar şi mai înainte, să nu mai înainteze de unul singur, bazându-se pe cunoştinţele proprii, ci să se încredinţeze unui *guru*, unui mare iniţiat. De unui singur, solitar, drumul era prea periculos. De regulă, lucrurile se petreceau astfel încat chiar şi primii paşi pe calea trăirii mistice, descrişi ieri, erau făcuţi tot sub îndrumarea unui instructor, a unei călăuze.

Ce scop urmărea de fapt îndrumarea dată de către un iniţiat? Când dimineaţa ne afundăm în corporalitatea noastră, sufletul este întâmpinat de trei forţe, cunoscute sub denumirea de puterea lui Venus, puterea lui Mercur şi puterea Lunii. De ceea ce se înţelege în general prin puterea lui Venus poate vorbi doar acela care a pătruns în sinea proprie. El se poate lăsa în seama puterii lui Venus numai prin automodelare, dacă dobândeşte o anume smerenie şi devine altruist, ajungând la o totală dezinteresare lăuntrică. Înainte de a porni pe calea care duce în sinea proprie, individul trebuie să-şi reprime instinctul amorului propriu şi să devină un altruist convins. El trebuie să se automodeleze, pentru adeveni o fiinţă care simte dragoste şi compasiune nu numai faţă de semenii săi, ci şi faţă de toate fiinţele. Abia atunci când efectuează această submersiune în mod conştient, va putea eventual să se lase în seama acestei forţe pe care am numit-o puterea lui Venus. În schimb, ar fi extrem de periculos dacă omul, de unul singur, s-ar lasa în grija puterii lui Mercur. De aceea în iniţierea antică egipteană individul era condus de un mare iniţiat care, datorită trăirilor sale anterioare, putea fi călăuza sa şi care într-un mod cu totul conştient manipula această putere a lui Mercur. Un înalt preot al lui Hermes sau al lui Mercur îl conducea pe discipol în sinea proprie. Oricum această tentativă presupunea o supunere oarbă faţă de condiţiile pe care iniţiatul le punea discipoiului său. O asemenea dependenţă liber-consimţită şi căreia discipolul de odinioară i se supunea fără şovăială ar trebui acceptată şi de omul contemporan.

Discipolul trebuia să accepte să-şi reprime cu desăvârşire Eul propriu, să nu mai dispună de impulsurile Eului şi să execute cu stricteţe numai comenzile preotului lui Hermes. El trebuia să-şi urmeze învăţătorul nu numai în ceea ce priveşte acţiunile sale exterioare, şi să se încredinţeze acestuia până în adâncul gândurilor şi a lumii sentimentelor sale, pentru a se crea certitudinea pătrunderii fără nici un risc în lumea sa interioară. În acest fel individul ajunge să cunoască un strat mari profund al sinei proprii.

Acum vom cunoaşte câte ceva din trăirile aferente copului eteric, pe carc le avea discipolul călăuzit de ghidul său. Pentru abandonarea propriului Eu, discipolul era determinat să vadă cu ochiul spiritual al învăţătorului său, respectiv să se vadă cu ochii acestuia, să gândească cu gândurile acestuia, el devenind un fel de obiect de studiu exterior. În acest fel era condus spre unele trăiri dintre cele mai ciudate. Erau unele trăiri în timpul cărora avea sentimentul că viaţa este dată înapoi şi că întreaga sa fiinţă – pe care o vedea acum cu ochiul spirituai al învăţătorului – se lărgeşte, creşte, având în acelaşi timp sentimentul că ar fi preexistat în nişte vremuri anterioare vieţii sale actuale, totul derulându-se ca o incursiune în timp. Avea sentimentul că se întoarce treptat înapoi în timp, cu mulţi ani în urmă, o perioadă de timp care reprezintă mai mulţi ani decât viaţa sa dintre naştere şi moarte. În timpul trăirii acestor evenimente cu ochii duhovnicului său, se vedea mai întâi pe sine şi apoi, mai departe, la cumpăna dintre ani, vedea multe generaţii despre care avea sentimentul că sunt străbunii săi. Pentru scurt timp avea sentimentul că trece în revistă seria acestor străbuni, dar nu ca şi când s-ar fi identificat cu ei, ci ca şi când ar pluti deasupra lor, până la un anumit punct, până la unul dintre străbunii săi; după care aceatstă viziune dispărea. Apoi vedea pământeni, la care, într-un fel, se raporta şi existenţa sa.

Apoi iniţiatul explică discipolului semnificaţia viziunilor sale. Acesta văzuse următoarele: Când prin naştere păşim în existenţă aducem cu noi nu numai particularităţile din viaţa anterioară, ci şi tot ceea ce se poate cuprinde sub denumirea de trăsături moştenite. Ne naştem într-o familie, în cadrul unui popor şi purtăm cu noi crâmpeie din moştenirea şiruiui nostru de străbuni. Acestea nu ţin de ultima întrupare, ci le moştenim de la o generaţie la alta. Ce face ca omul cu fiinţa sa interioară cea mai intimă să se încarneze într-o anumită familie, într-un popor, într-o anumită rasă, ca el să dobândească anumite trăsături? Acest lucru nu s-ar realiza niciodată dacă omui nu s-ar afla într-o anumită relaţie cu aceste trăsături moştenite. În realitate, încă înainte de a se naşte, omul se află în legătură cu acele trăsături. Dacă luăm ca exemplu un om anume şi urcăm scara genealogiei spre ascendenţii săi, la tatăl său, la bunicul şi strabunicul său, pe care să-i putem urmări din interior, atunci am putea vedea trăsăturile moştenite de la un număr de generaţii, până la una anume. Apoi aceste trăsături moştenite se pierd. Spre final, ca să spunem aşa, ele se evaporă, devin din ce în ce mai estompate, ca în cele din urmă să dispară cu desăvârşire.

Aşa cum vedem dispărând trăsăturile moştenite, tot astfel, luând ca exemplu un individ anume, putem observa că trăsăturile sale sunt asemănătoare cu cele ale tatălui său, mai puţin asemănătoare cu ale bunicului şi cel mai puţin asemănătoare cu ale străbunicului ş,a.m.d. Duhovnicul l-a călăuzit pe discipolul său până la acel străbun care mai păstrează încă trăsăturile pe care puterea moştenirii le-a adus până la el. I s-a arătat că omul are anumite legături cu trăsăturile sale moştenite. El a intrat în legătură, într-un chip spiritual, cu acel străbun de la care mai păstrează încă o anumită trăsătură. I s-a arătat că omul şi-a pregătit cu mult timp înainte ceea ce în final reprezintă trăsăturile sale moştenite. El nu doar le moşteneşte, ci, într-un sens anume, le şi dă înaintaşilor săi, le inoculează din lumea spirituală. El lucrează timp de generaţii de-a rândul, până când, în cele din urmă, se poate naşte acel corp fizic care să le înglobeze şi de care să se simtă cuprins, învelit. În lumea spirituală noi înşine am lucrat la corpurile fizice ale străbunilor noştri, pentru a aduna treptat trăsăturile pe care în cele din urmă, în momentul naşterii, le dobândim ca trăsături moştenite.

Pătrunzând în corpul său eteric, omul vede că acesta are o istorie îndelungată. Când la naştere omul intra în existenţă, el îşi are deja pregătit corpul său eteric cu mult înainte. A început să lucreze la corpul său eteric încă de când venise pe lume cel mai îndepărtat dintre străbunii de la care mai păstrează unele trăsături. Când în lucrarea ***Teosofia*** se precizează că omul se compune din corp fizic, corp eteric şi corp astral etc. s-au dat numai câteva indicaţii. Amănunte în legătură cu acest subiect se pot afla numai dacă împărtăşim din experienţele celor care ei înşişi au pătruns conştient prin aceste văluri. În a acest fel omul învaţă să pătrundă în acele regiuni pe care le-a străbătut înainte de a fi intrat în existenţa sa fizică. El face cunoştinţă cu un segment al vieţii sale dinainte de naştere, un segment care se întinde secole de-a rândul, căci despre secole este vorba, până în momentul când, între ultima moarte şi naştere, începe să-şi formeze prototipul corpului său eteric. Încă de pe atunci i-a fost inoculat omului în sânge primul germene al trăsăturilor sale particulare, pe care şi le va contura tot mai accentuat, până când corpul eteric este în măsură să poată prelua aceste trăsături o dată cu naşterea sa. Ceea ce se moşteneşte este o recompunere a tot ceea ce singuri am făcut mai înainte în lumea spirituală. De accea tot ceea ce s-a acumulat în sine şi se află acum în corpul eteric se dovedeşte a fi rezultatul unei concentrări timp de secole şi se numeşte „Mai marele", „Superiorul", omul celest sau omul spiritual. Există o expresie de specialitate în acest sens: Prin coborârea în corpul său eteric, omul face cunoştinţă cu „Superiorul" său. Acesta mai este numit şi omul celest sau spiritual, deoarece omul trebuie să ştie că acesta a fost plăsmuit în lumea spirituală.

Şi acum să zăbovim asupra celei de a doua faţete a trăirii. Fiind călăuzit atât de departe de către duhovnicul său, omul cunoaşte unele lucruri care, desigur, la început i s-au părut foarte străine, dar care, negreşit, i-au fost explicate de către îndrumător ca fiind ceva de care nu ar trebui să se simtă chiar atât de străin. Discipolului i s-a arătat – şi el îşi va da seama curând cât este de corect – faptul că s-a confruntat cu ceva din natura sa umană, de care s-a distanţat, pe care a lăsat-o în urma sa, cu care stătea într-o vecinătate cât se poate de apropiată şi faţă de care se simte ca înstrăinat. Ce este aceasta de care omul este legat într-un chip atât de ciudat? Vom înţelege totul mai bine dacă pornim de la o descriere a momentului morţii. Aşa cum o arată Ştiinţa spirituată, în acel moment omul îşi părăseşte corpul său fizic; Eul său şi corpul astral rămân împreună şi cu ceea ce dorim să cunoaştem acum din interior, cu corpul eteric. După moartea sa omul mai trăieşte încă câteva zile în aceste trei componente ale entităţii sale. Apoi partea cea mai importantă a corpului eteric îl părăseşte, plecând mai departe, ca şi când ar fi un al doilea cadavru. Mereu se spune că ceea ce pleacă mai departe, fiind un fel de al doilea cadavru, se dezintegrează în lumea eterică generală: din acesta omul nu ia decât un extract în lumea dintre moarte şi noua sa naştere. Ceea ce se descompune, ceea ce se preface în lumea eterică într-un fel de al doilea cadavru are nevoie de mult mai mult timp pentru a se descompune, iar ultimele rămăşiţe ale trupului eteric din ultima sa viaţă sunt cele pe care le întâlneşte discipolul în această derulare, ajungând până la ultimul său străbun; acolo întâlneşte cea din urmă rămăşiţă a ultimului său corp eterie. Continuându-şi iniţierea şi evoluând în acest sens, va reuşi să pătrundă în ultimul său corp eteric, pe care l-a lăsat în urmă şi de care s-a distanţat. Acum retrăieşte aproape toţi anii din trecutul său îndepărtat, pâna la ultimul străbun al său, nu pe atât cât au durat în realitate. Raportul în timp este de cinci la şapte. Acum omul vieţuieşte într-o perioadă în care simte, ca să spunem aşa, că tot ceea ce a întâlnit în ultima sa viaţă este din ce în ce mai comprimat; concentrându-se tot mai mult asupra acestei viziuni, aceasta devine tot mai asemănătoare cu ultimul său corp eteric, până când acesta capătă în cele din urmă forma pe care a avut-o în momentul în care a trecut prin ultima sa moarte. Şi pe măsură ce această formă capătă contururi din ce în ce mai clare, luând aspect omenesc, discipolul ajunge în faţa ultimei sale morţi. Pentru omul iniţiat nu mai există din acest moment nici un fel de dubiu că reîncarnarea este o realitate şi că a reuşit să parcurgă traseul în sens invers pâna la ultima sa moarte. Am cunoscut astfel ultimul segment pe care omul îl identifică ca fiind o rămăşiţă a ultimei sale vieţi pământene. Ceea ce îl întâmpină din ultima sa viaţă pământeană poartă dintotdeauna în Ştiinţa spirituală numele de „Inferiorul" sau omul pământean. Acum îşi dă seama de legătura dintre „Superior" şi „Inferior"; îl urmează pe „Inferior" până când ajunge la ultima sa viaţă pământeană. În decursul iniţierii sale, discipolul parcurge un circuit care se derulează de la ultima sa viaţă terestră până la cea actuală. În viziunea sa s-a identificat cu ceea ce a devenit în încarnarea anterioară. Acest traseu a fost considerat întotdeauna ca un circuit închis, denumit ca atare, ş în care iniţial era reprezentat

simbolic printr-un şarpe care îşi muşcă coada. Şarpele are şi multe alte semnificaţii.

Vedem astfel că, de fapt, prin afirmaţia „Omul are un corp eteric" nu se epuizează câtuşi de puţin natura acestui corp eteric. Cunoaştem natura sa abia atunci când coborâm în sinea proprie; apoi facem cunoştinţă cu cei doi oameni, „Superiorul" şi „Inferiorul", care sunt reuniţi şi coexistă în ficare om şi, de asemenea, cunoaştem *karma** în acţiune. Ne putem astfel explica cum, într-un fel anume, la naştere pătrundem în existenţă. Ca să spunem aşa, trebuie să aşteptăm de la ultima noastră moarte şi până la o nouă naştere, până când se descompune corpul eteric vechi, şi abia apoi urmează să se facă din nou începutul pentru reclădirea noului corp eteric. Aceasta demonstrează că, de fapt, omul nu a pierit cu desăvârşire şi că ceea ce s-a descompus din corpul său eteric îl întâlneşte acolo, în sinea sa. Coborând în sinea proprie, se mai poate spune că omul regăseşte o bucată din ceea ce s-a descompus şi pe care o păstrează ca un extract. Dacă lucrurile nu s-ar prezenta astfel, nu ar regăsi acolo această rămăşiţă.

* *Karma* înseamnă acţiune; orice acţiune are o cauză şi un efect; *karma* este în acelaşi timp cauza care a determinat acţiunea şi efectul acţiunii; dar ştim că orice efect devine la rândul său cauză pentru un alt efect. Deci karma eate înlănţuirea de cauze şi efecte care înseamna existenţa. (Nota trad.)

Vedem cât de profund întemeiată este ideea pe care am prezentat-o de fiecare dată în aceste conferinţe. Vă aflaţi în faţa situaţiei în care puteţi deduce pe ce se bazează cercetarea spirituală când susţine că din corpul eteric mai rămâne un extract, o esenţă. Toate aceste afirmaţii se bazează pe cercetări spirituale: chiar şi cunoştinţele care urmează să se transmită în continuare au un suport imaginabil cât se poate de profund.

Aşadar, omul, ajuns la ultima sa moarte, face cunoştinţă cu unele din trasăturile sale, pe care misticul le va cunoaşte mai în amănunţime pe măsură ce îşi desăvârşeşte educaţia şi se lasă condus de duhovnicul său. Ieri ne-am referit la însuşirile astrale, la acel sentiment al recunoştinţei neţărmurite, pe de o parte, şi la sentimentul datoriei şi al responsabilităţii, pe de altă parte. Astăzi am aflat despre omul superior şi despre cel inferior, „Superiorul" şi „Inferiorul", aflaţi în corpul său eteric şi pe care omul îi întâlneşte atunci când coboară în sinea proprie. După ce prin ultima sa moarte, a ajuns să realizeze o retrospectivă spirituală, următorii paşi pe calea iniţierii îl conduc pe om mai departe, aşa încât să poată face cunoştinţă cu ultima sa viaţă. Dar această cunoaştere nu este de fel simplă. Sub îndrumarea permanentă a mentorului său, omului i se mai atrage încă o dată atenţia că nu are voie să meargă mai departe dacă nu se află într-o deplină stare de abandonare de sine. El nu poate păşi mai departe dacă mai păstrează reminiscenţe din ceea ce reprezintă amor propriu sau conştienţă de sine a acestei vieţi şi a acestei încarnări, ceva care să aibă semnificaţie „personală". Atâta timp cât mai există ceva personal, nu se poate cunoaşte propria încarnare anterioară. Între naştere şi moarte nu se poate cunoaşte ce reprezintă o altă personalitate într-o altă încarnare anterioară. Trebuie să devii capabil să te consideri cu totul altcineva şi mai ales să nu te pierzi. Capacitatea de a te metamorfoza trebuie să funcţioneze într-un asemenea grad încât să poţi simţi când să te poţi strecura, ca să spunem aşa, într-un cu totul alt corp. Aşadar, se poate păşi mai departe în viaţa dinaintea ultimei morţi şi până la penultima naştere numai în situaţia în care se ajunge la o cotă superioară de altruism, încât se uită de tot ceea ce are a face cu încarnarea actuală, şi doar atunci când există o deschidere şi o receptivitate puternică faţă de indrumător.

Acum nu are loc o trăire de genul celei din ultima încarnare din lumea senzorială exterioară, ci retrăim tot ceea ce am făcut pentru sinea noastră în ultima întrupare, tot ceea ce am lucrat asupra noastră. Ceea ce au văzut ochii şi au auzit urechile, toate situaţiile cu care ne-am confruntat în lumea exterioară, se trăiesc acum într-un alt mod. Ele se retrăiesc prin prisma a tot ceea ce am făcut pentru sinea noastră. Este trăită, ca să spunem aşa, fiecare strădanie, fiecare efort, pentru a ne duce puţin mai departe în încarnarea trecută. După ce trăieşte această stradanie făcută asupra sieşi, discipolul este condus de maestrul său înapoi, la actuala sa încarnare, şi abia apoi individul se regăseşte pe sine. Acesta rămâne cu un sentiment cu totul deosebit, ca şi când ar fi fost compus din două persoane, una care l-a purtat cu sine şi alta cu care a intrat în fiinţa sa actuală. Aceasta dă sentimentul de a exista înăuntru, în corpul fizic. Nu se poate vieţui în propriul corp fizic decât având sentimentul că te-ai acomodat cn încarnarea anterioară. Priveşti apoi în interior şi îţi poţi observa propriul corp fizic prin experienţa şi viziunea încarnării anterioare. Dar nu este suficient doar atât; din toate acestea se învaţă destul de puţin. După ce maestrul spiritual şi-a condus discipolul atât de departe încât să se afle conştient în sinea proprie, trebuie să-l conducă înapoi sau să-l aducă în situaţia de a reface singur acest drum. Acum, împreună cu încarnarea sa anterioară parcurge drumul de la penultima naştere până la penultima moarte şi retrăieşte din nou acele momente de om superior şi inferior, ajungând prin penultima moarte la penultima încarnare. Se poate spune că printr-un singur circuit se ajunge numai până la ultima încarnare, dupa care va trebui făcut un al doilea circuit, când se dobândeşte sentimentul că în propria fiinţă sălăşluiesc trei persoane. Circuitul poate fi repetat de atâtea ori, până când, pe scara evoluţiei pământeşti, se retrăieşte într-o perioadă mult mai îndepărtată, într-o epocă de cultură străveche. Atunci omul va descoperi că împreună cu personalitatea sa anterioară era încarnat şi aparţinea epocii anterioare, iar mai înainte culturii egiptene, celei persane vechi şi mai înainte celei preindiene etc. Apoi se retrăieşte pe sine în perioada atlantă şi în continuare în epoca lemurică. După care nu mai există posibilitatea de a face asemenea experimente. Omul îşi poate urmări evoluţia de-a lungul tuturor culturilor şi raselor posibile, până la începutul devenirii sale pământene, până la prima sa încarnare terestră. Acum putem conchide: În ceea ce numim interiorul corpului nostru fizic se ascund sub formă de forţe toate încarnările noastre anterioare. Când în teosofia exterioară exotericâ se afirmă că omul se compune din corp fizic, corp eteric şi corp astral, înseamnă că omul se compune din ceva care, văzut din interior, se prezintă sub forma unor încarnări stratificate, înglobate unele în altele. Când vorbim de corpul eteric nu trebuie să uităm niciodată că, văzut din interior, el apare ca un circuit care se derulează în sens invers, de la naşterea noastră actuală şi până la ultima noastră moarte. Apoi ni se prezintă particularităţile învelişului nostru, în care ne putem cufunda mistic.

Când omul iniţiat poate să pătrundă în trecutul său, ajungând până la prima sa întrupare, află cu mult mai multe. În această fază el învaţă şi drumul înapoi şi că într-o perioadă anume a evoluţiei noastre terestre lucrurile se prezentau cu totul altfel, că şi Pământul pe atunci era altfel decât atunci când trăia în prima sa încarnare. Dacă observăm acum lumea înconjurătoare, ne confruntăm cu trei regnuri naturale: regnul animal, regnul vegetal şi cel mineral. Şi în noi coexistă aceste trei regnuri. Regnul animal ne este specific prin faptul că avem un corp astral, care se impune energic într-un fel anume asupra corpului exterior. Regnul vegetal ne caracterizează prin faptul că deţinem un corp eteric sau al vieţii; cel mineral prin faptul că elementele minerale se combină în noi şi suntem pătrunşi de ele. Dacă evoluăm într-atât spre cele spirituale încât prin trăirea sinei corpului nostru fizic să ajungem la prima noastră încarnare, vom observa că în acea perioadă Pământul se afla tocmai în etapa evoluţiei sale în care se formau mineralele şi de aceea tot atunci a putut şi Eul să treacă prin prima sa încarnare. Ajungem astfel la începuturile formării regnului mineral pe Pământul nostru. Dar oare acest regn mineral nu a existat înaintea celui vegetal şi a celui animal?

Cine face o asociaţie, gândindu-se la simboluri, ar putea să-şi spună: Eu am ceva din huila care s-a format din plante. În alte circumstanţe decât cele actuale, regnul vegetal a putut exista fără cel mineral. Nu regnul vegetal urmează celui mineral, ci regnul mineral a apărut ca un produs solidificat al regnului vegetal. În momentul în care se formează regnul mineral, omul intră, aşa cum am mai spus, în prima sa încarnare. Mineralele s-au format într-o lungă perioadă de timp, şi tot de mult timp trecem şi noi prin încarnările noastre terestre. Deci, încă de pe atunci ne-am asimilat acest regn mineral. Mai înainte aveam ca entităţi o cu totul altă substanţialitate. De aceea în Ştiinţa spirituală se afirmă că Pământul nostru a evoluat până la formarea regnului mineral şi ca urmare şi omul s-a adaptat imediat acestuia.

Vedem că prin afundarea spre profunzimile Eului, pentru cunoaşterea corpului său fizic, omul ajunge într-un punct de unde iese în afara sa. Prin corpul nostru fizic suntem înrudiţi cu regnul mineral. Nu-i de mirare că ajunşi la limita de unde ieşim în afara noastră întâlnim regnul mineral, pătrundem în regnul mineral. Nu într-un regn mineral aşa cum se prezintă el astăzi, ci aşa cum se prezenta el în momentul apariţiei sale, în timpurile lemurice vechi. Pe atunci Pământul cobora în regnul mineral. Actuala eră geologică a Pământului a apărut după perioada atlantă. Înaintea acesteia s-a desfăşurat perioada lemurică. Pe atunci configuraţia Pământului era total diferită. Atunci omul trecea prin prima sa încarnare şi tot atunci s-a format şi regnul animal. Era perioada în care actuala Lună se separa de Pământ. Vedem că pe măsură ce pătrundem tot mai adânc în noi înşine ne cunoaştem cu adevărat, putând chiar să ieşim din noi înşine. Drumul ne duce de la om la pământul mineral de la care ne-am însuşit, am dobândit substanţa noastră fizică. Acesta constituie un drum pe care am vrut să vi-l prezint ca fiind unul pe care îl putem parcurge şi pe care mulţi l-au străbătut în vechile misterii ale lui Isis şi Osiris. El putea fi parcurs numai sub îndrumarea unui maestru spiritual, întrucât este presărat de multe primejdii. Dacă pe atunci omul nu şi-ar fi suprimat Eul şi nu s-ar fi subordonat fără rezerve unui *guru*, nu ar fi putut niciodată să meargă pe acest drum, întrucât în sinea proprie nu ar fi cunoscut părţile cele mai rele. Ar fi reuşit şi singur să pătrundă în sinea proprie, fără un îndrumător, dar ar fi întâlnit acolo doar ceea ce a reuşit să facă din om Eul său egocentric.

În zilele următoare, când vom vorbi despre misteriile nordice, vom descrie un alt drum, care nu duce în interior, ci în afară, în lumea celestă, în spaţiul ceresc. În afară de aceste două drumuri, devenite impracticabile datorită naturii evoluate a individului din zilele noastre, care vrea să trăiască liber, vom vorbi despre cel mai accesibil drum pentru omul de azi, ca fiind cel mai adecvat; acesta este drumul rosicrucienilor. Ar mai trebui menţionat că anumiţi mistici de dată recentă, care nu aveau un guru şi nici un duhovnic căruia să i se confeseze, au mers singuri pe această cale. Să-l dăm ca exemplu pe Meister Eckhart*. El a fost un mistic din Evul Mediu care nu a avut o călăuză în sensul vechilor misterii ale lui Isis şi, ca să spunem aşa, se cufunda în sine pe cont propriu. Pentru el ar fi fost un real pericol dacă prin aceste afundări interioare în stilul său propriu ar fi depăşit o anumită limită. Dacă ar fi trecut peste această limită unde Eul propriu işi impune exigentele, atunci ar fi rămas lipsit de apărare. Acesta este pericolul pe care îl reprezintă drumul mistic, şi anume faptul că Eul propriu, exacerbat în egoismul său, caută să se impună. Eul propriu egocentric, se impune uneori într-un chip ciudat. Reuşind să se adâncească în profunzimile Eului, discipolul întâlneşte pe omul său interior, propriul om-zeu, care caută să iasă în evidenţă, şi în cazul în care el nu este călăuzit de îndrumătorul său s-ar putea ca în urma acestor cufundări în propria sine să devină un om foarte rău, deşi înainte se prea poate să fi fost un ins cumsecade. Sau, dacă până atunci, prin iniţiere, a fost determinat să spună numai adevărul, se poate întâmpla ca după ce s-a pierdut în sinea proprie să apară reacţii diametral opuse, încât să înceapă să mintă, sau să devină mult mai egoist decât ceilalţi oameni. Asemenea experienţe poate avea misticul neîndrumat, sau îndrumat eronat. Adeseori nu găseşte în sinea proprie un om superior, ci un om cu mult mai rău decât un om obişnuit. Trebuie să existe o protecţie împotriva pretenţiilor Eului propriu. În misteriile egiptene învăţăcelul era protejat de către preotul lui Hermes, care prelua conducerea în locul său, călăuzindu-l, orientându-l. Meister Eckhart dispune de o natură mistică sănătoasă, la fel şi Tauler**. Eckhart nu avea un îndrumător – Tauler, în schimb, a avut unul, mai târziu. Cum se apăra el faţă de pretenţiile Eului egoist? Se apăra prin faptul că pătrunzând în sinea proprie era călăuzit de gândul: Acum nu mai eşti tu cel care gândeşte, simte şi vrea, ci un altul din tine. Lasă-te complet inundat de Christos. El a făcut din cuvintele apostolului Pavel o realitate: „Nu Eu, ci Christos în mine"***. El a cunoscut această transformare, comutare, şi, ca să spunem aşa, s-a despersonalizat. Şi-a suprimat complet propriul Eu şi s-a lăsat inundat de un altul. „Desdevenirea" era o expresie preferată a misticului din Evul Mediu, în antiteză cu „Devenirea". Aceşti mistici ai simţirii nu obişnuiau să vorbească despre sine: ei lăsau să vorbească în sinea proprie un om superior, un fel de om primordial, subliniind că doresc să-şi suprime complet sinea proprie pentru ceea ce îi însufleţeşte în interior. Chiar şi autorul frumoasei lucrări *Teologia germană* a fost un asemenea mistic.

* Johannes Echkart sau Meister Eckhart (1260–1327), mistic german. A devenit spiritul dominant, gânditorul porfund, vestitorul şi predicatorul elocvent al acelei mistici care gravitează în jurul unei idei fundamentale: naşterea lui Dumnezeu în sufletul omenesc. Sensibsl şi perceptiv, înzestrat cu o mare putere de pătrundere a experienţelor sufleteşti şi cu acea intuiţie mistică aptă de a sesiza toată multiplicitatea în Fiinţa unică şi nemărginită, Ecktart a căutat adevărul în Dunmezeu. Era mânat de o voinţă de cunoaştere adânc meditativă.(Nota trad.)

** J Tauler(1300–1361), discipol şi continuator al lui Eckhart.(Nota trad.)

*** Se face referire la *Epistola către galateni*, 2.20: „Am fost răstignit împreună cu Christos şi trăiesc…dar nu mai trăiesc eu, ci Christos trăieşte în mine". (Nota trad.)

Vedem astfel cum deja se apropie o nouă perioadă. Ea nu mai poate accepta un *guru* absolut, pe care îl înlocuieşte cu o călăuză exterioară, cu *Christos*.

În conferinţa de mâine vom arăta ceea ce trebuie făcut pentru ca omul contemporan, cu o anumită viaţă spirituală, să-şi găsească un drum al său, păstrându-şi constituţia sufletească.

Tot mâine, după ce vom aborda misteriile nordice, vom înfăţişa lumile accesibile omului şi firul călăuzitor către noile metode ale cunoaşterii lumilor superioare.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a VI-a

ASCENSIUNEA CONŞTIENTĂ ÎN MACROCOSMOS. TRASEUL PARCURS PRIN LUMILE SUPERIOARE

Viena, 26 martie 1910

Ieri, în încheirea prezentării care se referea la drumul profund, cu adevărat mistic, am subliniat pericolul principal la care era expus omul care urma această cale mistică, în vremurile străvechi, neînsoţit de o călăuză, în acele vremuri în care nu existau încă metodele de iniţiere care ne stau la îndemână astăzi, şi despre care vom vorbi mai târziu. Şi pentru a mai face o precizare privind dimensiunea greutăţilor cu care era confruntat individul odinioară, aş dori să mai menţionez următoarele: Am văzut că, în principal, aceste greutăţi se datorează faptului că în momentul adâncirii în sinea proprie omul este complet capturat de fiinţa sa egoistă, de Eul său, astfel încât acest Eu se trezeşte cu o asemenea intensitate, încât tot ceea ce percepe omul ar vrea să subordoneze propriului eu; absolut tot ar fi văzut numai în culorile produse de acest Eu intensificat de sufletul egoist. Din această cauză, în iniţierile antice intensitatea sentimentului-Eu şi a conştienţei-Eu era redusă complet. Ca să spunem aşa, Eul era preluat de călăuza spirituală. Această temperare a Eului se producea după ce forţa care emana de la maestrul spiritual reducea la o treime intensitatea conştienţei-Eu o respectivului învăţăcel care pornea pe calea iniţierii. Este vorba de o reducere cât se poate de mare a Eului, dacă ţinem cont de faptul că în timpul unui somn adânc conştienţa noastră se reduce, în general, la aproximativ o treime. În vechile misterii se acţiona şi mai departe, încât treimea era redusă şi ea în continuare la o pătrime (deci se ajungea la a douăsprezecea parte), astfel că omul se afla cu adevărat într-o stare asemănătoare cu aceea a morţii. Şi în privinţa aspectului exterior se aseamănă unui cadavru. Aş vrea să precizez că această conştienţă puternica a Eului nu dispărea în neant. Nu era cazul. Dimpotrivă, abia atunci, printr-o percepţie spirituală, se putea vedea cât de intens, de accentuat este egoismul omului; căci prin fiecare această doisprezecime a conştienţei Eului omenesc iese la iveală ceva ce constituie o parte puternică a egoismului său şi ar putea părea cât se poate de ciudat faptul că maestrul spiritual avea nevoie de douăsprezece ajutoare pentru a ţine în frâu acest egoism debordant şi a-l menţine pe discipol în lumea celor spirituale, dacă se reuşea să-i fie temperat Eul propriu. Acesta reprezintă unul din aşa-numitele secrete ale iniţierii superioare din Antichitate. Trebuie subliniat acest lucru pentru ca să se ştie ce va găsi omul atunci când se încumetă să se cufunde în sinea proprie. Dacă individul ar realiza aceasta ca pe o acţiune personală, s-ar comporta apoi ca şi când ar dobândi nişte trăsături care sunt de douăsprezece ori mai rele decât cele pe care le-a avut în viaţa sa obişnuită. Aceste trăsături erau ţinute în frâu în misteriile antice de cele douăsprezece ajutoare ale preotului lui Hermes.

Astăzi ne propunem să prezentăm celălalt drum pe care îl poate urma omul atunci când nu coboară în sinea proprie în momentul trezirii sale, ci trece într-un chip conştient prin momentul adormirii, zăbovind în această stare, în loc de a se lăsa ca de obicei în voia somnului. Am văzut că atunci omul se află revărsat în macrocosmos, spre deosebire de starea în care se află în timpul zilei, afundat în microcosmos. S-a menţionat deja că în cazul revărsării conştiente a Eului în macrocosmos trăirea omului ar fi atât de puternică, atât de distrugătoare, încât trebuie să admitem că este un mecanism cât ce poate de înţelept faptul că în momentul adormirii sale omul uită de sine, iar conştienţa sa conteneşte şi că ar orbi pur şi simplu dacă ar rămâne în stare de veghe.

Ceea ce poate trăi omul în macrocosmosul care i se dezvăluie, atunci când mai păstrează încă, într-o anumită măsură, un fel de conştienţă, am prezentat prin acea înălţare în macrocosmos pe care am numit-o extaz. În acelaşi timp am mai spus că în starea de extaz Eul este asemănător unui strop absorbit şi amestecat într-un şuvoi de apă în care se pierde complet. Omul ajunge într-o stare a ieşirii din el însuşi; Eul său se scurge în afara sa. De aceea extazul nu poate fi considerat deloc o stare pe care omul să o dorească pentru a pătrunde în macrocosmos, întrucât el s-ar pierde, iar propriul Eu ar înceta să-l mai domine. În vremurile de demult, şi anume în ţinuturile europene, se ajungea totuşi la o stare comparabilă cu aceea a extazului, în care era transpus cel ce urma să fie iniţiat în misteriile macrocososului. Acest lucru nu mai este posibil astăzi, dar în vremurile de odinioară, mai cu seamă datorită nivelului de dezvoltare atins şi a condiţiilor specifice ţinuturilor nordice, era posibilă şi se reuşea pătrunderea în macrocosmos printr-un fel de extaz. Dar şi această metodă prezenta acelaşi inconvenient, în sensul că practicantul se afla în pericol de a-şi pierde Eul. Şi cu toate acestea, pentru individul din acele vremuri, metoda nu prezenta un pericol atât de mare, întrucât el dispuna de o anume forţă naturală, sănătoasă, care nu avusese de suferit de pe urma unei civilizaţii avansate, care să o influenţeze. În toate acele sentimente pline de speranţă, renăscute odată cu venirea primăverii, în chiotul burcuriei scos la venirea verii, în melancolia pe care o încercau toamna, prin veştejirea naturii şi încremenirea ei în timpul iernii, ei mai păstrau încă ceva nealterat din propriul Eu. Trebuia procedat cu grijă faţă de cei care se iniţiau şi doreau să ajungă îndrumători pentru oameni, încât aceste pătrunderi în macrocosmos să se poată face şi într-un alt mod. La ceea ce se ajungea ne putem da seama numai dacă înţelegem că pierderea Eului reprezenta lucrul principal la aceste trăiri în afară. Eul devenea tot mai slab, iar omul ajungea în final într-o stare în care se pierdea ca entitate umană. Ce trebuia să se facă pentru ca omul să nu se piardă? Trebuia să i se administreze o forţă-Eu din afară. Aceste misterii nordice decurgeau întotdeauna astfel, încât cel ce urma să fie iniţiat beneficia de sprijinul unor ajutoare care la rândul lor îl sprijineau şi pe îndrumător, pe maestrul spiritual. Acest sprijin se realiza în felul următor:

Existau indivizi special instruiţi şi pregătiţi pentru a trece numai printr-o anumită stare, de exemplu de a trăi numai acea stare de senzaţii deosebit de puternice care caracterizează renaşterea naturii o dată cu venirea primăverii. Fiecare individ ar fi putut să trăiască acest moment, dar un practicant nu ar fi reuşit să perceapă suficient de puternic, de intensiv această trăire. De aceea erau instruiţi în acest scop anumiţi oameni care îşi puneau forţele lor sufleteşti în slujba misteriilor nordice, renunţând la tot ceea ce se putea trăi şi simţi în restul anotimpurilor, aşa încât aceştia îşi concentrau întreaga lor trăire asupra sentimentului de revenire la viaţă, când natura inmugureşte primăvara. Alţii, dimpotrivă, erau antrenaţi să trăiască din plin viaţa în anotimpul verii, alţii melancolia toamnei, iar alţii spectrul morţii la venirea iernii. Sentimentele trăite de om pe parcursul întregului an erau distribuite unor indivizi specializaţi în acest sens. Ca urmare, existau oameni care sub diverse forme îşi concentrau unilateral Eul propriu. Educându-şi doar o anumită forţă şi renunţând la celelalte, apărea o disponibilitate, un surplus al forţei-Eu. Prin tehnici speciale erau puşi în legătură cu învăţăcelul, cu practicantul, căruia îi transferau din

disponibilitate, din surplus de forţe. Dar prin termenul special folosit aici pe de legătură cu învăţătorul, cu practicantul, cărora li transferă din surplusul puterii Eului lor, astfel încât cel care urma să treacă prin circuitul anului avea o traire a anotimpurilor de o intensitate puternică, asupra sa revărsându-se puterea preotului iniţiat şi a ajutoarelor sale, care îl conduceau în afară, spre anumite cunoaşteri superioare ale macrocosmosului. În sufletul discipolului se revărsa tot ceea ce îi puteau transmite ceilalţi. Cine vrea să înţeleagă acest fenomen trebuie să-şi facă în primul rând o idee despre altruismul şi sacrificiul de sine care caracterizau aceste misterii în vremurile îndepărtate. Această noţiune de jertfire de sine nu prea se mai întâlneşte în lumea exoterică contemporană. Înainte existau asemenea voluntari care îşi cultivau unilateral propriul Eu pentru a-l pune în slujba unui discipol, pentru ca şi alţii să poată trăi ceea ce nu mai constituia extaz – datorită puterii Eului revărsat –, ci o înălţare conştientă în macrocosmos. Era nevoie de trei oameni-primăvară, trei oameni-vară, trei oameni-toamnă şi trei oameni-iarnă, care transferau discipolul din forţele Eului lor, educate în mod diferit, care se ridica şi trăia în lumi superioare, făcând cunoscută experienţa sa şi felul cum arată aceste lumi superioare. Un asemenea colegiu de doisprezece inşi colabora, unindu-şi forţele, pentru a rezulta un discipol integrat în macrocosmos. O amintire a unei astfel de comuniuni s-a păstrat şi astăzi în decadenţa unor societăţi, care, de regulă, se prezintă sub forma unei alianţe formată din doisprezece membri având anumite funcţiuni; dar ea nu constituie decât o simplă amintire, şi anume una cu totul prost înţeleasă despre ceea ce odinioară se făcea în vederea iniţierii în misteriile nordice. Când omul, în virtutea unei forţe a Eului menţinută artificial, se înalţă în macrocosmos, atunci el cu adevărat pătrunde în alte lumi. Lumea în care urmează să pătrundă este aceeaşi care i s-ar arăta dacă, adormind, nu şi-ar pierde conştienţa. Să reţinem acest moment ca şi pe cel dinainte, acela al trezirii.

Adormirea este de fapt o trăire sus, în macrocosmos. În împrejurări cu totul ciudate se poate ajunge în situaţia de a păstra o anume conştienţă asupra fenomenelor adormirii. Ea se prezintă în felul următor: se perepe o anume stare de beatitudine, putându-se face deosebirea cu exactitate între această conştienţă şi cea curentă, obişnuită, din timpul zilei. Este o stare în care te simţi mai uşor, ca şi când ai ieşi în afara ta. Apoi acest moment este legat de o stare chinuitoare, de tortură, în care se memorizează greşelile personale din viaţa proprie, legate de caracter. Ceea ce apare acum ca fiind amintiri penibile legate de greşeli personale este o imagine ştearsă a sentimentului pe care îl are individul în momentul în care trece pe lângă „Micu1 păzitor al pragului" şi când realizează cât de imperfect este el în realitate. Urmează apoi un fel de tresărire, de spasm. Aceasta înseamnă ieşirea în macrocosmos a omului interior propriu-zis. Dar cel care are o conştienţă obişnuită, normală, pierde această conştienţă în momentul adormirii. Toate senzaţiile de peste zi, culori, lumină, tonuri etc. dispar şi în locul culorilor şi a excitaţiilor din timpul zilei se aşterne întunericul, omul fiind cuprins de o beznă deasă. Dacă omul şi-ar putea menţine conştienţa – aşa cum reuşeşte să o facă iniţiatul pregătit –, atunci în momentul dispariţiei excitaţiilor exterioare nu ar vedea doar „nimic", adică nu ar fi înconjurat numai de tenebre, ci ar percepe ceea ce în lumea spirituală se numeşte „lumea elementală".

Această lume a elementelor este aceea care în primul rând i se ascunde omului care adoarme. Aşa precum sinea proprie i se ascunde în momentul trezirii, prin faptul că atenţia îi este captată de excitaţiile lumii exterioare, căreia îi aparţine, tot astfel şi la culcare i se ascunde omului lumea imediat următoare şi carc este prima treaptă a macrocosmosului, lumea elementală. În ea începe omul să privească, aşa cum am arătat, atunci când se înalţă în macrocosmos. Lumea elementală îi dă omului în primul rând conştienţa că tot ceea ce se află în preajma sa, tot ceea ce se extinde asupra percepţiilor senzoriale, impresiilor, este totuşi o urmare, o manifestare a celor spirituale, că în spatele percepţiilor senzoriale se ascunde ceva spiritual. Când omul, ca discipol, ca învăţăcel – deci prin faptul că adormind este inconştient –, percepe această lume, nu mai există pentru el nici un dubiu că în spatele lumii senzoriale se află entităţi şi realităţi spirituale. Dar atâta timp cât omul nu percepe nimic altceva decât lumea senzorială nu poate decât să-şi închipuie că în spatele acestei lumi s-ar mai afla şi fel de fel de percepţii abstracte. Pentru cel care pătrunde în lumea spirituală nu mai poate fi vorba de particulc de atomi care se ciocnesc, care se agită şi se adună la un loc. El ştie: În spate nu se ascunde ceva reprezentat ca o materie, ci ceva spiritual. În spatele culorii şi a tonurilor se ascunde ceva spiritual şi nu atomi haotici. Dar acest spiritual nu se arată deocamdată atunci când se păşeşte pe prima treaptă a lumii elementale, nu se prezintă ca şi când omul ar avea în faţa sa realităţi spirituale sau alte impresii. Nu este ceva care să poată fi numit ca având o adevărată forma spirituală universală, ci ar putea fi numit într-o mare măsură că este un nou văl al realităţilor şi entităţilor spirituale.

Această lume elementală se prezintă astfel încât îi sunt proprii denumirile date din cele mai vechi timpuri pentru lumea elementelor. Ceea ce vedem am putea denumi prin calificativele pe care le dăm lucrurilor din lumea senzorială în funcţie de trăsăturile lor: solid, lichid, gazos, cald sau pământ, apă, aer, foc. Aceste denumiri sunt preluate din lumea senzorială, fiind caracteristice pentru aceasta. Limba noastră, care serveşte mai ales pentru exprimarea realităţii sensibile, nu este prea bogată în expresii care să se aplice direct „lumii spiritelor". Ea este o expresie a acestei lumi senzoriale. Aşadar, dacă cercetătorul spiritual vrea să descrie lumile superioare, datorită imperfecţiunii mijloacelor noastre de exprimare, el trebuie să împrumute cuvintele din limba noastră curentă, specifice vieţii noastre cotidiene. El nu poate să se exprime decât prin comparaţii, străduindu-se să aleagă astfel cuvintele cele mai potrivite, pentru ca treptat să reuşească să dea o reprezentare a tot ceea ce percepe în viziunea sa spirituală. Dacă vrem să facem o descriere a lumii elementale, suntem nevoiţi să nu folosim denumirile unor lucruri strict definite, ci să apelăm la cuvinte uzuale, respectiv să recurgem la acele trăsaturi care sunt comune unui şir întreg de lucruri. Lucrurile din lumea elementală ni se prezintă sub diferite stări, despre care putem spune că sunt solide, lichide, gazoase. Apoi, ni se arată ce percepem atunci când atingem o suprafaţă sau simţim o boare de aer: căldura. Sub aceste stări ni se prezintă lucrurile din această lume. În principiu, la fel stau lucrurile şi în lumea fizică. Aici însă un corp poate trece prin toate stările: apa, de exemplu, poate fi lichidă şi gazoasă, dar şi solidă, sub formă de gheaţă. Aşa se prezintă, în general, lucrurile din lumea exterioară, perceptibilă. În lumea elementală nu aveam de-a face cu obiecte, particularitatea acestei lumi o reprezintă trăsăturile, insuşirile obiectelor întâlnite în luma senzorială. Ca să ne exprimăm aşa, percepem ceva căruia nu ne putem opune. Rămânem cu sentimentul neputinţei de a ne împotrivi, pe care l-am putea descrie în felul următor: Când este vorba de ceva „ solid", mă aflu în faţa a ceva pe care îl pot observa din toate părţile, în jurul căruia mă pot mişca, având o parte interioară şi alta exterioară. O asemenea entitate a lumii elementale poartă denumirea de „solid" sau „pământ". Mai există apoi lucruri şi entităţi care poartă denumirea de „lichide", pe care le recunoaştem prin aceea că le putem străbate cu privirea, că pot fi pătrunse în interior, lăsând o senzaţie asemănătoare celei din lumea fizică, atunci când se cufundă mâna într-o apă curgătoare. Te poţi cufunda în interiorul lor, în contrast cu ceea ce este „solid" sau „pământ" şi de care te poticneşti ca de ceva tare. În lumea elementală aceasta se numeşte „apă". Atunci când în cărţile ştiinţifice spirituale vorbim de „pământ" şi de „apă" trebuie să înţelegem prin aceşti termeni doar o simplă comparaţie. Prin ea înţelegându-se acea vieţuire atinsă pe această treaptă a iniţierii: apa este ceva ce se revarsă, ceva perceptibil pentru simţurile ascuţite ale unui iniţiat, care se trezesc datorită capacităţilor sale spirituale de percepţie.

Mai există apoi o stare pe care am putea-o compara cu starea gazoasă din accepţiunea noastră. În lumea spirituală ea poartă denumirea de „aer". Există şi o stare denumită „foc" sau „căldură". Dar să fim mai expliciţi: ceea ce numim „foc" în lumea fizică este doar un simbol pentru această stare. „Focul" din lumea elementală este mult mai uşor de descris decât celelalte două stări, întrucât fiecare om, pe lângă reprezentarea pe care o are caldura fizică, pe lângă focul fizic arzător, mai cunoaşte şi o altă reprezentare, care se numeşte căldură sufletească, percepută în preajma oamenilor dragi, pe care îi iubim. Ceea ce se revarsă acolo, în suflet, şi se numeşte căldură, atunci când te afli într-o stare înălţătoare, trebuie deosebit de focul fizic, obişnuit. Chiar şi în viaţa sa curentă omul ştie că focul fizic este un fel de comparaţie pentru focul sufletesc, atunci când el ne cuprinde voinţa şi ne stimulează entuziasmul. Această stare ne-o putem imagina mult mai bine în viaţa noastră cotidiană decât celelalte stări din lumea elementală. Ne-am putea-o reprezenta ca pe ceva care ocupă un loc intermediar între focul exterior, care arde degetele, şi un foc sufletesc; în acest fel obţinem o idee aproximativă despre ceea ce numim foc elemental. Când omul pătrunde ca initiat în lumea elementală simte ca si când cineva ar trimite asupra sa, din diferite locuri, fascicule de foc,

de diferite intensităţi, care îl cuprind în interior. Apoi are senzaţia că s-ar ascunde în entitatea care i-a trimis căldura cu care se contopeşte şi de aceea simte focul entităţii elementale. Omul pătrunde într-o lume nouă, care îi produce senzaţii deosebite, nemaicunoscute anterior, în lumea senzorială.

Aceasta este lumea elementală înaintea căreia, atunci când adormim şi avem o conştienţă obişnuită, ni se închide uşa, ca să spunem aşa, şi de fapt aşa trebuie să se şi întâmple, deoarece în această lume omul se dispersează complet. El se află în tot ceea ce există în această lume; el duce în această lume propria sa esenţă. El îşi pierde Eul, care se revarsă. Ceea ce nu mai este Eu şi constituie însuşirile sale astrale, dorinţele sale, pasiunile sale sunt duse de om în această lume, în care poate acţiona liber. El îşi pierde Eul, care aduce ordinea şi armonia în corpul său astral şi îl ţine în frâu. Dar dacă îşi pierde Eul, atunci se instalează dezordinea. Ea pătrunde în această lume; el duce în fiinţele lumii elementale tot ceea ce are cu sine şi poartă în sufletul său. Această introducere în lumea elementală este o realitate. Dacă omul are o trăsătură, o însuşire negativă, o transferă entităţilor elementale; el este atras spre acea entitate din lumea elementală care se simte atrasă de însuşirile sale rele. Prin pierderea Eului şi deci o dată cu pătrunderea în macrocosmos, întreaga sa esenţă astrală se revarsă asupra acelor entităţi care populează lumea astrală ca entităţi inferioare. Urmarea acestei situaţii ar fi că omul, venind în contact cu aceste esenţe care au un Eu puternic, faţă de care el este mai slab – prin pierderea propriului Eu –, devine o pradă a lor, devine o hrană pentru ele, ele recompensându-l pentru aceasta, dar într-un sens negativ. Îi oferă din trăsăturile proprii ceea ce au cu totul particular: îi accentuează înclinaţiile spre ceea ce este rău, malefic. Vedem încă o dată cât de înţelept a fost mecanismul care face ca omul să-şi piardă conştienţa atunci când pătrunde în lumea elementală, să se despartă de Eul propriu în această lume, fiind protejat faţă de ea. De aceea în practicile iniţiatice de odinioară discipolul trebuia pregătit cu grijă înainte de a pătrunde în lumea elementală înainte de a i se transfera forţele ajutoarelor. Această pregătire consta în aceea că discipolul era supus unor canoane dure, în urma cărora căpăta forţa morală a stăpânirii de sine, aşa precum misticul dobândea smerenia.

De aceea unui asemenea om, căruiu i se permitea să meargă pe calea iniţierii în astfel de misterii, îi erau impuse rigori prin care trebuia să învingă încă în lumea fizică unele pericole mari. În primul rând e1 trebuia să-şi fortifice şi să-şi călească sufletul: trebuia să devină un învingător şi să deţină puteri sufleteşti deosebite. Abia atunci era pregătit, când era confruntat cu esenţe de genul celor descrise. Atunci el era suficient de puternic spre a nu cădea pradă vreunei ispite. Instruirea pe care o primea era în spiritul neînfricării şi a stăpânirii de sine. Este locul să mai spunem încă o dată că nimeni nu trebuie să se sperie de descrierea acestor misterii, întrucât acum aceste lucruri nu mai sunt necesare. Dar numai cunoscând modul cum se realiza iniţierea in trecut, vom înţelege mai bine importanţa iniţierii moderne.

Dacă prin trăirea timp îndelungat a unor asemenea experienţe învăţăcelul ajunge să poată să-şi închipuie că „pământul", „apa", „aerul", „focul", într-un cuvânt tot ceea ce percepe, sunt manifestări ale entităţilor spirituale, dacă învaţă să deosebească şi să se orienteze în lumea elementală, atunci el poate să fie îndrumat spre a intra într-o nouă etapă, spre ceea ce reprezintă de fapt „lumea spirituală" propriu-zisă şi care se află în spatele lumii elementale. El învaţă cum se prezintă lumea care se află în spatele elementelor acestei lumi elementale. În această lume spirituală te desăvârşeşti prin faptul că dobândeşti putere de discernământ şi realizezi faptul că aici există într-adevăr entităţi care se află în spatele lumii noastre senzoriale. Dar entităţile care vieţuiesc aici sunt cu totul diferite de entităţile pe care le cunoaştem sub denumirea de oameni. În timp ce oamenii trăiesc pe Pământ, într-o organizare socială şi având la bază anumite relaţii sociale dezvoltate sau subdezvoltate, iniţiatul vieţuieşte aici într-o lume de entităţi aflate unele faţă de altele într-o relaţie care se bazează pe ordine şi armonie. Învăţăcelului i se explică faptul că ceea ce vede el ca fiind ordine şi armonie poate fi înţeles numai dacă pentru ceea ce fac aceste entităţi spirituale se găseşte un corespondent exterior în lumea astrelor din sistemul solar, în modul în care Soarele şi planetele se comportă unele faţă de altele, în mişcările şi poziţiile lor. În acest mod se exprimă acţiunile entităţilor spirituale.

Am spus mai înainte ce s-ar întâmpla dacă am privi lumea sistemului nostru solar ca pe un ceasornic universal, care prin legăturile sale arată ce este în spatele său. Aşa cum la un ceas din poziţia arătătorului înţelegem ceva, tot astfel şi din poziţia stelelor unele faţă de altele se poate înţelege ceva, dacă le privim ca pe un ceasornic universal. Cine priveşte ceasul nu este interesat, desigur, de poziţia în sine a arătătorului, ci de ceea ce indică lumii înconjurătoare această poziţie, anume la ce oră din zi ne aflăm. Cine merge la slujbă şi se uită la ceas nu este interesat de arătătorul ceasului, ci de ceea ce reprezintă el, de ceea ce indică, de semnificaţia lui. Arătătorul îi indică ora programului său de lucru. La fel se petrec lucrurile şi în sistemul solar: ceasornicul universal poate fi considerat ca o expresie a activităţii acelor entităţi spirituale care se află în spatele său.

Învăţăcelul face cunoştinţă astfel cu entităţi şi realităţi spirituale, cunoaşte o lume reală a faptelor spirituale, care poate cel mai bine să fie înţeleasă dacă este descrisă cu termenii luaţi din ordinea sistemului nostru sotar, în felul acesta ajungându-se la o comparaţie extrioară pentru această lume spirituală. Pentru lumea elementală ne-am servit de o comparaţie din lumea terestră, de însuşirile lucrurilor terestre de a fi solide, calde, gazoase, incandescente. Dar pentru lumea spirituală ne vom folosi de alte comparaţii, şi anume de cele preluate din cerul sideral. Comparaţia cu ceasul, chiar şi în sensul mai profund, nu este deloc prostească. Aşa cum raportăm Soarele sistemului nostru solar la cele douăsprezece semne ale Zodiacului, tot astfel ne vom descurca în lumea spirituală numai dacă o vom contempla, aşa încât să spunem: Există aici realităţi şi entităţi spirituale; realităţile sunt comparabile cu orbitele planetelor, iar entităţile spirituale cu cele douăsprezece constelaţii zodiacale. Dacă privim planetele şi constelaţiile Zodiacului în spaţiu, din exterior, şi presupunem că felul cum ele se mişcă şi se situează unele faţă de celelalte reprezintă ceea ce fac entităţile spirituale, iar cele douăsprezece semne zodiacale le considerăm ca fiind chiar entităţile spirituale, avem posibilitatea, în baza unei asemenea comparaţii, să exprimăm ceea ce se întâmplă în lumea spirituală. Distingem şapte planete care se rotesc şi acţionează şi douăsprezece semne zodiacale, care se află în spatele lor şi sunt în repaus. Doar astfel putem înţelege lumea realităţilor spirituale, dacă luăm în considerare douăsprezece entităţi, iar realităţile le percepem ca fiind infuenţate de cele douăsprezece entităţi. Dar în locul celor douăsprezece semne zodiacale trebuie să ne imaginăm entităţi spirituale şi, de asemenea, să nu ne gândim numai la cele sapte planete, ci la realităţi spirituale. Există, aşadar, douăsprezece entităţi, care fac ceva, care stabilesc relaţii spirituale între ele, ale căror acţiuni spirituale urmează să le descriem: de unde rezultă şi ceea ce se întâmplă în lumea spirituală. Înseamnă că ceea ce se referă la entităţi se află într-o anumită relaţie cu numărul 12. Şi ceea ce se referă la realităţi se află într-un raport cu numărul 7. În locul numerelor care compun Zodiacul trebuie să plasăm acum numele entităţilor respective. În Ştiinţa spirituală acest lucru s-a ştiut dintotdeauna. La începutut erei noastre creştine a existat o esoterică creştină: ea a adoptat douăsprezece nume pentru entităţile spirituale: Serafimi, Heruvimi, Tronuri, Domnii, Tării, Puteri, Arhei, Arhangheli, Îngeri şi Omul pe treapta sa actuală. În total sunt zece. Dar omul evoluează în continuare, urmând să atingă trepte pe care alte entităţi le-au atins deja. Cândva el va completa şi va face să apară treptele a unsprezecea şi a douăsprezecea. În felul acesta vom ajunge la numărul de 12 entităţi spirituale.

Dacă vrem să descriem lumea spirituală, ar trebui să atribuim acestor douăsprezece tipuri de entităţi crearea lumii. Dacă încercăm însă să descriem ceea ce face ea, atunci această descriere va trebui să aibă un corespondent în planete şi în mişcările lor. Să presupunem că acţionează concomitent Spiritele voinţei sau Tronurile cu Spiritele personalităţii sau Arhei, atunci va apărea *Vechiul Saturn*. Prin acţiunea comună a altor spirite va apărea ceea ce numim *Vechiul Soare* sau *Vechea Lună* etc. În acest mod exprimăm acţiunile acestor entităţi. Pentru a face o descriere a lumii spirituale trebuie să descriem în primul rând *entităţile*, ierarhiile; în al doilea rând *acţiunile* lor, care se exprimă prin manifestările planetelor. În al treilea rând trebuie ţinut cont şi de ultima revelaţie din lumea senzorială, ceea ce se vieţuieşte prin pământ, apă, aer, foc: de exemplu pe Saturn totul este foc sau căldură; în cursul evoluţiei Soarelui acesteia i se adaugă aerul. În cartea ***Ştiinţa***

ocultă am descris cu exactitate toate aceste aspecte din evoluţia Universului. Exista motivul cel mai întemeiat să descriu aceste lucruri acolo. Nu trebuie nicidecun să se rămână cu impresia că în situaţia în carc cineva face o observaţie, o comparaţie, a rezolvat ceva. Cine vrea cu adevărat să descrie ceva în acest sens va treibui să facă referire şi la entităţile spirituale. A descrie ceea ce se află în spate, ca suport, ca lume spirituală, înseamnă a face o prezentare aşa cum am făcut-o eu în ***Ştiinţa ocultă***, care constituie în acelaşi timp şi un fir călăuzitor pentru lumea spirituală, căci a descrie doar spaţiul ceresc şi constelaţiile ar fi ca şi când am descrie doar aspectul exterior al unui ceas.

Se poate merge şi mai departe cu această vieţuire în macrocosmos, întrucât numai prin ceea ce am descris până acum nu am epuizat acest subiect. Se poate, desigur, ajunge şi în alte lumi, mult mai elevate, dar acest lucru înseamnă că ar fi din ce în ce mai dificilă oferirea unei imagini, conturarea unei reprezentări asupra acestor lumi elevate. Cu cât urcăm mai sus, cu atât lucrul acesta devine tot mai greu de realizat. Dacă dorim să dăm o reprezentare asupra unei lumi mult superioare, atunci va trebui să o facem într-o altă manieră. Asupra lumilor tot mai elevate în care se pătrunde, după ce am depăşit lumea spirituală, ne putem face o impresie în felul următor:

Când descriem o persoană aşa cum ni se prezintă ea atunci când o avem în faţa noastră, putem spune: Omu1 acesta a putut apărea numai datorită faptului că există lumi superioare. Ceea ce a ajuns el se datorează faptului că s-a dezvoltat dintr-o lume spirituală. Aşadar, omul a rezultat dintr-o lume spirituală. Numai un fantezist poate să-şi închipuie că un om, şi nu un robot, ar fi putut să apară conform teoriei Kant-Laplace. Dacă ţinem cont de lumile care ne înconjoară, avem în jurul nostru în primul rând lumea fizică, senzorială. Corpul fizic aparţine lumii pe care o percepem în exterior prin simţurile noastre. Cărei lumi îi aparţine atunci ceea ce se află adânc în om şi care reprezintă părţile nevăzute ale naturii umane? Toate acestea aparţin unei lumi superioare. Aşa precum la omul pe care îl percepem cu ochiul fizic vedem doar ceea ce este sensibil, partea sensibilă exterioară, tot astfel şi la Universul cel mare nu vedem decât ceea ce este sensibil şi nu lumea elementală şi cea spirituală, din care s-a individualizat şi omul, cu părţile sale nevăzute. Suprasensibilul nu se vede. Omul însă a primit o lume înconjurătoare care a fost articulată din invizibil. Chiar şi partea sa exterioară, corporalitatea sa, o datorează faptului că asupra ei lucrează anumite entităţi spirituale invizibile. Dacă pentru om ar lucra doar corpul său eteric, atunci el ar fi o plantă. Dar omul mai are în plus şi corpul astral; dar şi animalele au un corp astral. Dacă omul ar fi avut doar aceste trei companente, s-ar fi aflat pe aceeaşi treaptă cu animalele. Dar fiindcă el mai are şi un Eu propriu, se ridică deasupra tuturor celorlalte creaturi. Tot ceea ce reprezintă componentele superioare ale omului lucrează pentru corpul său fizic. Corpul fizic nu ar putea sa fie ceea ce este de fapt, dacă omul nu ar avea aceste componente superioare. Nu ar deţine un sistem nervos, dacă nu ar avea corp astral şi nu ar fi o fiinţă care s-a ridicat şi a căpătat poziţia vericală, dacă nu ar fi avut un Eu. Omul trece drept ceea ce este el de fapt numai datorită ajutorului său învizibil din lumile superioare. Aceste componente diferite ale constituţiei sale provin din lumi spirituale diferite.

Să privim cu atenţie ochiul. „Ochiul se formează la lumină, pentru lumină"*, spunea Goethe. În lucrarea *Lumea ca voinţă şi reprezentare* Schopenhauer şi apoi Kant voiau să prezinte întregul Univers ca pe o reprezentare a omului. „Fără ochi nu există lumină". Acest lucru este adevărat, dar totul depinde de faptul dacă adevărul nu este trunchiat, dacă nu este unilateral; dacă privim numai o faţetă a adevăruIui, dacă nu adăugăm şi ceea ce reprezintă cealaltă parte, atunci acesta va fi lucrul cel mai păgubitor pentru om. Căci a face o supoziţie falsă nu este atat de rău, lumea îl va aduce pe respectivul om la realitate; dar lucrul cel mai periculos este atunci când se ascunde adevărul şi se ia în considerare doar o faţetă a acestuia, în locul adevărului complet, şi se persistă într-o asemenea situaţie. Căci este un adevăr truchiat, o jumătate de adevăr, atunci când se afirmă că fără ochi nu ar fi existat lumina. Dar dacă peste lume s-ar fi aşternut pentru totdeauna bezna, nu am mai fi dobândit niciodată ochi. Când ani în şir animalele au trăit în caverne întunecoase, ochii le-au degenerat, li s-au atrofiat. Este adevărat că fără ochi nu putem vedea lumina; dar tot atât de adevarat este şi faptul că ochiul îşi datorează existenţa luminii. Cei mai mulţi dintre filosofi păcătuiesc atunci când interpretează lucrurile dintr-un singur unghi, persistând în această greşeală şi susţinând că ei spun adevărul şi nu vor să admită că văd lucrurile într-un mod eronat. Ei nu pot fi contrazişi şi pentru că aserţiunea lor conţine un adevăr. „Ochiul se formează la lumină, pentru lumină." Înseamnă că în lumină se ascunde ceva care a făcut să apară ochiul într-un organism care nu avea aşa ceva. Forţa care formează ochiul se ascunde în fiecare rază de soare. De aici putem conchide că tot ceea ce ne înconjoară ascunde în acelaşi timp şi ceea ce ne-a făcut. Aşa au rezultat toate organele noastre, din ceea ce se află la baza tuturor lucrurilor.

> * *Goethe, Partea dialectică a teoriei culorilor. Introducere. Scrierile despre ştiinţele naturii ale lui Goethe. Literatura naţională a lui Kürschner*, vo1.35,p. 88. „Ochiul datorează existenţa sa luminii. Dintr-un organ auxiliar al animalelor inferioare lumina face să apară un organ compatibil ei, rezultând astfel ochiul din lumină, pentru lumină, pentru ca lumina interioară să se opună celei exterioare." (Nota editorului elveţian.)

Dar omul mai este înzestrat cu ceea ce numim judecată, inteligenţă. În viaţa fizică, omul se foloseşte de judecata sa, de mintea sa, având în acest scop o unealtă de care se serveşte, şi anume creierul. Nu vom vorbi acum de ce se va alege de gândirea noastră când, o dată cu moartea, ne eliberăm de corpul nostru, ci de modul cum gândim aici, pe Pământ, prin acest instrument care este creierul. Dimineaţa când ne trezim vedem lumina, dimineaţa, după ce ne-am sculat, gândim prin intermediul creierului: înseamnă, aşadar, că există ceva pe lume care ne-a conceput creierul astfel încât acesta să poată deveni o unealtă a gândirii pentru lumea fizică. Creierul este un organ al gândirii pentru lumea fizică, a cărui forţă se manifestă exterior în inteligenţa noastră. Aceasta este forţa cerebrală.

Învăţăcelul învaţă cu această ocazie că în cazul în care ar fi existat doar lumea elementală şi cea spirituală nu ar fi putut apărea niciodată organul specific uman al inteligenţei şi că lumea spiritului este o lume superioară, dar că de fapt forţele care ne-au format organul gândirii fizice, în aşa fel încât raţiunea să se poată maifesta în exterior, ni s-au revărsat probabil dintr-o lume mult superioară acesteia. Şi nu fără temei Ştiinţa spirituală a exprimat parabolic prin cuvântul „Zodiac", această frontieră a lumii spirituale pe care am descris-o ca pe o lume a ierarhiilor. Să ne imaginăm că omul s-ar afla pe aceeaşi treaptă cu animalele. El ar fi continuat să rămână acolo, dacă şi lumile spirituale nu ar fi evoluat. Pentru ca omul să devină fiinţa cu o poziţie verticală a corpului şi care gândeşte cu creierul propriu, putându-şi dezvolta inteligenţ, a fost nevoie de o infuzie de forţe superioare, care se află deasupra lumii spirituale. Ajungem astfel într-o lume în care există o forţă care s-a revărsat asupra noastră, în urma căreia s-a format creierul. Ştiinţa spirituală a dat acestei lumi un nume cu care actualmente operează şi materialismul, abuzând mult de el: „lumea raţională". Este acea lume în care există entităţi spirituale capabile să-şi reverse forţele lor astfel încât să producă în activitatea intelectuală a omului o umbră, o fantomă a acesteia. Înaintea perioadei materialiste nimeni nu ar fi folosit cuvântul „raţiune" pentru gândire; i-am fi spus inteligenţă, minte, judecată. Despre raţiune se vorbea ca despre acea facultate a omului care prin activitate spirituală se ridica într-o lume superioară în care a „perceput" ceva nemijlocit. Raţiunea se află în corelaţie cu înţelegerea, cu ceea ce „s-a aflat", s-a contemplat, s-a perceput nemijlocit într-o lume superioară. În acest fel ne-am ridicat oarecum într-o lume mai elevată decât cea pe care o numim „lumea spirituală" şi prin aceasta am epuizat, ca să spunem aşa, posibilitatea de a avea o comparaţie adumbrită pentru inteligenţa umană. Pe arhitecţii şi constructorii organului inteligenţei noastre trebuie să-i căutăm în „lumea raţională".

Vom putea vorbi despre o lume mult mai evoluată numai dacă intrăm într-un domeniu spiritual care trece de inteligenţa senzorial-fizică. Există o conştienţă clarvăzătoare superioară. Dacă ne întrebăm cum este construit organul prin care se poate dobândi o conştienţă clarvăzătoare, înţelegem că trebuie să existe lumi din care izvorăsc asemenea forţe care dau naştere unei conştienţe clarvăzătoare. Ele s-au format, ca şi celelalte forţe, în nişte lumi superioare. Prima conştienţă care a evoluat clarvăzător este o conştienţă imaginativă. În momentul în care afirmăm că există o conştienţă clarvăzătoare trebuie să adăugăm imediat că există şi o lume din care izvorăşte forţa aferentă ei. Aceasta este „lumea arhetipurilor". Ceea ce trece prin faţa ochilor ca imaginaţie constituie o reproducere a lumii arhetipurilor.

Aşadar, pătrundem în macrocosmos prin patru lumi superioare: lumea elmementală, lumea spirituală, lumea raţională şi lumea arhetipurilor. În zilele următoare vom face o descriere a lumii raţionale şi a celei a arhetipurilor. Vom descrie apoi metodele prin care se pot capta forţele din lumea arhetipurilor pentru a dobândi o conştienţă clarvăzătoare.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a VII-a

CONTOPIREA CU LUMEA ELEMENTALĂ. TRECEREA PE LÂNGĂ „MARELE PĂZITOR AL PRAGULUI"

Viena, 28 martie 1910

Ieri am încercat să schiţăm în câteva cuvinte ce se înţelege prin drumul care duce în macrocosmos, spre marele Univers, în antiteză cu prezentările din zilele anterioare, care au dat o orientare despre drumul profund mistic de pătrundere în suflet sau calea spre microcosmos.

Pătrunderea în marele Univers, în macrocosmos, înseamnă pentru un iniţiat intrarea în lumea elementală, aşa cum o denumeşte ştiinţa spirituală; el urcă apoi în lumea spirituală, apoi în lumea raţională şi, în sfârşit într-o lume mult mai elevată, care poate fi numită lumea arhetipurilor, cu precizarea că pentru aceste lumi nu mai avem, de fapt, nici un mijloc corect de exprimare, întrucât limba contemporană nu deţine noţiuni potrivite pentru ele, iar cuvântul german vechi semnificativ, cu un conţinut bogat, cel de „raţiune" a devenit banal, propriu pentru lumea sensibilă, aşa încât termenul de „lume raţională" lesne poate fi înţeles eronat. Până acum nu am făcut decât să schiţăm totul în linii generale; despre aceste lumi s-ar putea discuta nu ore, ci luni în şir, dar cadrul în care ne aflăm nu ne permite decât să conturăm câteva idei pe marginea lor. Pentru a da totuşi o imagine mai precisă asupra acestor lumi este necesar să mai menţionăm şi următorul aspect: omul, vieţuind în lumea elementală, în felul deseris ieri, căpătând o imagine clară asupra a ceea ce numim în mod obişnuit elemente – pământ, apă, aer, foc – percepe faptul că propria sa corporalitate, înţelegând întreaga sa corporalitate, deci inclusiv părţile superioare ale naturii sale umane, s-a clădit din această lume elementală. Pe lângă această concluzie, omul mai ajunge la încă una, aceea că viziunea exterioară, contemplarea din afară a lumii elementale, ca să spunem aşa, se prezintă altfel decât percepţia interioară. Când pătrundem în sinea noastră, şi anume fără o privire clarvăzătoare, ci având conştienţa obişnuită, normală, întâlnim anumite trăsături, pe care jumătate le socotim ca aparţinând corporalităţii sufleteşti, iar cealaltă jumătate corporalităţii exterioare, adică trăsăturile temperamentului nostru. Temperamentele se împart astfel, încât putem vorbi de un temperament melancolic, de unul flegmatic, de unul sanguin şi de un temperament coleric.

Tot ieri am mai spus că, pătrunzând în macrocosmos, omul nu se simte ca şi când s-ar afla deasupra obiectelor lucrurilor dc acolo, ci se simte integrat în fiecare lucru al lumii elementale; se simte contopit cu acestea. Când privim un obiect fizic spunem: Obiectul este acolo, noi suntem aici. Şi atâta timp cât ne aflăm în lumea fizică şi suntem oameni raţionali ne putem delimita strict de orice obiect, de orice entitate. Îndată ce vieţuim în lumea elementală, o asemenea delimitare strictă este din ce în ce mai dificilă, întrucât acolo aproape că ne contopim cu realităţile, lucrurile şi entităţile lumii elementale. Ieri am caracterizat cel mai bine acest aspect prin exemplul pe care l-am dat cu ceea ce numim foc. Despre focul lumii elementale am spus că nu este foc fizic, ci ceva anume, ce poate fi asemănat cu căldura sufletească interioară, cu ardoarea sufletească. Când în lumea elementală percepem elementul foc, el se contopeşte cu noi, ne simţim cuprinşi în esenţa lui. Aceatstă contopire, acest simţământ de împreunare survine şi în cazul altor elemente; doar elementul „pământ" face excepţie. Am numit „pământ" ceva care nu poate fi pătruns, care opune rezistenţă, ceva de care te poticneşti. Într-un mod cu totul ciudat, există în lumea elementală o înrudire, o corespondenţă între ceea ce numim temperamente şi cele patru elemente caracteristice acestei lumi, după cum urmează:

temperamentul melancolic, înrudit cu *pământul*;
temperamentul flegmatic,înrudit cu *apa*;
temperamentul sanguin, înrudit cu *aerul*;
temperamentul coleric, înrudit cu *focul*.

Această înrudire se manifestă în vieţuirea lumii elementale în sensul că individul coleric are o mai mare afinitate de a se contopi cu entităţile ce se află în „focul" lumii elementale decât cu celelalte entităţi; individul sanguin are o tendinţă mai mare de a se uni cu realităţile şi entităţile care vieţuiesc în elementul „aer"; flegmaticul se va contopi cu entităţile care vieţuiesc în elementul „apă"; iar melancolicul se va uni predilect cu entităţile care se găsesc în elementul „pământ". Când printr-o vieţuire adevărată se pătrunde în lumea elementală, se ajunge astlel într-un fel deosebit de dependenţă. De unde ne putem reprezenta că diferiţi oameni pot relata lucrurile cele mai deosebite despre lumea elementală, fără ca prin aceasta să se înţeleagă că ei nu au dreptate atunci când îşi descriu propriile lor vieţuiri.

Cel ce este familiarizat cu asemenea lucruri va şti când un melancolic, în felul său aparte, va descrie această lume ca pe o lume în care se poticneşte de orice obiect şi va considera aceasta ca fiind ceva natural, căci prin temperamentul său melancolic se află într-o anumită relaţie cu tot ceea ce este solid, „pământ", lăsând să-i scape toate celelalte lucruri şi entităţi. Despre această lume colericul va povesti cât de fierbinte i se prezintă totul, cum totul devine incandescent datorită focului elemental. De aceea nu trebuie deloc să ne mire descrierile făcute lumii elementale de anumiţi clarvăzători de nivel inferior, descrieri care diferă esenţial unele faţă de altele, întrucât această lume poate fi evaluată numai atunci când deţinem cunoştinţe temeinice despre noi însine. Dacă se cunosc trăsăturile care caracterizeară un temperament coleric, atunci vom şti şi motivul pentru care lumea etementală i se prezintă acestuia într-un anumit fel. Prin această autocunoaştere se dobândeşte şi impulsul de a ne debarasa de tot ceea ce este părtinitor. Se capătă apoi deprinderea de a avea o atenţie distributivă şi de nu ne opri privirea doar asupra lucrurilor cu care suntem cel mai mult obişnuiţi. Se dobândeşte astfel o percepţie superioară asupra cunoaşterii propriei noastre persoane. Ea presupune situaţia de a ajunge să ieşim din noi înşine şi să ne privim propria entitate ca şi când ar fi o individualitate străină. Nu este deloc un lucru simplu. Este relativ uşor să dobândeşti cunoştinţe despre trăsăturile sufleteşti pe care ţi le-ai însuşit, dar în privinţa temperamentului care acţionează până la corporalitate este greu de dobândit o detaşare completă. Cei mai mulţi dintre oameni nu pot fi în viaţă imparţiali şi îşi dau singuri dreptate. Aceasta este de fapt pornirea egoistă, care nu trebuie sancţionată prea sever, întrucât ea este o însuşire naturală. Unde ar ajunge omul, în viaţa cotidiană, dacă nu ar avea această siguranţă de a se

prezenta ferm faţă de sine însuşi? Dar prezentându-se atât de ferm faţă de sine, trebuie să accepte şi ceea ce, de exemplu, se referă la temperamentul său. Desolidarizarea faţă de propriul temperament, considerarea lui ca ceva străin, este un lucru extrem de greu; este nevoie de multă autoeducaţie pentru a ajunge la această performanţă, pentru a te prezenta într-o postură obiectivă faţă de acesta. Oricare cercetător spiritual va spune: Nu există, de fapt, nici un grad special de maturizare pe care trebuie să-l atingi, pentru a pătrunde în lumea spirituală, în măsura în care a fost respectat principiul potrivit căruia ai reuşit să te detaşezi complet, când ai ajuns la adevăr, făcând abstracţie de părerea proprie. În acest fel se poate ajunge la sursa unei păreri. Ne spunem: Mă tot întreb dacă nu îmi pot aminti în ce perioadă din viaţă mi-am însuşit această părere – să spunem, de exemplu, o anumită orientare politică. Trebuie să-ţi pui în repetate rânduri, şi într-un mod obiectiv, această întrebare; trebuie să-ţi imaginezi ce a contribuit spre a-l face pe omul spiritual din noi, cum l-a adus viaţa în situaţia de a apuca tocmai în acestă direcţie şi care ar fi putut fi cu totul alta dacă *karma* i-ar fi arătat o altă cale. Dacă îţi reprezinţi atât de corect cum ai fost adus, tu, omul actual, să fii ceea ce eşti, atunci începi să faci primul pas pentru a ieşi din tine însuţi. În marele Univers, în macrocosmos, nu există mijlocul simplu de a fi în afara lucrurilor, ca în lumea fizică. În lumea fizică se poate, de exemplu, sta cu uşurinţă lângă o tufă de trandafiri; în lumea elementală acest lucru nu este posibil, întrucât acolo simţi că te integrezi, că te strecori în lucruri, încât te identifici cu ele. Temperamentul nostru coleric, de exemplu, se contopeşte neapărat cu elementul focului, aşa încât nu mai putem deosebi ce se revarsă din noi, sau ne inundă de la alte entităţi, în masura în care nu am învăţat toate aceste lucruri pe căi speciale. Trebuie să învăţăm să ne găsim într-o entitate şi în acelaşi timp să ne deosebim de ea. Există o singură entitate de la care putem învăţa că ne aflăm în ea şi de care ne putem totuşi deosebi: noi înşine. Dacă reuşim să ne judecăm treptat, aşa cum am face-o cu un alt om, învăţăm de la noi înşine să ne deosebim. Cum se deosebeşte o părere proprie faţă de părerea altcuiva? De obicei ne dăm nouă înşine dreptate şi nu acordăm atenţie celuilalt, care are o părere contrarie. Trebuie început prin a ne autoeduca, spunându-ne: Eu am această părere, celălalt o are pe a sa. Voi adopta o poziţie potrivit căreia să acord şi părerii celuilalt tot atâta valoare cât consider că are propria mea părere. Această obişnuinţă o vom lua cu noi în lumea elementală, pentru ca la rândul nostru să ştim să ne deosebim de lucruri, deşi vom fi integraţi în ele. A pătrunde conştient în lumile superioare depinde de anumite subtilităţi în ceea ce priveşte vieţuirea noastră acolo.

Prin acest exemplu se poate vedea încă o dată cât de îndreptăţită a fost afirmaţia de ieri potrivit căreia omul trebuie să se călească, întrucât este întotdeauna în pericol de a-şi pierde Eul atunci când se ridică în macrocosmos. În viaţa noastră obişnuită, Eul nu este altceva decât o contopire, o fuzionare a convingerilor şi deprinderilor noastre şi marea majoritate a oamenilor va considera că într-adevăr este deosebit de greu să-ţi schimbi mentalitatea, să gândeşti altfel, să simţi altfel, atunci când ţi-ai luat rămas bun de la ceea ce a făcut viaţa din tine. De aceea este foarte important ca înainte de a te decide să te iniţiezi pentru a pătrunde în lumea spirituală să te informezi asupra pragului la care s-a ajuns prin cercetare în acest domeniu. Nici un cunoscător în materie nu-şi va oferi serviciile de a conduce pe cineva în lumea spirituală înainte ca respectivul să fi înţeles cu puterea judecăţii sale că tot ceea ce susţine ştiinţa spirituală nu este o stupiditate. Este perfect posibil să-ţi formezi o anumită părere personală. Deşi nu se poate cerceta de unul singur lumea spirituală, fără ochiul iluminatului, totuşi din comunicările acelora care pot vedea îţi poţi însuşi o apreciere asupra justeţei sau falsităţii celor comunicate. După aceea se contemplă şi se zăboveşte în lumea înconjurătoare, pentru a verifica dacă viaţa ne devine mai inteligibilă prin explicaţiile date de cercetătorul spiritual.

Întotdeauna aceste opinii la care se ajunge vor avea o particularitate, anume că prin ele suntem în unele privinţe cu un pas înainte faţă de ceea ce este omeneşte normal. Dacă ajungem la judecăţi nepărtinitoare şi vorbim despre lucrurile superioare debarasându-ne de simpatiile şi antipatiile obişnuite în viaţa noastră, vom descoperi că putem fi de aceeaşi părere cu oamenii care ne sunt adversari. În acest fel vom depăşi, vom fi în avans faţă de părerile omeneşti obişnuite. Astfel, în Ştiinţa spirituală noi obţinem ceva care ne rămâne şi după ce am renunţat la celelalte. Există o sumedenie de cunoştinţe ştiinţifice spirituale dobândite care ne protejează împotriva pierderii Eului în momentul când pătrundem în lumea spirituală.

Pentru unii oameni, pierderea Eului în momentul intrării în lumea spirituală ar putea avea şi alte urmări. Atingem un subiect pe care trebuie să-l prezentăm pe scurt. Adeseori, asemenea urmări se prezintă cunoscătorului chiar şi în viaţa obişnuită. De aceea este important să ştim acest lucru atunci când vorbim despre drumul pe care putem să-l urmăm pentru a pătrunde în lumea spirituală.

Cercetătorul spiritual nu are voie în nici un caz să fie un visător, un fantezist. El trebuie să se mişte sigur şi plin de hotărâre în viaţa spirituală, aşa cum un om o face în lumea fizică. Orice nebuloasă, orice neclaritate ar face un rău, ar fi de-a dreptul periculoasă, dacă am primi undă verde spre a intra nepregătiţi în lumea spirituală. De accea este necesar şi de mare importanţă să ne formăm o părere sănătoasă chiar despre viaţa obişnuită pe care o trăim. Mai cu seamă în timpurile actuale, vedem într-o şi mai mare măsură ce înseamnă acest lucru şi că el poate constitui un impediment la intrarea în lumea spirituală, dacă nu ţinem seama de el. Dacă reflectaţi asupra propriei dumneavoastră vieţi şi încercaţi să vă conştientizaţi influenţele care au acţionat asupra vieţii dumneavoastră încă de la naştere, chiar şi numai la o privire retrospectivă superficială vă veţi aminti de unele, dar veţi fi nevoiţi să spuneţi: Peste câte altele nu s-a aşternut uitarea! Şi în acelaşi timp vă veţi mai spune: Despre unele din ele, care m-au influenţat, care au contribuit la formarea mea, nu-mi mai amintesc aproape deloc. Peste cele mai multe dintre cele care au exercitat o influenţă asupra mea s-a aşternut uitarea. Totuşi nu vom afirma că am trăit ceva doar din simplul motiv că acum nu mai este prezent în conştienţa noastră. De ce oare uităm asemenea influenţe din viaţa noastră? Fiindcă cu fiecare nouă zi viaţa ne scoate în cale mereu alte lucruri şi, dacă ar trebui să păstram la un loc ceea ce am trăit, nu am mai fi în stare să facem faţă problemelor. Tot ceea ce ne scoate viaţa nou în cale cu fiecare zi face ca trăirile noastre, roadele experienţelor noastre să se păstreze sub formă de facultăţi, de aptitudini. Ce s-ar întâmpla dacă de fiecare dată la atingerea tocului ar trebui să rememorăm momentele pe care le-am trăit atunci când am început să învăţăm a scrie? Toate aceste trări care, aşa-zicând, au lucrat asupra noastră le-am dat, pe drept cuvânt, uitării. Este ceva bun şi aşa trebuie să se petreacă lucrurile. Aşadar, „uitarea" joacă un rol important în viaţa omului. Există perioade în viaţă când este benefic pentru om să treacă printr-o situaţie pe care apoi să o uite; sunt nenumărate asemenea peceţi care îşi lasă amprenta şi peste care se aşterne apoi uitarea, pe care nu le mai păstrăm în conştienţa noastră, întrucât viaţa ne-a făcut să uităm; este vorba în primul rând de impresiile din prima parte a copilăriei. Timpul a făcut ca să uităm de ele, întrucât altfel nu am mai evolua. Este cât se poate de bine ca nu purtăm cu noi tot acest balast. Cu toată uitarea care se aşterne peste ele, aceste impresii pot fi încă active. Se prea poate ca ele să fi avut o influenţă asupra noastră la un moment dat, după care au dispărut din memorie şi, deşi nu mai ştim nimic de ele, să constituie forţe active pentru viaţa noastră sufletească. Ele ne pot marca viaţa într-un chip cât se poate de nefavorabil, în sensul că pot produce dezechilibre care să perturbe până în profunzime o viaţă sufletească sănătoasă. Multe stări maladive, nevroze, pot fi puse pe seama unor astfel de influenţe, putând fi mult mai bine înţelese dacă se recunoaşte faptul că volumul vieţii noastre conştiente nu se suprapune cu trăirile vieţii sufleteşti. Psihanalistul poate uneori să descopere cu uşurinţă cauza care se află la originea unor stări care face imposibilă viaţa unui om, cauză de care acesta nu-şi mai aduce aminte, dar care are o influenţă asupra vieţii sale sufleteşti. Ca să ne exprimăm plastic, există în viaţa sufletească anumite crâmpeie, insulţe, care se află acolo ca oricare alte insulţe; se poate ajunge pe asemenea insulţe din mijlocul mării, pe care să păşeşti cu picior sigur. Viaţa sufletească a omului poate fi expusă unor primejdii când se poticneşte de astfel de insule care provin din influenţe nefaste despre care nu-şi mai aminteşte. În viaţa obişnuită aceste insule pot fi foarte simplu ocolite, dacă omul, evaluându-şi retrospectiv viaţa, încearcă să descifreze în ea reminiscenţe depozitate în mecanismul psihic, care duc la o cauză îndepărtată ce l-a influenţat. Dacă omul ar fi dotat cu un fel de concepţie despre lume care să-l aducă în situaţia de a înţelege şi a suporta aceste insule sufleteşti, aceasta ar constitui un lucru benefic pentru el şi ar acţiona ca ceva tămăduitor. Fără doar şi poate, a conduce fără o pregătire sufletul omenese naufragiat spre aceste stânci îi creează acestuia o stare de spaimă. Dar

dându-i-se posibilitatea să perceapă cu înţelegere această situaţie îi va fi mult mai uşor să o depăşească. Cu cât suntem mai în măsură să ne articulăm în viaţa noastră conştientă cu luciditate, cu atât mai bine va fi pentru viaţa noastră de zi cu zi.

Când va pătrunde în macrocosmos, omul se va confrunta nu numai cu asemenea insule sufleteşti subconştiente, ci cu mult mai multe lucruri de acest gen. Am văzut că în fiecare noapte pătrundem în macrocosmos şi că asupra vieţuirii noastre acolo se aşterne o uitare deplină. Dintre multe situaţii pe care omul le poarte vieţui, dacă ar pătrunde conştient în macrocosmos, ar fi şi vieţuirea propriului Eu. În macrocosmos omul ar fi el însuşi. El este înconjurat de realităţi şi entităţi spirituale şi tot ceea ce are în faţă constituie o privire obiectivă asupra sa însuşi. Aici el are ocazia să se compare cu lumea macrocosmică, să constate cât de imperfect este faţă de aceasta şi că nu se poate ridica la nivelul acestei lumi superioare. Este suficientă această ocazie pentru ca omul să-şi piardă încrederea în sine, hotărârea sa. Numai autoeducaţia prealabilă, înaintea pătrunderii în lumea spirituală, îl poate proteja pentru a nu-şi pierde încrederea în sine, autoeducaţia fiind de natură să contribuie la formarea unei judecăţi sănătoase, obiective, anume la recunoaşterea imperfecţiunii sale, dându-i în acelaşi timp şi posibilitatea de a dobândi acele facultăţi care sa-i permită să vieţuiască în lumea spirituală. Omul trebuie să ajungă la performanţa de a-şi recunoaşte imperfecţiunile; el trebuie să înveţe să şi le suporte, având în acelaşi timp şi perspectiva a ceea ce poate deveni prin eliminarea acestor imperfecţiuni şi dobândirea acelor trasături care încă îi lipsesc, contribuind la propria autodepăşire; el va trebui să-şi spună mereu: Dacă îmi privesc retrospectiv propria viaţă şi mă raportez la reîncarnările anterioare, am reuşit să fac din mine ceea ce sunt acum. Dar omul trebuie să aibă posibilitatea ca, pe lângă făptura sa proprie, să simtă şi să cunoască şi cealaltă făptură a sa, care îi spune: Dacă lucrezi la formarea ta, dacă faci tot ceea ce trebuie ca să contribui la dezvoltarea a ceea ce există în structura fiinţei tale intime, atunci poţi deveni o entitate ca aceasta care se află lângă tine, ca un ideal autentic, la care să poţi privi fără teamă şi fără descurajare.

La această stare se poate ajunge numai atunci când te-ai autoeducat pentru dobândirea capacităţii de a învinge greutăţile vieţii. Dacă s-a ţinut cont de necesitatea dobândirii în lumea fizică a puterii de a birui obstacolele, de a îndura suferinţele, de a ne căli şi a înfrunta adversităţile, înainte de a face primul pas în macrocosmos, din momentul în care s-a trecut peste acest stadiu apare şi impulsul care ne asigură că vom reuşi orice s-ar întâmpla cu noi, că vom trece peste toate greutăţile pe care le avem de întâmpinat în această lume spirituală; căci vom dezvolta din ce în ce mai mult aptitudinile deja dobândite de a birui obstacolele.

Dacă cineva s-a pregătit într-o asemenea manieră, va avea o trăire cu totul deosebită, chiar de la intrarea sa în lumea elementală. Vom înţelege mai bine acest lucru dacă ne vom aminti încă o dată de faptul că temperamentul coleric este înrudit cu elementul „foc", că cel sanguin se înrudeşte cu elementul „aer", că temperamentul flegmatic se înrudeşte cu elementul „apă", iar cel melancolic cu elementul „pământ". Dacă cineva vieţuieşte în lumea elementală cu propriul temperament, atunci entităţile lumii elementale i se vor înfăţişa conform afinităţii pe care o manifestă faţă de lucrurile din această lume. De exemplu, colericului îi vor apărea trăsăturile sale înflăcărate, corespunzător elementului „foc", faţă de care are afinitate în această lume. O asemenea trăire arată cum ceea ce am dobândit în materie de tărie sufletească poate birui toate greutăţile. Atunci încrederea în sine pe care am dobândit-o ne va permite să ne spunem: Vei avea puterea să te impui. Această putere este înrudită cu ceea ce rezultă din unirea tuturor elementelor şi ne întâmpină în lumea spirituală, astfel încât ne putem privi pe noi înşine ca pe o entitate exterioară. Dacă am hotărât să ne debarasăm de toate imperfecţiunile noastre şi să le înfruntăm, aceasta acţionează în aşa fel încât acest om imperfect va putea sta în faţa noastră fără ca vederea sa să ne zdrobească. Altminteri, ar acţiona nimicitor. În viaţa obişnuită, prin sistarea conştienţei, suntem protejaţi de un asemenea pericol. Dacă conştienţa noastră nu ar conteni să acţioneze în fiecare seară, înainte de a adormi, atunci când dormim l-am avea în faţa noastră pe omul imperfect care suntem, ceea ce ar fi copleşitor, dar am sta şi înaintea celeilalte entităţi, care ne-ar arăta ceea ce putem deveni şi cum ar trebui să fim. Din aceste considerente, la culcare, conştienţa dispare. Dar dacă dobândim din ce în ce mai mult o maturitate care ne spune: Vei învinge toate greutăţile, atunci, treptat, se ridică ceea ce acoperă ca un văl sufletul omenese atunci când adoarme. Acest văl devine din ce în ce mai transparent, până când vom avea în faţa noastră replica propriei noastre făpturi, aşa cum suntem de fapt, iar alături vom percepe cealaltă înfăţişare pe care am putea-o dobândi, dacă ne modelăm în continuare şi lucram asupra noastră. Ea se arată în toată splendoarea, măreţia şi gloria sa. În acest moment se ştie că această formă are o asemenea influenţă nimicitoare pentru că noi nu suntem aşa, deşi aşa ar trebui să fim, dar că, în fond, nu putem obţine structura sufletească corectă decât când putem suporta această imagine. A avea asemenea trăiri înseamnă a trece pe lângă „Marele păzitor al pragului".

„Marele păzitor al pragului" este cel care face să dispară conştienţa când adormim în mod obişnuit. Când dorim să pătrundem în lumea spirituală, în macrocosmos, el este acela care ne arată ceea ce ne lipseşte şi în primul rând ceea ce trebuie să mai facem pentru ca treptat-treptat să ne intregăm în această lume. Pe de o parte se simte nevoia stringentă de a-şi face o părere despre aceste lucruri, dar pe de altă parte se constată o aversiune de a o face. Perioada actuală trebuie înţeleasă ca o perioadă de tranziţie. În mod teoretic unii ar admite că sunt oameni nedesăvârşiţi, imperfecţi, dar de regula nu se depăşeşte această fază teoretică.

În aşa-numita viaţă spirituală contemporană, în literatura actuală, denumirea de „spirit" reprezintă cu totul altceva decât ceea ce semnifică ea pentru Ştiinţa spirituală. Puteţi să vă convingeţi singuri, găsind peste tot un sens diametral opus celui caracterizat mai sus, izvorât din lumea spirituală. Auziţi peste tot câte o părere despre lume, de genul acesteia: Nu se poate şti acest lucru, şi nici celălalt. Cât de des este întrebuinţat în lumea fizică cuvinţelul „se"*. Prin acest cuvinţel omul şi-a prestabilit a limită a cunoaşterii, pe care crede că nu o va putea depăşi. De fiecare dată când omul face apel la acest cuvinţel îşi dovedeşte sieşi că nu este în stare să pătrundă noţiunea cu cunoaştere umană adevărată. În nici un moment din viaţă nu trebuie să ne spunem: Acest lucru se poate cunoaşte sau nu, ci trebuie spus: Noi putem cunoaşte atâta cât corespunde stării noastre actuale de dezvoltare. Noi putem vorbi despre un lucru sau altul în limita cunoştinţelor noastre actuale. Cine vorbeşte altfel dă dovadă că este o persoană incapabilă să pătrundă şi să înţeleagă noţiunea de autocunoaştere, căci altfel ar şti că suntem fiinţe capabile să evoluăm, iar cunoaşterea este în funcţie de stadiul actual al dezvoltării noastre. În limbajul cercetătorului spiritual lipseşte cu desăvârşire acest cuvinţel. El se va obişnui să citească literatura contemporană, aşa încât, atunci când cineva spune „se" aceasta înseamnă „el". Adică este vorba de *el*, de autorul celor scrise, şi semnifică numai ceea ce ştie acesta; dar lucrurile încep să devină îngrijorătoare atunci când respectivul merge mai departe şi face din toate acestea o practică. Teoriile nu sunt periculoase, dar pot deveni periculoase atunci când se încearcă a fi transpuse în practică. Dacă, de exemplu, cineva spune ceva de genul: Eu ştiu ce poate şi cât poate învăţa un om, aşadar, nu trebuie să mai fac nimic pentru a ajunge mai departe..., prin toate acesta nu face nimic altceva decât să se pună în calea evoluţiei sale. De fapt, există astăzi foarte mulţi oameni care îşi închid astfel propria dezvoltare. Din punctul de vedere al cercetătorului Ştiinţei spirituale, acestora li se poate ura să doarmă în continuare liniştiţi, căci ei nu vor ajunge să aibă o conştienţă şi nu li se va da la o parte vălul nici măcar cât printr-o adiere de vânt, spre a li se arăta cât sunt de imperfecţi în comparaţie cu ceea ce ar putea deveni cândva. Întregul mod de receptare senzitivă a oamenilor contemporani este de aşa natură încât fac tot mai dens vălul ce se aşterne în faţa lumii spirituale, aşa încât ei să nu poată pătrunde cu folos în acesta şi să treacă pe lângă „păzitorul pragului", acea formă formidabilă. Noi trebuie însă să dăm la o parte vălul. Dar pentru aceasta este necesar să ne facem următoarea făgăduială solemnă: Ştim cât de imperfecţi suntem în realitate, dar niciodată nu vom conteni să ne străduim pentru a deveni tot mai perfecţi. Cu un asemenea impuls se poate porni în marcocosmos. Cine nu are voinţa puternică de a lucra asupra sa spre a se automodela continuu, acela ar trebui mai întâi să-şi formeze o asemenea deprindere. Aceasta constituie contraponderea cunoaşterii noastre. Trebuie mai întâi să ne autocunoaştem, dar autocunoaşterea ar rămâne literă moartă dacă ea nu ar fi dublată de o voinţă puternică, care să contribuie la autoperfecţionarea noastră.

Străbate prin timpuri maxima apolinică: „Cunoaşte-te pe tine însuţi", care este corectă, dar de care mai depinde ceva. Aşa cum am spus ieri, nu reprezentările eronate sunt catastrofale, pentru că viaţa însăşi le va corecta, ci piedicile sunt de fapt jumătăţile de adevăruri, ca de exemplu o eventuală invitaţie la autocunoaştere, care nu este totodată şi o invitaţie la o permanentă perfecţionare. Dictonul „Cunoaşte-te pe tine însuţi" trebuie sa-l acceptăm împreună cu reversul său, care este un îndemn la o continuă autodesăvârşire. Să facem această făgăduială solemnă faţă de omul nostru superior, în faţa căruia ne vom afla şi asemenea căruia trebuie să devenim; abia atunci vom putea să ne încumetăm a păşi încrezători în macrocosmos, căci numai aşa, treptat-treptat, vom învăţa să ne orientăm şi să ne limpezim sufleteşte.

> * În limba germană *man*: nu are echivalent în limba română. Se traduce cu „se". În germană *man* este pronume nehotărât, persoana a III-a singular, se referă la una sau mai multe persoane, indiferent de gen; are un singur caz, nominativ singular, şi are deci numai funcţie sintactică de subiect. Echivalentul lui *on* în franceză. (Nota trad.)

Am văzut, pe de o parte, că natura noastră se dovedeşte a fi înrudită cu ceea ce numim lumea elementală, şi tot cu ea se înrudeşte şi temperamentul nostru. Dar mai există ceva, în propria noastră entitate, cu care suntem înrudiţi. În noi există ceva înrudit cu lucrurile care ne înconjoară, căci noi suntem extraşi din Univers. De la ceea ce percepem în lumea fizică trebuie să trecem în lumea elementală şi de aici, în continuare, în lumea spirituală. Ca fiinţe umane, trecem dintr-o întrupare într-alta. Dacă în actuala încarnare eşti o persoană melancolică, prin ceea ce se transmite de la o reîncarnare la alta poţi deveni un flegmatic sau o persoană sanguină. În diferite încarnări această unilateralitate se echilibrează, se uniformizează. Am obţinut astfel reprezentarea că fiinţa noastră este mai mult, că mai suntem şi altceva, chiar dacă acum suntem un melancolic. Cu aceeaşi fiinţă am putut fi, într-o viaţă anterioară, o persoană colerică, iar într-o viaţă viitoare să devenim o persoană sanguină. Esenţa noastră nu trece în aceste structuri temperamentale. Mai există şi altceva, care se găseşte mai sus de orice. Dacă un clarvăzător contemporan observă pe cineva în lumea elementală, pe care îl vede ca o persoană melancolică, el îşi va spune: Este un fenomen trecător; este numai aparenţa *unei* încarnări. Omul, care acum, ca melancolic, reprezintă „pământul", va reprezenta într-o altă încarnare, ca sanguin, „aerul", dacă va fi coleric va reprezenta „focul"; melancolicul, care este cu predilecţie o persoană interiorizată, produce un efect de respingere atunci când îl contempli din punct de vedere al lumii elementale; colericii apar ca şi când ar împrăştia în jur numai flăcări, în sens elemental şi nu în sensul focului fizic*.

> * Pentru a nu fi greşit înţeleşi trebuie să menţionez că în compendiile de teosofie lumea elementală este denumită lume astrală. Ceea ce se numeşte aici lume spirituală constituie partea inferioară a lumii mentale. *Devakhan*-ul inferior; lumea mentală superioară, *Devakhan*-ul superior, lumea-*Arupa*, este ceea ce aici a fost denumit ca fiind „lumea raţionala". (Nota editorului elvetian.)

Când pătrundem din lumea spirituală în lumea raţională întâlnim ceva asemănător ca atunci când ne apărem nouă înşine ca entităţi care putem învinge temperamentul nostru din ce în ce mai mult, echilibrându-ne de la o viaţă la alta. Ajungem astfel la limita lumii spirituale. Ajunşi aici, întâlnim realităţi şi entităţi spirituale etalate ca pe cadranul unui ceas universal. Entităţile ni se prezintă în imaginile Zodiacului, iar realităţile în cele ale planetelor. Dar prin această comparaţie nu am realizat mare lucru: va trebui să trecem dincolo de aceste entităţi; totalitatea acestor entităţi formează *ierarhiile*. Nu ne-am putea face însă o idee despre lumile superioare dacă nu am trece de la denumirile pe care le-am dat în conferinţa de ieri la însăşi chintesenţa acestor entităţi. Am văzut că omul ne poate apărea într-o încarnare ca melancolic, într-o alta ca sanguin. Dar entitatea lui este mai mult de atât. Ea răzbate, depăşeşte cu mult ceea ce putem să caracterizăm printr-o asemenea noţiune. Dacă ne-am format o imagine clară asupra faptului că entităţile denumite Serafimi, Heruvimi, Tronuri s.a.m.d. – exprimate în spaţiul fizic prin Zodiac – reprezintă de fapt mult mai mult decât o indică numele lor, înseamnă că ne-am creat o noţiune clară asupra acestei limite superioare a macrocosmosuiui. O fiinţă care ne apare într-o anumită situaţie ca spirit al înţelepciunii nu va rămâne mereu ca atare, încât să o putem caracteriza mereu astfel. Căci aşa cum omul evoluează, tot astfel şi entităţile pe care le întâlnim la limita superioară trec prin diferite stări, încât o dată le vom denumi într-un fel, iar altă dată într-altul. Entităţile evoluează o dată cu noile lor denumiri. Acestor nume le-am putea spune, în limbaj comun, ranguri. Când vorbim de spiritul voinţei sau de cel al înţelepciunii este ca şi când, aici, pe Pământ, am vorbi de un consilier guvernamental sau de un consilier guvernamental secret; la început a avut o funcţie, apoi alta. Şi în cazul nostru aceeaşi entitate a fost spirit al înţelepciunii, în alt caz spirit al voinţei etc. Entităţile evoluează în funcţie de situaţie, parcurgând diferite trepte ierarhice: atâta vreme cât ne menţinem în lumea spirituală, ele se prezintă într-o anumită relaţie una faţă de cealaltă. În momentul în care facem cunoştinţă cu o *entitate* evoluată din punct de vedere spiritual, când trecem de la denumirea rangului la perceperea entităţii însăşi, atunci ne ridicăm în domeniul raţionalului, trecem pe o treaptă superioară, pătrundem în lumea spirituală.

Dacă dorim să ajungem la o anumită treaptă a cunoaşterii, trebuie, în general, să facem deosebirea între entităţile evoluate şi ceea ce ele sunt pe o anumită treaptă de dezvoltare. Trebuie să facem acest lucru atât cu entităţile care apar numai pe Pământ, cât şi cu cele care se arată numai unei conştienţe clarvăzătoare în lumea spirituată. În acest sens se dă exemplul lui Buddha. Ştiţi că Buddha a trăit în secolul al VI-lea înainte de Christos. Cine pătrunde în acest domeniu în mod spiritual trebuie să înveţe să facă deosebirea între ceea ce, la vremea sa, era denumit „Buddha" şi entitatea care s-a ridicat la această demnitate. Mai întâi el a fost un Bodhisattva, apoi, în încarnarea din secolul al VI-lea înainte de Christos, a devenit Buddha. Dar şi înainte a fost aceeaşi entitate care va apărea ulterior ca „Buddha". Această entitate a evoluat însă mai departe, încât din anumite motive, nu a mai avut nevoie să se încarneze ca om trupesc. Ea a trăit mai departe în alte forme, devenind acum o entitate superioară. Ca Bodhisattva, acest om era unit cu evoluţia Pământului; acum însă este o entitate care în evoluţia sa în lumea spirituală poate fi găsită doar cu ochiul pătrunzător al clarvăzătorului. Dacă luaţi toate acestea ca pe o comparaţie, veţi vedea cât trebuie să se facă o distincţie între denumirea „Buddha" şi entitatea căreia îi este atribuită funcţia lui Buddha.

Acelaşi lucru se petrece şi cu ierarhiile, căci şi ele continuă să evolueze. Vedem astfel că, la limita lumii spirituale, anumite entităţi, ating această limită de sus în jos, căpătând anumite trăsături; fiinţe care îndeplinesc o funcţie sau alta, pe care trebuie să le-o atribuim. Dacă ne ridicăm mai sus în lumea spirituală, reîntâlnim aceste entităţi care de această dată ne apar într-o evoluţie animată. Această situaţie este specifică şi omului în cursul încarnării sale. În fond, aşa după cum vom cunoaşte un om nu luând în considerare doar actuala sa încarnare, ci urmărindu-l pe tot parcursul său, din întrupare în întrupare, tot astfel vom cunoaşte şi entităţile superioare numai dacă suntem în stare să vedem dincolo de ceea ce semnifică faptele lor, aceste entităţi ele însele. A te preocupa de esenţele spirituale şi a participa la evoluţia lor înseamnă a vieţui în lumea raţională.

Deasupra „lumii raţionale" mai există o lume superioară, din care vin acele forţe care ne fac capabili să ne depăşim conştienţa obişnuită normală şi să dobândim o constienţă clarvăzătoare, înarmată cu ochi şi ureche sirituală. Cât de minunat ar fi oare dacă ar trebui să explicăm trăsăturile omului cu ajutorul unor lumi care se află mai sus decât lumea spirituală şi decât cea raţională? De fapt, omul devine participant la această lume spirituală atunci când în el se trezeşte conştienţa clarvăzătoare. Este oare un miracol faptul că forţele care contribuie la deşteptarea acestei conştienţe provin dintr-o lume din care entităţile spirituale işi adună forţele lor? Noi ne extragem conştienţa raţională din lumea raţională. Dacă vrem să depăşim această lume, atunci va trebui să ne procurăm forţele dintr-o lume mai evoluată. În acest fel ajungem în lumea arhetipurilor. Sarcina pe care ne-o propunem este de a caracteriza organele de care avem nevoie pentru a dobândi o viziune imaginativă. Va trebui să arătăm cum apar în lumea arhetipurilor forţele care îi formează omului organele necesare pentru a-şi dobândi o conştienţă imaginativă. Subiectul pe care ni-l propunem pentru data viitoarc este: Aflarea legăturii dintre prima treaptă a cunoaşterii superioare şi lumea spirituală a arhetipurilor. Vom trece apoi mai departe şi vom descrie lumea inspirată şi lumea intuitivă, arătând cum poate omul să se integreze în lumile superioare, în sensul pe care îl dăm în stadiul cultural actual acestei noţiuni – să poată

deveni un cetăţean al acelor lumi, aşa cum este aici, în plan fizic, în spaţiul care ne înconjoară şi cum poate el să păşească în acele lumi în care, în anumite privinţe, este fiinţa cea mai de jos; şi după cum, aici, poate privi spre alte zone care se găsesc sub el, acolo el îşi poate ridica privirea spre acele entităţi evoluate care se află deasupra sa. Permanent omul face cunoştinţă cu entităţi şi realităţi noi, atunci când porneşte pe drumul care duce în macrocosmos.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a VIII-a

FORMAREA IMPRESIILOR SENZORIALE
SISTEMUL NERVOS CA SISTEM SOLAR INTERIOR

Viena, 28 martie 1910

Pentru buna înţelegere a celor pe care urmează să le prezentăm în continuare este bine ca prelegerea de astăzi să o începem observând încă o dată omul în momentul trezirii sale, dar de acastă dată concentrându-ne atenţia asupra a tot ceea ce acţionează din lumea spirituală, ca să spunem aşa, asupra structurii sale. Când se trezeste, are loc un transfer al întregii entităţi sufleteşti a omului din macrocosmosul în care el s-a cufundat în timpul somnului înapoi în microcosmos. Este de înţeles faptul că în starea da conştienţă normală omul este prost informat asupra fenomenelor de interacţiune ale acţiunii propriu-zise care au loc între macrocosmos şi microcosmos. Aşa, de exemplu, de regulă, există părerea că ceea ce numim „Eu" sălăşlueşte doar în noi, în creierul nostru. Dar dacă ţinem cont de faptul că în timpul somnului omul se află în afara învelişului său trupesc, împreună cu corpul său astral şi cu Eul său, este clar că în timpul nopţii nu trebuie, în nici un caz, să căutăm Eul în limitele pielii noastre, ci acolo unde se află în voia sa, revărsat în sferele Universului, în lumile de care am vorbit, şi anume în lumea elementală, în lumea spirituală şi în cea raţională sau chiar în aceea despre care dorim să discutăm astăzi şi care se situează mai sus, în lumea prototipurilor spirituale ale tuturor lucrurilor. Aşa-zicând, Eul s-a revărsat în imensitatea cosmică, s-a dizolvat în ea şi de aceea reintrarea sa în corp dimineaţa, la trezire, nu trebuie înţeleasă în sensul că Eul s-ar afla acolo undeva şi se strecoară în noi, ci ca un proces de condensare, de adunare; el se tot adună de pe unde s-a răsfirat şi se comprimă din ce în ce mai mult, începând să pătrundă în corpul fizic şi în cel eteric, până când ajunge acolo la o anumită densitatre. Acest fenomen se arată numai unei conştienţe clarvăzătoare. Acest Eu nu pătrunde *complet* nici în starea de conştienţă din timpul zilei. Pentru conştienţa clarvăzătoare Eul este ceva care, într-un fel anume, se află mereu şi în preajma omului. Eul uman se suprapune doar parţial cu ceea ce percepem ca fiind corpul omenesc fizic. Am putea chiar spune că şi în ceea ce priveşte entitatea sa substanţială Eul se află mereu în preajma noastră. Putem numi aura Eului ceea ce clarvăzătorul vede ca aură-lumină. Omul este permanent învăluit într-un asemenea nor spiritual-substanţial. Eul nu poate fi căutat la întâmplare, într-un loc sau altul, căci el umple spaţiul înconjurător prin această aură-lumină, întreaga aură-Eu a omului. Dimineaţa Eul se adunădin toate părţile, din toate entităţile şi realităţile Universului, pe care le-am descris ca fiind lumea raţională, lumea spirituală şi lumea elementală.

Să mai zăbovim puţin asupra pătrunderii Eului în trupul propriu-zis al omului şi să percepem totul în jurul nostru: culorile, sunetele, impresiile luminoase. De exemplu, dimineaţa ne aruncăm privirea pe o suprafaţă albastră şi avem ca primă impresie senzorială culoarea albastră. Cum se face că ne apare culoarea albastră? Conştienţa umană obişnuită este complet nelămurită asupra felului în care se petrece acest lucru. Acest lucru are loc datorită faptului că în timp ce vine din macrocosmos, intrând în microcosmos, Eul întâlneşte un fel de stavilă care se opune intrării năvalnice a forţelor spirituale, cele pe care le numim lumea elementală. Este ceva care nu lasă lumea elementală să pătrundă dintr-o dată în totalitate, ci doar în parte. Dacă privim o suprafaţă de culoare albastră pe care o avem în faţa noastră, înseamnă că prin ea pătrund aceste forţe, cu excepţa unei anumite părţi a lumii elementale. Ceea ce este reţinut din lumea elementală este ceea ce omului îi apare ca o imagine reflectată şi această reflectare este culoarea albastră de care am vorbit. Tot ceea ce am descris ca aparţinând lumii elementale din punct de vedere spiritual, şi care se referă la „pământ", „apă", „aer", „foc", începe să se reverse; prin ochi pătrund toate elementele existente în această lume, cu excepţia celor pe care le vedem. Percepţia senzorială se produce datorită faptului că ochiul nostru reţine din lumea elementală lumina, urechea reţine sunetul, iar restul structurii reţine o parte a căldurii: ceea ce nu a fost reţinut pătrunde în noi. Am putea în acest fel să completăm cele spuse în prelegerile anterioare, că „Ochiul se formează la lumină, pentru lumină", în felul următor: El nu se formează din ceea ce se reflectă, ci din ceea ce lasă să treacă şi aceasta constituie o parte a lumii elementale. Dar se revarsă şi ceva din lumea spirituală, din toate celelalte lumi. Astfel încât acum putem spune că toate aceste forţe izvorăsc, respectiv îşi au originea în lumile suprasensibile. De aici reţine ochiul anumite forţe; ceea ce nu se revarsă în noi înşine, ceea ce reţine reprezintă suma percepţiilor noastre. Aşadar, vedem ceea ce nu lăsăm să pătrundă înăuntru. În schimb, ceea ce permitem să pătrundă este ceea ce a format organizarea fizică a ochiului. Respingem unele forţe şi le lăsăm pe altele să pătrundă. Dacă ne privim în oglindă globul ocular, vedem de asemenea numai ceea ce el nu permite să treacă. În lumea elementală există aşadar o parte a acelor forţe care au format ochiul nostru. Ca urmare putem spune: Forţele lumii elementale, pe care nu le vedem, şi pe care nu le percepem cu celelalte simţuri ale noastre, sunt cele care formează simţul văzului, de asemenea şi celelalte simţuri. Ca fiinţe senzorinle ne-am format din lumea elementală; lumea pe care o vedem atunci cand suntem capabili să pătrundem în lumea elementală este lumea care ne formează simţurile.

Atunci când simţul este limitat spre interior, pe peretele posterior al ochiului se găseşte o a doua oglindă, căci pătrund aici şi alte forţe, în afara celor reflectate şi care aparţin unei alte lumi. Atunci sunt reţinute şi reflectate chiar forţele elementale. Datorită acestui lucru ele încetează să mai acţioneze şi în spate pătrund doar forţele lumii spirituale, forţe care contribuie la formarea nervului nostru optic. Aşa precum ochiul are un nerv optic, tot astfel şi urechea are nervul său auditiv, datorită efluviilor din lumea spirituală. Din ea izvorăsc forţele şi entităţile care compun ansamblul întregului nostru sistem nervos. Nervii noştri sunt astfel ordonaţi potrivit legilor care guvernează în spaţiu lumea planetară, după cum am văzut atunci când am considerat planetele ca pe o supraexpresie exterioară pentru ceea ce acţionează ca realităţi şi entităţi spirituale. Dacă aşa se prezintă lucrurile, în sensul că asupra nervilor noştri acţionează lumea spirituală, atunci înseamnă că, în ceea ce priveşte ritmicitatea, la baza sistemului nostru nervos trebuie să stea ceva corespunzător sistemului solar. Sistemul nervos trebuie să fie un sistem solar intern, căci el este organizat în concordanţă cu lumea celestă.

Ne punem întrebarea firească dacă sistemul nostru nervos se prezintă, într-adevăr, ca o reflectare a sistemului solar. Ştim cu toţii că timpul se reglează dupa poziţia Pământului faţă de Soare, şi în decursul anului prin poziţia faţă de cele douăsprezece constelaţii zodiacale. Aceasta constituie o împărţire a timpului rezultată din legitimitatea proprie cifrei 12, ca cifră care exprimă mişcările regulate din sistemul solar. Un an are douăsprezece luni, iar lunile cele mai lungi au treizeci şi una de zile. Toate acestea au rezultat ca urmare a observării poziţiei corpurilor cereşti unele faţă de celelalte, existând o anumită corelaţie cu sistemul nostru de timp. Cele mai lungi luni au, aşadar,

poziţiei corpurilor cereşti faţă de celelalte, oricum o anumită corelaţie cu sistemul nostru de timp. Este mai lung ramul de, adaugă, treizeci şi una de zile, altele au numai treizeci de zile, iar luna februarie are douăzeci şi opt sau douăzeci şi nouă de zile. Aici avem de-a face cu o anumită neregularitate: există un motiv bine justificat pentru acest lucru, dar acum nu ne propunem să ne angajăm într-o asemenea discuţie.

Să încercăm să aducem această ciudată împărţire a timpului în faţa sufletului şi să ne întrebăm cum ar trebui să se reflecte în sistemul nostru nervos ceea ce acţionează acolo, în Cosmos. Dacă, într-adevăr, ceea ce stă la baza marelui Univers constituie şi forţele formative ale sistemului nostru nervos, înseamnă că acest lucru trebuie să se oglindească şi în noi: avem doisprezece nervi cranieni şi treizeci şi una de perechi de nervi spinali. În acest fel se reflectă în noi legităţile cosmice, în nervii spinali şi în cei cranieni. Existenţa unei anume neregularităţi se explică prin faptul că omul trebuie să devină o fiinţă autonomă, independentă de tot ceea ce se întâmplă în spaţiul înconjurător. Aşa cum parcurgerea Zodiacului se reglează în cele douăsprezece luni în acord cu mersul Soarelui, iar acesta se reflectă în cei doisprezece nervi ai creierului, tot astfel şi zilele unei luni se reglează în funcţie de rotaţia Lunii; ar rezulta, ca urmare, doar douăzeci şi opt de zile. Care este legătura celor treizeci şi una de zile ale lunii cu sistemul nervos al omului? Noi avem în plus trei perechi de nervi, aşadar în total treizeci şi una de perechi de nervi, prin care am devenit independenţi, altfel şi în acest caz ne-am afla sub incidenţa numărului 28.

Ajungem acum la cea de a treia parte a reflectării. Sistemul nostru nervos este clădit de lumea spirituală. La locul de emergenţă a nervilor la nivelul creierului are loc o nouă reflectare. Aici este reţinută lumea spirituală şi nu pătrunde decât ceea ce am învăţat în lumea raţională. În această lume acţionează forţele ierarhiilor şi se clădeşte ceea ce se află în spatele nervilor noştrii, creierul şi măduva spinării. În creier şi în măduva spinării avem rezultatul întregii activităţi care provine, în ultimă instanţă, din lumea raţională. Cel care pătrunde clarvăzător în lumea spirituală găseşte reprezentările exacte ale prototipurilor de la nivelul sistemului nervilor creierului şi ai măduvei spinării. Fără să ne putem împotrivi, prin noi pătrunde lumea arhetipurilor.

Prin ce putem avea conştienţa unei reprezentări în viaţa noastră obişnuită? Prin aceea că o putem reţine. Suntem un produs al lumii elementale; suntem conştienţi de simţurile noastre prin faptul că reţinem o parte din lumea elementală. Suntem conştienţi de lumea spirituală într-un anume fel, dar numai în imagini reflectate. Suntem un produs, aşadar, al lumii spirituale, ne dăm seama de nervii noştri prin faptul că reţinem o parte din lumea spirituală. Ce cunoaşte omul din lumea elementală? Ceea ce i se reflectă prin simţurile sale: lumina, sunetele etc. Ce cunoaşte omul din lumea spirituală? Tocmai ceea ce îi reflectă nervii săi. Ceea ce în mod obişnuit numim legi ale naturii nu reprezintă nimic altceva decât o reflectare atenuată a lumii spirituale. Ceea ce consideră omul ca fiind raţiunea sa nu constituie decât o reflectare estompată a lumii raţionale; ceea ce desemnăm în mod obişnuit prin intelect nu este decât o reflectare voalată, palidă, a lumii raţionale propriu-zise. Ce ar trebui să facem, dacă vrem să ajungem în situaţia de a vedea mult mai mult decât am relatat până acum? Trebuie să fim în măsură de a reţine mult mai mult. Dacă vrem să vieţuim în mod conştient influenţa lumii arhetipurilor, atunci va trebui să putem să reţinem cât mai multe din aceste arhetipuri.

Putem avea organe fizice de simţ numai prin aceea că lăsăm să pătrundă în noi lumea elementală, pe care apoi o reţinem. Putem avea un sistem nervos numai prin aceea că lăsăm să pătrundă în noi lumea spirituală, pe care apoi o reţinem. Numai pentru aceea s-a format creierul, forţa raţională din noi, pentru a lăsa să pătrundă în noi lumea raţională, pe care să o reţinem. Dacă s-ar forma şi alte organe, mult mai deosebite, am avea posibilitatea să reţinem în noi o lume mai înaltă. Pentru aceasta ar trebui să-i putem ieşi noi în întâmpinare cu ceva, aşa cum în creierul nostru noi trimitem ceea ce reţine lumea raţională. Prin urmare, omul trebuie să facă ceva pentru a putea obţine forţele unei lumi mai elevate, dacă doreşte să evolueze pe o treaptă superioară în adevăratul sens al cuvântului. Pentru aceasta trebuie să facă ceva pentru a reţine o lume superioară, care altfel ar trece prin el. El trebuie să-şi creeze în acest sens un dispozitiv propriu de reflectare. În sensul în care omul contemporan poate şi trebuie să facă acest lucru, Ştiinţa spirituală creează un dispozitiv care porneşte de la cunoaşterea imaginativă. Ceea ce cunoaşte omul de regulă este lumea fizică din jurul său. Dacă vrea să ajungă la trepte superioare ale cunoaşterii, va trebui să facă ceva pentru a-şi crea şi organele superioare aferente. El trebuie să-şi aducă în sine o lume superioară, la starea de echilibru. Prin urmare, omul trebuie să desfăşoare în el o activitate nouă, care să se opună lumii arhetipurilor. Este imposibil ca omul să ajungă pe trepte superioare ale cunoaşterii rezumându-se doar la ceea ce obţine printr-o conştienţă normală. Noua sa activitate va trebui să se desfăşoare astfel, încât să-i permită să treacă printr-o serie de trăiri interioare care nu se înscriu în categoria trăirilor obişnuite, ca de exemplu prin reprezentarea a ceea ce numim rosacruce. Cum se procedează pentru a avea această reprezentare a rosacrucii ca o trăire interioară autentică?

Maestrul spiritual, care intenţionează să-şi conducă discipolul în lumile superioare îi va spune: Priveşte chiar şi această plantă, care creşte din pământ, şi vei vedea cum îi dau tulpina şi frunzele şi mai târziu florile. Toate acestea se petrec datorită sevei sale verzi. Compară acum această plantă cu un om. Ştim că prin om circulă sângele, care este expresia exterioară a pornirilor, dorinţelor şi pasiunilor sale, prin faptul că omul este o entitate înzestrată cu un Eu. Omul ne apare ca o fiinţă mult superioară în comparaţie cu planta. Numai un fantezist şi-ar putea imagina că planta trăieşte conştient, că ea poate să oglindească în interior o impresie. Avem conştienţă nu datorită faptului că exercităm o activitate, ci pentru că în interior se reflectă o impresie. Omul este capabil să aibă reprezentarea interioară a unei impresii. Într-o anumită privinţă el s-a dezvoltat, aşadar, la un nivel superior plantei, dar, pe de altă parte, tocmai datorită acestui lucru trebuie să ţinem cont şi de micimea sa, adică de posibilitatea de a se înşela. Planta nu se poate înşela, ea nu are o natură superioară şi alta inferioară, ea nu are, conform unei naturi inferioare, porniri şi dorinţe degradante; ca fiinţă pământeană, omul are ceva din domeniul cel mai de jos, precum şi o umbră a domeniului celui mai înalt; de aceea am putea vorbi despre o puritate a plantei în antiteză cu pornirile, dorinţele şi pasiunile omului. Omul, prin sângele său, a devenit o entitate care s-a ridicat conştient pe o treaptă superioară în comparaţie cu planta, totodată însă a şi regresat într-un fel de degradare. Omul va trebui prin el însuşi să obţină ceea ce are în plus planta şi să devină stăpân pe sângele său, pe pornirile, dorinţele şi pasiunile sale. Va ajunge la acest stadiu atunci când, datorită naturii sale superioare, va reputa victora asupra naturii sale inferioare, când sângele său roşu va deveni tot atât de inocent ca şi seva care se roşeşte în trandafirul roşu. Acesta este un simbol pentru ceea ce trebuie să devină omul atunci când ajunge stăpân asupra naturii sale josnice. Privim trandafirul ca pe un simbol, ca pe un ideal pentru sângele purificat. Şi dacă apoi împreunăm trandafirul cu crucea de lemn, neagră, cu ceea ce mai rămâne din plantă, după ce ea moare, atunci rosacrucea devine un simbol al biruinţei omului, al victoriei naturii sale superioare asupra celei inferioare. În crucea de lemn neagră avem simbolul naturii inferioare învinse, în trandafiri simbolul evoluţiei naturii superioare a omului. Aşadar, rosacrucea reprezintă simbolul dezvoltării omului în Univers: nu avem în faţa noastră o noţiune abstractă, ci ea reprezintă o trăire, o simţire pe care o putem contempla.

Acest lucru vrea să arate că omul poate avea reprezentări cărora nu le corespunde nimic exterior. Cine ar vrea să rămână numai în sfera conştienţei normale, unde reprezentările se referă permanent la ceva exterior, acela ar spune că trebuie să fii un mare fantezist, că reprezentările nu sunt autentice atunci când nu înfăţişează ceva exterior. Dar tocmai despre acest lucru este vorba, anume că dorim să ne dezvoltăm în suflet o facultate, o aptitudine care nu există în conştienţa noastră normală şi că tindem spre o activitate în baza căreia să elaborăm în noi reprezentări care se află într-o anumită relaţie cu lumea exterioară, dar care totuşi nu sunt ca aceasta. Rosacrucea se află într-o anumită relaţie cu lumea exterioară, dar felul în care se constituie această relaţie este creaţia noastră proprie. Cu sentimente însufleţite plăsmuim rosacrucea în propria noastră reprezentare.

Pentru a ne înţelege pe deplin, doresc să mai prezint şi un alt simbol sufletesc. Să urmărim viaţa obişnuită a unui om, aşa cum îşi trăieşte el

zilele vieţii sale obişnuite. Întâlnim alternanţa zi-noapte şi trezire-culcare. În timpul zilei există o serie de trăiri, în timpul nopţii, fără participarea noastră conştientă, sunt extrase forţe din lumea spirituală. Trăirile din timpul nopţii se petrec în subconştient. Dacă uneori, în scopul de a ne cunoaşte, facem un popas în sinea noastră, se întâmplă să ne întrebăm: Ce se întâmplă cu evoluţia ta? Mai avansezi? A constituit oare pentru tine trăirea fiecărui eveniment al zilei un imbold care să te mobilizeze să faci un pas înainte? Are omul motive să fie multumit că zilnic face paşi mărunţi în acest sens, în vreme ce ziua are o serie de trăiri, iar în timpul nopţii primeşte forţe revigoratoare? Fiecare zi trebuie trăită intens pentru ca într-adevăr să te maturizezi puţin. Dacă ne întrebăm care este cota zilnică de maturizare, vom ajunge la concluzia că avansarea zilnică a Eului nostru este destul de lentă, deşi suntem martorii multor trăiri. Dacă privim retrospectiv asupra celei mai favorabile perioade a vieţii noastre, copilăria, vom constata ce progrese uluitoare face copilul în raport cu viaţa sa ulterioară. Un călător în jurul pământului nu asimilează prin călătoria sa atât de multe câte învaţă un copil de la doica sa.

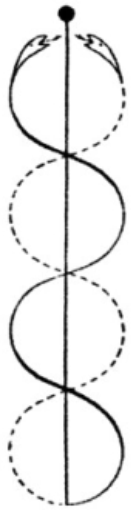

Mersul ascendent al Eului poate fi reprezentat grafic printr-o linie şerpuită (vezi desenul). Linia verticală în jurul căreia se răsuceşte linia şerpuită reprezintă progresul înregistrat; linia şerpuită redă trăirile din timpul zilei, linia punctată redă trăirile din timpul nopţii. Avem, iată, în faţa noastră un simbol pentru viaţa umană.

Ne putem imagina tot felul de simboluri, începând de la cele mai simple şi până 1a cele mai complicate. Un simbol simplu ar putea fi şi următorul: Să ne imaginăm cum creşte o plantă, de la faza de încolţire, cum se dezvoltă şi îi dau frunzele şi până la formarea fructelor, cum apoi se îndreaptă spre uscare şi să ne imaginăm un simbol pe tot acest parcurs, de la ivirea primului mugur şi până la uscarea ei. În rosacruce mai există un simbol al evoluţiei omului, de la o fiinţă inferioară către una superioară, în bagheta lui Mercur, un simbol al trăirilor diurne şi al celor nocturne, ca şi al evoluţiei Eului. Ne putem imagina tot felul de simboluri. Ele nu reflectă nimic exterior, dar atunci când ne cufundăm în sinea noastră, lăsându-ne în voia lor, ne obişnuim sufletul cu o activitate pe care nu am mai făcut-o până atunci. Totalitatea acestor activităţi formează un produs de forţe interioare care pot reţine lumea arhetipurilor.

Simbolurile nu trebuie neapărat să fie doar imagini; ele pot fi şi cuvinte. În doar câteva cuvinte pot fi sintetizate adevăruri universale. Dacă adevărurile universale sunt comprimate în fraze sugestive, obţinem o forţă prin care putem da substanţialitate sufletului nostru. Printr-o asemenea lucrare asupra sieşi omul clădeşte conştient, ceea ce de altfel a făcut şi lumea exterioară fără concursul său, înzestrându-l cu creierul care s-a format în lumea raţională etc. El însuşi îşi modelează organele, mai presus de creierul său, organe care nu sunt vizibile, întrucât se află deasupra a ceea ce este fizic. Aşa cum din lumea elementală se formează ochiul, din lumea mentală se formează nervii, din cea raţională se formează creierul, tot astfel şi din lumea arhetipurilor se formează organe spirituale superioare, care încet-încet ne dau posibilitatea să pătrundem în aceste lumi elevate şi să le percepem. Aceste organe de percepere superioară apar ca o plăsmuire floral spirituală, iată de ce ele se numesc flori de lotus, sau roţi spirituale, sau *chakram*.

Aşa se face că celor care practică asemenea exerciţii li se deschid organe noi, de exemplu le apare în frunte un semn de forma unei roţi, sau în formă de floare, o floare de lotus cu două frunze. Acesta este un organ senzorial spiritual. Aşa cum există un organ senzorial fizic, prin care conştientizăm lumea din jurul nostru, tot astfel există şi organe senzoriale spirituale pentru a ne conştientiza lumea raţională, care nu poate fi văzută cu ochii fizici obişnuiţi. Aceste flori de lotus sunt forţele germinative şi sistemul de forţe care lăstăresc din sufletul omului.

Un al doilea asemenea organ se poate forma în regiunea laringelui, un altul în regiunea inimii. Asemenea organe de percepţie spirituală creezi continuu, dacă te laşi pătruns şi mereu repătruns, cu răbdare şi în mod energic, de asemenea reprezentări care nu sunt simple reprezentări exterioare, dar acţionează asupra sufletului, creând forţe care înfruntă arhelipurile.

Nu este suficient doar atât. Un clarvăzător poate vedea în om aceste organe senzoriale superioare. Dar pentru aceasta ele trebuie mai întâi să se fi dezvoltat atât încât să poată fi văzute. Până acum ele s-au format într-o lume mult mai elevată decât lumile din care provenim noi. Urmează în continuare pregătirea pentru percepţia propriu-zisă. Cel care dobândeşte gândire imaginativă şi este conştient că a realizat ceva ştie că se îndreaptă spre o etapă mult mai dificilă, aceea a muncii asupra sufletului. Prima etapă constă în imaginarea şi exersarea cât mai multor reprezentări simbolice – care pot fi date corespunzător cu fiecare individualitate –, aşa încât, cu răbdare şi perseverenţă, să se poată dezvolta organele senzoriale superioare. Îndată ce ai dobândit o oarecare iscusinţă în imaginarea unur asemenea simboluri, după ce ţi-ai activat gândirea în felul arătat, prin meditaţii şi concentrare, după ce ai obţinut, prin această gândire activată, tabloul imaginat, este necesar să îndepărtezi, să ştergi cu toată energia din conştienţă asemenea imagini şi să nu mai iei în considerare decât ceea ce au creat ele. Când am conceput rosacrucea, am avut multe lucruri în vedere, şi abia apoi ne-am imaginat acest simbol. Să lăsăm deoparte acest simbol şi să ne concentrăm asupra efortului depus la construirea simbolului, făcând abstracţie de produs. Ne dedicăm în exclusivitate activităţii de creare a simbolurilor, întrebându-ne: Cum ai reuşit aşa ceva? Majoritatea oamenilor trebuie să facă multe, multe încercări pentru a putea trece de la simbol la activitatea creatoare de simboluri, iar acest lucru va dura mult timp. Vor trebui create nenumărate simboluri, până să le poţi abandona deliberat, să reuşeşti să vieţuieşti ceva care este activitate creatoare de simboluri. Dacă ai exersat asiduu, timp îndelungat, aşa încât să simţi lăuntric un clocot, un tumult, înseamnă că s-a făcut deja un pas înainte. Se ajunge, de fapt, la momentul în care nu numai că se deschid organe de simţ superioare, de genul florii de lotus, dar apare ca o străfulgerare ceva cu totul nou, de care nu am avut până acum nici un fel de presimţire, când începe să ni se reveleze lumea spirituală şi căpătăm un nou orizont. Abia acum avem o vieţuire adevărată a lumii spirituale exterioare, abia acum o experimentăm cu adevărat.

După ce am depăşit aceste faze, conştienţa nu va înceta în momentul adormirii. Prin aceasta apare posibilitatea de a reţine, de a capta mai mult. În continuare se vieţuieşte în felul următor: lumea înconjurătoare, obişnuită, rămâne în urmă; acum se creează în continuare simboluri; apoi în faţă apare întunericul. Dar conştienţa nu se întrerupe, ci ea este clocolitoare, tumultuoasă, datorită propriei sale activităţi. Anterior reţinusem lumea arhetipurilor, acum reţinem lumea raţională, dar în sens invers, din partea opusă. Acum se reţine ceea ce de obicei pătrunde în interior. Înainte, se vedea numai umbra lumii raţionale în activitatea proprie; acum o vedem din partea opusă: vedem entităţile pe care le-am numit ierarhii. Încet-încet totul se însufleţeşte. Acesta este pasul următor care trebuie făcut. Dar aceasta nu este totul. Un alt pas constă în a renunţa şi la această activitate, ceea ce va dura mult mai mult. Vom constata noi înşine ce greu se realizează acest lucru; căci regula constă în faptul că omul adoarme cu adevărat sau ajunge într-o stare asemănătoare somnului atunci când nu mai este de loc conştient. Dacă va mai păstra totuşi ceva din ea, atunci înseamnă că a ajuns într-un moment în care reţine nu numai lumea raţională, dar şi lumea spirituală din sens opus. Atunci vede realităţile şi entităţile spirituale. În timp ce cunoaşterea anterioară, la care ajunsesem în faza de a renunţa la simboluri, se numeşte cunoaştere inspirată, faza următoare, în care se întrerupe şi propria activitate, se numeşte cunoaştere intuitivă. Abia când ai conştienţa golită, abia atunci înţelegi cum se corelează lucrurile în lumea spirituală, abia atunci vezi entităţile care vieţuiesc în realităţile naturii şi în legităţile naturii, obţinând imaginea autentică a acestei lumi.

Am parcurs un traseu al cunoaşterii noii evoluţii spirituale. Aici se realizează ceva. Această metodă dezvoltă, în primul rând, organele de care are nevoie omul, aşa încât cunoaşterea imaginativă şi cea intuitivă să-l conducă în lumea spirituală, în care poate arunca o privire. Ajuns la această cunoaştere intuitivă, va putea să se integreze şi în lumea elementală, anume într-un asemenea chip încât să nu pătrundă nepregătit, ci, dimpotrivă, ea prezentându-i-se ca un punct terminus. Pentru marea majoritate a oamenilor, acesta este un drum greu de

parcurs din toate punctele de vedere, întrucât cere o mare abnegaţie şi perseverenţă. În primul rând este nevoie ca omul să persevereze în a exersa cât mai multe simboluri şi să aştepte apariţia organelor de percepţie, altminteri nu i se revelează nimic. De cele mai multe ori oamenii nu aleg un drum sigur, ci înainte de toate ei vor să vadă cât mai curând ceva, să aibă repede un succes. Dar la aceasta se ajunge numai printr-o anumită renunţare la sine. Întâi de toate trebuie lucrat mult timp asupra sinei proprii, pentru ca astfel, încet-încet, să se poată pătrunde în lumile superioare; ceea ce se percepe din lumea raţională şi din cea spirituală este la început ceva cu totul estompat. Abia apoi, după ce se revine din lumea raţională şi din cea spirituală în cea elementală, când se obţin în continuare rezultate şi se ajunge mai departe pe calea cunoaşterii intuitive, abia atunci totul capătă culoare şi strălucire, întrucât abia acum s-a ajuns la o saturaţie, la o impregnare cu lumea elementală. Toate acestea pot fi descrise numai din punctul de vedere al cunoaşterii intuitive. Numai atunci când există o bucurie în cultivarea simbolurilor, când se procedează cu răbdare şi perseverenţă pentru formarea organelor aferente se poate resimţi un progres, dar este un drum sigur, deşi la început nu vom vedea decât foarte puţin din lumea spirituală; această cale ne apără însă de iluzii. Pentru cel care va resimţi o bucurie în această muncă lăuntrică, sentimentul de renunţare va dispărea. O astfel de activitate trebuie să fie însoţită de satisfacţie. Răsplata vine abia mai târziu. Dar este un drum sigur, care duce în lumea spirituală, făcând imposibil orice fel de fantezism. Te afli deja în lumea care se află imediat deasupra lumii noastre, dacă ai parcurs drumul gândirii imaginative. Simţământul este ca şi cum ţi-ai fi încorporat în tine o parte din acea lume superioară. Apoi se ajunge treptat la o înţelegere adevărată a acesteia. În acest sens puteţi găsi o schiţă în cartea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** Ceea ce este prezentat acolo este inteligibil şi pentru marele public; la acestea vom mai adăuga astăzi încă ceva.

Pe tot acest traseu am vrut să clarific faptul că ceea ce se află la baza microcosmosuiui – perceperea senzorială, sistemul nervos, creierul – reprezintă simboluri ale macrocosmosului. Am arătat cum trebuie lucrat asupra omului pentru a-l face să evolueze. Acum continuăm acea activitate care odinioară a fost deja făcută pentru noi. Din noi înşine facem să se înalţe omul nostru spiritual: ne autodepăşim prin progresul realizat în evoluţia noastră. Cine îşi ia în serios propria sa formare nu se îndoieşte că o perfecţionare în continuare este posibilă. Şi fiindcă pe treapta sa actuală de dezvoltare omul a ajuns o fiinţă conştientă, va trebui ca, în mod conştient, să-şi ia în propriile mâini şi propăşirea sa. Absolut tot ceea ce am prezentat până acum poate fi exprimat de fiecare într-o deplină conştienţă. Dacă a avut un maestru spiritual, poate renunţa la acesta, nu mai are nevoie de el – cum era în cazul vechilor metode – ca de cineva care să preia ceva de la învăţăcel sau de la care să primească ceva, când discipolul era dependent de învăţător; acest lucru nu mai corespunde nivelului de conştienţă al omului modern. Astăzi se acordă unui maestru spiritual aceeaşi încredere care se acordă unui profesor de matematică, de exemplu. Dacă nu accepti ideea că un profesor ştie mai mult decât ştii tu însuţi, nu este nevoic să apelezi la el. În acelaşi sens te laşi sub îndrumarea unei călăuze pentru a-ţi da indicaţii, a-ţi sugera simbolurile. Numai aşa se poate vedea la ce poate duce un simbol. Apoi, treptat-treptat, devii propriul tău stăpân numai dacă instrucţiunile respective sunt urmate cu stricteţe, din suflet, precum indicaţiile date de un profesor de matematică. Aceasta constituie chintesenţa noii metode intuitive, care corespnnde în cel mai înalt grad omului independent, în care rolul îndrumătorului se rezumă numai la a da sfaturi cum se poate avansa. Etapele se succed astfel, încât cel ce se iniţiază să parcurgă mereu noi stadii. Pentru timpurile îndepărtate erau necesare alte metode de iniţiere. Pentru omul contemporan, meloda rosacruciană, cunoscută după simbolul cel mai important, este metoda cea mai adecvată şi mai corectă pentru sufletul său. Observăm, aşadar, că pe lângă metodele descrise există şi o metodă modernă anume, care îl călăuzeşte pe om – în modul arătat – spre lumile superioare.

Dacă omul va lucra pas cu pas asupra lui însuşi, va pătrunde, dezvoltându-se, în aceste lumi superioare. Astăzi am schiţat în linii generale ceea ce are omul de făcut pentru a pătrunde în aceste lumi; despre ceea ce devine el şi ce i se revelează vom vorbi mâine.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a IX-a

ORGANELE CUNOAŞTERII SPIRITUALE
CONTEMPLAREA EULUI DIN DOUĂSPREZECE PUNCTE DE VEDERE

Viena, 29 martie 1910

Ieri am discutat despre aşa-numita cale rosacruciană care duce spre lumile spirituale; am atras atenţia asupra faptului că acest drum se potriveşte cel mai bine omului modern şi corespunde legilor umanităţii. Tot cu această ocazie am mai arătat că omul, luând anumite măsuri în viaţa sa sufletească, urcă treptele cunoaşterii, ale cunoaşterii inspirate şi ale celei intuitive. Dacă ne-am rezuma doar la cele prezentate ieri, dacă nu am avea la dispoziţie decât metodele aferente sufletului, pe care să le aplicăm arbitrar, atunci ascensiunea celor trei trepte ar trebui să se desfăşoare în sensul celor descrise ieri. Mai întâi, ar trebui formate organele cunoaşterii spirituale şi abia după o perioadă plină de dăruire şi renunţări am putea să urcăm de la o trăire abia perceptibilă la una autentică. În ciclul actual de dezvoltare a umanităţii nu suntem limitaţi numai la ceea ce întreprinzi în mod arbitrar cu sufletui propriu. Într-un viitor îndepărtat, când totul va depinde de voinţa proprie, legile dezvoltării vor fi cu totul altele, aşa încât de la bun început se va putea pătrunde conştient în lumea spirituală. Firește că şi astăzi este posibil aşa ceva, dar numai datorită faptului că în evoluţia omului intervine ceva în ajutor. Sunt forţele tonifiante ale somnului. Nu am vorbit până acum despre ceea ce numim forţele întăritoare ale somnului şi cum acţionează ele asupra celui care este implicat într-o asemenea evoluţie spirituală. Dacă în evoluţia sa omul nu ar dispune de somn, i-ar trebui mult mai mult timp ca să poată ajunge la trăirile deosebite care survin prin metodele descrise. Tocmai faptul că viaţa omului pendulează între veghe şi somn este în beneficiul său atunci când îşi educă dezvoltarea acelor organe de genul florii de lotus prin intervenţia acestor forţe în timpul somnului. Chiar dacă la început prin florile de lotus nu se poate încă percepe nimic, în timpul somnului, din lumile superioare, din macrocosmos sunt transmise forţe care ne alimentează şi care se revarsă asupra noastră, acţionând în aşa fel încât după o perioadă de timp, mai scurtă sau mai îndelungată, dacă s-a revenit mereu la imaginarea de simboluri şi dacă ne-am întărit viaţa lăuntrică, aceste organe se deschid, dând posibilitatea unor trăiri adevărate a lumii spirituale, astfel încât putem deja vedea câte ceva. Dacă s-a ajuns la o gândire imaginativă autentică, se oferă şi posibilitatea de a privi într-un fel anume în lumea spirituală.

Dar pentru aceasta omul va trebui ca vreme îndelungată să trăiască lăuntric asemenea simboluri grăitoare, care se adresează sufletului şi care sunt rupte din viaţă, sau chiar anumite formule care comprimă în ele mari adevăruri ale omenirii. În momentul trezirii din somn şi apoi pe parcursul zilei, când îşi abate atenţia de la întâmplările obişnuite, va observa că are în faţa sufletului său ceva de genul unor simboluri, pe care şi le-a imaginat şi care în conştienţa normală apar ca nişte flori sau pietre: simboluri autentice despre care ştie că nu le-a creat el însuşi. Pe parcursul întregii perioade pregătitoare va învăţa, prin atenţia acordată creării simbolurilor, că poate face deosebirea între simbolurile înşelătoare, pseudosimboluri, şi cele autentice. Cel care se pregăteşte cu multă minuţiozitate şi a învăţat să-şi reprime din viaţa superioară orice fel de dorinţă, pornire sau pasiune, care face abstracţie de orice capriciu personal, al bunului plac, acela va şti cu siguranţă să discearnă între ceea ce este autentic şi ceea ce este fals.

Mai intervine încă ceva – un lucru demn de semnalat, pentru a face deosebirea dintre simbolurile adevărate şi cele false – şi care poate fi cel mai bine definit doar dacă îi spunem: *a gândi cu inima*. Este un lucru care survine în decursul evoluţiei despre care am discutat ieri. În viaţa sa obişnuită omul are impresia că gândeşte cu capul. De fapt gândeşte cu organele spirituale, şi aceasta o înţelege oricine când se spune: Gândeşte cu capul. Când în decursul evoluţiei se mai înregistrează un progres, se dobândeşte un cu totul alt sentiment în privinţa gândirii, în aşa fel încât senzaţia pe care o aveam până acum de a gândi cu capul parcă ar fi de această dată localizată în inimă. Nu este vorba de inima fizică, ci de acel organ care se formează în regiunea inimii şi care este floarea de lotus cu douăsprezece petale. Acest organ devine un fel de organ al gândirii şi această gândire cu inima se deosebeşte esenţial de felul în care gândim în mod obişnuit. Oricine ştie că în cazul gândirii obişnuite, pentru a ajunge la adevăr, ne folosim de reflecţie, de judecată. Se merge din noţiune în noţiune, din aproape în aproape, şi după evaluări logice, după judecăţi de valoare ajungem la cunoaştere. Cu totul alta este situaţia atunci când se doreşte aflarea adevărului faţă de ceea ce am descris ca fiind simboluri. Ele se află etalate în faţa noastră, ca nişte obiecte, dar judecarea lor nu trebuie făcută prin gândirea obişnuită, cu capul. Dacă este vorba de ceva adevărat sau fals, dacă avem de spus un lucru sau altul, atunci nu avem nevoie de judecată, căci ea rezultă nemijlocit. Ceea ce este de spus despre lumile superioare rezultă în mod nemijlocit. Atâta vreme cât avem în faţa noastră simbolurile, se ştie ce trebuie să ne spunem nouă şi celorlalţi. Această nemijlocire, acest raport direct constituie particularitatea de a gândi cu inima. În viaţa obişnuită nu există multe lucruri care să poată constitui un termen de comparaţie cu aceasta. Pentru a face acest aspect mai inteligibil, doresc să fac o precizare. Este vorba cu precădere de acele trăiri care survin pe neaşteptate; la care, ca să spunem aşa, „ne stă mintea în loc“ şi pe care le percepem ca fiind lucruri din lumea superioară. Să luăm ca exemplu o oarecare intâmplare care ar interveni ca un fulger şi de care ne speriem. Nici un gând exterior nu se interpune între acest eveniment şi sperietura respectivă; întâmplarea atrage imediat după sine sperietura. Trăirea lăuntrică, sperietura, este, ca să spunem aşa, ceva care face să stea mintea în loc. Este o expresie cât se poate de plastică, de natură să ne facă să simţim cu adevărat încremenirea, blocarea oricărei activităţi. Tot astfel se poate ca, în urma unui incident de pe stradă, să ne fie stârnită mânia. Şi în acest caz impresia nemijlocită este aceea care face să apară furia. Când intervine judecata, comportamentul este cu totul altul. Aceste trăiri, care sunt urmate direct de o acţiune sau de o trăire sufletească, pot fi comparate cu situaţia cercetătorului spiritual, care ar trebui să spună ceva despre trăirile sale în lumile superioare. Dacă aceste trăiri încep să fie analizate după regulile logicii, atunci sunt desfiinţate, ele vor scăpa printre degete. Aplicând în acest caz gândirea obişnuită, rezultă de cele mai multe ori un fals. Pe cât de necesar este ca printr-o instruire temeinică să se dobândească în primul rând o gândire raţională, sănătoasă, tot atât de necesară este şi depăşirea gândirii obişnuite. Pentru a ne putea ridica la o percepţie nemijlocită a lumii superioare, trebuie insistat pe acea pregătire a gândirii logice, întrucât cu propriile senzaţii, cu siguranţă ne-am înşela. Nu eşti capabil să apreciezi just lumea superoară, fără dezvoltarea prealabilă a gândirii raţionale în lumea fizică. Există unii oameni care fac din particularitatea gândirii superioare un motiv pentru eliminarea logicii obişnuite. Răspunsul lor este că, dat fiind faptul că tot vor fi uitate, nu

mai are rost să înveţi mai întâi acele lucruri. Dar gândirea logică este o şcolire pentru a face din tine un alt om. Printr-o gândire logică sever disciplinată se trăieşte un fel de conştienţă logică, şi când lucrul acesta se desăvârşeşte, se obţine în suflet un anumit sentiment al responsabilităţii faţă de adevăr şi faţă de eroare, fără de care nu se poate începe cunoaşterea lumilor superioare. Există în viaţă multe motive, în cazul urcării în lumile superioare, care pledează în favoarea faptului de a nu ne neglija gândirea, căci în viaţa obişnuită omul parcurge următoarele trei etape:

Marea majoritate a oamenilor se află pe acea treaptă unde un simţământ nativ, nemijlocit le spune: Acest lucru este corect, celălalt este greşit, asta poţi face, asta nu poţi face. De cele mai multe ori omul se lasă condus de un asemenea simţ nemijlocit, care îi indică dacă ceva este corect sau nu. Nu mulţi îşi dau osteneala să judece ceea ce constituie pentru ei lucrurile cele mai sfinte. Fiindcă s-au născut în Europa şi nu în Turcia şi aparţin unei comunităţi anume, au căpătat un sentiment de nezdruncinat potrivit căruia creştinismul şi nu mahomedanismul reprezintă religia adevărată. Aşa ceva nu trebuie înţeles greşit. A medita asupra acestui aspect înseamnă a ajunge la o autocunoaştere autentică, la o înţelegere corectă a vieţii. În privinta a ceea ce consideră cei mai mulţi dintre oameni că este corect sau incorect decide un anumit simţ nemijlocit al realităţii, propriu marii majorităţi a oamenilor. Aceasta este prima etapă de dezvoltare.

A doua treaptă este aceea în care omul începe să gândească. Tot mai numeroşi sunt oamenii care încep sa depăşească faza simţului neijlocit, când încep să pătrundă lucrurile cu mintea proprie: este unul din motivele pentru care asistăm astăzi la atâtea poziţii critice faţă de ceea ce era sacru în timpurile străvechi şi faţă de diferite crezuri. Este reacţia raţiunii, a intelectului faţă de ceea ce a rezultat prin simţ şi acceptat fără a fi fost verificat prin filtrul gândirii.

Acea activitate umană care analizează critic toate tendinţele înnăscute şi pe cele obţinute prin educaţie este ceea ce numim ştiinţă în sens modern. Ceea ce se numeşte stiinţă în cercurile cele mai largi este, de fapt, munca prestată de aceleaşi forţe sufleteşti, de care tocmai am vorbit. Totul se bazează pe experienţa şi pe percepţiile exterioare obţinute fie nemijlocit prin simţuri, fie prin perfecţionarea, rafinarea percepţiilor senzoriale cu ajutorui telescopului, al microscopului etc. Apoi observaţiile rezultate sunt combinate, evaluate cu ajutorul gândirii, în urma cărora apar legile care stau la baza ştiinţei intelectuale.

Aşadar, există trei trepte de dezvoltare a omului. În ceea ce priveşte posibilitatea evaluării lucrurilor la justa lor valoare, el se poate situa pe o treaptă în care îi este propriu un simţ primordial, nedezvoltat, un simţ nativ sau pe care l-a dobândit prin educaţie. În al doilea rând – în afara acestui simţ –, se poate manifesta raţiunea, inteligenţa. Dar cine poate privi introspectiv în propriul suflet ştie că inteligenta are o particularitate cu totul deosebită. Ea acţionează înăbuşitor, ucigător asupra simţirii. Se ştie, lucru constatat în urma unei supravegheri atente a inteligenţei, că o educare simplă a acesteia ucide sentimentul, senzaţia. Din această cauză se observă la multe persoane care au o anumită afinitate pentru un adevăr printr-un simţământ primordial o teamă care le determină să se lase alterate de acea tendinţă a inteligenţei de a usca şi pârjoli. Este o teamă justificată. Dar dacă această teamă ajunge până într-acolo încât sa ne spunem: Vrem cu orice preţ să pătrundem în lumile superioare şi pentru aceasta vom renunţa la gândire, rămânând în limitele vieţii sentimentelor noastre, înseamnă că, de fapt, nu vom putea ajunge niciodată în aceste lumi superioare, ci vom rămâne în cadrul vieţii sentimentelor noastre nemijlocite, subdezvoltate; trăirile noastre vor rămâne pe o treaptă relativ inferioară. Trebuie să-ţi dezvolţi gândirea, ceea ce este necesar şi pentru lumea exterioară. Pentru a pătrunde în lumile superioare nu avem propriu-zis nevoie de gândire, dar ea este aceea care ne ajută să ne pregătim, ca exerciţiu. Prin gândire nu se poate cunoaşte adevărul despre lumile superioare. Gândirea care ne ajută să înţelegem ştiinţele naturii nu ne este de folos colo. Cine înţelege acest lucru nu va înălţa un imn de slavă inteligenţei pentru ca astfel să poată lua o hotărâre asupra lucrurilor care decid în lumile superioare; nu se poate aşa ceva. Cine doreşte să facă speculaţii cu inteligenţa sa în lumile superioare va ajunge la adevăruri facile, fără un suport temeinic, doarece gândirea este indispensabilă doar pentru lumea fizică, exterioară. Fără inteligenţă nu putem construi maşini şi poduri, fără ea nu putem studia botanica, zoologia, medicina, sau orice altă disciplină; aici folosim inteligenţa într-un domeniu concret. Pentru evoluţiile superioare, inteligenţa are aproximativ aceeaşi importanţă pe care o are învăţarea scrisului în copilărie. Scrisul este un exerciţiu în urma căruia căpătăm deprinderea, aptitudinea de a reda grafic gândurile noastre, exerciţiu care trebuie să înceteze atunci când îl exercităm; el are o importanţă abia mai târziu, când se avansează pe calea dobândirii acestei deprinderi. Atâta timp cât încă mai învătăm să scriem, nu ne putem exprima gândurile prin scris. La fel stau lucrurile şi cu gândirea. Cel care doreşte să se ridice la cunoaşterea superioară trebuie să o facă numai prin şcolirea gândirii logice, după care să abandoneze acest exerciţiu, pentru a ajunge să gândească cu inima, pentru a trece la gândirea inimii. În urma acestor exerciţii va rămâne o anumită deprindere, care îl va ajuta să poată evalua trăirile din lumile superioare la justa lor valoare. Cine a parcurs această perioadă de instruire metodică nu va confunda fiecare simbol cu o adevărată imaginaţie sau să-i dea o interpretare care nu are nimic comun cu sensul său autentic, ci va avea forţa interioară necesară de a se apropia de realitate, spre a o privi corect şi a o interpreta ca atare. Tocmai de aceea este atât de necesară această pregătire premergătoare, care ajută la dobândirea unei percepţii nemijlocite, dând certitudinea că ceva este adevărat sau că este fals.

Mai exact, lucrurile trebuie să se petreacă astfel: în vreme ce în viaţa obişnuită prevalează judecata, reflecţia, pentru lumile superioare este necesară o exersare prealabilă a gândirii, care trebuie să ajungă la asemenea cote de dezvoltare încât acolo să poată decide nemijlocit dacă ceva este corect sau fals. O bună pregătire în vederea dobândirii unei contemplări nemijlocite este ceva ce trebuie însuşit şi care în viaţa curentă nu există decât într-o măsură foarte mică. În viaţa noastră obişnuită, majoritatea oamenilor ţipă dacă se înţeapă cu o andrea sau dacă li se toarnă apa fiartă pe cap. Dar să ne întrebăm câţi oameni au o senzaţie de durere atunci când cineva debitează prostii. Pentru marea majoritate a oamenilor acest lucru este foarte suportabil. Cine vrea să evolueze pentru dobândirea unei percepţii nemijlocite, în sensul de a fi în măsură să discearnă că un lucru este corect iar un altul fals, trebuie să se antreneze în aşa fel, încât când ceva este greşit să-l doară, iar adevărurile care-l întâmpină încă din lumea fizică să-i producă plăcere şi bucurie.

Învăţarea acestor lucruri este necesară mai presus de oricare alte eforturi; ea se află într-o anume relaţie cu efortul extenuant al pregătirii în vederea pătrunderii în lumile superioare. A trece cu indiferenţă pe lângă eroare şi adevăr este o atitudine mult mai comodă pentru sănătate, decât atunci când, punând mâna pe un jurnal, simţi durere pentru prostiile înşirate acolo. Mâhnirea şi durerea faţă de ceea ce este respingător, neadevărat şi rău, chiar şi când nu ne priveşte în mod direct, bucuria faţă de frumos, adevăr şi bine, chiar şi atunci când nu este vorba de noi înşine, toate aceastea fac parte din antrenamentul pe care trebuie sa-l facă oricine vrea să ajungă a gândi cu inima.

La cele spuse ar mai fi ceva de adăugat. Dacă ne ridicăm în lumea imaginativă şi percepem în imagini ceea ce aparţine unei lumi superioare, trebuie să ne mai însuşim o facultate, pe care nu o avem în lumea noastră obişnuită. Va trebui să ne însuşim iscusinţa de a reflecta într-un chip nou asupra a ceea ce am putea numi o concordanţă sau o contradicţie. În viaţa curentă unii oameni îşi dau seama dacă două afirmaţii se contrazic reciproc sau nu. Dar se poate întâmpla ca în aceleaşi circumstanţe doi oameni să trăiască o întâmplare într-un mod cu totul diferit. Când unul dintre ei descrie trăirea sa, aceasta poate să difere totalmente de relatarea celuilalt şi cu toate acestea fiecare să aibă dreptate din punctul său de vedere. Să spunem, de exemplu, că unul povesteşte: Am fost într-o localitate cu un aer proaspăt, care m-a înviorat, m-a întremat şi m-a făcut să mă simt complet refăcut. Despre aceeaşi localitate celălalt povesteşte că nu este nimic de capul ei, dimpotrivă, acolo a simţit că îi slăbesc puterile şi este, de fapt, un loc dăunător pentru sănatate. În primul caz avem în faţa noastră un om robust, sănătos, care era istovit de muncă şi a simţit aerul de acolo ca înviorător, reconfortant. Al doilea, fiind un om suferind, nu a putut suporta aerul proaspăt, care i-a făcut şi mai rău, simţindu-se complet slăbit. Ambii au dreptate, întrucât au venit în acel loc pornind de la

condiţii diferite.

Lucrurile se complică însă atunci când este vorba de lumile superioare. Se poate întâmpla, de exemplu, ca cineva să audă la o conferinţă expunera unei anumite păreri despre o temă oarecare, iar la o altă conferinţă să audă o altă părere şi, aşa cum se întâmplă de obicei în viaţa obişnuită, va conchide, spunând: Aşa ceva nu poate fi adevărat, întrucât afirmaţiile se contrazic reciproc. Vreau să dau aici ca exemplu faptul că cineva a auzit la un ciclu anterior de conferinţe că atunci când omul ajunge la o nouă naştere totul se desfăşoară cu mare rapiditate atunci când îşi caută locul în care urmează să se reîntrupeze. Cu o altă ocazie se menţionase că omul îşi pregăteşte cu mult timp înainte însuşirile pe care le va avea prin noua sa naştere. Sesizăm cu uşurinţă că este vorba de o anumită contrazicere şi cu toate acestea ambele afirmaţii se bazeaza pe trăiri adevărate. Dacă dorim să recurgem la o comparaţie, contradicţia poate fi explicată în felul următor: cineva grijuliu şi-a meşterit cu cinci sau şase zile înainte un obiect anume: în a şaptea zi nu îl mai găseşte şi trebuie să-l caute. Ambele situaţii pot fi adevărate. Ceva asemănător se poate întâmpla şi în cazul celor două aspecte discutate, legate de lumile superioare. Trăirile din aceste lumi fiind atât de complicate, este posibil ca exact în momentul în care omul încearcă să se unească cu corpul său fizic să nu-l mai găsească, lucru de care ne lovim şi în viaţa noastră curentă atunci când intervine o eclipsare a conştienţei. Printr-un asemenea exemplu vedem că ceva poate fi important atunci când pătrundem în lumile superioare. Trebuie să fim permanent conştienţi că atunci când dorim să pătrundem în imaginaţie şi când urmărim o cale bazându-se pe gândirea inimii, lucrurile se pot prezenta într-o anumită imagine. Dacă ai dobândit un simţ suficient de puternic, în aşa fel încât poţi adera la adevărul acestei imagini, se poate întâmpla ca, parcurgând un drum asemănător, într-o altă perioadă de timp, să ajungi la o altă imagine, care să fie în contradicţie cu simţul nemijlocit, care spune: Acest lucru este adevărat. Acest lucru trebuie ştiut; situaţia se rezolvă prin aceea că ţi se atrage atenţia la momentul oportun. Se dobândeşte o înţelegere corectă a lucrurilor atunci când se caută propriul Eu în lumea imaginativă.

Am arătat cum, situându-ne în afara propriului Eu, îl privim din urmă. Trecând pe lângă Păzitorul pragului îl avem obiectiv în faţa noastră. Ne putem investiga Eul propriu o data, de două ori, de trei ori şi de fiecare dată să ne apară în diverse imagini. În baza cunoştinţelor asimilate în lumea fizică ne-am putea spune: Acum mi-am făcut o idee despre cum arăt într-o lume superioară, sau a doua oară să spunem: M-am regăsit şi sunt cu totul altcineva şi a treia oară să constatăm acelaşi lucru. În momentul în care, prin acea instruire de care am vorbit, se intră în lumea imaginativă în care avem imaginea propriului Eu trebuie să ne fie clar că putem vedea douăsprezece imagini diferite ale acestuia. Există aşadar, douăsprezece imagini diferite ale aceluiaşi Eu despre care se poate spune că l-am putut înţelege pe deplin numai după ce l-am studiat pornind de la cele douăsprezece ipostaze diferite la care se raportează. Din afară, această contemplare a Eului arată ca ceva care se reflectă în raportul celor douăsprezece constelaţii zodiacale faţă de Soare. Aşa precum Soarele se mişcă prin cele douăsprezece constelaţii, având în fiecare din acestea o altă putere şi luminând Pământul nostru din douăsprezece puncte de vedere diferite tot astfel este însorit şi omul-Eu din douăsprezece puncte de vedere diferite, atunci când este privit în urmă din lumile superioare. De aceea, la urcarea în lumile superioare nu trebuie să ne declarăm mulţumiţi cu un singur punct de vedere. Iată de ce este imperios necesar să ne antrenăm în prealabil, pentru a evita confuziile care ne urmăresc în lumile superioare. Acest lucru este posbil numai dacă în lumea fizică ne-am obişnuit să nu considerăm salvatoare pentru om doar contemplarea dintr-o singură direcţie. Există oameni materialişti, alţii spiritualişti, alţii monişti, dualişti etc. Spiritualiştii susţin că totul este spirit şi acordă întreaga lor atenţie numai spirituiui; moniştii susţin că totul se exptică prin unitate. Toţi aceşti oameni se confruntă şi se atacă de câte ori au ocazia. Dar cel ce doreşte să se pregătească în vederea unei cunoaşteri adevărate trebuie să acorde atenţie următoarelor premise: Materialismul are o anumită justificare; va terbui să ne însuşim gândirea din legile materialiste, pe care să le aplicăm numai lumii materiale, nu şi celei spirituale. Va trebui să aprofundăm aceste legi, altminteri nu vom reuşi să înţelegem această lume. Cineva, vrând să explice cum funcţionează ceasul, spune: Limbile ceasornicului se mişcă inainte; cred că înăuntru se află ascunşi doi demoni mici, care fac limbile să se rotească continuu; nu cred că este ceva mecanic. Lumea ar râde de el. Astfel de explicaţii ne dau şi cei care explică mişcarea mecanică exterioară a astrelor conform legilor materiale. Greşeala nu este a legilor materiale, ci faptul că se acreditează ideea că prin ele se poate explica întregul Univers. Haeckel* nu comite greşeala ca bazându-se pe lucrurile pe care le cunoaşte să-şi întemeieze explicaţiile; prin aceasta el a adus multe foloase. Putem spune că gândirea materialistă are o justificare pentru un anumit domeniu.

> * Haeckel (Ernst), biolog german, născut la Potsdam (1834–1919); reprezentant al evoluţionismului şi al unui materialism naturalist ştiinţific. Concepţia monistă elaborată de el are un caracter ateist militant; cercetări în domeniul biologiei, antropologiei. (Nota trad.)

Aşa cum modul de gândire materialist se justifică pentru domeniul material, cel fizic, tot astfel şi pentru domeniul spiritual trebuie abordată o gândire spirituală. Când cineva spune: Tu vii cu o întreagă psihologie, dar eu ştiu că în creier se petrec anumite procese care explică gândirea, nu face decât să amestece lucrurile care ţin de naturi diferite; pentru un domeniu diferit, comite aceeaşi greşeală pe care a făcut-o acela care crede în existenţa în ceasornic a doi demoni. Aşa cum nici ceasornicul nu poate fi explicat cu ajutorul demonilor, nici gândirea nu se poate explica prin procesele care au loc în creier. Cine, de pildă, explică oboseala prin acumularea de substanţe toxice, dă o lămurire corectă pentru ceea ce este exterior, fără să explice, în schimb, nimic pentru suflet. Pentru aceasta va trebui să lumineze sufletul dintr-o altă direcţie, prin trăirile sufleteşti.

La fel stau lucrurile şi cu monismul. Când se încearcă să se explice lumea numai prin natura armoniei, se ajunge la o unitate, dar ea este de natură abstractă. Ajungându-se la o unitate abstractă, nu se obţine în fond nimic, întrucât totul este sărăcit, lipsit de substanţă. A existat odată un domn care a încercat să explice întregul Univers doar prin câteva fraze. El spunea: Doar cu numai două fraze voi explica întreaga tărăşenie. În două fraze abstracte el voia să sintetizeze toate fenomenele. În accasta constă unilateralitatea explicaţiilor moniste. Dar, aplecându-ne asupra mai multor puncte de vedere pe care să le luăm în considerare, căpătăm deprindere de a extrage de peste tot ceea ce se justifică. Ne obişnuim astfel să vedem lucrurile din diferite unghiuri de vedere. Astăzi se manifestă foarte puţină înţelegere pentru o asemenea atitudine obiectivă, nepărtinitoare. Cine a încercat să se plaseze obiectiv în diferite puncte de vedere, ştie din proprie experienţă cât de ciudat se comportă lumea când încerci să renunţi la poziția simplei păreri personale și să intri în modul altuia de a vedea lucrurile.

Astfel, eu am încercat, de exemplu, să-l prezint pe Nietzsche, nu așa cum este părerea mea, ci așa cum trebuie prezentat atunci când ieși din tine și intri în el. După ce au citit aceste lucruri şi ceea ce am scris în următoarea mea carte, oamenii au spus că sunt inconsecvent. Ei nu au putut înțelege că nu trebuie să fii partizanul lui Nietzsche dacă descrii pozitiv punctul de vedere al lui Nietzsche pornind din interior spre exterior. La fel a fost atunci când am scris despre Haeckel; toți au judecat: Este haeckelian cel care a scris aceasta.

Acesta este un lucru pe care trebuie în mod necesar să ți-l dobândești: să poți ieși din tine însuți, să poți, cum s-ar spune, să vezi cu ochii altuia, să vezi din punctul de vedere al altuia. Abea atunci rezultă ceva care poate conduce într-adevăr la un adevăr cuprinzător. Acest lucru este ca și cum nu privești o tufă de trandafiri numai dintr-o parte, ci o privești o dată de aici, o dată din alt loc, și o observi din toate părțile. Prin aceasta te educi pentru a ajunge la posibilitatea de a și avea cu adevărat ceea ce trebuie să ai în momentul în care te ridici în lumile superioare. În lumea fizică ne putem obișnui să privim numai din punctul de vedere personal. În lumile superioare acționează confuzionant dacă intri în ele cu un punct de vedere personal. Atunci imediat ai în față o nălucire în locul adevărului, deoarece ți-ai dus acolo propria ta părere personală.

Pentru a ajunge la gândirea inimii trebuie să avem puterea de a ieşi din noi, să ne devenim total străini nouă înșine, şi din exterior să privim

înapoi la noi. Cel care este în conştienţa obişnuită, se află într-un loc anume şi ştie că atunci când spune: Acesta sunt eu! – prin aceasta înţelege suma a ceea ce el crede şi susţine. Cel care se ridică în lumile superioare, trebuie să-şi poată lăsa în urmă, la locul ei, personalitatea sa obişnuită, el trebuie să poată ieşi din el însuşi, să privească înapoi la sine şi cu acelaşi sentiment să-şi poată spune: Acesta eşti tu! Eul de mai înainte va trebui să devină, în sens corect, un *Tu.* Aşa cum îi spui altcuiva *tu*, aşa trebuie să-ţi poţi spune ţie însuţi *tu*. Aceasta nu trebuie să fie nicio teorie, ci trebuie să devină o experienţă. Că aceasta poate fi dobândită prin şcolire am văzut deja. Nu este deloc aşa greu acest lucru, trebuie să faci lucruri relativ simple; apoi îţi câştigi dreptul la gândirea cu inima. Reprezentările veritabile din lumile superioare vin dintr-o asemenea gândire cu inima. Chiar dacă exterior adesea pare ca şi când ar fi ele ar fi deliberări logice, în aceste reprezentări nu este nimic care este într-adevăr adus din lumile superioare şi să nu fi fost gândit cu inima. Ceea ce este descris din punctul de vedere al ştiinţei spirtuale este trăit cu inima. Cele ce trebuiesc descrise, ceea ce a fost trăit cu inima, trebuie desigur deşertat în astfel de forme de gândire, încât fie inteligibil pentru ceilalţi oameni.

Aceasta este deosebirea între știința spirituală veritabilă și ceea ce este mistică trăită subiectiv. Mistică trăită subiectiv poate avea fiecare pentru el însuși; aceasta se închide în interiorul persoanei respective, nu se lasă împărtășită altcuiva și, în fond, nici nu-l privește cu nimic pe altul. Dar mistica autentică a rezultat din posibilitatea de a avea imaginațiuni, de a avea impresii în lumile spirituale și de a rândui, clasifica aceste impresii cu gândirea inimii, așa cum omul rânduiește cu rațiunea lucrurile lumii fizice.

De aceasta se leagă și alt aspect, faptul că de adevărurile rezultate din lumile superioare realmente ține ceva ca sângele inimii, că ele au coloritul de la gândirea inimii. Oricât de abstract arată ele și oricât de mult sunt turnate în forme de gânduri, le este atașat sângele inimii, întrucât aceste adevăruri sunt trăite nemijlocit de suflet. Din momentul în care şi-a dezvoltat gândirea inimii, omul care ajunge în lumea imaginativă ştie: Ceea ce ai în faţa ta şi care arată ca o viziune, nu este o viziune, ci expresia a ceva spiritual-sufletesc, care se află în spate, aşa cum aici culoarea roşie a unui trandafir este expresia exterioară pentru trandafirul material. Văzătorul spiritual îşi îndreaptă privirea spre lumea imginativă, el are impresia albastrului sau a violetului, sau aude un sunet, sau are o senzaţie de cald sau de rece – el ştie prin gândirea inimii că aceasta nu este o simplă închipuire, nu este o simplă viziune, ci expresia unei entităţi spiritual-sufleteşti, aşa cum roşul trandafirului este expresia trandafirului material. Astfel trăieşti în fiinţe; trebuie să ieşi din tine şi să te uneşti cu ele. De aceea întreaga cercetare în lumea spirituală este în acelaşi timp legată de dăruirea de sine într-un grad cu mult mai înalt decât este cazul în experienţele exterioare. Eşti antrenat mult mai intens, intri chiar înăuntru în lucruri. Ceea ce au ele bun şi rău, frumos şi respingător, adevărat şi fals, trebuie să le trăieşti *în* acele entităţi. Dacă în lumea fizică alţi oameni privesc cu indiferenţă o greşeală, în lumea imaginativă cercetătorul spiritual trebuie nu doar să privească greşeala, ci el trebuie să o trăiască cu durere. Ceea ce este respingător, oribil, el trebuie nu numai să le contemple ca şi cum lui nu îi fac nimic, ci el trebuie să le trăiască lăuntric. Prin această şcolire descrisă, care este în mod special adecvată omenirii din ziua de astăzi, se ajunge şi la trăirea binelui, a adevărului, a frumosului, dar şi a răului, a urâtului, a erorii, fără să devii captiv acestora sau să te pierzi, întrucât gândirii inimii dobândită prin pregătirea corectă te conduce la faptul că poţi discerne prin sentimentul nemijlocit.

Cine descrie din această lume spirituală, trebuie să folosească limbajul gândirii logice. Când vrei să transvazezi în gândire logică ceea ce este trăit în lumea spirituală, simţi ca şi cum te apropii de un deal cu o configuraţie minunată de formaţiuni de roci şi din acesta trebuie să spargi stânci, întrucât e nevoie de ele pentru a clădi case pentru oameni. Astfel simţi atunci când experienţele din lumea spirituală trebuie să le remodelezi în gândire logică a raţiunii. Aşa cum în lumea obişnuită un om trebuie să exprime în cuvinte ceea ce trăieşte el în suflet, dacă vrea să comunice acest lucru altui om – şi cum nu trebuie să confunde cuvintele cu gândurile – tot aşa cercetătorul spiritului, dacă vrea să comunice ceea ce trăieşte cu inima, trebuie să îmbrace aceste experienţe în limbajul gândirii logice. Gândirea logică nu este însăşi chestiunea respectivă, gândirea logică este numai limbajul în care cercetătorul spiritual comunică ceea ce a trăit el în lumile spirituale. Cine se ciocneşte de forma gândirii logice şi nu simte că dedesubt se află mai mult, este în aceeaşi situaţie cu un ascultător care aude numai cuvintele unui vorbitor şi nu ia şi gândurile dinăuntru, care au fost îmbrăcate în cuvinte. Poate fi de vină cel care vorbeşte, dacă cineva îmbracă presupusele adevăruri ale ştiinţei spirituale în astfel de gânduri, încât ascultătorul nu găseşte în ele niciun adevăr şi cunoaştere a inimii. Dar nu neapărat este aşa, poate fi şi vina celui care ascultă, dacă el aude numai sunetul cuvintelor şi nu este în stare să pătrundă până la gândurile care se află în spate.

Din această cercetare cu inima poate fi comunicat omenirii numai ceea ce poate fi transvazat în gânduri logice clar formulate. Ceea ce nu poate fi transvazat în gânduri logice, nu este copt pentru a fi comunicat omenirii. Piatra de încercare este de a o putea transvaza în cuvinte clare, în gânduri clar formulate, care au contururi precise. Deci, trebuie să ne obişnuim, chiar şi atunci când auzim cele mai profunde adevăruri ale inimii, să le ascultăm în forme de gând şi să privim în spatele acestor forme, la conţinut.

Cu aceasta trebuie să se obişnuiască şi cercetătorul spiritual, dacă vrea într-adevăr să contribuie la răspândirea în rândul oamenilor a ceea ce poate fi revelat din spirit. Ar fi egoism dacă cineva ar vrea să aibă doar trăiri mistice personale, care sunt valabile numai pentru el. Rezultatele autenticei crecetări mistice trebuie să devină bun comun al omenirii și rezultatele ei să fie publicate tot mai mult în viitor, tot așa cum rezultatele cercetării raționale sunt bun comun. Numai dacă suntem capabili să ne poziționăm în acest sens față de revelațiile cercetării mistice veritabile, putem înţelege misiunea ştiinţei spirituale.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a X-a

TRANSFORMAREA ORGANELOR. CITITUL ÎN CRONICA AKASHA

Viena, 30 martie 1910

Prin aceste conferinţe am intenţionat să prezint acele cunostinţe care, datorită evoluţiei pe care a înregistrat-o umanitatea, trebuie aduse la cunoştinţă, dar dintr-un alt unghi decât acela abordat în cărţile tratând acest subiect pe care le puteţi obţine. Am dorit să arunc o lumină asupra acestor cunoştinţe din punctul de vedere al trăirilor nemijlocite şi tocmai de aceea este de sperat ca prin saturarea adevărurilor cu realităţi nemijlocite ale conştienţei să se ajungă la o clarificare mai desluşită, într-o formă nouă, a unora sau altora ditre ele. Oricum, acela care a asistat numai la aceste conferinţe va putea găsi o completare corespunzătoare a celor spuse, în cărţi ca ***Ştiinţa ocultă***. Când începem să descriem lumile superioare, putem face acest lucru din diferite puncte de vedere. Am văzut deja din cât de diverse puncte de vedere ne putem contempla din afară Eul propriu. Aş dori să zăbovesc acum într-o anumită privinţă, pentru a modela descrierile mai mult din interior, asupra a ceea ce am spus ieri în legătură cu opoziţia dintre „logica inimii" şi ceea ce în viaţa exterioară este cunoscut ca „logica gândirii sau a raţiunii". Chiar şi din conferinţa de ieri am putut desprinde faptul ca ne putem confrunta cu logica inimii de două ori în evoluţia omului. În primul rând, în acea formă de dezvoltare în care, aşa-zicând, ceea ce gândeşte inima nu este încă întreţesut de logica raţiunii şi a capului. Am arătat că şi astăzi mai există unii oameni care ar dori să respingă cu desăvârşire orice preocupare pentru logica raţiunii prin care să transmită în concepte şi idei ceea ce ei resimt ca fiind adevărat. Nu putem spune că acestă situaţie este o dominantă a stadiului actual de dezvoltare, întrucât oriunde am privi în jurul nostru vom întâlni oameni preocupaţi de idei şi concepte ale raţiunii. Dacă dorim să găsim o treaptă de dezvoltare în care raţiunea era exclusă cu desăvârşire, va trebui să ne întoarcem pe scara dezvoltării umane cu mult timp în urmă şi, ca să spunem aşa, pe o treaptă preliminară a dezvoltării noastre actuale. Se poate deci spune că, în virtutea celor amintite, rezultă de la sine că treapta actuală a dezvoltării noastre trimite spre cea dinainte, în care, dintr-o subconştientă, dintr-o cunştienţă încă neimpregnată cu raţiune, puterea de judecată revenea inimii. Lumea în care trăim astăzi este una în care hotărârile inimii sunt străbătute de noţiuni şi idei, pe scurt, de ceea ce numim logica raţiunii. Dacă luăm în considerare tot ceea ce am spus ieri despre posibilităţile de dezvoltare ale omului, va trebui să ne referim şi la o treaptă de dezvoltare viitoare, spre care tind puţinii oameni care potrivit conştienţei lor actuale au dorinţa şi impulsul de a scruta viitorul într-un anumit fel.

Putem să ne aruncăm privirea asupra unui stadiu viitor de dezvoltare a omului, în care logica inimii va fi repusă în drepturi şi va exista în deplinătatea sa, în care omul va putea percepe nemijlocit adevărul. Pentru aceasta va trebui să fi parcurs treapta de dezvoltare dintre cele două, aceea a înţelegerii raţionale. Astfel încât putem spune: Acum parcurgem a etapă de dezvoltare a raţiunii pentru a ajunge din nou pe o treaptă superioară – aceea a logicii inimii –, pe care am atins-o cândva, când ne aflam într-un stadiu inferior. În vreme ce înainte ea nu era încălzită şi luminată de ceea ce şi-a însuşit între timp omul prin raţiune, logica inimii va fi străluminată în viitor de tot ceea ce a acumulat omul prin logica raţiunii.

Avem, aşadar, în faţa noastră trei etape de dezvoltare a omului: cea dinaintea prezentului nostru, etapa actuală şi una care urmează. De aici rezultă şi sensul evoluţiei noastre. Este acela de a adăuga ceva nou la cele cucerite într-o etapă anterioară de dezvoltare. Cu alte cuvinte, ne putem informa mai exact din experienţa celor care deja au dobândit astăzi acest lucru, care ieri părea ceva realizabil ca o stare avansată a conştienţei, cu ajutorul căreia se poate pătrunde în lumile superioare. De o asemenea transformare nu va fi cuprinsă numai puterea de gândire, ci şi alte forţe sufleteşti vor lua forme diferite, în funcţie de modificarea puterii de gândire. Se pune următoarea întrebare firească: Dacă cineva, iniţiindu-se prin şcolirea făcută de ştiinţa spirituală, se ridică prin efort propriu la nivelul logicii inimii, atunci i se vor modifica şi celelalte facultăţi ale sufletului? Vom încerca să explicăm acest lucru prin exemple referitoare la memorie.

Memoria este o forţă sufletească, ca şi gândirea. Gândirea se modifică, devenind din gândire cu capul gândire a inimii; cum stau lucrurile cu memoria? În viaţa obişnuită, memoria ne apare într-o conştienţă normală, după cum urmează: omul aşa cum se prezintă el în viaţă, are în primul rând o conştienţă asupra a tot ceea ce îl înconjoară în prezent. El vede lucrurile din jurul său, îşi formează propriile percepţii şi reprezentări. Toate acestea şi le poate încorpora în conştenţa sa. El trece de la trăirile prezente ale sufletului său la trăirile trecute ale acestuia. Cu ajutorul memoriei omul călătoreşte din prezent în trecut. Dacă îşi aminteşte de ceva trăit ieri, înseamnă că priveşte în timp în trecutul său. El pătrunde cu mintea în ceva carc nu mai există în imediata sa apropiere, ci care a existat în preajma sa. Oricine analizează memoria din această direcţie îşi dă seama cu uşurinţă de un lucru, şi anume că ca este ceva care nu se leagă de *spaţiu*, aşa cum este conştienţa prezentului, ci este legată de *timp*. Acest tip de activitate a conştienţei se modifică cu mare forţă pentru discipolul spiritual autentic.

Cercetătorul spiritual nu are, însă, nevoie în fiecare moment al vieţii obişnuite, să-şi folosească aptitudinile sale superioare; el şi le-a dobândit deja şi le va folosi doar atunci când doreşte să investigheze lumile superioare. Când face acest lucru, atunci logica capului său trece în cea a inimii, iar memoria ia o altă formă a activităţii sufleteşti. În schimb, pentru trăirile zilnice, obişnuite, nu are nevoie să se transpună mereu în stările conştienţei sale superioare, şi deci nici să-şi folosească organele pe care le-am amintit. Când se reîntoarce la viaţa obişnuită el are aceeaşi memorie şi gândire ca oricare alt om. Prin urmare, este vorba de facultatea de a se trece dintr-o stare normală într-alta hipernormală, pe care va trebui să o atingă şi discipolul spiritual. Pentru toate acele cazuri în care discipolul spiritual se află în stare de conştienţă, investigând lumea spirituală, ceea ce percepe nu se prezintă doar temporal, ci şi spaţial, printr-o aptitudine asemănătoare memoriei obişnuite. Se petrece o transformare totală a memoriei. În vreme ce memoria obişnuită priveşte înapoi în timp, atunci când vrea să-şi amintească de evenimentele de ieri, progresarea în cunoaşterea spirituală are loc astfel încât cercetătorul spiritual retrăieşte trecutul ca şi când acesta ar fi de faţă şi l-ar privi prin uşa deschisă a unei camere alăturate. Priveşte la ceva separat de un spaţiu, ca şi când trairile de ieri ar fi separate de cele de azi printr-un paravan. Aşadar se poate spune: Evenimentele care sunt depozitate

în memorie cronologic, unele după altele, apar cercetătorului spiritual *alăturate*, încât el trebuie să treacă de la unul la celălalt, de la o entitate la alta. Dacă veţi analiza mai aprofundat aceste aspecte, care au fost discutate, veţi constata că ele concordă perfect cu cele spuse mai înainte. S-a făcut afirmaţia că în lumea spirituală se produce o contopire cu entităţile de acolo. Nu trebuie mers înapoi pe firul timpului, întrucât timpul se preface într-un fel de spaţiu. Pentru a putea să se producă acea contopire cu entităţile, linia timpului va trebui să fie parcursă ca o linie în spaţiu. Pentru capacitatea sufletească a memoriei timpul se transformă în spaţiu. Memoria a devenit o facultate esenţialmente nouă. Se percepe ceva trecut, ca şi când ar mai exista în prezent; durata timpului se estimează în funcţie de mărimea depărtării. Pentru discipolul spiritual trecutul se aşterne ca o alăturare. Când s-a obţinut o asemenea formă a memoriei, ea devine o adevărată descifrare a evenimentelor petrecute. Aceasta constituie cititul în *Cronica Akasha*. Este o lume în care timpul a devenit spaţiu.

Aşa după cum lumea noastră a primit denumirea de lume fizică, tot astfel lumea în care timpul a devenit spaţiu a primit numele de lumea-Akasha, *Cronica Akasha*. Ea schimbă complet întreaga constituţie sufletească a misticului autentic, întrucât ceea ce se numea timp în viaţa obişnuită nu mai există deloc în această formă. Chiar şi numai din acest exemplu se poate vedea că lucrurile se află intr-o concordanţă perfectă, dacă sunt privite dintr-un punct de vedere real. Ce s-ar întâmpla cu omul în viaţa obişnuită dacă nu ar putea să-şi pună de acord gândirea cu memoria sa? Dacă logica sa s-ar afla în contradicţie cu memoria? Imaginaţi-vă că aveţi în faţa dumneavoastră un document purtând data 26 martie. Este o percepţie pe care o aveţi prezentă în conştienţa dumneavoastră. Eraţi de faţă în ziua când s-a petrecut evenimentul înscris în acel document. Parcugeţi timpul şi memoria vă spune la un moment dat: Trebuie să fi avut loc cu o zi mai înainte. În acest caz conştienţa prezntului se află în contradicţie cu memoria. În lumea fizică aceste lucruri sunt controlabile şi se rectifică de la sine, pe câtă vreme în lumea spirituală acest lucru este mult mai greu de controlat; se pot introduce erori şi în lumea spirituală; raporturile exterioare, existente în lumea fizică, corectează erorile de la sine. Dacă de exempiu, cineva uită că trebuie să traverseze pe partea stângă a străzii pentru a ajunge acasă, şi o apucă spre dreapta, va sesiza curând greşeala. Pe plan spiritual însă nu dispunem de asemenea repere convenabile care să ne ajute să reparăm o eroare. Aici trebuie să ai o siguranţă de sine, pentru a nu comite prea lesne o greşeală. Pentru evitarea cu desăvârşire a greşelilor este necesară o pregătire dintre cale mai atente. Acolo, greşeala poate fi plătită foarte scump; doar o singură eroare ne poate împinge într-o fundătură. De acea regula de bază o constituie existenţa unei concordanţe între logica inimii şi acest fel de memorie. Dar prin felul în care ne-am pregătit şi din modul în care am evoluat, respectând indicaţiile care stau la baza ştiinţei spirituale, există garanţia realizării acestei concordanţe. Ajungem la laitmotivul de care discipolul spiritual trebuie să se pătrundă: Tot ceea ce este exterior, fizic, poate fi înţeles numai atunci când nu este luat direct, ca atare, ci interpretat cu un simbol a ceva suprasensibil, spiritual.

Creierul nostru fizic constituie, de fapt, o unealtă pentru logica minţii. Acest lucru îl ştie ştiinţa obişnuită, concretă. Nu acelaşi lucru putem spune şi despre inima noastră fizică, că ar fi o unealtă pentru logica inimii, întrucât aceasta este ceva mult mai spiritual decât logica minţii, inima nefiind în aceeaşi măsură organul fizic pentru gândirea inimii, după cum este creierul pentru gândirea cu capul. Dar avem, cu toate acestea, un simbol în inima fizică. Când gândirea inimii schimbă de fapt timpul în spaţiu, trebuie să colinzi continuu cu întreaga ta entitate; va trebui să te afli integrat într-un circuit continuu. Acest lucru este resimţit în mod categoric de cel care trece de la memoria obişnuită la memoria superioară a cercetătorului spiritual. În vreme ce omul obişnuit îşi scormoneşte permanent memoria, cercetătorul spiritual are vieţuirea interioară de a călători înapoi în spaţiu. Această conştienţă se exprimă exterior prin sistemul nostru sanguin, care trebuie să fie şi el într-o mişcare continuă, ca să putem trăi. În sânge noi facem continuu o mişcare de la inimă în tot corpul şi înapoi, încât ceea ce aparţine de drept inimii se află permanent într-o continuă mişcare. Ceea ce aparţine capului nu se află într-o continuă mişcare: părţile creierului rămân locului. Creierul este un simbol fizic pentru conştienţa spaţiului; sângele curgător este o imagine a mobililăţii conştienţei cercetătorului spiritual. Aşadar, tot ceea ce este fizic constituie un simbul corespunzător pentru cele spirituale. Sângele curgător, seva inimii este o imagine a mobilităţii: este o realitate cu totul extraordinară faptul că în chiar sângele nostru avem imaginea aptitudinilor cercetătorului spiritual, şi, de asemenea, şi a lumilor în care acesta se mişcă. Ridicându-ne la conceptele unei conştienţe superioare, pătrundem formal cu privirea într-un spaţiu cu totul diferit, pe care nu l-a mai cunoscut conştienţa obişnuită şi care ar rezulta atunci când fluxu1 timpurilor s-ar coagula continuu. Gandiţi-vă numai la următorul aspect: dacă doriţi să readuceţi în memorie trăirile de ieri, ar trebui ca o clipă de ieri să rămână ca încremenită, iar clipa de faţă – care deja a zburat – să fie imortalizată ca într-o fotografie a momentului-spaţiu, ca apoi toate să fie ordonate unele lângă altele. Puteţi bănui ce trăiri animate are cercetătorul spirituat în faţa sa. El nu are numai spaţiul obişnuit, ci are înaintea sa un spaţiu de o cu totul altă natură decat spaţiul fizic, ca şi când lumea ar fi continuu fotografiată. Un asemenea spaţiu se deosebeşte fundamental de cel fizic. Vă va fi imposibil ca în acest spaţiu, pe care îl ştiţi ca pe un spaţiu obişnuit, să recunoaşteţi o imagine a spaţiului spiritual pe care tocmai l-am descris. Când încercăm să trasăm o linie în spaţiul fizic, putem face acest lucru acolo unde există deja linii. Ceea ce parcurge însă cercetătorul spiritual în spaţiul spiritual nu se poate defel desena, căci acolo timpul devine spaţiu; acolo se trece de la un punct la altul.

Aşadar, conştienţa obişnuită este închisă în spaţiu, de unde nu poate ieşi; cercetătorul spiritual o poate însă face. El ştie cum trebuie să se mişte spre evenimente care au avut loc cu patru sau cinci zile mai înainte. El poate să traseze o linie, faţă de care, începând de azi, să meargă înapoi cinci zile, linie care nu poate fi trasată în spaţiul obişnuit. Ajungem astfel la un concept al spaţiului propriu memoriei cercetătorului spiritual în care se pot trasa linii diferite de cele ale spaţiului obişnuit. Putem numi aceasta un spaţiu cu patru dimensiuni. Acest spaţiu în care păşeşte cercetătorul spiritual are o dimensiune în plus, pe care nu o găsim nicăieri în viaţa fizică curentă. Din această cauză trebuie să spunem că în momentul în care cercetătorul spiritual dobândeşte o memorie superioară el iese din spaţiul tridimensional.

Un asemenea concept nu numai că este imaginabil, dar există şi o facultate superioară – memoria superioară –, pentru care acest spaţiu reprezintă o realitate.

Dintr-un anumit punct dc vedere, fiecare lucru are şi reversul său, aserţiune valabilă şi pentru evoluţia acelei aptitudini sufleteşti despre care tocmai am vorbit. Când cineva este îndrumat spre a evolua în vederea pătrunderii în lumile superioare, i se stabileşte ca o condiţie prealabilă dobândirea tocmai a acestei memorii, a unei memorii spirituale spaţiale. Dacă parcurgeţi însă o asemenea evoluţie, veţi descoperi că şi alţii care se află într-o situaţie asemănătoare cu a dumneavoastră se plâng poate de faptul că: „Înainte am avut o memorie extraordinară, dar acum ea m-a lăsat". Dacă faceţi parte din categoria celor receptivi, veţi considera această situaţie ca pe una firească. Ea corespunde unei trăiri adevărate. Căci pe această treapta de dezvoltare memoria obişnuită suferă mai întâi un oarecare regres. Cine cunoaşte acest lucru nu va face o problemă din aşa ceva, întrucât ştie că va primi în schimb o compensaţie consistentă, anume atunci când se află la limita în care lucrurile încep să devină periculoase. Atunci când îi va fi greu să-şi amintească de o întâmplare trăită ieri, va observa că în faţa sufletului îi apare o imagine în care apar trăirile din trecut; aceasta este o memorie cu mult mai fidelă decât aceea pe care o ai în viaţa obişnuită. Din această cauză poţi auzi de la unele persoane că au trecut printr-un fel de întunecare a memoriei, dar că apoi au ajuns să dobândească o memorie nouă, cu mult mai fidelă decât precedenta, care avea o mare deficienţă, aceea că prezenta lucrurile abia conturate şi îi scăpau amănuntele. Dar memoria care îşi reprezintă amănuntele în spaţiu câştigă imens în ceea ce priveşte fidelitatea, acurateţea acestora.

Asistăm astfel la apariţia unei noi facultăţi, a unei noi aptitudini sufleteşti, care nu există ca o amintire a timpului ce s-a scurs, ci ca o contemplare. Între ceea ce corespunde în prezent acestei facultăţi sufleteşti şi ce poate ea deveni, vedem un fel de întunecare a aptitudinii respective. Această întunecare se intercalează ca o stare a sufletului între celelalte două stări. Asadar, trebuie să facem distinctie între

aceste trei stări: în primul rând, avem în vedere acea stare a memoriei obişnuite care poate avea o oarecare fidelitate; în al doilea rând, starea în care apare acea eclipsare a memoriei; şi în al treilea rând, memoria care începe să licărească într-o formă nouă. Starea acelei aptitudini sufleteşti care, aşa-zicând, se arată la înălţimea ei, poartă numele de *Manvantara* stării respective, şi vorbim despre *Pralaya* atunci când ne referim la starea în care survine întunecarea. O dată cu reintrarea în *Manvantara* reapare memoria.

Putem, ca urmare, afirma că în vremurile străvechi omul avea deja un fel de logică a inimii; în prezent este deţinătorul unei logici a raţiunii, iar în viitor va reveni din nou la o logică a inimii, ca rod al logicii raţiunii. Atunci însă şi acelei stări dinainte a omului trebuie să-i fi corespuns ceva asemănător în celelalte capacităţi sufleteşti. Nu ne-am referit numai la o stare mai veche a gândirii inimii, când încă nu exista gândirea raţiunii, ci şi la ceva asemănător memoriei pe care am descris-o, dar pe o altă treaptă, inferioară: un fel de memorie care acţiona în imagini.

Cu acestea ne putem face şi o imagine a fiinţei omului primordial. El nu gândea ca omul contemporan, întrucât gândirea bazată pe idei şi concepte a fost dobândită mult mai târziu; el nu avea decât logica inimii. De ea era legată un fel de memorie spaţială, încât timpul devenise spaţiu. Astăzi, când omul vrea să privească înapoi, în timpuri trecute, el trebuie să supună memoria unui mare efort, până unde poate ajunge. Dacă nu reuşeşte în această încercare va trebui să apeleze la documente, pe care să le cerceteze, şi tot aşa să scormonească tot mai mult în trecut, apelând, de exemplu, la ceea ce s-a păstrat în monumentele de piatră, în resturile fosile, în cochiliile scoicilor, care îşi dovedesc utilitatea după felul în care arată. Toate acestea fac trimitere la etape îndepărtate ale evoluţiei şi sunt cerectate în vederea obţinerii unei imagini a trecutului.

Investigăm acum un stadiu preliminar al umanităţii, în care omul avea în faţă lucrurile trecute ca pe ceva prezent, ca pe o imagine spaţială, şi cu aceasta obţinem un fel de explicare a constituţiei sufleteşti a omului străvechi. În vremurile de demult, omul nu avea nevoie să-şi investigheze originea; el avea posibilitatea să şi-o vadă. În funcţie de gralul său de dezvoltare, putea să privească mai mult sau mai puţin în trecutul său, în care să vadă propria sa origine. Astfel ne explicăm şi pietatea cu care îşi contempla trecutul. Numai că, după ce am adus în faţa conştienţei noastre cele trei stări succesive ale umanităţii, va trebui să pătrundem cu ceva mai precisă detaliere în fiinţa omului, dacă dorim să facem un pas mai departe în ceea ce priveşte înţelegerea evoluţiei umane. Omul nu a fost mereu aşa cum se prezintă el astăzi, ci a devenit astfel cu timpul. În mod necesar el a evoluat progresiv de la alte stadii la situaţia actuală. În privinţa celor sufleteşti, am amintit de o stare anterioară, asemănătoare celei pe care va trebui să o atingă omul în viitor, după ce va fi trecut prin forţa gândirii. În stadiul actual, pentru a evolua în continuare, omul poate interveni asupra sufletului său cu metodele ştiinţifice spirituale. Nu ne putem imagina că acest lucru l-ar fi putut face şi într-o etapă timpurie a dezvoltării sale. Ar fi de neînchipuit faptul că el ar fi fost în măsură să treacă din starea sa timpurie direct într-o stare viitoare. Nici o treaptă a evoluţiei umane nu poate fi sărită, ci fiecare în parte trebuie parcursă. Pentru ca omului să-i fie posibilă evoluţia sa viitoare, pentru a putea să păşească spre ceea ce astăzi îşi pune ca ideal în faţa sufletului, el trebuia să ajungă în etapa actuală de formare. Înainte de a ajunge la logica inimii, trebuie exersată logica minţii, prin intermediul creierului şi al măduvei spinării. Creierul şi măduva spinării s-au format din forţele pe care le-am întâlnit în regiunea raţiunii, de unde se revarsă spre noi; restul a fost respins. Lucrul acesta a devenit posibil datorită faptului că omul a devenit capabil să înlăture din plăsmuirile creierului toate celelalte regiuni, lăsând să pătrundă doar domeniul raţional. Aşa cum trebuie să acţionăm acum pe baza creierului, tot astfel odinioară trebuia desfăşurată lucrarea asupra regiunii raţionale. Unealta creierului şi acţiunea regiunii raţionale presupun acţiunea regiunilor imediat inferioare. Privim înapoi la ceva care s-a dezvoltat sub influenţa „regiunii spirituale", atunci când regiunea raţională încă nu era activă. În schimb, ne îndreptăm privirea către un viitor de unde se revarsă spre noi forţele regiunii arhetipurilor, tot aşa cum privim şi în trecutul în care, din regiunea spirituală, s-a format ceea ce a însemnat baza unei evoluţii anterioare.

Vom găsi lucrurile acestea mai pe înţeles dacă vom aplica în mod corect cele spuse mai sus. Creierul nostru s-a format în lumea raţională. Am stabilit că o logică a inimii o precede pe cea a raţiunii. Logica inimii a devenit posibilă numai datorită acţiunilo din lumea spirituală. Devine astfel cât se poate de clar că într-o anumită etapă primodială s-a format actuala inimă a omului. Logica actuală cea obişnuită a inimii, neconştientă, este mult mai apropiată de inima fizică decât logica superioară. Logica superioară a inimii este mult mai spirituală. Logica obişnuită a inimii are, de fapt, în inima fizică un fel de mijloc de exprimare, aşa după cum are raţiunea în creier.

Când omul consideră că ceva este adevărat, frumos sau bun, ajungând la această părere nu datorită reflecţiei, ci fiindcă intră nemijlocit în contact cu ceva frumos şi bun, consimţământul se produce printr-o bătaie mai înaltă a inimii şi nu prin intermediul judecăţii raţionale. Inima noastră bate cu totul altfel atunci când este vorba de ceva frumos, decât atunci când este vorba de ceva urât, respingător. În logica iniţială a inimii s-a dezvoltat ceva care poate fi numit o trăire nemijlocită, coparticipatoare. Când această logică a inimii care decurge subconştient este însoţită de un limbaj mai clar, atunci inima ne arată prin mişcarea sângelui său că este o expresie pentru acesta. Putem vedea cum o durere repetată pe care o avem continuu în faţa ochilor, este de natură să ne influenţeze corporalitatea până la epuizare.

După cum creierul nostru s-a format în regiunea raţiunii, iar inima noastră viitoare, spiritualizată, se va forma în regiunea arhetipurilor, tot astfel şi inima noastră actuală s-a format în regiunea spirituală. Aşadar, inima ni se prezintă ca un organ care ne trimite la baza care se află în om înainte de a exista organul gândirii. Prin urmare, creierul a putut fi creat abia ulterior, după formarea inimii. Toate acestea sunt de natură să vă ofere o idee complet diferită în ceea ce priveşte corporalitatea exterioară. Aşa cum organele stau unele lângă altele, ele ne arată că nu sunt echivalente şi că inima este cel mai vechi organ; ea trebuia formată într-un fel anume întâi, iar pe baza aceasta a apărut ulterior şi creierul. Aşa cum se prezintă, lucrurile par foarte interesante. Putem afirma: Inima este o formaţiune mai veche, creierul este de dată mai recentă. Dar un organ nu înceteară să se modifice atunci când apare altul. O dată cu apariţia creierului, care a început să se dezvolte, şi inima şi-a continuat evoluţia sa. După cum se prezintă ea acum, putem spune că a trecut prin două transformări, iar creierul a cunoscut doar o singură transformare. Nu putem înţelege inima plasând-o alături de creier şi acordându-i o valoare echivalentă, ci concepând-o ca fiind, în comparaţie cu acesta cel mai vechi organ; ea este o străbună a creierului. Cel ce situează pur şi simplu inima alături de creier se cumportă ca şi când ar încerca să facă o comparaţie între o persoană de patruzeci de ani şi un adolescent de cincisprezece ani, care se află unul alături de celălalt, spunând: Amândoi stau alături, îi consider deci impreună şi îmi fac o părere despre ei, comparându-i. Dar pentru a-l putea înţelege pe fiecare dintre ei trebuie să avem în vedere timpul evoluţiei lor; pentru a-l înţelege pe unul dintre ei va trebui să ţinem cont de cei cincisprezece ani ai existenţei sale, iar în cazul celuilalt de cei patruzcei de ani de viaţă. Va trebui să ne întrebăm dacă cel de cincisprezece ani nu este fiul celui de patruzeci de ani. Nu devin oare unele lucruri mai uşor de explicat dacă l-am considera vlăstarul acestuia? Ar fi o stupizenie dacă nu am ţine seama de aceste lucruri. Dar pe un asemenea punct de vedere nechibzuit se situează astăzi anatomia. Ea nu are în vedere faptul că diferitele organe trebuie luate în considerare în mod diferit, tocmai fiindcă se află pe diferite trepte de dezvoltare. Atâta timp cât va mai exista o astfel de anatomie care să considere că organele diferite sunt echivalente şi că se află în spaţiu alături unele de altele, în loc să ţină seama de valoarea fiecăruia şi de faptul că unele s-au format înaintea celorlalte, nu se vor putea cunoaşte nici prea multe lucruri despre omul adevărat. Ştiinţa spirituală trebuie să ofere cheia pentru înţelegerea a ceea ce aflăm din ştiinţa obişnuită, pentru a se putea ajunge la cunoaşterea adevărată. Cel care parcurge o evoluţie adevărată vede lucrurile cu totul altfel, în sensul că respectivul nu obţine nimic printr-o combinaţie obişnuită, căci organele nu pot fi observate din afară spre a stabili carc au apărut mai demult şi care mai recent; numai acela va ajunge la liman, care păşeşte în lumea spirituală, învăţând să cunoască cum stau lucrurile acolo, învăţând să le diferenţieze. Când se reîntoarce la memoria sa spaţială nu are nevoie să facă prea mare efort pentru a găsi originea creierului; efortul cel mai mare trebuie făcut pentru a afla originea inimii. În lumea fizică organele pot fi înţelesedoar atunci câtd sunt

explicate din punctul de vedre al ştiinţei spirituale.

Să ne reamintim de cele ce am spus: că între memorie, ca facultate a sufletului actual, când ne aflăm în stare de conştienţă normală şi care ne trimite spre o memorie de tip mai vechi, şi noua facultate a memoriei spaţiale, pe cale de apariţie, se produce o întunecare a memoriei. Cercetătorul spiritual găseşte ceva asemănător în întreaga evoluţie, care corespunde acestei întunecări, *Pralaya* după starea *Manvantara*. Să ne imaginăm de exemplu, inima şi creierul unui om, aşa cum se prezintă ele azi în corporalitatea fizică şi cum s-au dezvoltat o vreme alături, una lângă cealaltă; dar într-o etapă mult mai îndepărtată inima nu avea prea multă legătură cu creierul. Aşa încât putem distinge un stadiu spiritual al inimii, spre care se revărsau forţele superioare, cele din regiunea spirituală, şi apoi un alt stadiu, în care capta şi forţele raţiunii. Între acestea două se află un stadiu *Pralaya*; acolo survine întunecarea conştienţei umane. Privind retrospectiv, de la omul contemporan, care are inimă şi creier, la omul de odinioară, care avea doar inimă, între cele două etape se află o stare de Pralaya. Dacă cândva, în viitor, va fi atins stadiul superior, acel stadiu pe care cercetătorul spiritual deja îl atinge în spirit, se poate înţelege că omul se va arăta cu totul altfel şi ca înfăţişare. Cercetătorul spiritual nu-şi poate schimba încă înfăţişarea sa corporală; el trebuie să apară într-unul din trupurile care corespund condiţiilor de pe Pământ. Dacă un zeu ar coborî pe Pământ, el ar trebui să se înfăţişeze într-un trup omenesc Ceea ce trebuie realizat, trebuie realizat mai întâi în componentele invizibile; dar într-un stadiu viitor modificările se vor produce şi în trupul fizic. Omul inimii va trebui să arate şi în exterior cu totul altfel decât omul creierului. Ca exterior omul va arăta cu totul altfel; el îşi va fi transformat complet creierul şi inima, şi pe lângă creier îşi va fi format un nou organ, anexat creierului. Aşa precum creierul, cu forma sa bombată, se situează deasupra inimii, tot astfel şi inima, transformându-se, va căpăta o nouă poziţie faţă de creier. Dar între aceste două stadii există din nou o *Pralaya*. Va trebui ca existenţa actuală a omului să dispară, pentru a se trece la un nou stadiu. Există aşadar, trei stadii succesive pe care le parcurge umanitatea:

1) omul ca fiinţă a inimii;
2) în care din stadiul anterior a apărut omul actual;
3) un om al viitorului, despre care ne-am făcut deja o părere, un om conştient al inimii.

Dacă privim omul contemporan, putem spune: Potrivit formei pe care o are, el nu poate fi gândit că poate să existe decât pe Pământ. Analizându-l în contextul întregii deveniri a Pământului, vom spune: Omul este aşa cum este întregul Pământ, el se află într-o strânsă legătură cu forţele Pământului; substanţele trebuie să fie combinate în trupul său aşa cum sunt în realitate. Dacă ne imaginăm Pământul doar puţin schimbat, omul nici nu ar mai putea exista în forma sa actuală. Nu ne putem imagina omul contemporan în corporalitatea sa fizică actuală fără să nu ne închipuim şi Pământul integral aşa cum se prezintă el acum. Dacă ne referim la un stadiu timpuriu al omului, la acel om al inimii de odinioară, va trebui să ni-l închipuim dependent de o altă planetă, iar dacă în viitor omul va atinge stadiul pe care l-a atins cercetătorul spiritual, atunci va trebui să ni-l închipuim din nou într-o corelaţie strânsă cu o altă planetă. Dacă vrem să ne lămurim pe deplin, trebuie să admitem faptul că, aşa cum omul a evoluat dintr-un stadiu anterior, tot astfel şi Pământul a evoluat, îndreptându-se în viitor spre un nou stadiu. Stadiul din care a evoluat Pământul şi în care omul şi-a dobândit organele mai vechi este Vechea Luna, iar stadiul de dezvoltare spre care acesta se îndreaptă, în care şi omul va avea o nouă formă, este stadiul Jupiter. Asadar, Vechea Lună a evoluat, devenind actualul Pământ, care la rândul său va evolua către Jupiter.

Trebuie să ne imaginăm că astfel de schimbări au loc numai datorită faptului că survin prefaceri structurale de natură să modifice toate raporturile. Schimbarea din om a avut loc, de asemenca, datorită faptului că toate aceste raporturi s-au modificat. În timp ce asupra stării Vechii Luni se revărsau numai forţele din regiunea spirituală, iar asupra stării actuale a Pământului se revarsă numai forţele din regiunea raţiunii, în stadiul de Jupiter se vor revărsa forţele lumii arhetipurilor.

Ajungem astfel într-un punct pe care disciplina pedagogică nu îl poate atinge. Ea se ambiţionează să explice cu ajutorul unui strop de ulei care se roteşte cum a luat naştere un sistem planetar. În schimb, noi ne-am făcut o imagine asupra modului în care apare o planetă dintr-o formă anterioară. În punctul în care am ajuns, nu există nici un profesor care să pună în mişcare o picătură de ulei, ci avem anumite entităţi universale care îşi exercită forţa din diferite regiuni, făcând să apară multitudinea de planete. Acum avem de-a face cu cele spirituale, care acţionează asupra lumii fizice. Din lumile superioare intervin forţe care clădesc lumea fizică din lumea spirituală. Nu ar fi posibil ca omul să fie aşa cum ni se prezintă el acum fără să fie în concordanţă cu Pământul de azi. Formării Pământului îi corespunde formarea omului. Pământul de azi nu poate fi imaginat decât la o anumită depărtare de Soare şi de celelalte planete. Dacă în sistemul solar s-ar fi produs o deplasare, acest lucru ar fi avut repercursiuni şi asupra omului, care ar fi trebuit să arate altfel; aşadar, o dată cu transformarea Vechii Luni s-a schimbat nu numai Pământul nostru, dar şi întregul sistem solar. Când Pământul va deveni Jupiter şi întegul sistem solar va fi cu totul altfel.

Se poate descoperi un fir călăuzitor care există între schimbarea macrocosmosului şi a microcosmosului: asupra amândurora acţionează aceleaşi entităţi. Înaintea sistemului nostru solar înregistrăm un fel de întunecare; în exterior apărea ca un fel de nor gazos. Înaintea acestuia a existat un alt sistem solar, din care a apărut cel actual. Ar trebui să mergem tot mai înapoi, din ce în ce tot mai în urmă, pentru a ajunge în final la un stadiu care să fie atât de diferit de cel actual, încât orice fel de întrebare obişnuită să nu-şi mai aibă rostul şi să încetăm să mai întrebăm. Va trebui, de fapt, să învăţăm să punem întrebările într-o altă manieră, atunci când vom ajunge în alte stadii ale Universului. În stadiul nostru actual întrebările se nasc prin gândirea raţiunii, raţiune care s-a format abia o dată cu creierul. Dar întrebările raţiunii nu îşi au rostul în stadiul în care creierul încă nu e format. În lumea în care abia se forma temelia lumii raţionale, întrebările raţiunii nu mai au nici un sens. Aici va trebui să căutăm alte mijloace ale cercetării, ale cunoaşterii decât cele pe care ni le oferă raţiunea. De fapt, oamenii care nu pot trece dincolo de sfera Pământului îşi închipuie că prin formulările obişnuite pot pune întrebări referitoare la întregul Univers. Dar fiecare lucru nu poate fi investigat decât într-un mod corespunzător. Pentru lumea care *premerge* Pământului nostru va trebui să stimulăm acele forţe care se manifestă în gândirea inimii, în logica inimii. Omul va trebui să se schimbe în privinţa curiozităţii sale de a pune întrebări. Nu dorim câtuşi de puţin să fim atât de nepoliticoşi ca acel individ care, întrebat la un moment dat ce a făcut Dumnezeu înainte de a crea lumea, a răspuns că, înainte de Creaţie, Bunul Dumnezeu tăia nuiele pentru a-i altoi pe cei care pun întrebări inutile; dar chiar şi acest răspuns este un indiciu că omul va trebui să se schimbe în privinţa gândirii sale, dacă vrea să păşească în lumile superioare. El va trebui să-şi schimbe maniera de a întreba, dacă vrea să se ridice la cunoştinţe superioare.

Rudolf Steiner

MACROCOSMOS ŞI MICROCOSMOS

GA 119

CONFERINŢA a XI-a

ADAPTAREA OMULUI LA DIFERITELE STADII ALE PLANETEI NOASTRE. FORMAREA CORPORALULUI DIN CELE SPIRITUALE

Viena, 31 martie 1910

Având în vedere că la temele abordate ar mai fi de adăugat câte ceva, s-a simţit nevoia ca la cele zece prelegeri planificate iniţial să adăugăm şi pe cea din această seară. Cred că şi dumneavoastră sunteţi de acord cu mine că asupra temelor abordate ar trebui să discutăm nu săptămâni, ci luni, poate chiar ani în şir, pentru a le prezenta în complexitatea lor şi a le dezbate sub toate aspectele. În ceea ce priveste dezvăluirile Ştiinţei spirituale, cste vorba în prezent mai puţin de comunicarea imediată a întregului volum de cunoştinte ale acestei ştiinţe, cât mai cu seamă de faptul de a da nişte impulsuri care nu se adresează numai înţelegerii, deşi aşa ar trebui să stea lucrurile în primul rând, ci şi la ceva în plus. Trebuie subliniat de fiecare dată cu multă hotărâre faptul că, întrucât cunoaşterea ştiinţifică spirituală face parte din dinamica vieţii, tot ceea ce s-a conştientizat referitor la lumile superioare prin intermediul cercetării de Ştiinţă spirituală poate fi redat şi însuşit recurgând la conceptele şi reprezentările pe care omul le asimilează în viaţa sa din cadrul lumii fizice. Chiar dacă cineva nu poate să patrundă în lumile superioare, el poate găsi totuşi inteligibile cunoştinţele transmise. În privinţa cunoştinţelor Ştiinţei spirituale, ele nu sunt de neînţeles pe cale raţională. Numai că în cazul marilor probleme care trebuie abordate pe acest tărâm va trebui parcurs un drum lung, greu, pentru a ajunge la deplina înţelegere a lucrurilor. Ca să spunem aşa, avem nevoie de întregul noian de concepte şi idei de care dispunem astăzi pentru ca, operând cu ele, să pătrundem într-un mod raţional în cunoştinţele Ştiinţei spirituale, încât să spunem: Azi nu pot să pătrund încă singur cu un ochi clarvăzartor, dar cunoştinţele dezvăluite le pot înţelege în mod raţional. Dar nu oricine care simte din propria-i dorinţă nevoia dezvăluirii Ştiinţei spirituale este imediat şi în măsură să se angajeze pe drumul anevoios al raţiunii la care am făcut referire mai înainte. De aceea cel care vorbeşte despre cunoaştere legată de Ştiinţa spirituală nu poate porni de la premisa că expunerile sale pot fi verificate întotdeauna, în fiecare clipă, de raţiune. De aceea va trebui să pornească de la o altă premisă, anume aceea că în fiecare suflet omenesc există numai facultăţi, aptitudini şi forţe dobândite în decursul timpului şi care astăzi au ajuns la o anume desăvârşire, perfecţionare. Acestor facultăţi le aparţine bineînţeles şi intelectul, raţiunea – şi Ştiinţa spirituală ştie că acest intelect nu are nici un viitor. Alte facultăţi, precum gândirea inimii, se vor dezvolta în viitor; atunci când şi omul va cunoaşte o transformare, va dobândi facultăţi noi, pe care nici nu le putem bănui. Intelectul a ajuns la un stadiu superior, dar de o raţiune mult mai elevată nu este capabil încă sufletul omenesc. Pe lângă aceste facultăţi – de care am amintit şi care se leagă de trecutul îndepărtat al omului, care s-au dezvoltat de la începuturi modeste, atingând performanţele ridicate de azi – mai există şi altele, la care ne putem referi profetic şi care se vor forma în viitor în deplinătatea lor. Unele din ele, care vor apărea în viitor în toată strălucirea lor, există deja în stare germinativă în suflet. De fapt, ar trebui să spunem că astăzi nu se dobândese cunoştinţe cu ajutorul logicii inimii, dar există totuşi o predispoziţie structurală la numeroşi oameni. Este vorba despre existenţa unui simţ natural al adevărului, care va putea fi înţeles abia în viitor. Pe lângă apelul la raţiune, cercetătorul spiritual se adresează şi acelor forţe latente ale cunoaşterii adevărului care sălăşluiesc în inimă, pornind de la premisa că sufletul omului nu este organizat pe eroare, pe minciună, ci pe adevăr, astfel încât, corespunzător cu sensibilitatea sa, el este în rezonanţă cu cele mai înalte adevăruri ale cunoaşterii Ştiinţei spirituale. Adevărul despre lumile superioare poate fi perceput, înainte de a fi înţeles. O dovadă convingătoare privind existenţa acestor suflete care deţin un astfel de simţ al adevărului este aceea că un mare număr de oameni, care se arată astăzi nemulţumiţi faţă de marile probleme ale existenţei, caută din tot sufletul lor nostalgic un răspuns marilor întrebări şi ajung la Ştiinţa spirituală. Este vorba de oameni cu facultăţi superioare latente şi care aderă la comunicările transmise de cercetătorul de Ştiinţă spirituală chiar dacă astăzi ei abia simt adevărul, fără să-l înţeleagă pe deplin. Aşa se face că cercetătorul spiritual se adresează mult mai mult sufletului oamenilor decât o face oricare alt cercetător contemporan. Alţi cercetători moderni încearcă să-şi convingă asistenţa, prezentând dovezi experimentale şi matematice, astfel încât aceasta nu poate face altceva decât să accepte demonstraţia prezentă.

Cercetătorul spiritual se află într-o cu totul altă situaţie. El se adresează celor mai subtile părţi ale sufletului omenesc. Nu este încă în situaţia de a aduce astăzi dovezile exterioare, în acelaşi mod în care o fac ceilalţi oameni de ştiinţă, dar el ştie un lucru sigur, că acelaşi simţ al adevărului care sălăşluieşte în inima sa există şi în inimile celorlalţi oameni şi că în momentul în care oamenii se înţeleg pe ei înşişi îl vor aproba şi pe el din propria lor fiinţă, chiar dacă nu înţeleg absolut toate cunoştinţele comunicate. Aşadar, apelează la simţul adevărului, la inimile oamenilor şi lasă la libera apreciere a sufletului fiecăruia dacă să-l aprobe sau nu. El nu convinge prin conţinutul prezentării sale, ci porneşte de ia ideea că trăirile sufletului său sunt şi trăirile fiecărui suflet omenesc. Ştie că trebuie să dea un impuls pentru ceea ce poate şi trebuie izvorî de la sine în toate sufletele. El caută numai să prezinte adevărurile pe care le-ar putea trăi lăuntric fiecare suflet dacă şi-ar putea acorda timpul necesar. Întrucât noi, oamenii, învăţăm unii de la alţii, ar trebui să căutăm tot împreună ce putem găsi pe tărâmul spiritual. Un asemenea impuls pentru căutarea împreună a adevărului va trebui să fie tot ceea ce numim astăzi răspândirea Ştiinţei spirituale.

Dacă avem în vedere acest aspect, abia atunci unele din lucrurile prezentate în zilele anterioare ne vor apărea în adevărata lor lumină. Toate cunoştinţele împărtăşite au ţinut seamă de faptul că înţelegerea lor nu poate surveni imediat, ci abia după un timp, când cele spuse vor încolţi şi vor da roade. De aceea unele lucruri trebuie luate ca un apel lansat fiecărui suflet în parte de a găsi resursele interioare pentru a ajunge la aceste rezultate, înţelegându-se în primul rând pe sine. În acest sens găsesc de cuviinţă să mai aduc unele completări prelegerilor anterioare.

Am ajuns ieri să discutăm câte ceva despre ceea ce se oferă ca trăire ochiului clarvăzător, anume faptul că stadiul actual al Pământului nostru este consecinţa unei alte evoluţii planetare, care a făcut ca Pământul nostru să apară din Vechea Lună – nu este vorba de Luna de azi –, şi tot în legătură cu ceea ce vede în mod profetic ochiul clarvăzător am vorbit şi despre apariţia, după un stadiu de amurgire, după o

Pralaya, după un stadiu de întunecare, a unei planete. Actualul Pământ va trece în stadiul Jupiter (din nou, nu este vorba de actuala planetă Jupiter).

Am încercat să fac mai inteligibil ceea ce vede ochiul clarvăzător, anume că şi Pământul cunoaşte întrupări succesive, după cum şi omul trece dintr-o încarnare în alta. Dacă prelungim mai departe acest traseu al ideilor, după ce am ajuns până la stadiul de Lună, se naşte întrebarea: Această planetă, cu totul alta, respectiv Vechea Lună, a rezultat şi ea dintr-o altă planetă? Nu cumva Pământul a avut cândva şi alte întrupări? O asemenea întrebare este cât se poate de firească. Pentru a da însă un răspuns va trebui să luăm lucrurile mai de la început. Să ne amintim că omul, în viaţa sa curentă, pendulează între starea de veghe şi cea de somn. Acest fenomen reprezintă un fel de fir călăuzitor care ne-a purtat prin toate aceste conferinţe; această ritmicitate dintre starea de veghe şi starea de somn este o componentă specifică a vieţii omului. În timpul somnului omul este scindat în două entităţi. El îşi lasă în pat corpul fizic şi pe cel eteric, iar în macrocosmos pătrund corpul astral şi Eul său. Aşadar, omul se divide în ceea ce rămâne vizibil în lumea fizică sub forma corpului fizic împreună cu cel eteric care este invizibil, pe de o parte, şi în entitatea constitutivă superioară, formată din ceea ce numim corpul astral şi Eul, pe de altă parte. Această a doua entitate nu poate fi supusă cercetării exterioare, ea se arată numai unei conştienţe clarvăzătoare. Există oare ceva în lumea înconjurătoare care, într-un fel anume, se prezintă asemănător cu ceea ce mai rămâne în timpul nopţii din om şi care are corp fizic şi corp eteric?

Ştim că trupul fizic al omului urmează cu totul alte legi imediat ce este părăsit de corpul eteric. El urmează strict legile fizice şi chimice; se descompune. Luptătorul fidel de la naştere şi până la moarte, care împiedică ca trupul omului să se descompună, este corpul eteric. Deci omul are ceea ce numim viaţa sa, particularitate comună nu numai cu animalele, dar şi cu lumea plantelor, a vegetalelor. Dacă ne aruncăm privirea în lumea care ne înconjoară, observăm la tot pasul, în jurul nostru, lumea plantelor. Oricare plantă pe care o întâlnim ni se prezintă ca o fiinţă care nu urmează numai legile fizice şi pe cele chimice; aceasta se petrece abia când începe veştejirea şi moartea. Regnul mineral este cel care urmează numai legile fizice şi chimice. Atribuim trupului fizic al omului subordonarea, în primul rând, faţă de legile regnului mineral. Dar acest trup fizic este pătruns şi de o altă legitate superioară, proprie corpului eteric, care îl părăseşte atunci când survine moartea; ceea ce face ca trupul fizic să fie supus legilor fizice şi celor chimice. Referitor la aspectul exterior al omului, vedem că ceea ce rămâne în lumea fizică în momentul în care adoarme este compus din corpul fizic şi din cel eteric. Plantele sunt şi ele alcătuite din corp fizic şi corp eteric; aşadar, omul are în comun cu planta corpul eteric. Există însă o deosebire fundamentală între om şi plantă, întrucât omul mai deţine şi un corp astral şi Eu, în timp ce planta nu are în sine decât corp fizic şi corp eteric. Tocmai datorită faptului că omul deţine în plus corp astral şi Eu, el trebuie să ni se înfăţişeze diferit ca aspect exterior.

Omul se aseamănă cu lumea plantelor datorită celor două componente inferioare, corpul fizic şi cel eteric, dar se ridică deasupra plantelor datorită corpului său astral şi a Eului. Ne înrudim, aşadar, cu natura vegetală doar prin aceea că plantele au dobândit cele două componente inferioare. Aşa se face că în cadrul lumii terestre în care ne aflăm ne simţim atât de dependenţi de lumea plantelor. Fizic, omul trebuie să se simtă total dependent de această lume. Pentru corporalitatea sa, el se poate lipsi de ceea ce este animalier, ca să spunem aşa; dacă nu vrea să se hrănească cu produse animale, poate să se lipsească de ele, dar pentru ca corpul său fizic să existe are neapărată nevoie de plante. Există, prin urmare, o condiţionare reciprocă. Unul nu poate trăi fără celălalt. Corpul fizic uman presupune existenţa corpului fizic al plantelor. Corpul fizic uman, aşa cum este el astăzi, nu ar putea exista dacă în jurul său nu ar exista regnul vegetal, pus la dispoziţie de către planeta actuală. Dacă avem în vedere acest aspect, mai avansăm puţin în reflecţiile noastre.

Să zăbovim puţin asupra omului care trece în starea de somn. El face acest lucru cu totul independent de oricare poziţie exterioară a Soarelui faţă de Pământ; omul poate dormi la orice oră din zi sau din noapte, fie că este sau nu Soare, chiar mai bine în lipsa acestuia. Să vedem acum cum are loc acest fenomen în lumea plantelor. Pentru lumea plantelor lucrurile se prezintă diferit. Omul poate menţine legătura dintre corpul fizic şi cel eteric independent de acţiunea razelor solare, indiferent de poziţia pe care o are Soarele faţă de Pământ. Plantele, dimpotrivă, îşi pierd frunzele toamna, iar primăvara le dau din nou lujeri, atunci când Soarele luminează mai puternic, trezindu-le la viaţă; când toamna puterea sa scade, atunci şi viaţa plantelor intră într-un fel de repaus. Chiar şi plantele permanent verzi se apropie iarna de un stadiu mineral; ele rămân vii, dar în ceea ce rămâne în parţile lemnoase ele sr apropie de ceea ce numim moarte treptată sau devitalizare. Dar viaţa propriu-zisă a plantei care moare iarna se redeşteaptă primăvara, pentru a ajunge la desfăşurare maximă în timpul verii. Observăm că toamna planta îşi părăseşte corpul eteric, aproximativ la fel cum se întâmplă cu omul căruia i se apropie sfârşitul. Dar există o altă interacţiune între corpul fizic şi corpul eteric al plantei în comparaţie cu omul. Planta este dependentă de poziţia Soarelui faţă de Pământ, pe câtă vreme omul a devenit independent de acest fenomen. Dacă luăm în considerare acest aspect, anume că omul este parţial independent, că o componentă a entităţii sale este clădită exact ca şi la plante şi că această componentă se manifestă noaptea, atunci când doarme, exact când Soarele se retrage şi nu mai luminează Pământul, putem să recunoaştem în planta din faţa noastră ceea ce am fi fost noi oamenii dacă nu am fi reuşit să ne inserăm în natura noastră vegetală corpul astral şi Eul. Planta ne aduce în faţa ochilor o parte a esenţei noastre, pe care altfel nu am putea-o cunoaşte, întrucât omul care doarme nu ne apare ca plantă, asupra lui acţionând corpul astral şi Eul. Planta ne arată cum se prezintă o entitate compusă numai din corp fizic şi corp astral. De aceea trebuie să ne fie clar că între om şi lumea plantelor există nu numai o legătură fizică, ci şi una de ordin moral-spiritual.

Acest lucru îl poate observa cu uşurinţă orice om, dacă se lasă condus de simţul său natural: el nu are nevoie de vegetale numai pentru hrană, ci şi pentru sinea sa, pentru a păstra în el acele sentimente şi senzaţii necesare vieţii sale sufleteşti. Dacă doreşte să fie sănătos şi viguros în viaţa sa sufletească, are nevoie de senzaţiile lăsate de lumea plantelor pe plan fizic. Este o chestiune care nu poate fi suficient subliniată. În sufletul uman închiderea faţă de impresia proaspătă, înviorătoare produsă de lumea vagetală apare ca o carenţă. Omul carc s-a înstrăinat de natură şi trăieşte în marile aglomerări urbane, vitregit de relaţia nemijlocită cu natura, îi va apărea unui ochi exersat, care îl priveşte, tot mai sărăcit pe plan sufletesc. Este evident faptul că sufletul este prejudiciat atunci când pierde bucuria şi plăcerea nemijlocită a unei legături cu natura. Pe lângă toate celelalte inconveniente ale civilizaţiei moderne care afectează viaţa din marile oraşe, se mai adaugă şi aceasta. Există unii oameni care abia dacă ştiu să facă deosebirea între un bob de ovăz şi unul de grâu. A şti acest lucru ţine însă de natura sănătoasă a omului. Această afirmaţie poate fi interpretată în mod simbolic. Cu regret trebuie să spunem că şi în perspectivă se conturează un viitor în care omul s-ar putea distanţa cu totul de sensibilitatea care îl leagâ direct de lumea vegetală.

Cele ce urmează ne pot arăta cât de adânc este ancorat acest raport direct cu natura. Omul, în evoluţia sa, nu poate fi o persoană care doarme mereu. Ca atare, el n-ar putea vieţui. Omul actual, compus din corp fizic şi corp eteric, îşi datorează forma sa numai faptului că în starea sa de veghe este întrepătruns de un corp astral şi de Eu; se ştie, pe de altă parte, că în stare de somn el nu are conştienţă despre lumea fizică. În starea de somn, omul se află inconştient în patria sa spirituală. Pentru a dobândi conştienţă trebuie să coboare din nou în corpul său fizic şi în cel eteric. Aşa cum ni se prezintă omul în forma în care există astăzi aşa cum îl vedem, nu este de imaginat fără corpul astral şi fără Eu, încât putem spune: Omul, cu viaţa sa interioară, cu impulsurile sale volitive, nu şi-ar fi putut dezvolta conştienţa dacă nu ar fi existat ca o condiţie prealabilă corpul său fizic şi cel eteric. Pentru viaţa sa interioară are nevoie ca suport de corpul fizic şi de cel eteric. De unde rezultă faptul că ele reprezintă condiţia pentru evoluţia corpului său astral şi a Eului. Eul poate pătrunde doar după ce au fost constituite corpul fizic şi cel eteric.

Ne referim, aşadar, nu numai la nişte vremuri în care omul avea o cu totul altă formă, ca aceea de pe Lună, dar şi la acele perioade de timp

în care omul nu avea deloc nici corp astral şi nici Eu, ci doar corp fizic şi corp eteric. Mai întâi a trebuit să i se formeze din macrocosmos corpul fizic şi cel eteric, după care au apătut premisele pentru corpul astral şi Eu. Ceea ce se întâmplă în fiecare dimineaţă când corpul astral şi Eul pătrund în corpul fizic şi în cel eteric cste rezultatul unui proces petrecut într-o perioadă străveche. Cândva, corpul astral şi Eu1 au trebuit să coboare dintr-o lume superioară, şi pentru aceasta trebuiau să găsească aici corpul fizic şi pe cel eteric deja constituite. Deci, înainte ca omul să fi devenit ceea ce este el de fapt astăzi în componentele sale superioare, trebuia să i se fi pregătit corpul său fizic şi cel eteric de către forţele şi entităţile din ansamblul Universului, fără aportul său propriu. Dacă aşa s-au petrecut lucrurile, înseamnă că înainte să îi fi apărut corpul astral şi Eul omul a trebuit să evolueze mai întâi în limitele unei naturi vegetale. Suntem astfel trimişi la o perioadă foarte îndepărtată, în care omul s-a format din macrocosmos ca o fiinţă vegetală. Astăzi considerăm plantele în mod corect numai atunci când spunem: Aceste plante, pe care le avem în faţa noastră, înverzind şi înflorind, sunt mărturii care ne amintesc de natura pe care şi noi am avut-o odinioară, înainte de a dobândi în natura noastră ceea ce ne face fiinţe supuse greşelii şi cu înclinaţii ticăloase. Ele ne arată originea entităţii noastre umane într-o perioadă străveche, care nu era marcată încă de instincte şi hărţuită de pornirile, poftele şi pasiunile noastre, în care ea mai exista încă în forma sa pură, iniţială. Dar dacă punem alături şi cealaltă faţetă a noastră, potrivit căreia natura noastră vegetală, aşa cum se prezintă ea, independentă faţă de poziţia Soarelui în raport cu Pământul, în vreme ce plantele, aşa cum se prezintă ele astăzi, sunt dependente, în sensul că ele reînvie primăvara, iar toamna se usucă, putem spune: Ca aceste plante, aşa cum le cunoaştem azi, dependente de Soare şi de Pământ, nu am putut să fim niciodată. În acele plante care am fost odinioară trebuia să poată pătrunde corpul astral şi Eul. În plantele de azi acest lucru nu este posibil. În aceasta constă deosebirea dintre corpul fizic şi cel eteric al omului şi cele ale plantelor, şi anume, că ele sunt independente faţă de poziţia pe care o are Soarele faţă de Pământ. Această legătură între corpul fizic şi cel eteric în cazul omului a apărut, probabil, în cu totul alte raporturi planetare decât la plantele de azi. Aşa cum se prezintă azi aceste raporturi, nu poate apărea decât corpul plantei aşa cum se prezintă el azi. Pe atunci trebuie să fi existat cu totul alte relaţii. Ştim că la om relaţia dintre corpul fizic şi cel eteric se află într-o stare de independenţă în raport cu poziţia pe care o are Pământul faţă de Soare. Este vorba oare de o independenţă totală faţă de Soare? Nu, căci fără Soare nu ar putea exista corpul fizic şi nici cel eteric. Dacă nu am fi beneficiarii influenţelor benefice pe care Soarele le lasă în urma sa, nu ar fi posibilă dezvoltarea noastră pe Pământ. Omul este dependent de Soare, dar independent de poziţia acestuia faţă de Pământ. Când Soarele încetează să-şi mai trimită nemijlocit forţa sa calorică asupra Pământului, nu înseamnă că prin aceasta îşi retrage şi acţiunea forţelor binefăcătoare lăsate în pământ, pentru belşugul şi prosperitatea omului. Şi în timpurile noastre, la sate, ţăranii sapă toamna gropi adânci: acolo sunt depozitaţi cartofii, întrucât energia calorică a Soarelui se retrage în interiorul Pământului. Ea se conservă în pământ; pe timpul iernii, Pământul conservă în adâncurile sale energia calorică a Soarelui; în Pământ Soarele rămâne activ prin efectele sale chiar şi atunci când nu străluceşte. Cărbunii cu ajutorul cărora facem focul sunt extraşi din măruntaiele Pământului. Ei s-au format datorită influenţei căldurii Soarelui şi a luminii sale, printr-un proces îndelungat, în vremurile străvechi, când plantele au fost acoperite de pământ. Prin ei se extrage din Pământ lumina Soarelui şi căldura sa, acumulate de-a lungul timpului spre a fi de folos omului. Aşadar, Pământul păstrează în adâncurile sale Soarele, chiar şi atunci când, prin poziţia sa faţă de Pământ, este întreruptă înrâurirea sa exterioară nemijlocită. În viaţa lor germinativă, plantele din ziua de azi au ceva determinant, care le face dependente de poziţia Soarelui faţă de Pamânt. Pământul are nevoie de energia solară, pe care o conservă peste iarnă, independent de poziţia acestuia. Când datorită poziţiei sale Soarele nu mai încălzeşte Pământul, energia sa termică este conservată. În absenţa acestui fenomen nu sunt de imaginat corpul fizic şi cel eteric al omului, întrucât acesta are nevoie de Pământ, inclusiv de efectele Soarelui. Dacă omul nu este afectat nemijlocit de poziţia Soarelui faţă de Pământ, are în schimb nevoie de acţiunea Soarelui, care a fost conservată. Omul este o fiinţă pământeană şi nu poate exista decât în acest context, oricare altul i-ar fi fatal. El are nevoie de Pământ, care presupune implicit şi Soarele.

În circumstanţele actuale ale sistemului nostru solar, Pământul nu mai asigură nemijlocit omului, ci numai plantelor acea consistenţă a corpului fizic şi a celui eteric. Consistenţa şi legătura dintre ele se realizează în mod indirect, dar pentru ca omul să existe are nevoie de Soarele acumulat în Pământ. Vom înţelege mai lămurit lucrurile afirmând că datorită faptului că omul presupune existenţa corpului fizic şi a celui eteric el nu a obţinut numai posibilitatea ca aceste două corpuri să poată lua naştere, ci şi să le dobândească prin intermediul Pământului, să evolueze din existenţa planetară, aşa cum este astăzi cazul plantelor. Aşa cum planta este astăzi un copil al Pământului, tot astfel şi corpul fizic şi cel eteric ale omului au fost copiii unei stări mai timpurii a acestuia. Pe atunci trebuie să fi existat cu totul alte condiţii. Ştiinţa spirituală arată că stadiului de Lună al Pământului i-a precedat un alt stadiu. Stadiul Vechii Luni a rezultat dintr-un stadiu al Vechiului Soare. În stadiul de Vechi Soare al Pământului, Soarele nu lumina din exterior, altminteri omul nu s-ar fi dezvoltat având numai corp fizic şi eteric, ci ar fi putut dobândi totodată şi corpul astral şi Eul. Aşadar, din exterior nu trebuia să vină nici o influenţă a Soarelui; dar, pe de altă parte, fără influenţa solară nu se puteau forma corpul fizic şi cel eteric. Rezultă, deci, că influenţa Soarelui exista chiar în Pământ; înseamnă că însuşi Pământul producea aceste influenţe, care astăzi sunt proprii Soarelui; aşadar, influenţele solare veneau chiar din Pământ. Dacă vrem să găsim un stadiu îndepartat al planetei noastre, vom găsi un asemenea stadiu în faza în care Soarele nu strălucea din exterior, în care influenţele sale veneau din Pământ. În acest fel apare cât se poate de limpede tot ceea ce vede ochiul clarvăzător. Pământul însuşi era o entitate luminoasă, calorică, şi pe atunci nu putea să se formeze nici o plantă, în accepţiunea de azi, în schimb au putut să se constituie corpul fizic şi cel eteric ale omului.

Atunci ar părea justificată următoarea presupunere: dacă Pământul a fost Soare şi omul avea corp fizic şi eteric, ar fi trebuit să ia foc. Da, desigur, dacă corpul său fizic şi cel eteric ar fi fost ca cele de azi; dar ele erau cu totul altfel. Pe atunci omul nu putea să aibă componentele sale solide actuale şi nici măcar pe cele lichide, întrucât lichidele nici nu puteau exista. Puteau însă exista aerul sau starea gazoasă, şi cu atât mai mult ceea ce numim eterul termic. Ajungem astfel într-o veche întrupare planetară a Pământului, în care găsim omul prefigurat în corpul său fizic şi eteric, dar în circumstanţe cu totul diferite de cele de azi. Aşadar, pe atunci nu existau solidele şi lichidele, dar alcătuirea sa fizică se găsea în starea gazoasă şi incandescentă. Ceea ce a ajuns omul de azi s-a petrecut după schimbarea Vechiului Soare în Vechea Lună, şi apoi în forma actuală a Pământului. Pe atunci omul era adaptat la condiţiile acelor stări planetare. În sistemul planetar exista o cu totul altă orânduială. Ceea ce numim azi apă sau lichide, pâmânt sau solide nu existau încă, ci doar aerul şi căldura. Am pătruns astfel într-un stadiu al sistemului nostru solar în care existau alte legi decât cele existente pe Pământul nostru actual.

Dar stadiul în sine, pe care l-am numit stadiu solar, presupune, la rândul său, un alt stadiu. În stadiul solar avem deja o legătură între foc sau căldură şi aer şi între corpul fizic şi cel eteric. Corpul fizic nu poate exista în absenţa corpului său eteric. Corpul eteric nu poate exista în lumea fizică fără să aibă ca bază un corp fizic. Unul îl condiţionează pe celălalt. Aşadar, înainte de a se fi stabilit legătura între corpul fizic şi cel eteric, omul trebuia să găsească în prealabil un corp fizic. Trebuie să facem referire la o întrupare mult mai timpurie a Pământului. Aşa cum pe Soare omul era rarefiat, existând într-o formă aeriană sau gazoasă, tot astfel, mai înainte, era alcătuit doar din căldură. O rarefiere şi mai avansată a lumii fizice a fost căldura pe Saturn. Această căldură trebuie considerată ca prima stare a lumii fizice. Întregul sistem solar trebuie să-l gândim ca fiind adaptat la acea primă stare planetară, starea de foc sau de căldura a Pământului nostru.

Ajungem astfel la ceva cu totul extraordinar. Putem privi retrospectiv în mod clarvăzător către un stadiu de căldură primordial, un sistem originar caloric: stadiul Saturn al Pământului. Şi cu mintea putem ajunge retrospectiv la acest stadiu. Dar am subliniat deja şi faptul că îndată ce ajungem la un asemenea stadiu totul trebuie să fie reprezentat în mod adaptat condiţiior respective. Focul, în accepţiunea de azi, nu poate fi imaginat fără existenţa celorlalte trei stări: solidă, lichidă şi gazoasă. Apare lesne de înţeles că focul de pe Vechiul Saturn era esenţialmente cu totul altceva decât focul de azi. Totul s-a modificat şi s-a adaptat la condiţiile specifice. Astăzi focul este un gaz care arde

sau oricare alt corp incandescent. Dar pe Vechiul Saturn nu existau gaze. Pe atunci exista căldură, care se oferea în mod liber. Ea ocupa întreg spaţiul; era o căldură care pătrundea spaţiul şi se oferea ca ceva sufletesc. Ceea ce numim noi căldură percepem tactil, ca de exemplu când întindem degetele spre ceva încins. Dar în acele vremuri focul nu se prezenta ca cel de azi, ci era o căldură care se oferea în spaţiu. Acest fenomen se poate imagina numai dacă se trece de la conceptul de căldură exterioară la cel de căldură sufletească. Atunci când suntem animaţi de un ideal măreţ, suntem pătrunşi de o căldură sufletească; aceasta acţionează până în fizic, şi atunci ne încălzim şi fizic. Sângele devine mai cald şi circulă cu totul altfel. Observatorul avizat sesizează acest lucru, în sensul că ceea ce înseamnă căldură din punct de vedere sufletesc acţionează caloric până în componenta noastră fizică. Când omul este învăluit de căldură, datorită unei impresii de natură sufletească-spirituală, ar fi o nechibzuinţă să nu-şi pună întrebări în legătură cu ea, aşa cum o facem în cazul ştiinţei exterioare în legătură cu fenomenele calorice fizice: Cum s-a produs aceasta? Cel care nu porneşte de la conceptul de căldură exterioară la conceptul de căldură sufletească şi nu se poate patrunde el însuşi de ea, nu va înţelege cum poate un om să se aprindă, să se înflăcăreze datorită unui ideal măreţ. Un asemenca fenomen trebuie simţit lăuntric, întrucât prin cuvinte exterioare nu putem înţelege nimic. Ne încălzim noi înşine printr-o impresie spirituală-sufletească, deoarece spiritul şi căldura coacţionează în macrocosmos. Lumea încearcă să înţeleagă cum pot unii să se înflăcăreze pentru un ideal pe care îl propune Ştiinţa spirituală. Există oameni care nu înţeleg acest lucru şi care spun: Cercetătorii spirituali sunt nebuni, pe mine mă lasă rece tot ceea ce îi entuziasmează pe ei. Aceşti oameni nu pot avea aceleaşi trăiri.

De ce mai avem nevoie când ajungem la stadiul de căldură al Vechiului Saturn? Cum putem înţelege căldura sa? Afirmând că din spirit a luat naştere căldura lui Saturn şi numai prin spirit o putem înţelege. La Saturn încetează orice fel de materialitate. Vom înţelege originea naturii noastre terestre dacă ne întoarcem înapoi până la spirit – nu la o nebuloasă cosmică, ci chiar până la spirit – şi ne reprezentăm cum printr-o cooperare a entităţilor spirituale a început evoluţia noastră terestră. În ***Ştiinţa ocultă*** se spune: Mai întâi, printr-un mare sacrificiu, spiritele voinţei fac să se reverse esenţa lor. Apoi, împreună cu ele acţionează şi alte entităţi spirituale superioare care îşi revarsă faptele, şi prin această revărsare conjugată a aparut Vechiul Saturn. Observăm cum orice fel de întrebare încetează în momentul în care ajungem să explicăm cele fizice din cele spirituale. Dacă vrem să privim entităţile spirituale care se manifestă, nu mai punem întrebări în aceeaşi manieră, prin „de ce?". Cel ce abstractizează se poate întreba în continuare „de ce?" până la infinit. Văzând, de exemplu, pe stradă urmele unei căruţe poate să întrebe: De ce există aceste urme? Şi dacă cineva îi răspunde: Fiindcă a trecut o cărută, atunci cl poate întreba mai departe: Cine era în ea? Un om. Cine era el? Cutare sau cutare. De ce circula? Până ajungem la capăt, la o părere, la o concluzie, după care încetează orice fel de întrebare. La fel stau lucrurile şi cu cele spirituale. Când ajungem aici, ajungem la un final. Aici contenesc şi întrebările. Cine nu face abstractizări, într-un anumit punct va înceta să mai pună întrebări. Am ajuns într-un *punct terminus*, când întrebările contenesc, întrucât de aici încolo intrăm în sfera entităţilor.

Am căutat să arăt felul în care pot fi înţelese lucrurile pe care le prezintă cerectătorul spiritual şi care la început nu puteau fi înţelese. Se poate vedea – lucru prezentat la început – cât de departe trebuie împinse lucrurile, dacă se doreşte înţelegerea lor. Cercetătorul spiritual nu are nevoie de toate acestea. El priveşte retrospectiv până la existenţa lui Saturn sau a Soarelui: el poate descrie fenomenele, întrucât vede, de exemplu, ce era Pământul în stadiul de Soare. Altcineva poate să înţeleagă aceste fenomene numai pornind de la stadiul actual. Dar pentru aceasta va trebui să ia în considerare întreg ansamblul. Cercetătorul spiritual vede cum a putut scoarte din sine Soarele ceea ce mai conservă încă Pământul în el. Am văzut că, toamna, ţăranii îşi ţin cartofii în gropi, întrucât efectele Soarelui sunt depozitate în Pământ. Aşadar, trebuie adunate toate realităţile din lume şi după ce tot ansamblul este evaluat se poate spune că Ştiinţa spirituală poate fi confirmată prin aceste realităţi fizice, cu condiţia luării în considerare a întregului. Am adunat realităţi risipite în macrocosmos şi am văzut cum într-un trecut îndepărtat omul însuşi s-a pregătit pornind de la stadiul lui Saturn, al Soarelui şi al Lunii. Prin omul contemporan, a atins pe Pământ sfârşitul preliminar. În final am arătat că în om există deja un germene care face trimitere la viitorul său; şi care îl va ajuta să evolueze în continuare. Inima este un organ vechi. Ea există încă din stadiul Vechii Luni şi a fost numai transformată în actualul Pământ. Pe Lună nu exista creierul şi, fiindcă inima exista, înseamnă că ea poartă în sine predispoziţia de a se transforma cândva, în viitor. Ea poartă în sine actuala inimă pământeană, ca rod al inimii din faza de Lună. Există şi alte organe care fac în mod profetic trimitere spre un viitor fizic şi care, după ce altele i se vor atrofia, vor fi proprii omului, într-o forma superioară, atunci când el va deveni omul viitorului Jupiter. Un asemenea organ este laringele, de exemplu. El aparţine celor mai elevate organe ale omului, aflat în continuare pe calea unei evoluţii superioare. Laringele presupune existenţa plămânului şi se dezvoltă pe baza existenţei acestuia. Observăm în acelaşi timp că, în privinţa a ceea ce el realizează cu ajutorul laringelui, omul se află pe o treaptă imperfectă. Dar unde se află azi perfecţiunea umană cea mai înaltă? În ceea ce îi dă posibilitatea să se numească un Eu. El este o individualitate. Aceasta îşi are în Eu punctul său central şi trece la om dintr-o încarnare în alta. În viaţa noastră terestră actuală putem privi retrospectiv la viaţa noastră trecută, şi aşa tot mai mult în urmă. Ceea ce şi-a dobândit omul în Eul propriu se transmite în încarnările următoare. Dacă vă priviţi retrospectiv în timp, vă puteţi regăsi încarnat ca locuitor al vechii Grecii, al Egiptului antic şi aşa mai departe. Ceea ce face laringele, în diferitele întrupări, din rostirea de fiecare dată într-o altă limbă nu este ceva pe care omul îl aduce cu sine dintr-o încarnare în alta. Limba nu este ceva care să se fi individualizat până acum. Omul poate trece printr-un alt popor şi se poate exprima într-un alt idiom lingvistic. Limba are ca organ laringele, fără să aibă vreo legătură cu individualitatea noastră propriu-zisă. Limba este un mijloc de exprimare pe care o avem în comun cu ceilalţi oameni. Nu ne-o însuşim, intipărindu-ne-o, spre a ne folosi de ea şi în reîncarnările viitoare. Limba nu este atât de lăuntric legată de Eul nostru cum este gândirea. Organul său de redare este laringele, dar ea nu depinde încă de individualitate, de ceea ce reprezintă demnitatea noastră umană; ea ne vine din afară. Cu toate acestea, prin limbă se exprimă tot ceea ce avem mai profund, mai lăuntric – spiritul. Vorbele sunt cele care poartă în sunet nuanţa senzaţiilor sufleteşti, configuraţia gândurilor; aşa încât prin laringe am căpătat un organ prin care, împreună cu individualitatea noastră, suntem rânduiţi în ceva creat de spirit, dar nu în ceva făcut de noi înşine. Dacă limba nu ar fi angrenată în ceva creat de spirit, spiritul nu ar putea să se exprime. Dacă laringele nu ar putea să cuprindă în cânt inflexiunea tonului dătător de spirit, sufletul uman nu s-ar putea exprima. Laringele este un organ capabil să exprime acţiuni ale spiritului, un organ prin care omul se integrează într-un suflet de grup, colectiv, neputând încă să se individualizeze, organ care însă este pe cale să preia influenţele individuale ale fiecărui om. În viitor, omul îşi va remodela laringele, încât să poată să exprime şi prin intermediul lui ceea ce este individual. Aceasta este o interpretare cu caracter profetic, pe care trebuie să o exprimăm: formarea unui germene de organ care se va transforma în viitor. Ţinând cont de acest aspect, trebuie să admitem că nu avem nici o putere individuală asupra performanţei pe care o poate realiza laringele nostru, că el ne-a fost dat prin Har, că trebuie mai întâi să-l pătrundem cu individualitatea noastră. Aşa cum coabităm în sinea noastră cu propriul Eu, tot astfel prindem rădăcini, ne fixăm prin laringe în întregul macrocosmos. Din macrocosmos se revarsă spre noi şi ceea ce ne ajută ca prin aceasta să fim oameni.

Prin inima noastră noi înşine reuşim să devenim oameni; prin intermediul laringelui, entităţile superioare, macrocosmosul ne ajută să devenim oameni. Dar prin corporalitatea noastră nu ne dezvoltăm numai în microcosmos, ci ea este continuu susţinută de macrocosmos să evolueze mai departe. Prin laringe se revarsă în noi ceea ce constituie cea mai elevată expresie spirituală, stabilind legătura noastră cu macrocosmosul. Nu numai că receptăm înrâuririle macrocosmosului, ci le şi restituim, deşi nu avem încă o putere deosebită în aceasta privinţă. Ne naştem într-un spirit al poporului, noi nu avem încă nici o putere individuală asupra a ceea ce este înnăscut în spiritul poporului. Ceea ce stă scris în Biblie corespunde unui mare adevăr, anume faptul că omul a trebuit să aştepte începerea devenirii sale pământeşti până în momentul în care i-a fost dată cununa organului său respirator, laringele, de către Spirit, de către însuşi Dumnezeu. „Dumnezeu i-a suflat omului răsuflarea şi el a devenit un suflet viu."* Se face aluzie la acel moment când se revărsa în om ceea ce este legătura cu Divinitatea, cu macrocosmosul. Spiritul a fost inspirat prin laringe. Ceea ce este omenesc are tangentă cu inima, pe câtă vreme laringele are

Divinitatea, ca macrocosmosul. Spiritul a fost inspirat prin larynge. Cuvântul este omenesc are tangenţă cu inima, pe când Verbul larynge are tangenţă cu Divinitatea.

* În traducerea românească a Bibliei, *Geneza*, 2,7: „Domnul Dumnezeu a făcut pe om din ţărâna pământului, i-a suflat pe nări suflare de viaţă şi omul s-a făcut astfel un suflet viu". (Nota trad.)

Prin faptul că omul nu respiră numai, ci este capabil să-şi transforme întregul proces respirator, în acele structuri pe care le numim cântec şi vorbire, i-a fost dat un lucru apt de cea mai înaltă dezvoltare. De aceea este pe deplin justificată afirmaţia potrivit căreia omul evoluează continuu şi că se va ridica pe o treaptă superioară a spiritualităţii. Componenta superioară pe care omul şi-o va desăvârşi este „*Atma*"; cuvântul „*Atem*" (în germană: respiraţie, răsuflare, viaţă, suflet, forţa vitală. – Nota trad.) vine de la *Atma*. Va trebui ca omul însuşi, prin cânt şi vorbire, să intervină în acest proces respirator, căci la desăvârşirea acestui „*Atma*"sau „om-spirit" trebuie să coparticipe procesul respirator care se află în cânt şi vorbire. Această dezvoltare se află abia la început, dar cu timpul acest proces va evolua şi va cuprinde din ce în ce mai multe domenii, tot mai diferite. Dacă analizăm acest aspect, avem să ne spunem: Îndată ce omul va putea interveni în mod corespunzător în procesul său respirator, aceasta va fi o evoluţie superioară tuturor celorlalte. Dar această evoluţie nu poate surveni atât de lesne, întrucât omul, datotită constituţiei sale actuale, nu este suficient de pregătit, de matur. Totuşi, dacă omul include printre exerciţiile pe care le face şi exerciţii respiratorii şi o anume tehnică respiratorie controlată, va trebui să acorde cea mai mare atenţie acestora, iar maestrul său spiritual să dovedească o înaltă responsabilitate, întrucât înseşi spiritele divine au fost acelea care i-au schimbat omului procesul respirator, pentru a-l face o fiinţă grăitoare. Tocmai de aceea spiritele divine au situat limbajul nu în cadrul individualităţii umane, ci în afara ei. Exerciţiile respiratorii înseamnă, aşadar, o intervenţie într-o sferă superioară.

Cu toată obiectivitatea putem spune că toate acele indicaţii date cu atâta uşurinţă azi pentru practicarea unor exerciţii respiratorii în spiritul celor menţionate înainte lasă impresia că ele pot fi la îndemâna oricui, ca şi când li s-ar permite copiilor să se joace cu focul. Când se intervine conştient în procesul respirator propriu, se apelează în natura umană, la însuşi Dumnezeu, la spiritul din om. Fiindcă aşa stau lucrurile, regulile trebuie să provină numai dintr-o cunoaştere temeinică, aprofundată, acordând acestor aspecte cea mai mare atenţie. În această etapă, când se ţine atât de puţin cont că la baza a tot ceea ce este material se află ceva spiritual, se consideră o bagatelă prescrierea unui exereiţiu spiritual sau a altuia. Când în viitor va fi unanim acceptată aserţiunea că tot ceea ce este fizic are o bază spirituală, se va înţelege şi faptul că modificarea respiraţiei face parte din cele mai nobile manifestări, că ea se află într-o anumită legătură cu starea sufletească, asemănător unei rugăciuni, când cunoaşterea devine Rugăciune. În caz contrar, nu trebuie date indicaţii pentru practicarea sistematica de exerciţii respiratorii care implică un mare simţ de răspundere; ci numai atunci când practicantul va deveni şi un spirit evlavios, cucernic, cuprins de harul acelor entităţi de care încercăm să ne apropiem, la care aspirăm, dar care azi se află prea sus spre a fi percepute. Din oricare Ştiinţă spirituală se desprinde ca ultim rezultat, care parcă o justifică, căci sună ca o rugăciune firească:

Rază ocrotitoare, binecuvântătoare a lui Dumnezeu
umple-mi sufletul în creştere,
să poată dobândi
forţe întăritoare în toate sensurile.
El făgăduieşte solemn
să trezească în sine, plină de viaţă,
forţa iubirii şi să semene astfel puterea lui Dumnezeu
pe cărarea vieţii sale
şi să acţioneze după vrerea Domnului
cu tot sufletul său.

Ştiinţa spirituală trebuie să-i conducă pe toţi oamenii spre lumile superioare, nu numai pe cei cugetători, ci şi pe simţitori şi voluntari deopotrivă. Putem medita oricât asupra Universului, dar nu vom putea cunoaşte entităţile superioare fără să ne ridicăm privirea în sus. Acest lucru nu trebuie să ne lase indiferenţi. Îndată ce îl facem, se trezeşte în noi un impuls al simţirii, un impuls de a acţiona; pentru a trăi o viaţă inspirată de idealuri înalte, care ne luminează. Vom învăţa să ne rugăm cu evlavie. Simţirea va deveni evlavie, voinţa noastră lăuntrică divină. Desigur, cei care simt aşa ceva nu se vor opri aici. Şi voinţa va deveni cucernică, dacă urmăm cunoaşterea spirituală, şi aceasta reprezintă o piatră de încercare. Dacă cineva rămâne numai la stadiul de spirit dornic de cunoaştere şi este indiferent faţă de schimbările care trebuie să se producă în simţirea şi voinţa sa, înseamnă că asupra sa cunoaşterea nu a avut o înrâurire corespunzătoare. Trebuie să apară o resimţire afectivă a sarcinilor şi o acţionare de împlinire a datoriei care decurg din ceea ce se recunoaşte ca fiind just. Ştiinţa spirituală îşi găseşte ecou în starea de reculegere evlavioasă şi în asimilarea cunoştinţelor dobândite: cunoştinţele spirituale vor trebui sa fie preluate de voinţa noastră. Dacă vom percepe cunoaşterea spirituală în adevăratul său sens, atunci ea va deveni ceva ce va acţiona în sufletul nostru ca un Soare spiritual.

Tocmai fiindcă cunoaşterea spirituală trebuie să sălăşluiască în suflet, este normal ca ea să curgă în cultura noastră pe calea apropierii dintre oameni. Omul poate cuceri cunoaşterea şi ca sihastru, dar acolo unde participă şi inima omul simte atracţie faţă de semenul său: acest lucru îi uneşte pe oameni. De aici rezultă şi îndemnul ca oamenii, animaţi de acelaşi imbold, acela al idealului Ştiinţei spirituale, să se reunească. Acest aspect presupune ceva măreţ, şi anume faptul că Ştiinţa spirituală astfel răspândită va contribui la strângerea legăturilor dintre oameni, adunându-i la un loc pe aceia care într-un anumit sens se recunosc şi se simt înrudiţi. Unde mai putem găsi azi, în această lume a haosului social oameni cu care să ne simţim înrudiţi? Cât de divizată este astăzi lumea! Întâlnim la tot pasul oameni adunaţi în birouri, sau în ateliere, sau în fabrici, prestând aceeaşi muncă, şi totuşi cât de departe pot fi unele faţă de altele sufletele lor. Acesta este rezultatul lumii moderne. Putem sta fiziceşte apropiaţi unii de alţii şi cu toate acestea relaţiile dintre noi să fie de asemenea natură încât să nu ne înţelegem. Dacă însă ajungem într-un loc şi devenim conştienţi de faptul că acolo există oameni care venerează şi ei ceea ce avem noi mai sfânt în suflet, care poartă în suflet aceeaşi iubire, atunci avem dreptul să acceptăm că ei au ceva în străfundul lor care ne este înrudit prin ceea ce avem noi mai adânc. Atunci şi oameni pe care nu-i cunoaştem defel ne pot apărea ca purtători ai unei entităţi lăuntrice pe care o cunoaştem. Atunci vom şti că pot exista oameni înrudiţi întru spirit.

În măsura în care se răspândeşte Antroposofia, în care găsim lumină şi dragoste, ni se vor asocia şi suflete înrudite cu al nostru, care împărtăşesc acelaşi ideal. Aceasta spune ceva de o importanţă covârşitoare despre epoca noastră şi despre viaţa spirituală modernă. Ea este de natură să schimbe oamenii, să-i facă să devină alţii. Ei sunt înrudiţi, întru spirit în ceea ce priveşte trăsăturile cele mai importante, chiar dacă sunt atât de depărtaţi, de deosebiţi. Va trebui să facem în aşa fel, încât să răspândim de la suflet la suflet nu numai înţelepciunea, ci şi ceea ce acţionează cu dragoste în această cunoaştere. Noi răspândim frăţietatea umană nu prin programe, ci aprinzând acelaşi ideal în rândul unor oameni, atunci când ei vor privi în acelaşi mod cu noi, în sus, spre cele ce ne sunt cele mai sfinte. Fiecare ciclu de conferinţe trebuie să culmineze nu numai prin idealurile care să ne anime sufletul, ci să acţioneze în continuare neobservat asupra noastră, încât să învăţăm să ne iubim mai mult semenii şi să ne unim în spiritul universal. Scopul nu este doar de a împărtăşi cunoştinţe, ci de a călăuzi oamenii pe drumul fraternităţii. El are ca obiectiv să sădească dragostea în oameni şi să contribuie la progresul, la evoluţia sufletului în focul dragostei. În acest sens ar trebui ţinute şi aceste conferinţe.

Am încercat să punem în legătură aspecte ale unor domenii adeseori foarte îndepărtate, în vederea obţinerii înţelegerii lumii şi existenţei noastre, şi a ceea ce provine din lumile spirituale. Ca om trebuie să faci acest lucru. Ridicându-ne spre cele spirituale, găsim interiorul propriei noastre entităţi. Adevărata dragoste îşi are rădăcinile în spirit. Când omul întâlneşte omul în spirit, el îl găseşte într-o iubire neoscilantă, nefragmentară. Când ne simţim străbătuţi de căldură în acest sens, în sufletul nostru pătrunde un element formator, astfel încât acesta determină o asociere a oamenilor. Atunci avem presentimentul că trecem de la logica gândirii la logica inimii. Logica gândirii poate duce la egoism, pe câtă vreme logica inimii biruie egoismul, făcându-i pe oameni „discipoli ai înţelepciunii", eliberaţi de orice fel de prejudecată, participanţi la întreaga umanitate. Dacă am fost pătrunşi de adevărurile spirituale ca de apa vie, înseamnă că am înţeles şi receptat impulsul lumii spirituale. Dacă despărţindu-ne de aceste conferinţe avem sentimentul că am dobândit nu numai cunoştinţe suplimentare, ci şi un plus de căldură sufletească, înseamnă că ele şi-au atins adevăratul lor scop. Fie ca o parte din acest ideal să fi fost atins. Oricât ar dura un asemenea ciclu, este în firea lucrurilor, noi nu putem comunica decât puţine lucruri. Cel mai frumos lucru ar fi ca în fiecare inimă şi în fiecare suflet să se fi adunat atâta căldură, încât ea să dăinuie până la viitoarea noastră întâlnire, în aşteptarea căreia vă spun din toată inima: La revedere!